

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

CUMALİ ÜNALDI HASANNEBİOĞLU

Özel Sayısı

74.on5nisan2021

BU SAYIDA

● Cumali Ünalldı Hasannebioğlu ● Zafer Acar ● Nazir Akalın ● Yunus Akdaş ● Ahmet Ali Arslan ● OrhanArslan ● Nejla Aslankurt ● Tayyib Atmaca ● Nâbi Avcı ● Mehmet Aycı ● Mustafa Aydoğan ● Yusuf Beğtaş ● Giampiero Bellingeri ● Mehmet Biber ● Hüseyin K. Baykuş ● İbrahim Halil Çelik ● Derya Çelik ● Hakan Çelik ● Pınar Çelik ● Fevzi Çiçek ● Eşref Doğan ● D. Mehmet Doğan ● Muhammed Nur Doğan ● Nurettin Durman ● Salim Durukoğlu ● Haydar Ergülen ● İbrahim Eryiğit ● Necmettin Evci ● Ali Gemuhluoğlu ● Necati Güngör ● Adem Gürses ● Yusuf Ha-laçoğlu ● Müjgân Halis ● Lütfü Şehsuvaroğlu ● Talip Işık ● Üzeyir İlbak ● Abdullah İlhan ● Hakan Hadi Kadioğlu ● Atilla Kantarcı ● Mehmet Önder Karakaş ● Ahmet Kekeç ● Aykut Nasip Kelebek ● Bülent Korkmaz ● Hosrof Köletavitoğlu ● Tavit Köletavitoğlu ● Mehmet Ali Köseoğlu ● Enes Malikoğlu ● Mehmet Metiner ● Yasin Mortaş ● Mustafa Özçelik ● Mehmet Silay ● Mehmet Lütfi Şen ● Mesut Uçakan ● Burçin Akgün Ünalldı ● Ali Efe Ünalldı ● Zeynep Su Ünalldı ● Atif Ünalldı ● Büşra Ünalldı Şanlı ● Burak Ünalldı ● Selin Ünalldı ● Özcan Ünlü ● İrem Üreten ● Sadık Yal-sızuçanlar ● Yılmaz Yalçiner ● Mekki Yassıkaya ● Alim Yıldız

hece taşları ● aylık şiir dergisi ● **yayın yönetmeni** ● tayyib atmaca

kapak çalışma ● burak ünalldı ● **muhabbet yeri** haydarbey mh. 32077. sokak armada/2 d blok nu: 6 onikişubat / kahramanmaraş ● 0535 391 92 50
www.hecetaslari.com ● 74. sayı 15 Nisan 2021 ● issn 2149-4509. (e-dergi)

● Cumali Ünalđı Hasannebioğlu

Münâcât

yönelir ya yüreğim 'rahm'ine, bir kupa baldırandır hüznüm erir
eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutunan yüzüm erir

harf erir, kelime erir; erir de akkor bir metâl olur cümlelerim
yakarış kıvılcımları ağır, düşmeden toprağa sözüm erir

kar serper bu sözlerin yakıcı çevresine/yüreğimde o umut
elimde ağlamakların erittiği bir mendil, sürerim gözüm erir

gece açılmış çiçekleriyle kuşatıp gider, çepçevre; yalnızken
kendime yönelişlerin dipsiz sularında bir batık gemidir özüm erir

kişneyen bir baharken taşırdım utanç bohçalarında suçu
korkudan yazım sessiz, kışım tanınmaz peçeli; çırcıplak güzüm erir

bu münâcât göğerir, affolma topraklarına uzatmış boynunu umudun
bir şiir menekşesi arzolunur niyaz ellerine, tek çözüm erir.

● Cumali Ünalđı Hasannebioğlu

Ağaran

Sen geldin gökyüzüne
Bir dolunay oturdu

Geçip giderken günler biteviye
Güneş toprağı yakıp suyu eritiyordu

İyi ki öptün baharda daluçlarını
Yoksa bu çiçekler nasıl olurdu

Sürüp giderken yeryüzü toprağını
Eş koştun kuzuya kurdu

Bakışının sonsuzluğu değdi de
Bir damla kabardı deryâ oldu

Yazı çekiçleye çekiçleye bakırcılar
Kış ı birbirine benzetiyordu

Geceleri cırcır böcekleri
Eksik tamamlayıp eğri düzeltiyordu

Birdenbire boşluğunu hatırladı insan
Göğüs kafesine kalbini koydu

Büyük günahların kayasından kopup geldik
Ayaklarının altına. Toprak böyle oldu.

● Cumali Ünalđı Hasannebioğlu

Semud

Şahmerdanlar gömmektedir şimdi
aşkımızın göğsüne
yadırgı hüznleri
kaypak bir çamur olan mayamız
kinle bereketlenmektedir.

Uyuyan bebekleriyle
üşüyen köpeklerini bir yana bırakıp
bir sabah vakti dudaklarımda
direnmiş yüreklerin isyânını taşıyan keskin bir ılık
ellerim ceplerimde bu şehri
yerle bir edersem
bana deli
bana çılgın diyecekler biliyorum
gönlümü
âsi bir tohuma gizleyerek toprağa gömüyorum

bu şehir ki amansız
göğünü bile çekti üzerimden
dört nal koşan ayaklarına şiirim
bukağılar vurdu
yürütünce fiillerini zarif ve soylu
arab atlarının üzerine
ebâbıl kuşları uçuruyor bir adam
gözünün bebeğinde.

Bilinmez mi elimiz değdiğinde buz gibi pınarların
köze kestiğı
yürüdüğümüzde dağların yokolduğı
öfkeyle bıraktığımız soluğun
nice görkemli taş tapınakları
yerle bir ettiğı
bilinmez mi?

Ahdimi kavruk ağaçlara
kanadı kırık kuşlara
yivleri aşınmış bir tabancaya
bir de yetim çocuklara
utancından küçülüvermiş haritalara
yani
onurlu yorumlayıcılara
bırakıyorum.

Ben ki saçına çokça aklar berkitilmiş bir semud'um
ağlamak için başına uygun duvarlar arayan
unutulmuş çiçekleri tozlu raflar arasından
el değmemiş kitaplardan
yüreği üzre koyup örselemeden çıkaran
her kelimeyi
gereği üzre akıp giden hayata uygulayan
karanlık kuyulara sarkıtılmış bir semud'um.

Şimdi
ölümden artakalmış acılar yazılıyor
bizim alnımıza
tasdikli mühürlü kâğıtlarımıza
güneş döner
ay peşimizde vay gülüm
bu çılgın adamlar sığmaz dünyaya

*ve korku içimizde
uzanıp yatmış köpek
anten olmuş her sese
kulak kabartmış köpek.*

Biliyorum
biliyorum bir oda gibi coğrafya atlasına
sınırları kanla değil kalemle çizilmiş bir ülkeyi
bankalar, bankerler, tröstler, tecimevleri
kravatlı, rüzgârsız saçları, boyalı potinleri
yüzleri kara bir gecede ışıldayan fâiz hadleri
cepleri teberru çekleri, piyango biletleri
evleri tıkabasa ölü çocuk kemikleri
yanmış genç bedenleri
acıyla yokedilmiş adam iskeletleri

biliyorum
basarak kan deryâsına yürüyor onlar
ve ayaklarının altı lekesizdir, biliyorum.

Ben kendimi sokaklara karşı denemedim
çekilirken üstümden bozbulanık sel suları
önce hüznü belledim
su verilmiş çeliklerden
sabrı bilendim
birçok harfi sağır olan alfabeden
karanlığın buzul topraklarında
bir karçiçeği gibi
göğermeyi öğrendim

ben kendimi sokaklara karşı denemedim.

Onlar hep benziyor birbirlerine
kendini dinleyen bir böcek gibi duyargalarını
içlerine çevirdiklerinde
zalimdir, gururludur, yeryüzü titrer yürüdüklerinde
bilirler herşeyi, bakışları keskindir de
bir ağır makinalı saniyede kaç mermi atar
bir çırpıda söylerler de
yeni açmış bir çiçeğe eğilen adam
zindana atıldığında da Fâtiha okur
bu bir
sakalı zorla kesilmiş birisi
sarıklı, cübbeli, sakallı bir gizli kimlik taşımıştır
ve bir kaya kütlesi oluncaya kadar
dağlara bakmamaya yemin etmiştir
bu iki
sonbahara direnmiş
kışı göğüslemiş ağaçlar
illâ da patlatacaktır domurlarını ilkbahara
ve yaz hasat mevsimidir
bu üç
bilmedikleridir
ve onlar
hep birbirine benzemektedir.

Biliyorum ana, biliyorum
bedenimde bu zulüm
kara geceyi bir örtü gibi düşlerimize saran
berrak sulara bir damla kan olup yayılan
günlerde eriyorum
sabır sayfaları okunup üflenmiş yüreğime
ben ki korkulara efsunluyum

akrep topraklara beleyip
av'cuma yılan kavisler sürerdin de
saçıma ki ana deli çırpınmalar eklerdin.

*Daneleyin ekilmezsem vay beni
gök tırpanla biçilmezsem vay beni
senin'çün dâre
çekilmezsem vay beni
ey bu harfi yüreğime ilikleyen
âyetini buğdayıma çizen Yâr.*

Savruk yapraklar ağlıyor güzün kararttığı suyumuzda
sarı ve savruk
yanık yanaklarımızı sürüyoruz toprağın
serin
ve diri yüzüne

ben şiirini söylemedim daha
dıştan durgun ve sessiz
içten içe lâvlarını kaynatan bir yanardağın
yuvası dağıtılmış kartalların
ve gözlerine
sonsuz hüznlerin mili çekilmiş çocukların
şiirini söylemedim daha.

Vurulduğu gece
toprağa düştüğu yere
taşlardan bir kin anıtı olarak
'düşek*'ler yapılmamış
kanlısı kargışlanmamış
ve ölümün ter ü tâze gözlerinin
çok renkli bir nakış olarak
işlendiği gömleğine
incecik kadın yüreklerle
evlâd, iyâl
ana, bacı seslerle
ilençlerle ağlanmamış
kimsiz, kimsesiz bir ölü gibi yatırılmış
unutulan yüreğin hey
şiirini söylemedim daha.

Uzun
nefeslerle düşünmekten sakınan bir güneş
minicik serçelerin yumulmaz gözlerine gizlenerek
bir çırpıda çakılıyor arza
ben o zaman
elimi kaldırıp
el yordamıyla
gözü bağlı
tetiğe dokunuyorum
yaşamanın sivri yanları çakılıyor göğsüme
insanlar kayıp gidiyor tırnaklarımın arasından
göğsümde kargılarını unutuyorlar
ben yine
onikiden vuruyorum
atlayıp üstüne şavkı vuran sözcüklerin
gümüş sağrılı küheylânı
yormadan
dörtнал
koşturuyorum

* Düşek: Bazı yörelerde kan davasında öldürölenlerin hatırasını diri tutmak için, vurulduğu yerde mezar biçiminde taşlardan yapılan anıt.

Ben

akkor demirlerle ağlamak köprülerini dağlayan cerrah
kanayan bir yaraya nağralar çiçeklendiren
yitik çocukların rahmısıyla közlerine bastığı
bu umut merhemini kararan göğce
düşen yaprağa
hasretinden çatlamış toprağa sürüyorum.

Anlamazsa

pençesini dağa vurmuş vay gülüm
kartallar bizi anlamazdı
dokunan mı var akıp giden buluta?
ağustos ortasına hercâî
yağan
yağmur bizi anlamazdı

bu Fırat ne Fırat'tır

uyuyan bir adamda
gün yanığı surattır

/uzaktan

kıldan ince, kılıçtan keskincedir
sırâttır

/yakından

dağı deler, taşı ezer, ak köpüklü ordulardır

Fırat bizi anlamazdı

anlamazsa

gözünü yol eylemiş vay gülüm

gül gibi yârimiz

çocuklar bizi anlamazdı.

Yârim

kısa konuşmak

gövdesi zindanlara sığdırılmış

bileğinde

zayıf bırakılmış insanlar kıyama durmuş

kafasında düşünceler kardaşlanan

dar zamanlı adam işi

yargımız okunmuş bizim
bîgünâh
yüzümüze karşı
bir idam mahkûmunun son gecesinde
sabahı bekleyişi
bekleyişimiz
gölüşümüz
dünyaya duruşumuz
su vuruldu akacaktır
bend tutulsa taşacaktır
nadasa bırakılan düş
bir gül gibi
sabaha
açacaktır.

Önce ilkel bir kılınç gibi kelimenin anlamını
gökyüzünü ve toprağın yüzdeyüz yalnızlığını
yere düşer düşmez eriyen
kar tanelerinin hıncını
bir bir düşündük
ve gördük ki
dar gelen bir giysi gibi dökülüyordu
ağaç kabukları
yaşlı dalların ağır kamburları
toprağa karılıyordu
ve deniz
tokmaklarla dövülen bir bakırın
gürültüler çarşısıydı
neydi hayat?
sımsıcak bir bedende kayıp giden hangi ipekti?
yani
ölürken yokolan şey.

Dönüyorken dünya
ve kokuyorken toprak
kısır bir kadının mağrur yüzünün
kopyasıyken kayalar
birdenbire
duruverdi hayat

‘Yarabbi, Yarabbi bari kar yağıyor olsa’

birden
Salih geldi
kar yağdı
helâl lokma, haram lokma ayrıldı
insanlar hayatı kavradı

sonra yine kar yağdı

bunu ben söylüyorum
ey semud!
Her yükselen bina göğün ilminde intihardı
kara bir balçık caddeleri, sokakları sardı
evleri kuşattı
oysa ki ömrümüz ey semud
biçildiği kadardı

Sonra yine kar yağdı

Sonra

Bir semud vardı.

Struga Konuşması: Dilin Kanlı Gömleği*

Şiirin, dil ile olan ilişkisini ele almanın zorluğu vardır. Öncelikle, şiirin, dil ile kurulan bir yapısının olması, ikinci olarak da, kendi dilimin mantığı içerisinde düşündüğüm şeyleri, tercüme ile söyleyeceklerimi kendi dillerinin mantığı içinde anlamak durumunda olan ve üstelik kendi dillerinin şiirini kuran insanlarla muhatap olmanın zorluğudur.

Yine de bir avantaja sahip olduğumu hissediyorum. O da, şiirin ortak paydası durumunda olan, bir bakıma tüm dünya şiirinin de temeli olan, duygulardan kaynaklanan bir sanat olmasıdır.

Resmin, müziğin bir ortak dilinin olduğunu görüyoruz. Dünyanın her yerinde sesin ve rengin ifâde ettiği şeyler hemen hemen aynıdır. Oysa söze dayalı sanatlarda dil ilk plana geçer, ifâde için araç dildir de ondan.

Üzerinde düşünülmesi gerekli bir konu var bence: Şiirin ifade ettiği şeylerle, dilin ifade ettiği şeyler çoğu zaman aynı değildir. Daha doğru bir ifâdeyle, şiir, dilin imkânlarını aşar. Mümkün olmayanı mümkün hale getirir.

Yine, dili araç olarak kullanan sanatlardan hikâye ve romanın, dili kullanım biçimi farklıdır. Hikâye ve romanda, dilin kurallarına bağımlı olarak yürüyen sanat, şiirde hemen hemen tüm bağlarını koparır. Bir bakıma kurallar açısından bir bağımsızlık söz konusudur. Öyle ki, dili zenginleştiren, dile yeni boyutlar ve yeni imkânlar ekleyen yönü ağırlık kazanır şiirin.

Konuşma dili, insanlar arasında kuralları konulmuş sınırlı bir hayatın dilidir. Konuşma dilinin bu nedenle insanlar arasında farklı yorumlara neden olmayacak katı kuralları bağlı olması da doğaldır. “Bir kilo elma verir misiniz?” dediğiniz zaman, ne demek istediğiniz açıktır, hangi manav olursa olsun elmayı tartar ve verir. Oysa şiirin yoruma dayalı bir yanı vardır. Bu da doğal olarak, her okuyanda farklı anlamlar çağrıştırır. Hatta denilebilir ki, bir şiiri, farklı zamanlarda okuyan insanın, o şiirden edindiği duygular farklıdır.

Konuşma dilindeki basit kelimelerin, şiir dili olurken birdenbire zenginleşmesindeki “büyü” nedir? Ortaçağda değersiz madenlerden altın elde etmeye çalışan “simyacı”lardan söz edilir. Bunlar, alım satım değeri çok düşük madenleri, bazı kimyasal olaylara tabi tutarak, altın olduğunu savundukları yeni bir şey elde ederlermiş. Elde ettikleri şeyin altın olup olmadığı fazlaca önemli değil. Önemli olan, farklı ve daha zengin bir yeni oluşuma ulaşmış olmalarıdır. Bu oluşumu sağlamak için kullandıkları kimyasal reaksiyonları da, konuşma dilindeki kelimenin şiir olurken uğradığı büyüye eşit düşünmek mümkün.

Şiir ister bir fısıltı, isterse bir çağlık olsun, her zaman, insanoğlunun var olduğu ilk günden günümüze dek, takip ettiği insanlık onurunun çizgisine denktir. Bu çizgi, yani insanlık onuru çizgisi, şiirin onurlu çizgisi ile her zaman çakışmıştır. Şiirin, tarihin her döneminde ezilen insanların sesi olduğu bir doğrudur. Ancak, sürü olmayı kabul etmeyen, bir bakıma inandığı doğrulara uygun olarak yaşamaya çalışan bir seçkinler gurubunun sesi olduğu da, aynı oranda doğrudur. Şiirin dilini çoğu zaman bir çığlığa dönüştüren sır da budur.

“Şiir, olumsuzlukların kelimeye dökülüştür” demek, ancak şiirin bir yönünü görmek demektir. Şu da bir gerçek ki, bu yön, yüzde olarak şiirin büyük bir bölümüdür. Kıvranan, acı çeken, bükülen beyin ve bedenin hüznü dilidir şiir. Bu nedenle de, herhangi bir düz yazı metni gibi, mantık çerçevesi dahilinde şiirin anlaşılabilirliğinden söz etmek olanaksızdır. Bir olağanüstülüğün göstergesi olduğundan, şiiri, ancak duymak, hissetmek kelimelerinin bize vermiş olduğu duyguların karşılığı olarak almak mümkün.

Dikkatlerinizi bir şeye çekmek istiyorum. Her ulusun ayrı bir dilinin olması, binlerce yılın ulus farklılığının, topografya farklılığının ortaya koyduğu doğal bir durumdur. İnsanoğlu, varlığının gereği olarak ayrı dilleri konuşur. Ancak, hangi dilde söylenmiş olursa olsun, bence, şiirin tek dili vardır.

*26. Struga Şiir Akşamlarında, “Şiir ve Dil” konulu sempozyumda, Cumali Ünalı Hasannebioğlu tarafından Türkiye adına sunulan bildiridir (Birlik Gazetesi, 27 Ağustos 1987, Perşembe, Üsküp/Yugoslavya)

Şiir için tek dilden söz etmek mümkündür. O da yüreğin dili olmasıdır. İnsan unsurunu yok sayıp, yanlış doğrultularda giden dünyaya, şiirin dili, her zaman, hem de insan unsurunu başa alarak, doğru olan yönü göstermiştir. Tarihin her döneminde ve hemen hemen her ülkesinde, şairlerin, muhalif insanlar olması bunu ispatlamaktadır. Şiiri muhalif kılan neden, şiirin kural tanımayan, muhalif yanıdır.

Oluşumu sırasında dilin tüm kurallarını, bu arada gramer kurallarını da çiğneyebilen şiirin, bir araç olarak kullandığı kelimeye karşı saygılı olması da beklenemez. Kelimede meydana getirdiği deformasyon, konulan kurallara karşı eylem halinde olan şiirin bir yüzüdür. İlginç olan da şudur; dil ile bu kadar oynayan şiir, bütün bu olanların sonunda, dili birkaç adım daha ileriye götürür. Kademeli bir araziden aşağıya doğru hızla akan su, nasıl ki her kademedede ayrı bir enerji oluşturur, şiir de öyle, yaygınlaştığı ve söylendiği her anlayış ve algılayış topluluğunda ayrı bir etki meydana getirir.

“Şuhluk ve kahkaha, hiçbir zaman şiirin ifâde şeklini bulduğu bir dil olmamıştır” demek yanlış olmaz. Şiirin yapısı bir sevinci billurlaştırıyor olsa bile, bunun ardında gizli bir hüznün fon teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Çünkü, şiir biçiminde ortaya konulan sözün platformu acıdır, burukluktur, en azından hüznün ve türevleridir. Bu bakımdan, şiirin üzerindeki kekre dil, hiçbir zaman yadırganmaz.

Şiirin dili ile ilgili olarak söylemek istediklerim bu kadar değil. Benim yaşadığım ülkedeki şiir dilinden söz etmek isterdim. Bin yıldan daha fazla bir zaman içerisinde, sanıyorum kırk-elli civarında devleti barındıran bir coğrafyaya hâkim olmuş; bu coğrafyanın dili, kültürü ve sanatıyla yoğrulmuş, yeni bir zevk, yeni bir sanat oluşturmuş ülkemden söz etmek isterdim. İmparator olan padişahlardan birçoğunun şiire büyük bir saygı duyduğunu, şiirle dilenen özürlerin karşılığında can bahsettiğini, suçlunun suçunu affettiğini gördüm kitaplarda. Kadı Burhanettin adında bir şair-padişahın, o dönemin en etkin gücü olan Timur’a karşı şiir ile harp ilân ettiğinin şiirini okudum. Yaşadığım topraklarda, geçmişte bu denli onurlu olan şiirin, ne yazık ki, sözün ve dilin gücünü yitirdiği şu günkü dünyamızda, başındaki onurlu tacının kırıldığını, yerlere atıldığını görüyoruz. Bu, şiirin ayıbı değildir. Bu, şiire layık olmadığını düşüneceğimiz, günümüz insanın bir ayıbı, hem de büyük ayıbıdır.

Yine benim ülkemde birkaç yüzyıl önce yaşamış ve geriye bugün dünya şiirinin çok has örnekleri olarak anılan bir güzellikler ülkesi bırakmış olan Şeyh Galib’den söz etmek istiyorum. Ayrıca, üç yaşındaki küçük kızımdan da. Bir gün balkonda otururken, “Baba, tırnak aydede’ye bak!” diye bir çığlık attı ve eliyle gökteki henüz birkaç günlük yeni ayı gösterdi ısrarla. Birdenbire bu büyük şairin, aşağı yukarı şöyle anlaşılabilecek güzel şiirini hatırladım: “Ay yenisi niye kendini fazlaca önemsiyor, sevgilimin kesip attığı tırnak kadar değeri yok.” Birisi, elli yaşın üzerinde, konuştuğu dilin en büyük şairlerinden biri, diğeri, bu şairden yüzyıllarca sonra doğmuş, üç yaşında küçük bir çocuk. Şöyle bir sonuca ulaşısam, umarım edebiyat tarihçileri ve edebiyat okutan okulların hocaları beni fazla kınamazlar: Şiir özgürlüktür, şiirin dili de özgürlüğün dilidir. Eminim ki, sizler de çocuklarda şahit olmuşsunuzdur, en güzel şiir dilini de bu nedenle çocuklar kullanıyor.

Büyük adamların dili, kayıtlara ve kurallara bağlı olduğundan yitiriyor büyüsünü, şiirsel ifade gücünü.

Şiir dili bu özgür kaynaklarını muhafaza ettikçe, insana daha çok yaklaşacak, daha çok kanlanacak ve kanını akıtacaktır. Kurallara muhalif şiire de bu yakışır.

Magosa Konuşması

Bu konuşma, 22 Şubat 1990 günü saat 15.30'da, Kuzey Kıbrıs'ta, Magosa'da, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde "Türk Dünyası'nın Sorunları" konusunda, üniversite konferans salonunu dolduran öğrenciler, akademisyenler ve Kıbrıslı yöneticilerin dinleyici olarak katıldığı bir açık oturumu yönetirken, yaptığım açış konuşmasıdır.

Açık oturuma Prof. Dr. Ahat Andican, Prof. Dr. A. Yavuz Akpınar, Ergun Göze ve Prof. Dr. Cihat Özönder konuşmacı olarak katılmıştır.

O tarihte Nelson Mandela hapisteydi.

Dr. Sadık Ahmet, Bahtiyar Vahapzade ve Ebulfeyz Elçibey - o zamanki bilinen soyadıyla Aliyev-, sağdı.

Şimdi aramızda olmayan değerli konuşmacılar Ergun Göze ve Prof. Dr. Cihat Özönder'e Allah'tan rahmet diliyorum.

Albert Camus'nün güzel bir sözyle başlamak istiyorum: "Gelecekte, günümüzün tarihini yazacak olanlar, çağımız insanları için; yemek yerlerdi, sevişirlerdi, gazete okurlardı, televizyon seyrederdiler" tanımlamasını kullanacaklardır. Bu tanım, günlük hayatını sürdüren, şartların bir çarka sıkıştırdığı insan için doğrudur ve bu insanların sayısı, bütün dünyada büyük bir rakama ulaşmaktadır.

Bildiğiniz gibi insanın görevi, "yaşadığı çağa tanık olmaktır." Oysa yüzyılımız insanı; geçinme endeksleri, enflasyon yüzdeleri, kitle iletişim araçlarının uyuşturucu yayın ağı içerisinde, yaşadığı çağı sorgulayabilme diriliğinin uzağına itilmektedir.

İnsanoğlu, gündelik hayatın kendisini sıkıştırdığı dar çerçeveden taşıdığı ve çevresinde olup bitenleri gözleyebildiği, yorumlayabildiği ölçüde, insan olma onurunu taşımaya hak kazanacaktır. Yeryüzünde yaşayabilmenin, bu zengin doğanın bize sunduğu güzelliklerin bedeli, çağımızda, bizimle yaşayan, dünyanın her yerindeki insanların, insan hak ve özgürlüklerine uygun yaşamalarına ilişkin dikkat ve endişemizdir.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde beyaz azınlığın yönetiminde, *Mandela*'nın, hapse, zulme, işkenceye mahkûm oluşu, "çağımızın yüzkarasıdır."

Bundan tam yüz yıl önce, Birleşik Amerika yönetiminin *Yaralı Diz (Wounded Knee)* denilen yerde; çocuk, kadın, yaşlı ayırımı yapmadan yüzlerce Kızılderiliyi katletmesi, insan onuruna sürülmüş bir karaboyadır, "çağının ayıbıdır."

Avrupalılar Amerika'ya girdiklerinde, yani *Kristof Kolomb*'dan sonra, ülkelerinde mutlu yaşayan güzel insanlar; *Apache*'ler, *Sioux*'lar, *Cheyenne*'ler, *Novaho*'lar, *Pawnee*'ler, *Ute*'ler, *Comanche*'ler, *Kiowa*'lar, *Arapaho*'lar yok edilmişlerdir; Amerika'ya yerleşen Avrupa'lı göçmenlerin yaşam biçimini kabul etmedikleri için. Bu yiğit insanların anıları önünde saygıyla eğiliyorum. Bunlara uygulanan jenosid, utanç verici bir uygulamadır; "çağların yüzkarasıdır."

Yine Amerika'da, geçtiğimiz birkaç yüzyıl içinde insanlık ayıbı olan bir konuyu, zenciler konusunu gündeme getirmek istiyorum. Afrika kıtasında, kendi dünyalarında, kendi kültür zenginlikleriyle, mutlu yaşayan milyonlarca kara derili, esir tüccarları tarafından ülkelerinden çalınmış, hayvanlar gibi üst üste gemilere istif edilmiş, vahşi beyazlar tarafından pamuk tarlalarında "taze ve genç işgücü" olarak çalıştırılmak üzere Amerika'ya götürülmüşlerdir. İsimleri, dinleri, dilleri unutturulmuştur. Afrika'lı bu güzel insanları, karaderili *Mandingo*'ları, *Wolof*'ları, *Serer*'leri, *Fula*'ları, *Fanti*'leri, *Ashanti*'leri; bu Af-

rika prenslerinin ve prenseslerinin anısını saygıyla selâmlıyorum. Bu insanların torunları olan *Malcolm X*'in ve *Martin Luther King*'in manevi huzurunda saygıyla eğiliyorum. Onlara yapılan zulûm, “çağımızın yüzkarasıdır.”

Mandela'nın yurttaşı Güney Afrikalı Müslüman *İmam Abdullah Harun*, özgürlük savaşında, bedeninin acılarına dayanamayacak kadar ağır işkencelerle öldürülmüştür. Çağımızın onuru ve yüz aklarından birisi olan bu büyük insanı saygıyla anıyorum.

Dikkatlerinizi, “*Türk Dünyası*” denilen, doğuda Kore'ye, Çin'e, batıda Almanya'ya, kuzeyde kutuplara, güneyde Arap topraklarına kadar uzanan derin ve geniş bir coğrafyaya çekmek istiyorum.

Yüzlerce yıldır bu yiğit ve mert insanların çektikleri acıyla doludur tarih.

Bulgaristan'da, insan haklarının ayaklar altına alınarak, bir insanın en doğal hakkı olan atalarının ismini taşıma özgürlüğü, ibadet ve törelerini yerine getirme özgürlüğü elinden alınan, çağımızın ayıbı olan bir zulme maruz kalan mazlum Türk kardeşlerimizi saygıyla anıyorum.

Yunanistan'da, Batı Trakya'da bir özgürlük çerağı gibi yanan *Dr. Sadık Ahmet*'in ve *İbrahim Şerif*'in adını saygıyla anıyorum. Yaşadığı acıları ve hüznü yüreğinde yoğunlaştıran *İskeçe müftüsünü*, çağımızın bir yüz akı olarak değerlendiriyor ve anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Kıbrıs'ın, Afganistan'ın, Azerbaycan'ın, Tacikistan'ın, Özbekistan'ın, Kırgızistan'ın acıyla yoğrulmuş, çağımızın onuruna kurban verilmiş özgürlük savaşçıları, çağımızın yüzaklarıdır. Onları saygıyla anıyor, toprağa döktükleri kanla özgürlük çiçeklerini suladıklarını düşünüp, inançlarının kavgasının verildiğini hatırlatıyorum.

Mustafa Cemiloğlu, Ebulfeyz Aliyev, Bahtiyar Vahapzade, insanın varolduğu günden beri verilen onur savaşının yılmaz savaşçılarından adıdır. Bu adları saygıyla anıyorum.

1990 yılında, Türk dünyasına yönelik bu katliamların şahidi olmaktan utanıyoruz. Güzel şeylere lâyık olan bu insanların çektikleri zulûm yüreğimizi incitiyor.

Yeryüzünde güzellikler içerisinde yaşayan insanoğlunun, bu güzellikleri güzel bir biçimde algılayabilmesi ve yaşaması için tek sebebi var: İnsana saygı, insan onuruna saygı...

Oysaki dökülen kanlar, dökülen gözyaşları, bizi ancak hüzne ve yüreğimizde yoğunlaşan acıya götürüyor.

Yeryüzündeki tüm insanların çektiği acıyı, kendi acımız kabul edip, hüznlenmek için tek sebebimiz var: İnsana saygı, insan onuruna saygı...

Bu duygu ve düşüncelerimi, toplantıya konuşmacı olarak katılan değerli yazar ve bilim adamları adına, yeryüzü üzerinde yaşayan birçok düşünen insanın da ortak kanaati olarak, toplantıyı yönetecek başkan sıfatıyla ifade etmeyi ve kamuoyuna duyurmayı, aydın ahlâkına ait bir görev olduğuna inanarak, yerine getiriyorum.

Londra Konuşması: Gençlik İşte Asıl Şiir Bu*

Şiirin, binyıllar eskiten bir hayat ağacı gibi, geçmişe uzanan kökleriyle, yeraltını, gözümüzü kırıpıştıran güneşle birleştirip yemişini ve tohumunu geleceğe sunan gür ve gümrah yüzüyle sizleri selamlıyorum. Bu selam aynı zamanda, kültürleri yürekte harmanlayıp yeryüzünün tüm yönlerinde her yeri kapsayan bir ortak dil oluşturan şiirin kendi çığlığını da barındırır.

T.S.Eliot, Ezra Pound, T.E.Hulme gibi öncülerin, geçmişe dayanırken tarih duygusunu şart koşup “Hiçbir şairin, hiçbir sanatçının tek başına bir anlamı yoktur. Onun anlamı ve değerlendirilmesi, ölmüş şair ve sanatçılarla olan bağının değerlendirilmesidir” sözünü, bir sanat kuramı olarak dünyanın gündemine taşıdıkları Londra’da bunları konuşuyor olmamın, benim açımdan ayrı bir değeri vardır. Anadolu coğrafyasını nirengi noktası olarak, yeryüzüne bir ışık seli gibi dağılan ulu atamız Osmanlı’nın dünyamızda bıraktığı sesi simgeleyen; devlet oluşturan, gelenek oluşturan söz ustası Yunus Emre’nin adını taşıyan kültür merkezinde sizlerle buluşuyor olmamız, bütün bunlarla birleştğinde, gerçekten beni heyecanlandırıyor.

Yunus, öylesine çağları aşan ve insanımızın, hangi yaşta, hangi çağda, hangi kültür düzeyinde olursa olsun, şahdamarını kavrayan bir yapıdadır ki, onu, Anadolu’nun tüm analarının doğurduğunu söylemek yanlış olmaz. İşte tam bu noktada, şiirin hem dili, hem de söylemi girer devreye. Bizi şiirle kıvamlandıran dil mayası nedir? Asıl ve asil maya, beşiklerde sallanırken ana sütü ile birlikte tattığımız, o yumuşacık, o hüznü ninniler olabilir mi? Bir çocuğun dil ile kelime ile ses ve söz ile tanışması, o güzelim şiiri kurulan “uyusun da büyüsün ninni” kabilinden yalın ve duru sözler midir? Ya da “dandini dandini dasdana” biçiminde sırrını da kendi içerisinde taşıyan girift sözler midir? Yeryüzünün her yerinde, her dilde, analar ninni söyler bebeklerine, o nedenle ninnileri, anaların sesini, yüreğini, o genç sabırlarını ve hüznünü yüzyıllara devşiren ortak bir ses mayası saymak mümkün. Yine bizim coğrafyamızda, Anadolu’da, türküler, maniler, hoyratlar, bozlaklar, uzun havalar daha sonraların edebi türü. Hatta bebeklikten çocukluğa geçerken, okul sıralarında oturma dönemi de başlamadan, evlerin, odaların, sokakların, alanların dili bizdeki coşkuyu besleyen, kelimenin ifade

gücünü çoğaltan, hayatla çakıştıran en önemli etmen olarak yer almaz mı hayatımızda?

Sonra gençlik... İşte, asıl şiir bu. Bebeklik ve çocuklukta hayata temel kuran olgu, gençlikle, bir bakıma havalarda uçmaktadır. Herkes kendisinin ve yakın çevresinde bilebildiklerinin genç halini hatırlasın. O çılgınlık, o kabına sığmayan coşku, o her şeyi birden yakalama arzusu, o geleceğe on parmağıyla tutunma hırsı... Bunların hepsi gençlik ve hepsi de şiir. Şairin beyni yüzyıllar öncesini kucaklar ve bir ipekböceği hamaratlığıyla geleceği oluşturmaya çalışırken, şairin yüreği de on sekiz yaşındaki o delikanlı çarpıntıyı ayar tutarak, hayatı yenileye yenileye şiirin kozasını örmektedir. Bu, bir çelişki gibi gelebilir. Picasso’nun resimlerini, Kafka’nın hikâyelerini, Rodin’in heykellerini, Mozart’ın, Dede Efendi’nin müziğini, Fuzuli’den Şeyh Galib’e, Pir Sultan Abdal’dan Âşık Veysel’e kadar söz ustalarının şiirlerini hatırlayalım... Hepsinde de yüzyılları kapsayan bir deneyim, öylesine körpe bir yürekle verilmektedir ki, bu sanat eserleriyle halleşirken masmavi gökyüzünde kendi aşkına dalmış bir çift beyaz güvercinin taklasını, pikesini, süzülmesini seyretmekteyizdir sanki.

Bizim medeniyetimiz, resmi, heykeli, romanı, hikâyeyi, tiyatroyu kendi içerisindeki o çok tutarlı “itidal”le, titizlikle bir yere yerleştirdiğinden, yüzyıllar boyunca bize kala kala söz kalmıştır; sözü de işleye işleye eşine ender rastlanır bir sanat eserine dönüştürme işlevi, bu yüzden şu koca dünyada yalnızca bize verilmiştir sanki. Ayrıca hiçbir peygamberin mucizesi, kendi kazanımı değildir, kendi biliminin üst değerlerine göre cereyan etmez. Tamamen Allah tarafından çağın yüreğine hitap edecek biçimde verilmiştir, bir lütüftür. Her peygamber bir işlevle donatılmıştır uyarıcı olarak gönderildiği topluma karşı görevini yerine getirirken. Hz.İsa ölüleri diriltir, hastalara şifa verir. Hz. Musa’nın asası bazen ejderha olup sihir ve büyüü bozar, bazen Kızıldeniz’i ikiye böler. Hz.Yusuf, bir düş yorumu ustasıdır. Hz. Davud’un avazesi bu cihana salınmış, Hz. Süleyman’a kurdun kuşun sırrı öğretilmiştir.

*13 Şubat 2012’de Londra’da Yunus Emre Kültür Merkezi’nde yapılan konuşmadır.

Peki, Hz. Muhammed'e hangi incelikli vasıf verilmıştır? Söz... Söz ustalığı...

O dönemin ünlü "yedi askı" şairinin, Aziz Kuran'ın şanlı belagâti karşısında susmalarının başka anlamı yoktur.

Sözü güzelleştirmek, söz ile süslenmek, sözü süslemek, söz ile sözlenmek görevi, veraseten bize verilmiştir.

Bu nedenle Anadolu coğrafyası, sözünü sarayda da dağda da, Sa'dabad'da da, idam sehpasında da söyleyen ustalarla, her zaman "dil kanlı gömleği" olan şiiri şanla taşıtmıştır. Bu nedenle deengin bir okyanus olan şiirimiz, bir kültür hazinesi olarak, asırlardır yerli yerinde durmaktadır. Hazineler dolduran onca şiiri bir yana bırakalım, uç örneklerden devam edelim isterseniz, mesela bir Kerkük/Urfa manisi:

"Yara yeri
Sızıldar yara yeri
Kervan göçtü yol etti
Yalvarıram yara: "yeri"
Ne sende ok tükendi
Ne bende yara yeri"

Bu, coğrafyamızın en uç noktasında, Kerkük'te ve Urfa'da söylenen bir hoyrat. Bir de saraya dönelim, padişaha; çünkü biz bir söz medeniyetinin çocuklarıyız. Padişahımızdan çobanımıza, eşkıyamızdan şeyhülislamımıza, âlimimizden ümmimize herkes kendini incemiş sözle, şiirle ifade etmiştir. Fatih'in şu müfredi çok şey anlatmaya yeterli bence:

"Senin zencir-i zülfünden dil-i divane bend ister
Usandı derd ile candan asılmaya kemend ister"

Ya da 1804'te doğmuş, 43 yıllık hayatına şu nefis mısraları sığdırabilmiş, şiirin ve devletin başkentinden uzak, Adıyaman'da yaşamış Lamî'nin, ölümü beklenen hastaların ölüp ölmediğini öğrenmek için tabiblerin buğulanacak ayna tuttuklarını, sabrın sınırına gelmiş bir âşık olarak çok incelikle hatırlatarak sevgilisine söylediği müfred:

"Gösterirsen şimdi göster ey dîlâra sîneni
Yoksa haste son nefeste neylesin âyineyi"

Benim mensup olduğum medeniyette, şiirle af dilenir, şiirle can bağışlanır. Benim mensup olduğum medeniyette, Taşlıcalı Yahya Beg adlı şair, çok sevdiği Şehzade Mustafa'nın katledilmesi üzerine, o dönemde cihan sultanı sayılan bir Şair-Padişah'a, Muhibbî'ye, hiç korkmadan ve mahlasını koyma yiğitliğiyle:

"meded, meded bu cihânın yıkıldı bir yanı
Ecel celalileri aldı Mustafa Han'ı"

diye başlayan o ağır mersiyesini söyler. Benim mensup olduğum medeniyette, dünyada eşine rastlanması mümkün olmayan bir biçimde, Bağdat'ı fethe gönderilen ve padişahın:

"Aldı etrafı adû imdada asker yok mudur
Din yolunda baş verir bir merd-i server yok mudur"

gazeliyle ve satranç terimlerini kullanarak yardım isteyen Hafız Ahmed Paşa'ya:

Hafız-ı Bağdad'a imdad etmeğe er yok mudur
Bizden istimdad edersin sende asker yok mudur"

diyerek, şöhretine yakışır biçimde cevaplayan IV. Murad, bununla da yetinmez, şiirin içinde onu görevden aldığını ve yerine Ali Paşa'yı atadığını ferman eder. Çok yalın bir çılgınlığı, sanki hemen-cekik ifade ediyor gibi sözü konduran, herkesin, her zaman söyleyebileceği, herhangi bir söz bile, bir sürü edebi sanatla süslü olabilir. "Gözünü kan bürümek" ten, "Karda yürüyüp ayak izini belli etmeme"ye kadar deyimler bunun şahididir.

Şiirin, hayatın her alanına ustalıkla girdiği, kendini her yerde sözcü gibi gördüğü, her durumu ifade için kendini yeterli bulduğu başka bir medeniyet örneğinin yeryüzünde olmadığını düşünüyorum. Ben, kendimi böyle bir şiir-rahmine doğmuş olmakla, hem şanslı hissediyorum hem de bana verilmiş bu imkânın en doğru biçimde kullanılması için görevli olduğumu düşünüyorum. Şiirimde, dişe dokunur ne varsa, bu söz medeniyetinin mirasıdır.

Ben, beslendiğim, gıdalandığım kaynakları anlatmaya çalıştım: Geçmişe ağzını dayayıp kana kana su içerken şiirle geleceğin göklerinde de fütursuzca dolaşmak, benim ahdimdi. Bunları sadece şiirle yapabilirdim, şiirle yaptım.

Şiir Devleti Yönetirse Mutlu Olunabilir*

Genç ve dinami-k/t diliyle daha yirmili yaşlarının başında dikkatleri üzerine çekmiş, modern birikim ve donanımıyla geleneği kucaklamış, lirik ama daha ziyade epik şiirleriyle kişilik inşa etmiş, Müslüman kuşakların yetişmesine gönül ve katkı vermiş, şiiriyle birlikte ismi de edebiyat mahvillerinde dolaşmasına rağmen kendisiyle pek karşılaşamamış bir şair Cumali Ünalı; ne yazık ki, birçok şeyden habersiz olan yeni nesil şairler tarafından pek bilinmiyor, okunmuyor.

Bitmiş sola yalakalık

Bunun sebebi, dindar camianın, hatta artık edebiyatın merkezinde yer aldığını düşündüğüm (?) dergilerin solcu şairleri büyük bir kompleks ve bu kompleksin sıcaklığıyla kucaklayıp da yerli-Müslüman şairlere sırt dönmesidir. Hâlâ bitik bir sola karşı kompleks duymak ise ağabeylerimizdeki bir alışkanlığın süreği gibi geliyor bana. İşte büyük şiirlere imza atmış Cumali Ünalı'nın, geride bıraktığı yedi şiir kitabına ve bu kitapların 2010'da toplu şiirler halinde basılmasına rağmen, ne yazık ki, edebiyat kamusunun gözünden kaçması/kaçırılması yayınevi kadar, dergilerin de suçudur. Batı, ortalama şairlerini bile dünyaya sunup kabul ettirirken, biz elimizdeki iyi şairlerin bile kıymetini bilmiyoruz. Hâlbuki fikirlerdir toplumu ve devleti büyüten; şairlerdir fikirleri üreten.

Evet, ne yazık ki açığöz Batı, bizi bile bizden önce keşfediyor. Geçtiğimiz günlerde -13 Şubat-Londra Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde Cumali Ünalı Hasannebioğlu'nun 2007'de Mevlüt Ceylan tarafından İngilizceye çevrilen 'White Words' adlı kitabı tanıtıldı ve Core Publications tarafından kitabın bu yıl gerçekleşen yeni baskısına binaen imza günü düzenlendi. Kitabın yeni baskısına iki şiir eklenmesiyle kitaptaki şiir sayısı 20'ye ulaştı. David Nash, bir sunum yazısıyla kitabın niteliğini ortaya koymaya çalışmış.

Gelenekten geleceğe şiir

Toplantıya İngiltere'de yaşayan Türk işadamları, akademisyenler, öğrenciler ve İngiliz entelektüelleri katıldı. Cumali Ünalı, şiirde gelenekçili-

ği dayanak yaparak çağdaşlığa ulaşmayı savunan konuşmasını yaptı. Yer yer halk edebiyatı, divan edebiyatı, çağdaş Türk ve dünya şiirleriyle beslediği konuşmasında, İngiliz gelenekçileri T.S.Eliot, Ezra Pound, T.E.Hulme; Yunan gelenekçileri Yanis Ritsos, Konstantin Kavafis, Yosgo Seferis, Yorgo Temelis ve onların önemli çıkışlarını, örneklerle anlatan Hasannebioğlu, şairin öncelikle kendi dilini çok iyi bilmesi gerektiğini, öte yandan şairin kendi ülkesinin tüm şiirini doğru değerlendirmiş ve özümsemiş olması gerektiğini savundu. Şiirin has örneklerini, nadide metinlerini ancak emek çekerek hatta bu yolda bedel ödeyerek verebileceğimizi vurguladı

Ünalı, aynı coğrafyada farklı zaman dilimlerinde oluşturulmuş tüm klasik metinleri, şair olarak nitelenme onuruna sahip insanların şiirini kavrayıp özneye çevirdikten sonra, onlardan tamamen ayrı, kişiliği ve kimliği olan yepyeni bir şiir ortaya çıkacaktır, dedi. Üstün şiirin, üstün sayılabilecek insanlar tarafından meydana getirilmesinin kaçınılmaz olduğunu, bu gerekliliğin neredeyse olmazsa olmaz koşulu olduğunu belirten Hasannebioğlu, Türk şiirinde bunu örnekleriyle anlattı.

Hepimiz yalnızız!Cumali Ünalı Hasannebioğlu, Mevlüt Ceylan

Yalnızlık duygusunun, kendi kozasını örüp içinde olgunlaşmayı bekleyen "pup"a –"krizalit'e benzetti. 1972'li yıllarda Deneme Dergisi'nde yayınlanan, Cumali Ü. Hasannebioğlu'ya ait "pup" şiirinin, yalnızlığı, kozasını ören bir krizalit gibi algıladığından söz etti. Ona göre: Fuzûlî'de, sadece sabah rüzgârının, "şak şak" açıp kapattığı kapı yalnızlığı; "ne yanar kimse bana ateş-i dilden özge/ne açar kimse kapım bâd-ı sabadan gayrı" mısralarıyla simgelemektedir. Yunus Emre'de ise; ölümü üç günden sonra duyulan, soğuk su ile yunulan garip söz konusudur yalnızlığın anahtarı olarak; "bir garip ölmüş diyeler/üç günden sonra duyular/soğuk su ile yuyalar/şöyle garip bencileyin" mısraları öne çıkmaktadır.

* Bu konuşma :

<https://www.dunyabizim.com/m/etkinlik/siir-devleti-yonetir-se-mutlu-olunabilir-h8846.html> sitesinden alınmıştır

Yannis Ritsos'ta ise bambaşka bir sahne, "işiyile baş başa" adlı şiirde yalnızlığın yol haritasıdır sanki; "bütün gece, çılgın gibi, acımadan mahmuzlayarak sağrısını/dört nala sürdü atını. Bekliyorlar diyordu, kuşkusuz/işi aceleydi. Gün doğarken vardığında/kimseler beklemiyordu, bekleyen kimse yoktu. Dört bir yanına baktı/kapılar sürgülü, evler ıpıssız, herkes uykudaydı/yanı başında atının solumasını duydu/ağzı köpük içinde, kaburgaları ezik, yağırı soyulmuş/atının boynuna sarılıp ağlamaya başladı/hayvanın iri, karanlık, ölüme yakın gözleri/uzak, yağmur yağan bir ülkede, yapayalnız iki kuleydi." Son iki mısranın, Yunus ve Fuzulî'nin şiiri ile en azından kan kardeşi olduğu yadsınamaz. Üç ayrı zamanda, üç ayrı coğrafyada, üç ayrı kültürde yaşamış olmalarına karşılık Yunus, Fuzulî ve Ritsos'ta aynı kapı deliğinden bakılınca görünen tek bir yalnızlık görüntüsü vardır; yalın, kaskatı, öldürücü ve o oranda da gerçek.

Şair devlet yönetse...

Ünaldı, 21 yaşında büyük fetihler yaptığı için Fatih ünvanını alan Sultan Muhammed Han Gazî'nin, şiir söyleyen diğer padişahlara göre, daha has şair olduğunu, padişahlığının da, yani devlet yönetmekteki erkinin de diğerleri ile kıyaslanmayacak derecede üstün olduğunu söyledi. Fatih'in, "senin zencir-i zülfünden dil-i divane bend ister/usandı derd ile candan asılmaya kemend ister" müfredini yorumlayan Ünaldı'yı, özellikle yabancı dinleyiciler özel bir ilgiyle dinlediler. Bürokraside de bunun örnekleri olduğunun altını çizen Hasan-nebioğlu, Osmanlı döneminde hemen hemen art arda gelen üç şeyhülislamın, şiirinden ve bürokratik kariyerinden örnekler verdi. Şeyhülislam Yahya, Şeyhülislam Bahayî, Şeyhülislam İshak Efendi'nin şiir sıralamasıyla, bürokratik başarılarının da aynı olduğunu vurguladı.

Şeyhülislam Yahya'nın Rumeli Kazaskeri iken, divanda, sadrazamın yargılamaksızın bir insanın öldürülmesi emrine karşı çıktığını, hangi suçla idam edileceğini sorunca aldığı "o, seni ilgildirmez" yanıtı üzerine, büyük bir suç olan divanı terk etme eylemini gerçekleştirdiğini anlattı. Şeyhülislam Yahya Bey, padişahın divanı neden terk ettiğini sorması üzerine de padişaha, "Ben yargı görevini sizin adınıza, adaletin tecellisi için yapıyorum. Bir insanın idamı benden sorulmazsa, bu bana ihtiyaç olmadığı anlamına gelir. O yüzden

divanı terk ettim" demiştir. Daha sonra o suçundan dolayı sadrazam yargılanır ve kısas olarak öldürülür. Bunu ancak bir şair yapabilir, has bir şair yapabilir. Çünkü bu delikanlı bir duruştur, diyen Hasan-nebioğlu, iyi devlet yönetmek için iyi bir şair olmanın şart olmadığını, ama olursa harika olur diyen Necip Fazıl'ın sözünü hatırlattı.

Fatih, Yavuz, Kanuni, Kadı Burhaneddin, Şah İsmail, Sultan Babür başta olmak üzere, bizim medeniyetimizde devlet yöneticilerinin çok iyi birer şair ve cihangir devlet yöneticileri olduğunu örnekleriyle anlattı. Türkiye'de Mehmed Akif/Tevfik Fikret, Necip Fazıl/Nazım Hikmet, hatta Sezai Karakoç/Cemal Süreya ve hatta İsmet Özel/Ataol Behramoğlu gibi şairlerin, aynı dönemlerde uç noktalarda devrimci çıkışlar yaptığını, hemen hemen her dönemde ülkenin bu çizgideki insanların etkisini yansıtan devlet yönetme biçimlerine doğru çekildiğini, örnekleriyle anlattı. Şiirin, şiir sanatında da, devlet hayatında da bir "erk" olduğu tezini savundu. Bugün, devlet yönetme formülünde şiirin eksik kalmasından dolayı, bileşimin yüzde yüz doğru olarak, doğru yere oturmadığını söyledi (Türkiye'de ve dünyada).

Okuması olmayan da şiir bilir

Halk şiirinin, hatta türkülerin de aynı sanatsal olgunluğu gösterdiğini, klasik Türk musikisi parçalarının iyi şairlerin şiirlerinden beste yoluyla elde edildiğini, halk müziği parçalarının da çoğu şair tarafından zaten bestelenerek icra edildiğini anlatan Ünaldı, bunun, "şarkı/türkü"den şiire geçişi hızlandırdığını, halkın altyapısında sağlam birer temel taşı olarak yerini bulduğunu belirtti. Mani, hoyrat, hatta tekerlemelerin şiire ruh veren bir altyapıdan geldiğini vurgulayan Ünaldı, bu nedenle "halkın yüzde yüze yakını şiir bahçesinin bizzat içindedir" dedi.

İnsanımızın şiir altyapısının, geçmişten bugüne dek hiç okuma yazma bilmeyen, ama birçoğu Yunus'tan, Fuzulî'den ezbere şiirler bilen, söyleyen analar tarafından, nesilden nesile aktarım yoluyla kazanıldığını vurgulayan Ünaldı, bu nedenle bizim insanımızın yüzde yüzü şiire yatkındır, şiirin içindedir, dedi. Bunun kötü bir şey olmadığını, sadece pratikte yararlanılmadığının bir eksiklik olduğunu, devletin önemli bir ihmali olduğunu esefle belirtti. Kültür bakanlığının, böyle bir altyapıya

dayalı, ülkesel çapta ciddi bir projeyi geliştirebileceğini, bunun da ülkemiz kültürü ve devlet sisteminin kalitesine, çok olumlu artılar ekleyeceğinin altını çizdi. Yine Hasannebioğlu, böylesine olumlu bir kültürel altyapıyı, neredeyse genetik yoldan elde eden insanımızın, bu kalitesine uygun olarak bir milyon okuyucuya ulaşabilecek şiir kitaplarının basılıp satılması, geleceğin hedefidir, hayal değildir ve mutlaka gerçekleştirilmelidir, gerçekleştirilecektir dedi.

Ve gecenin coşkusu

İngiliz entelektüel, sanatçı ve gençlerinin hazırladığı, onlar tarafından, Cumali Ü. Hasannebioğlu'nun İngilizceye çevrilen şiirlerinin Türkçesinin okunması, denilebilir ki gecenin şaşkınlığı ve coşkusu. Özellikle "Malcolm X" şiirinin Türkçe orijinalinin, sarışının sarışını bir İngiliz entelektüelince okunması ve sonunda "sahi, yüzüm beyaz mı" sorusu, belki de bu şiirin yazılışını haklı kılacak en önemli gerekçeydi.

Böyle bir toplantının düzenlenmiş olması, Londra Yunus Emre Kültür Merkezi'nin bir başarısıydı. Çok gayr-i müsait şartlara rağmen, yerli ve yabancı, çeşitli mesleklerden çok sayıda dinleyici tarafından dikkatle izlenmesi, güzel ve eksiksiz organizasyonun sonucuydu. Toplantının sonunda Cumali Ü. Hasannebioğlu, konuklara "White Words"u imzaladı. En ilginci de, dedeleri Bursa'dan göç etmiş, şimdi bir Türkçe nişanlı olan Kloepatra adlı genç kızın, kitap imzalatırkenki coşkusuyla ifade ettiği Türkçe sevgisiydi.

Umarız, Londra Yunus Emre Kültür Merkezi, Türkiye'den genç şairleri de davet eder ve İngilizlere tanıtır, öz vatanımızda bile garip bir şiirimiz var.

Şiirle Göğeren Düzen ve Kardaşlanan Başkaldırı

1.

Bu günlerde Türkiye'nin kalbinin Şehzade Mustafa'nın öldürülmesine odaklanmasından daha doğal ne olabilir? Genç, yakışıklı, kültürlü, güçlü, iyi bir yönetici, sevilen bir padişah adayı... Üstelik mağdur.

Babasının elini öpmek için, otağ-ı hümayûn'a girerken hem de ve nice dilsiz cellâdı tepeleyerek, ne-redeyse, bu fasit daireden kurtulmak üzereyken...

Ah! Zal Mahmut Ağa... Bir çelmeyle yere yıkar, Osmanlı'nın geleceği olan Şehzadeyi; sonrasını biliyorsunuz.

Bütün hatalarına rağmen, Kanunî Sultan Süleyman Han dönemini anlatan dizi filmin, tarihin ve o dönemin anlaşılmasında olumlu bir adım olduğu kesindir.

Bazı çevrelere göre Osmanlı'nın edebiyatı, hayat-tan kopuk; şiiriye sanal ortamdadır, dayanaksızdır. Buna itirazı olanlar da var: Cemal Süreya gibi şiire ziyadesiyle vakıf zevatın, Osmanlı şiirini, bir "imparatorluk şiiri" olarak olarak tarif ve tavsif etmesi gibi.

Tam bu teorik şeyleri düşünürken...

Bir ağıt, bir çığlık, bir gök gürültüsü gibi yüksekli yeniçeri ortaları arasında Taşlıcalı Yahya Beg'in dizeleri:

*"Meded, meded bu cihânın yıkıldı bir yanı
Ecel celâlileri aldı Mustafa Han'ı"*

Üstelik bu ağıtta, Şehzadeyi öldüren Zal Mahmut Ağa ile öldürülmesine ortam hazırlayan Sadrazam Rüstem Paşa da, açık bir biçimde anılır:

*"Getirdi arkasını yere Zâl-ı devrân ü zamân
Vücûduna sitem-i Rüstem ile erdi ziyân"*

Daha da ileri gider; eleştirilmesi mümkün olmayan Padişah'a yöneltir oklarını:

*"Bunun gibi işi kim gördü, kim işitti aceb
Ki oğluna kıya bir server-i Ömer-meşreb"*

Bir isyanı da saklar içinde mısralar, açık ve net bir biçimde:

*"Hatâsı gayr-i muayyen günâhı nâmalûm
Zihî şehid-i said zihî şeh-i mazlûm"*

Sonunu şöyle bağlasa da, dönemin bir olayını, unutulmaz bir biçimde şiirsel hafızaya kaydetmesi yönünden çok önemlidir...

"Nizâm-ı âlem olan pâdişah sağ olsun"

O dönemde şiir çok önemlidir çünkü. Böyle ağır eleştirileri padişaha, sadrazama, birçok etkin görevliye açıkça yönelten Taşlıcalı Yahya Beg, üstelik de bir devlet görevlisi sayılabilir. Buna rağmen mahlâsını da çekinmeden koyar şiire, imzasını atar, sorumluluğunu yüklenir.

Yani öylesine gerçek bir şiir ve öylesine akıllara ziyan delikanlı bir duruştur ki...

2.

Şiir geneli içinde tekniğine dönersek...

Akıl almaz bir nizamı, intizamı, düzeni barındırır içinde şiir. Görünüşte serserpe, özensiz, ölçsüz bilinse de; olağanüstü bir ölçü ve düzen duyarlığına sahiptir kendi içinde, gizlice. Bir yapı düşünün ki, minik bir taş parçası bulunması gerektiği yerde değilse, yıkılsın o koca yapı. Bir resmin, rengi, biçimi iğretiye; o bütünsel güzellikten de eser yok denilebilir. Eksiktir, çirkindir, nâtamamdır o büyüleyici mekân.

Ece Ayhan'dan, "rahmetli savruk"tan, en savruk şiirlerinden bir şiir okuyalım mı?

Ortodoksluklar'dan:

XXI.

“Davut yeleli bir kimesnedir, bir çocuktur kara-
şın. Yüzükuyulu dağılıyordur Tırnova kuşluklarına.
Bir karakoncalos yenice; eteğin aç, yağmala ve adın
yazmıştır kayağantaşına. Şaşırmadan manil oynar.
Baka yeleli Davut! Gerçeğin Kiril ve Latin kurşunla-
rı da ilkin ülkenin okullarını bilmektedir.”

“Bakışsız Bir Kedi Kara”, ya da “Yort Savul”dan
ya da diğerlerinden okusaydık, daha kolay anlaşı-
lır şeyler okuyacaktık belki. Bir kelime eksiltseniz
tedbirsiz, kazara bir harfi yerinden oynatsanız, şii-
rin başta “musîkisi” olmak üzere, her şeyi bozulur.

Bunları sizinle paylaşmaktaki muradım şu: Şiir
bir nizamdır, intizamdır, ölçüdür... Nice savruk,
nice delibaş, nice coşmuş, nice kanlı görünse de.

Kendi içerisindeki düzen olağanüstüdür, bilim-
seldir, kurulması ve muhafazası zordur. Fuzûlî’nin
dediği gibi: “İlimsiz şiir, esası yok duvar gibi olur
ve esassız duvar, gâyetle biitibâr olur”

Sonuç olarak, oluşu itibarıyla nizamı barındıran
şiir, duruşu ve olduruşu yönünden isyancıdır.

3.

Yunus’un:

“Bunlar bir vakt begler idi
Kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin
Beg kangıdır ya kulları”

Yine Yunus’un:

“Gitti begler mürveti
Binmişler birer atı
Yediği yoksul eti
İçtiği kan olusar”

Koca Türkmen Mahtumkulu’nun, bu devlet ku-
ran şairin sözü devletnâme gibi:

“Gam çekme garip adem
Begler şahlar kalmazlar
Azim azim şehirler
Ak otağlar kalmazlar”

Pir Sultan Abdal’ın, esrik dervişin söyledikleri,
belki de asılırken ne güzel özetler hayatı, ölümü ve
aradıkları:

“Pir Sultan Abdal’ım dünya kovandır
Giden adil begler kalan avamdır
Muhammed divanı yüce divandır
Kalsın benim devam divana kalsın”

Köroğlu’ndan Dadaloğlu’ya, Niyazî-i Mısırî
“hemşerim”e dek örnekleri uzatmak mümkün.

4.

“Genç Şair”lere ve her yaştan okuyucuya, söyleşi
tadında derim ki...

Önce ninnilere kulak kesilmeli insan. O güze-
lim ana sütündeki safiyeti barındıran söz sütüne
odaklanmalı. İsteddiği kadar anlamsız olsun, nin-
niler, en büyük şiirdir; sessiz bir orkestra eşliğinde.
Tenha bir odada, ana ile çocuk arasında en huzurlu
saatlerde, ana memesinden emilen süten sonraki,
uykuya geçiş anında, sessizlik kıvamındaki tattır
ninniler.

Sonra tekerlemeler, deyimler, sözü inceltme ça-
baları...

Ve nihayet sözün sesle nakışlanması; şarkılar,
türküler, maniler, hoyratlar, bozlaklar, tatyanlar...

Bu toprağa ait olan her şey.

Gurbette duyunca ana sütü ve toprak kokusu
sağlayan bileşim.

Gökyüzünü yırtan çığlık ve yeryüzünü bitişiren
şevk; türküler.

Belki Malatya’da oluyor olay. Hem de Fırat boyu
köylüklerinde, neden? Çünkü anam anlatmıştı.
Gece mişmiş/kaysı bekleyen, Hacı/Haci adlı bir
delikanlı öldürülüyor, kim bilir ne sebebe... Bacısı
geliyor üstüne, küçük bacısı ve şu ağıtı yakıyor:

“Hacimin örtüsü mişmiş sarısı
Hacimi vurdular gece yarısı
Hacime de gurban olsun güccük bacısı”

Kalbi olan herkes ve ah, ah bu küçük bacılar.
Gam yükünün kervanını her vakit yedenler... Ah,
bu gözü yaşlılar. Gözü ve gözyaşı olanlar...

Ötesini söylemeyeceğim.

7 Güzel Adam 7'den Fazladır: Cumali Ünaldı Şiiri

Maksadım, son yıllarda daha bir gündeme gelen Maveria dergisinden paye alıp yine ciddi yazı, söyleşi ve şiirleriyle bu dergiye katkılarda bulunmuş Cumali Ünaldı'ya paye vermek değildir, şairin buna ihtiyacı olmadığı ise muhakkak.

Millet olarak birçok efsane, destan yazmış, abartılı anlatmaya ve dahası yaşamaya hep iştahlanmışız. Abartının doğasında, birini veya bir şeyi orantısız yüceltmek (kahraman), ötekini (kötü adam) ise yermek vardır. İlk bakışta olabilir diyoruz, mübalağa da bir sanattır, eğer bu durum, edebi metinlerde ya da estetik kaygı duyulan alanlarda ortaya çıkarsa bir sakıncası yok elbette; lakin söz konusu edebiyat tarihi ise burada tek ölçütün nesnellik olduğunu unutmamak lazım. Klişeleşmeye açık taarruzda bulunalım hadi, gençlerin aklını biraz karıştıralım: Cahit Zarifoğlu “Yedi Güzel Adam”dan biri değildir bence, Sezai Karakoç’un yedi oğuldan biri olmadığı gibi. Hangi akliselim, hele de Müslüman- sa kendisini bir tuhaf gurur, kibirle güzel adam diye över ki! “Yedi Güzel Adam”, bir mecazdır sadece, buna somut karşılık aramak ise beyhude bir uğraştır. Sevgili okur, sen de iyi işlere imza atarsan bu “Yedi Güzel Adam”dan biri olabilirsin!

Ne yazık ki, gözlerimiz yüz seksen derecelik açığa kadar görebiliyor ve biz de varlığı bundan ibaret sayabiliyoruz. İşte Cumali Ünaldı gibi şairler, bugünlerde gözlerden uzak kalan o yüz seksen derecenin içinde yer alıyor. Bu bakımdan 70 kuşağı şairleri talihsizdir; daha yeşerme aşamasındayken 80 darbesine maruz kaldı, hırpalandı. Belki darbe, mikroplarıyla bu genç şairlerin bünyesine dâhil olamamışsa da dışsal zararlar verdi. Şunu da eklemek isterim: Darbe öncesinde şairlerle birlikte hemen herkesi etkileyen yabancı kafalardan devşirme devrimci fikirlerin sanata-hayata darbeden daha az zarar verdiğini söylemek mümkün değil.

Hatırlayalım: Bir kuşak kendinden sonraki kuşakla hesaplaşıp sınanmadan tam manasıyla yerleşik olamaz. 70 kuşağı bu kaderi-kazayı yaşadı, 80 kuşağı tarafından görülmedi, belki de siyasi yönelimlerinden dolayı ötelendi; çünkü 80 kuşağı, unutulmaya yüz tutan II. Yeni’yi keşfedip diriltti. Konargöçer II. Yeni şiiri, 60 ve 70 kuşağı üzerinde etkili olmuşsa da asıl varlığını 80 kuşağı ile his-

settirip edebiyatımızda yerleşik hayata geçmiştir. İyimserlikleri ve kavgadan uzak durmasıyla dikkat çeken 80 kuşağı için II. Yeni’yi usta edinmiş çıraklar kuşağı da diyebiliriz. Cumhuriyet dönemi şiirinde kendisinden önceki ve küçük polemikleri saymazsak, sonrakilerle hesaplaşmadan var olmuş belki de ilk kuşaktır; çünkü darbeyle karşılaşan toplum ve bünyesindeki edebiyatçılar daha mühim meselelerle uğraşmış, şairler poetik tartışmalara pek girmemiştir. 80 darbesinde 8-9 yaşlarındaki 90 kuşağı, yaşanan trajediyi hissetmemiştir; ciddi tehlikelerle yüz yüze gelmedikleri için cesaretlerini ve özgüvenlerini kaybetmemiş, kendisinde çığır açacak bir güç bulmuş, çoğunluk, şiir manifestolarıyla sadece bir önceki kuşağı değil, bütün bir şiir geçmişimizi yok sayma yolunu tutmuştur.

Kuşakların ötesinde Cumali Ünaldı, büyük sosyal olayları, kırılmaları, bireysel dramları kendi poetik potasında dönüştürmeyi başarmış bir şair. Taban ve tavan arasındaki meselesi hep aynıdır: İslam. “Semud” gibi gençlik yıllarına ait dava bilinciyle yüklü yüksek şiirlerinde, söz, şairin kendi bilinç atmosferinden imgesel bir güçle doğar, okuru zinde tutar ve okurun damarlarına deli-kan pompalar. “Semud” gibi saf bir şiir, ancak çocukluğundan itibaren İslam’ı solumuş, dert edinmiş, iliklerine dek hissetmiş bir şairden doğabilirdi. İsmet Özel, İslami camiaya intisabından sonraki neredeyse bütün soluklu şiirlerinde bu tarz saflığı aramış fakat bulamamıştır. Cumali Ünaldı’nın “Beyan Yayınları”ndan çıkan “Andolsun Aşka” adlı bütün şiirleri, otobiyografisi olarak da okunmaya müsaittir. “Andolsun Aşka”: Andolsun Allah’a, Andolsun İslam’a, Andolsun İnsana diye de okunabilir bence. Ünaldı, şiiriyle ötelere dürtmek, Müslüman duyuşun buralara düşen sesi olmak istemiştir; bu nedenle imgeleleri gösterenden kurtarıp gösterilene odaklamış, yalınlaştırmıştır. Ayrıca II. Yeni’ye yer yer selam çakıp omuz atmaktan, çelme takmaktan geri durmamış, bütün dava sahibi şairler gibi muhatapına yeni bir ruh üflemenin yollarını aramıştır.

Ünaldı, şiir yolunda şairane bir bilgelikle yürümekte. İlk kitabı Çerağ’dan son şiirlerine dek tasarlanmış bir dünya inşası peşindedir. Büyük şiirin peşine düşen şairler, genelde tündengelimle ya-

zarlar, yani evvelden bütünü görür, sonra parçaları oluşturmaya başlarlar. Cumali Ünal'dı, bunlardan. Ortalama şairler ise kendilerini zamanın akışına bırakır, açıktan açığa etkilenmeler suretiyle de ortamın şiirini yazarlar. Yani el yordamıyla tüme varmaya çalışır, eklektizmin tuzağına düştükleri için de çoğunlukla başarısız olurlar.

Dağınıklığa yer yoktur Ünal'dı şiirinde; bütünlüğü, inanç merkezli bir bilinç oluşturur. Din, diplerde akan bir temaya dönüşür. Şiirin üst katmanında ise insanlık dramı yer alır. Evet, Ünal'dı'nın bütün şiirlerini içeren "Andolsun Aşka", geleneksel bir şiir biçimi ve özüyle açılıyor: münacaat ve na't. Ah, yanlış otobüse binmişim demesin diye okur, daha ilk adımda gideceği yerin krokisiyle buluyor önünde. Fakat, sürprizlerden vaz geçmez ağır aksak şair, birdenbire çocuksu bir sesle karşımıza çıkabiliyor, daha doğrusu bir çocukla empati kurabiliyor: "bu derse çalışmadım öğretmenim, akşam oldu/sonra sabah/sonra yine akşam oldu. Bu derse/çalışmadım öğretmenim." (s.91) Sanatın nihai amacı çocuk diline varmak olduğunu, çocuksu saflığı arama içgüdüsünün modern ressamı renk cümbüşüne ve eskiz zannı uyandıran tablolara çektiğini daha evvel de söylemiştim. Ninnilerdeki içtenliği, mani ve tekerlemelerdeki şaşırtıcı zekâyı küçümsemek cahillikle açıklanabilir ancak. Ünal'dı, ustalıklı bir şekilde atmosfer değiştirip beşikten meydana sıçrayışlar yapabiliyor, tek bir temaya hapsolmuş değildir. Epik duyarlılık, onun şiirinin başat öğelerindendir: "hey benim bir yenilgi bayrağı gibi/gurbetlere çekilmiş kardeşim hey." (s.101) Halk şiiri nazım şekillerinden koçaklamayı hatırlatıyor bu sesleniş. Yeniyetme bir epiğin değil geleneğin gür sesini de sesine katan bir epik bu. Oldukça sahici ve etkileyici. Savaş şiirlerine ve savaşa bakılarak yazılmamış, savaşıarak, adeta kanla yazılmış onun şiirleri. Görmeyi bilene ruhun kanı da vardır. Kur'ani öğretiyeye sadık kalmış, şiirleriyle eklenmiştir Ünal'dı, "Muhakkak ki, Allah'ın taraftarları galip gelecektir" (Mâide, 56) ayetini hatırlatır şu sözleriyle: "bil ki/bize va'dedilmiştir yarın" (s.103). Olaylara doğru açıdan bakmak ve olaylardan sapmamak için pergelin iğnesini İslam'a batırır. Ancak söylediğim gibi gayri İslami olandan çok, gayriinsani olanı taşlar; ama asla şiir sanatından vazgeçmez: "Güneş batmak üzere/unutmadan not ediyorum" (s.48) gibi ironik mısraları "Giriyorum kapıdan ve/ortanca büyüklükte bir kuşun birçok gözünden biri oluyorum" (s.49) gibi absürt bakışlar takip ediyor,

"onunçün iki pala bıçağıdır bıyıklarım bir vuruştta" görselliğiyle klasik şiirimizi hatırlatan bir mısra, ama bizi II. Yeni'yle bağlantılı bir gerçeküstücülüğe götürdüğü de tartışılmaz. Ünal'dı'nın Doğu ve Batı ayrımı yapmadan ata şairlerden beslendiğini görüyoruz bu örneklerde.

Onun şiirinin yakın akrabası, edebiyatımızda ilk devrimci (İslam devrimi) şiirleriyle dikkat çeken Erdem Bayazıt'tır. Nazım Hikmet, Ahmet Arif gibi ülkemizdeki devrimci şiirin öncüleri Marksizm'den doğmaktaydılar. Bu durum, Necip Fazıl'ın fikrîsel öncülüğümde, büyüyen etkiyle 60 yıllardan sonra İslam lehine değişmeye başlar. 1949'da yayımlanan Necip Fazıl'ın "Sakarya Türküsü" ezilmiş Müslümanın portresidir adeta, "Yüzüstü çok süründün ayağa kalk Sakarya" sözüne Erdem Bayazıt ve Cumali Ünal'dı gibi şairler kulak vermiş, daha ziyade haklı öfkenin şiirini yazmış, sadece İslam topraklarına odaklanmamış, bütün mazlumların sesine ağız olmaya çalışmışlardır. Cumali Ünal'dı'nın zencileri ve Kızılderilileri öz derdi edinmesi manidardır. Apaçık, Erdem Bayazıt'la epik damarda birleşiyor Ünal'dı: "ve gülüm/bizim elimizde mazlum ve babayığit silahlar/seçilmiş sözler fişeklerdir" (s.103). Epik ile lirîği birbirinden ayıramayız, çünkü her kahramanın ister idealize edilmiş, ister beşeri bir sevdiği olur ve davasıyla birlikte sevdiği için de savaşı. Bu bakımdan lirizmin Ünal'dı şiirinde olmaması düşünülemez: "biz birbirimizi/el yordamıyla bulduk kalbim" (s.126). Sadece bu iki mısraa bakarak Ünal'dı'nın şah şairi Fuzulî'dir demek mümkün. Ziraat mühendisi şair, aşırıya kaçmadan mesleki bilgilerini de şiirinde değerlendiriyor, tabiatı, yüzeysel görüntüsünden ziyade incelikleriyle imgeleştirecek yeniden var ediyor, Âşık Veysel'den sonraki bir aşamaya ulaştırıyor. Şu da bilinmeli, Ünal'dı'nın şiirinden, kesinlikle ziraat mühendisi olduğu sonucuna varamıyoruz; o, bilimden faydalansa da tabiata bir köylü duyarlılığıyla yaklaşıyor. Bununla birlikte T. S. Eliot'ın "Çorak Ülke"sine (Waste Land) göndermede bulunurcasına Ünal'dı, şiirine dipnotlar düşüyor. Gelenek ile moderni, bu şiirleri yazdığında daha büyükşehir görmemiş taşralı genç şairin birleştirmesine şaşıracak bakıyorum.

Ünal'dı'nın 20'li yaşlardan başlayarak kaleme aldığı cevval düzyazıları, şiirinin bir sağlaması olarak da okunabilir. Her yönden tutarlıdır şair-düşünür, çünkü samimiyetin ürünüdür bu metinler.

*Şair Yazar

Cumali Ünal'dı'nın Şiiri

Adımlar ve *Hareket* dergilerinde yayınlanan bazı şiirlerine aşına olduğum Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nu asıl *Çerağ*'la tanıdım. 1983 yılında Erzurum'da bir kıraathanenin kitaplığında görmüştüm. Çerağ'ı, daha ilk şiirinden itibaren 'hüznüm'le birlikte 'yüzüm'ü de eriten şair, öyle bir şiir ortaya koymuştu ki, okurken derin bir haz duymuştum. İhtiyakla okuduğum kitabı, uzun süre kitapçılarda aradım, bulamadım. Sonra tekrar o kıraathaneden alarak, bütün şiirleri daktilo ettim, defalarca hem kendi kendime, hem de şiir sevdalılarına okudum ve sevdirdim.

Kaside ve gazel formlarının oldukça yoğun olarak denendiği kitapta, "Anası Yok Çocuklar İçin Şiir", "Cizvit", "Üçaltmışyüz İsyanı" ve "Acının Duyargası" gibi modern Türk şiirinin yüz akı olabilecek güzel şiirler vardı.

Bu kitabıyla Hasannebioğlu, modern Türk şiirinde ne İslami zevk ve anlayışının hâkim kaynak veya ana damar telakki edildiği Sezai Karakoç'a, ne nev'i şahsına münhasır bir başkaldırı şiiri ortaya koyan İsmet Özele, ne de mücerredin çıplak ve mahrem noktalarını kurcalayan Cahit Zarifoğlu'na benziyordu. Modern şiir çizgisinde onu, söyleyiş tarzı bakımından yeni bir zevk ve anlayışın temsilcisi olarak kabul etmek gerekiyordu.

Kendi başınaydı, tekti, orijinaldi. "Artık seni yaşamak üzerine gökler dolusu soluk oluyorum" diyen bu şair, belki İslami duyuş tarzının en yeni ve önemli bir damarı olarak düşünülebilirdi. Fakat kaliteyi görmezden gelen zamane, onu da 'yitik' saymış, "şiirin kapısından içeri girdiğini, ancak yüz bulamadığım" söyleyebilme cesaretini göstermişti. Ancak geleceğin sahici edebiyat tenkitçileri ve tarihçilerinin, onu İslami zevk ve anlayışın, önemli köşe taşlarından biri olarak kabul edeceklerine inanıyorum.

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu, *Çerağ* (1978) isimli ilk şiir kitabından tam on yıl sonra, iki şiir kitabı daha yayınladı. Gençlik tarafından oldukça fazla okunan ve aranır hale gelen *Çerağ*'dan sonra, iyice bilenmiş olarak *Bir Gecenin Şiiri* ve *Kendini Yusuf Gören* (1988) adlarını taşıyan iki şiir kitabıyla iyi bir çıkış yapan, 1990'da da şiirlerini *Sudaki Kendi Yüzüm* adını taşıyan kasette seslendiren şair, 11 yıldan beri sebebi bilinmez bir sessizlik içindedir.

Hasannebioğlu, *Çerağ*'dan itibaren eşya ve hadiseyi aşkın bir perspektiften yorumlamaya çalışır. Bunun için kendinden arınmış ve derin bir derunî tecrübeyle dış dünyaya yönelmiştir. *Çerağ*'daki *Külüng* şiirinde geçmiş, hal ve gelecek arasında bulduğu kopukluklar, onun genel olarak bütün şiirlerine sinmiş olan derin yapıyı oluşturur. Hemen hemen bütün şiirlerinde yoğun olarak dikkat çeken varlık, dünya, hürriyet, isyan, göç, barış, savaş, kıyam, öfke ve ölüm temaları. Bir 'kopuş'un feryatlarıyla çoğalmakta ve şiirin mecrasında bütün coşkunluğuyla akıp durmaktadır. Bu şiirin merkezinde, her şeyi varlığıyla donatan "sevgili" vardır; bütün akış onadır:

"Atılıp tutuldun nicedir, horlandın, küçümsendin
gel otur şimdi ey sevgili, gel otur öz yerine ..."

Bunun için "Fiil Çekimleri" şiirinde teşhis ettiği 'fotoğraf, daha anlamlı olarak netleşmeye başlar. Yani keskin bir hesaplaşma, Hasannebioğlu'nun etrafında döndüğü ana tema olarak belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Üçaltmışyüz şiirindeki rakam tersine çevrildiğinde de, şairin slogandan arınmış ve estetize edilmiş duyuş tarzıyla hangi değer hükümlerinin üzerine yürüdüğü fark edilmekte; "kendine dönüş" terkinin nasıl bir mücadeleden kotarılaacağı hissedilmektedir. Bu bakımdan, Hasannebioğlu'nun şiiri, bir 'tebliğ' değil 'telkin' şiiridir; görmezden gelinemeyecek bir şiirdir.

1988'de neşrettiği *Bir Gecenin Şiiri*nde de, Hasannebioğlu *Çerağ*'daki sesini daha olgun ve oturmuş bir vecd ile okuyucusuna arz eder. *Çerağ*'da nasıl Münacaat ve Naatiyle şiirin hakkını veriyorsa, bu ikinci şiir kitabında da aynı geleneği sürdürür ve doyumsuz estetik değerlere haiz şiirler ortaya koyar. Na'tında,

söyleyiş tarzı itibariyle “yüz” kelimesini her tekrar edişinde farklı anlamlarla donatan ve cinas sanatının en güzel örneğini ortaya koyan şair, duyuş tarzı itibariyle de derin bir ‘vecd’ ve ‘iştiaak’ ortaya koyar:

*“Girerken güzellik ülkesine bu kara yüz beni
yedi kat yerin dibine sokacak yüzdeyüz beni*

*etim, kanım ve insanım, geldim kapına çaresiz
görünmez beden yarası görünür yüzde yüz beni*

*al beni günahlarım, her gün dağıt ve topla beni
yakmasa gönül narım, ey derim yüz de yüz beni*

*dünyaya bulanmışım, bağışlanma umudu söz
deryaya atılmış ceset, kolum kanadım yüz beni*

*yedi kat yerin dibine sokar mı yüzdeyüz beni
girerken güzellik ülkesine bu kara yüz beni”*

Denilebilir ki, naat geleneğinin en mutena numunelerinden biridir bu şiir. İki matla beyti üzerine kurduğu Regaip Kasidesinde de, yine benzersiz bir söyleyiş ortaya koyan şair, eserine sızmış olan derin yapıyı şöyle ortaya koyar:

*“diye olmasın yazıklanma sevda coğrafyasında
yüreğimde kitabım dümdüz yekpare yürüdüm”.*

Çerağda tarih ve hâl ile hesaplaşan şair, Bir Gecenin Şiiri’nde de, aynı kavgayı sürdürür; bir “Talan”dan ve “Haçlılar”dan söz açar. “Semud”la “nice görkemli taşları yerle bir” eden coşkun ve “öfkeli bir soluk”; uzun ve emsalsiz bir destan-şiir ortaya koyar:

*“Daneleyin ekilmezsem vay beni
gök tırpanla biçilmezsem vay beni
seninçün dare
çekilmezsem vay beni
ey bu harfi yüreğime ilikleyen
ayetini buğdayıma çizen yar”.*

1988’de neşrettiği son şiir kitabı Kendini Yusuf Gören’de ise, Malcolm X, Afrika, Afrika ... ve Kendini Yusuf Gören gibi önemli şiirler ortaya koyan Hasannebioğlu, aynı kitapta yer alan diğer şiirlerin söyleyiş tarzından anlaşıldığı kadarıyla, her ne kadar duyuş tarzına bağlı kalmışsa da, heyecanını kaybetmiş gözükür. Bugünkü sessizliği, belki de artık söyleyeceğini söylemiş ve şiirinin varabileceği son hedefi görmüş olan sanatkar rahatlığının neticesidir. Her ne kadar bu, sanatkar açısından yadırganacak bir durum olsa da, şairin 1949 doğumlu olduğu ve Türkiye’nin en hareketli kuşağı içinde yer aldığı düşünülürse, tabii bir netice olarak karşılanabilir.

Hasannebioğlu’nun şiirinde ana hatlarıyla kendini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanı sıra, sadece kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bütünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsi bir üsluptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı devrin nasıl bir siyasi ve sosyal muhtevaya sahip olduğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifadelendiriş tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz etmektedir.

● Yunus Akdaş*

Gailelere Boğulmuş Dünyamıza Kültürel Bir Damar Ekleyerek Can Yürütmek Mümkün mü?

İş adamları olarak hayatımız görüşmeler, anlaşmalar, çalışanlar, iş problemlerinin çözümü, para, banka, borç, alacak diye geçiyor. MİAD'ı kurduktan hemen sonra aramıza katılarak önce hoş muhabbet ve sohbetleri ile ortamlarımızı tatlandırdı Cumali Ünaldı. Sonra da MİAD'a yeni bir can damarı sağlayarak bizimle yük omuzlayan biri oldu.

MİAD'a kültürel bir damar eklemeliyiz derdi hep. Ve yaptı da. Hem de işe nereden başladı biliyor musunuz; “Malatyalı Kimdir? Malatya neresidir?” sorusunu sorup memleketi şiir tadında konuşturarak. Hem de olgun yaştaki iş adamlarına edebi akışlı konuşmalarda rol vererek üstelik gençlerin de gönlüne hitap ederek.

Düşünsenize Malatyalılara Malatyalı kimdir? Malatya neresidir? diye soru sorarak bizi ve memleketimizi konuştu Cumali Ünaldı. Hamaset yaparak değil, tarih, kültür, bilgi, şiir, edebi birikimimize baş vurarak. İnsani derinliğimizi tekrar tattırarak.

Hala tadı damağımızda yer etmiş, zaman zaman arkadaşlarımızın da dile getirdiği gibi memleketimizin zenginliğini, insan hazinelerinin çeşitliliğini keşfetmemizde yardımcı olan anlatımları ve önerileri olurdu. Bir “MİAD Buluşmaları” programı tasarlarlarken “Bizim Hırant’ı da davet edelim” teklifiyle unuttuğumuz ve aramıza buyur etmemiz gereken zenginliğimizden birini daha katmıştı aramıza. Ne de güzel olmuştu. Ama Hırant’la birlikteliğimiz adeta ‘namusumuza kallesçe el uzatılmış hissi’ içinde; yüzüstü uzanmış halde ve tabanı delik ayakkabısının ayan beyan görüldüğü fotoğraf karesine boğazımız düğümlenmiş vaziyette bakakaldığımız zamana kadar sürmüştü. Malatya’nın bir değerini, ülkemizin değerli bir evladının değeri bilinmemişti. Biz değer bilmeliyiz diye koştururken birileri değerlerimizi biçmeye ahdetmişti adeta.

Cumali Ünaldı biz değerlerimizin hayattayken değerini bilmiyoruz, yaşayan insan hazinelerimize yönelim derdi. Onun sebep olmasıyla hiçte az olmayan miktarda program yaptık.

Necmettin Bitlis’ten, Kadir Eriş’e, Mesut Parlaktan, Kenan Işık’a davetlilerimizle iş dünyasının mücadeleci ortamından sıyrılıp insani yanlarımızı güçlendiren anı, hatıra ve tecrübelerin paylaşıldığı güzel anlar yaşadık. O dönemde bir dizi haline getirdiğimiz herkese açık MİAD Buluşmaları, Gençler için Fikir Platformu toplantılarının bir kısım içeriğini bu programlar oluşturdu.

Bakımlı ve iyi giyimli hali dikkat çekiciydi. Konuşmaları sanki yazı metni okurmuşçasına düzgün ve akıcıydı. Üstelik sadeydi ve insana edebiyat parçalıyor hissini hiçbir zaman vermezdi. Ama şiir okurken, ya da bir yazı alıntısını aktarırken “yararlanın, tat almaya bakın ama dikkat mühim bir şey naklediliyor” havasını vermeyi de becerirdi.

Yani iş galesi başını aşmış adamlara dahi sözünü dinletmeyi becerebilen bir adam. Değerli eşini, çocuklarını tanımaktan mutluluk duyduğumuz güzel bir ailenin de sahibi. Kendisine bir ömür mutluluk ve sağlıklı günler diliyorum.

En değerli hazinelerimizden olan “söz”ün güzeline peşindeki yazın dünyamızın emektar yayın organı Hece Taşları Dergisinin değerli okuyucularına da başlıktaki sorunun cevabını iş insanları olarak nasıl tecrübe ettiğimizi anlamak düşünüyor herhalde... Selam ile

*MİAD (Malatyalı İş Adamları Derneği Genel Başkanı)

Bizim İnce Cumali

Malatyalı Cumali denildiğinde benim aklıma hep kardeşlik ve dostluk gelir arkasından anamın mırıldandığı Azerbaycan Türkçesiyle çok sevdiğim bir bayatı gelir.

*Kardaşı
Karlı dağdan kar daşı
Hastanın gönlü nar ister,
Menim gönlüm kardaşı...*

Cumali ile benim aramda olan dostluk ve kardeşlik duygusu şimdiye kadar hiç eksilmedi ve zedelenmedi. Büyük Atatürk dostluğun önemi üzerine şu manalı sözleri kaydetmiştir. *Yakın dostlar sevdikleri tarafından bir işkenceye mahkûmdurlar. O işkence, sevdiklerinin dertlerini dinlemektir.* Büyük düşünür Marcus Licer derin ve köklü dostluklardan bahsederken **Gerçek dost uzakta bile olsa o daima kalbimizdedir.** Demiştir. Cumali nerede olursa olsun, ben onu hep kalbimin en sıcak yerinde taşıdım. Amerika'da geçirdiğim 20 yıl boyunca Cumali'yi ve onunla Atatürk Üniversitesinde geçirdiğimiz mana yüklü günleri hiç unutmadım. Zaman zaman Cumali'yi Amerika'dan telefonla arardım hal hatırını sorduktan sonra sohbet ederdik. Sohbetimiz bazen saatleri bulurdu. **Henry Home** diyor ki, *Arkadaşlar kafadar olunca, hayat daha dolu ve güzel olur.*

Erzurum'da hava güzel, güneşli ve bir o kadar da soğuk bir kış günüydü 1968 yılının.

Atatürk Üniversitesinin öğrencileri Fakültelelerinde sınıflarını doldurmuştu. En kalabalık öğrenci grubuna sahip olan Fakülte, Ziraat Fakültesi idi. Ziraat Fakültesi, önemli günlerinden birini yaşıyordu. Ziraat Fakültesinde Öğrenci Başkanlığı seçimi vardı. Bütün Fakültelerin ve Erzurum'un dikkati bu olaya kilitlenmişti. Seçimlere dışarıdan müdahale yasaktı, âmâ maddi ve manevi destek serbestti. Seçimde önemli iki öğrenci grubu yarışıyordu.

Ülkücüler ve onların karşısında kısa adı DEV GENÇ olan Devrimci Gençler. Ülkücülerin başkan adayı, kendisi aslen Fethiyeli olan Fazıl Gürhan Erk idi. Yönetim kurulunda ise Cumali Ünalı Hasan-nebioğlu, yani bizim İnce Cumali de vardı. Önce

Fazıl Gürkan Erk, daha sonra İnce Cumali bana gelerek, seçim propagandasında kullanılmak üzere birkaç tane orijinal desen çizmemi istediler. Bana böyle bir teklifle gelmeleri beni çok gururlandırdı.

Hayatımda kendimi ilk defa küçük bir adam gibi hissettim. Bu benim ilk kişisel resim sergim olacaktı. İlk önce cüzdanımı yokladım. Gereken resim malzemesini ve poster yapmaya uygun resim kâğıdı alacak kadar param vardı. Her şeyi yüreğimden gelen yüce bir duygu ve heyecanla yapmak istiyordum.

Ya Allah diyerek kolları sıvadım. 3. Öğrenci yurdunda kaldığım 41 numaralı odayı merkez atölye olarak belirledim. Çok güzel ve albenisi olan manalı desenler çizmek istiyordum. Özellikle kız özencilerin oylarını Fazıl Gürkan Erkin grubu olan MİLLİYETÇİ TOPLUMCULAR grubuna vermelerini temin etmek tek gayemizdi. İlk posterime konduğu dalı cılız bacaklarıyla sıkıca sarmalayıp kucaklamış bir bülbül çizdim. Sembolizmi ön planda tutmaya çalıştım.

Attığım her çizginin hatta tek bir noktanın bile ölçülü ve abartıdan uzak olmasına dikkat ediyordum. Çizdiğim bülbülün fotoğrafını bir Konya gezim sırasında Meram Bağlarında çekmiştim. Desen çok güzel oldu beni bile duygulandırmıştı. Desenin altına Altinkisi dengesini bozmayacak şekilde bir Türkçü Rubai yazmıştım.

*Bu dala
Konma bülbül bu dala,
Türklüğe dil uzatan,
Ya soysuz, ya budala...*

Aklımda 40 tane değişik çizimlerin tasarımları vardı. Biraz nefes almak için 1. Yurdun kantinine gittim. Fazıl Gürkan Erk, Cumali Ünalı ve Ülküdaşlarımın çoğu oradaydı. Cumali yanıma yaklaştı ve fısıltılı bir sesle *desenlerden neler yaptın*, diye sordu. Ben de 41 numaralı odaya gel de gör, diye fısıldayı verdim. Hep beraber benim odama doğru yöneldik, kimler yoktu ki, Fazıl Gürkan Erk, Cumali Ünalı, ve bir grup ülkücü arkadaşım,

*Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi Halkbilimi Bölüm Başkanı

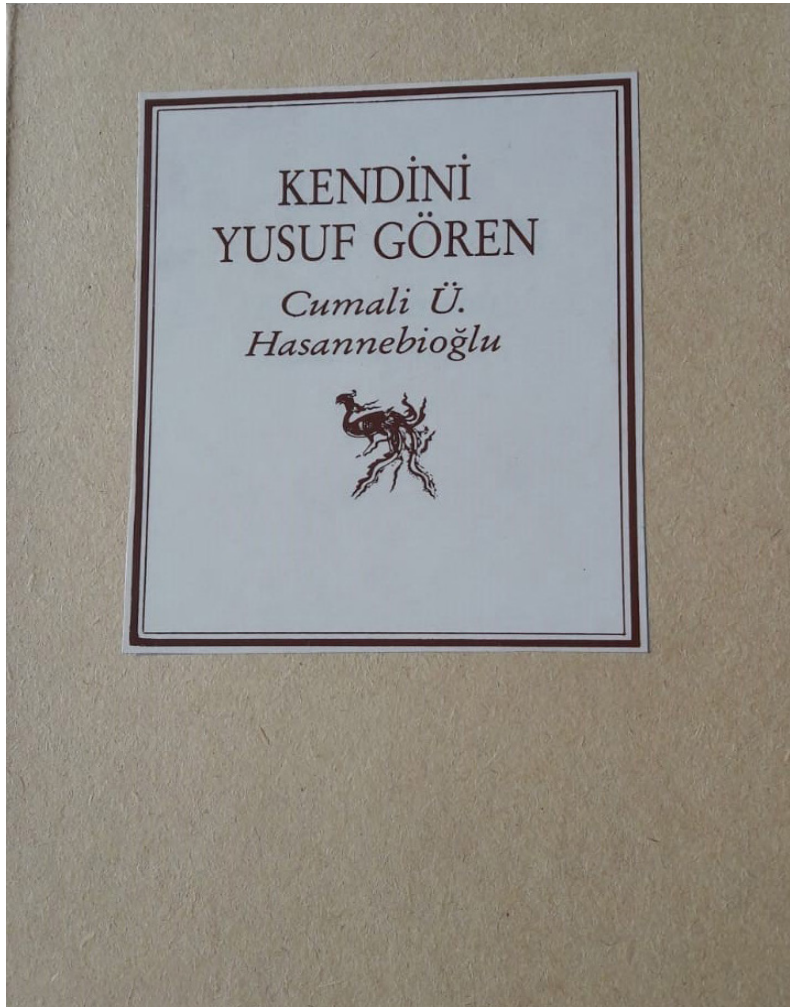
o cümleden, Deli Necmi, Deli Tahir, Deli Halit, elinde döner bıçağıyla, kantinin işletmecisi Nihat Kabanlı 41 numaralı odaya girdiler. İlk hayret nidası Fazıl Gürkan Erkten geldi, *Arkadaşlar, bu seçim bizim, dedi. Arkasından Cumali çizilmiş desenlerin taslaklarını göstererek, Ahmet Ali sana aşk olsun, bravo GARİPKAFKASLI. Dedi. İçeri girerler odada resim göremeyince bana döndüler. Ben de onların bakışlarını odanın kapısına içeriden yapıştırılmış postere yönlendirdim. Posterleri, kaliteli Bristol kâğıdına 40x60 ebadında yapmıştım. Bize yardım etmeleri ümidiyle 40 Erenler adına 40 tane desen çizmiştim. Desenlerin her biri Anadolu'nun dört bir köşesinde var olan çaresiz dertlerimizi anlatıyordu.*

O zaman bu desenleri çerçeveletilecek kadar paramız yoktu. Desenlerimle gözyaşları içinde veda laştım. Sonra Cumali ile bir Sabah namazı ezanıyla birlikte kalktık, Fakülteye götürüp stratejik önemi olan noktalara yapıştırdık. Öğrenciler fakülteye doluşmaya oradan da seçim mahalline akın etmeye başladılar. Ben özellikle kız öğrencileri takip ediyor

onların menfi veya müspet reaksiyonlarını görmek istiyordum. Kız öğrencilerin reaksiyonu çok olumluydu. Desenleri çok beğenmişlerdi. Seçimden sonra hangi desenleri evlerine götüreceklerini tartışıp duruyorlardı.

Kendi kendime *Gidip Fazıla müjdeyi vereyim dedim. Fazılı buldum, yanaklarından öptüm ve fısıltıyla Gözü'n aydın Fazıl. Seçimi sen kazandın. Dedim.*

Sandıklar açıldı, oylar okunmaya başladı. Milliyetçi toplumcular grubu seçimi açık ara farkla kazandı. Ben Postaneye koştum ve Başbuğa başarılarımızı müjdeledim. Başbuğun gönderdiği cevabı telgrafı hala saklıyorum. Yaşları 22 ile 24 arasında tecrübesi olmayan gençlerdik ama verdiğimiz kararlar, kurduğumuz planlar doğru çıkıyordu. Kimse farkında değildi ama *Siyasi Kürtçülük hareketinin Erzurum'da önünü kesmiştik Bu bile o zamanlar başlı başına bir zaferdi...* İşte böyle sevgili İnce Cumali dışarıdan bakıldığında bir şeye benzetilemeyen bu mana yüklü hayatı beraber yaşadık aziz dostum... İyi ki yaşamışız Cumali...

Cumali Ünalldı'yı Anla(t)mak

Sevgili meslektaşım Cumali kardeşim, bende yaşça biraz küçük ama akran da sayılırız.

Bizim dönemimizde Ziraat Fakülteleri en popüler yükseköğretim kurumuydu ve en başarılı Lise mezunları Ziraat Fakültelerini tercih ediyorlardı.

O nesil ziraatçıların hemen hepsi sadece Ziraat Mühendisi olmadılar, mesleklerine ilaveten çok şey oldular veya her şey oldular.

Mesleklerinin zirvesine çıktılar, konularında çok başarılar kazandılar.

Fakat Ziraat Mühendisliği onları kesmedi.

Kendilerine değişik ve farklı ikinci, üçüncü hatta dördüncü hizmet alanları icat ettiler ve onlarda da yine çok üstün başarılar gösterdiler.

İşte sevgili Cumali kardeşim bu saymaya çalıştığım grubun çok güzel bir örneğidir.

Güvenilir Dost

Çok yönlü ve çok kapasiteli bir kişiliği var...

Hangi özelliğini sayayım. Cumali dost bilgi yüklü olduğu kadar duygu yüklüdür. İman ve inanç yüklüdür. Örnek Müslümandır, örnek Türk'tür, örnek insandır.

Malatya ilini temsil eden kişilik dense abartı olmaz.

Öncelikle eğitimini gördüğü meslek olan tarımın bütün dallarında seviyeli bir uzmanlığı var.

Malatya ve Türkiye'deki pek çok STK'larda yöneticilik yaptı. Milli ve manevi bütün meselelerde en önde ve yol gösterici oldu.

Malatya deyince akla kaysı mı geliyor? O, çok üst düzeyde ve bütün yönleriyle bir kaysı uzmanı.

Ve Şair

Şiir kitaplarını okumak lazım...

Duygularını ve hislerini nasıl da ifade ediyor, yakinen bakmak lazım.

Bakınız bir şiirinde Rabbimize ne güzel yakınlaşıyor:

“Rabbim,

Seni düşündüm, anladım,

sevdim.

Kalbim mutmain oldu”

Ve Kur'an Talebesi

Cumali dostum kardeşimle şu anda birlikte Kuran talebesiyiz.

Her sabah namazından sonra surelerden seçtiği ayetleri internetten gönderir bana ve dostlarına.

O'nun yaptığını karınca kararınca ben de yapmaya çalışıyorum.

Öğrenen ve öğreten...

İrşad ediyor.

İnsan son nefesini verince ölmez; öğrenmeyince ve öğretmeyince ölür.

O'nun surelerin içinden seçerek gönderdiği ayetleri, anlam ve amacını da gözeterek büyük bir istek ve dikkatle okuyorum. Hayatıma indirmeye çalışıyorum.

Tavsiye ederim O'nunla ilişki kurun, dost olun, arkadaş olun.

İyiliği size de geçsin. Sinerji yaratsın.

Sevgili Cumali dostum, kardeşim, meslektaşım! Senin ülkemize ve milletimize daha nice uzun yıllar hizmet etmeni ve irşadını sürdürmeni diliyorum, sevgiler selamlar yolluyorum.

Cumali Ünalı Hasannebioğlu

Ziraat yüksek mühendisi Başbakanlık Müşaviri olarak Cumali Ünalı ve eşi Zühal Ünalı ile 1996 yılında eşimin de katıldığı Milli Güvenlik Akademisi'nde eğitim gördükleri dönemde tanıştık. Vatan sevgisi imanı ile tanımlayabileceğim Cumali Ünalı; Yaradanı, Peygamberini, vatanını, annesini, ailesini çok seven, ülkesinin derdiyle dertlenen, övücüyle sevinen bir şahsiyettir. Bizim ailemizde de aynı hassasiyet olduğu için ortak tespit ve paylaşımlarımız oldu. Tanıştığımız dönemde bürokrat olarak görev yapıyordu.

Ankara'da kaldıkları süre boyunca zarif eşi Zühal Ünalı, kurucusu olduğum İlgi Otizm Derneğine ve derneğin eğitim kurumunun çalışmalarına yönelik yakın desteğini esirgemedi. Kısa bir süre sonra da İstanbul'a taşındılar. Cumali Ünalı'nın şiir yazdığını biliyordum ve bazılarını okumuştum. Ancak tüm şiirlerini toplu olarak yeniden bastırınca daha derinlikli bir biçimde okudum ve kendisiyle yeniden tanışmaya başladım.

Cumali Ünalı, şiirlerinde Yaradan'ı, Hazreti Peygamberi, vatanını, bayrağını, insanı, doğduğu Malatya Barguzu'nun taşını, toprağını, çiçeğini, kurdunu-kuşunu anlatırken oldukça zengin, naif ve estetik bir dil kullanır. Şiirleri hakkında sorularımı cevaplarırken annesinin onun şahsiyetinin oluşmasında mihenk taşı olduğunu öğrendim.

Cumali Ünalı'nın alıcı ve ifade edici dil zenginliğinin başat ögesi, annesinin küçüklüğünden beri oğlunu yetiştirmedeki ârif yetkinliğidir. O muhterem annenin hasretle beklediği oğlunu zengin bir irfan ve bilgiyle besleyip büyütmiş olduğu muhakkaktır. Bu sevgi ve ilgi bir ailenin – bizim kültürümüzde daha çok annenin- çocuğuna verebileceği en kıymetli besindir.

Üç yaşına bastığı ay otizm tanısı konulan oğlumuz Alper, doğuştan gelen ve kişinin çevreyle olan ilişkisini engelleyen bir gelişim bozukluğu olan otizmden muzdariptir. Geniş bir yelpazesi olan Otizm Spektrum Bozukluğu altında bulunan otizmden etkilenmiş kişiler, kendileri dışındaki insanlarla iletişim kuramaz ve bu nedenle "hafiften ağıra ve otizmlerinin derecesi oranında konuşma ve diğer iletişim alanlarında" yetersizlik yaşarlar.

Bu durum onların başta dil gelişimi olmak üzere tüm gelişim alanlarını olumsuz etkiler. 2,5 yaşında başladığı kalem tutmaya önce resimler, 2-3 yıl sonra yazıyla çizdiği objelerin isimlerini yazan oğlum nasıl konuşamaz ve isteğini anlatamazdı? Çok güzel şarkı söyleyebilmesine rağmen takıntısı olan birkaç yiyecek adı ve biteviye reklam cümlelerini tekrarlamak dışında neden konuşamazdı sorusu, cevabını hiçbir zaman bulamadığım hayatımın sorusu olmuştu. Bu sorunun cevabını oğlum 42 yaşına gelince katıldığım bir toplantıda öğrendim.

Otizimli çocukların doğuştan büyük bölümünde zekâ sorunu olmamasına rağmen, iletişim kurma isteklerinin olmaması ve sosyal çevreyi fark etmemelerinden dolayı bilişsel gelişimleri aksar. (Buraya bir not düşmeyi görev bilirim. Otizm yelpazesindeki bozukluklardan etkilenmiş çocukları olan aileler bu süreci sakın kendilerinin oluşturduğunu düşünmesin. Uzun nesiller boyunca davranışın rolü küçük farklılıklar yaratıyor, çevresel faktörler, çevre kirliliği, ağır metaller vb. bu süreci tetikleyerek otizm spektrum bozukluğunu oluşturuyor.) İnsanın öğrenme yetisi hamilelik sürecinin belli bir aşamasından sonra (6-7. aylar) beyinde oluşan snapslarla sağlanıyor. Yaşamın ilk yıllarında en yüksek düzeyde olan snapslardan uyarın, bilgi yüklenmiş her snap kalıcı oluyor. Her yaş için bilgiye erişimin belli dönemleri var.

*İlgi Otizm Derneği Onursal Genel Başkanı

Gelişimin ilgili dönemi kaçırılırsa kullanılmamış snapslar siliniyor, yok oluyor. Atılan snaps bir daha yenilenemiyor. Cumali Ünaldı çok özel bir hanımefendi olan annesini çok sever. Bu sevgisinde ve ona olan borcunu ödeme gayretinde ne kadar haklıdır.

Şairimiz, gelişmiş dilinin sağladığı algı zenginliği dolayısıyla yaşamı son derece zengin okuyabilmektedir. “Şiir”in eserindeki “*Bir nefesin bedeli bir çiçeğin kefeni*” dizesindeki iman ifadelerinin inceliği yanında; Ortadoğu’yu cehenneme çeviren emperyalistlerin doymak bilmez iştahları için yakıp yıktıkları yurtlarından-yuvalarından kaçmaya çalışan masumların ve küçücük çocuklarının sahillere vuran cetsetlerinin müsebbiplerinin yüzüne çarptığı “Semud” şiiriyle, o dizeleri okuyan herkesin beynine dünya durdukça bu ve benzeri zulüm fotoğraflarını mih gibi çakacaktır.

Dünyaya büyük bir vefa borcuyla gelen (şiirlerinde kullandığı adıyla) Cumali Ünaldı Hasannebioğlu; annesine, bütün nefeslerinin bedeli olan çiçek kefenlerine, atalarına, ötelere, gelecek nesillere olan peşin borcunu ödeme azmiyle; yurdunun fikir ve sanat dünyasına, mesleğinin sorumluluklarına, çocuklarının iyi yetişmelerine, ekonomik desteğe gereksinimi olan üniversite öğrencilerine burs imkanları yaratarak nitelikli eğitim alabilmelerine mevcut olan ve gelecekte oluşacak olan tüm iyi projelerine “varım!” diyen kişidir.

Tam tarihini hatırlamıyorum, bundan yaklaşık 6-7 yıl kadar önce Cumali Ünaldı, eşime ve bana her sabah seçtiği ayetlerden düzenlediği Kur’an-ı Kerim okumalarını göndermeye başladı. Kur’an okumalarını daha önceden dostlarıyla paylaşıyormuş. Belki beceriksiz yaşantım ve günlük telaşlarım içinde, belki de hayat sınavımın sorduğu soruların zorluğundan dolayı hissettiğim gizli isyanım nedeniyle yorulan, kırılan, bozulan ben, her sabah özlemle beklediğim ayetlerin düzenli olarak gelmesiyle sessiz/kendimden bile gizlenmiş örtülü isyanımdan uzaklaşmaktayım. “La ilahe illallah, la faile illallah” sözüne inandım, iman ettim. İnşallah bu sayede hâl de edinebilirim.

Cumali Ünaldı Beyefendi sayesinde her gün düzenli olarak bir cüzden seçilmiş ayetleri okuyoruz. Bütün bu sürede Kur’an ayetlerini gönderemediği gün yıllardır belki bir elin parmakları kadar az olmuştur. Bu sayede her gün Kur’an-ı Kerim yaşantımızın önemli bir uyararı ve idrak edebildiğim ölçüde yolunun aydınlatanı oluyor.

Kur’an-ı Kerim’de Allah bize “*Andolsun ki sana apaçık âyetler indirdik. Onları ancak fâsıklar inkâr eder*” diyor. Her okuyuşta önceden farkına varamadığımız bazı ayetler dikkatimizi çekip, Yüce Kur’an’ı daha derin düşünüp, daha iyi anlamamıza vesile oluyor. Bizler de gelen Kur’an-ı Kerim okumalarını isteyen dostlarımızla paylaşarak daha çok kişinin kolayca Kur’an meallerini okumasına karınca kararınca katkı vermekten huzur duyuyoruz. Benim ve eşimin ayrı ayrı paylaştığımız dostlarımız da sevdikleriyle okumaları paylaşmaktan mutlu olduklarını ifade ediyorlar.

Nasip eden Rabbimize ne kadar şükretsek ve bu nasibin bize ulaşmasına büyük gayretiyle vesile olan Cumali Ünaldı dostumuza ne kadar teşekkür etsek azdır vesselam.

Cumali Ünalı Hasannebioğlu'nun Şiirinde Gelenek Damarı

Cumali Ünalı Hasannebioğlu ağabey ile zannedsem 1995 yılında İzmir'de *Harman* dergisinin organize ettiği bir şiir şöleninde tanışmıştık. Daha önceden bir tanışıklığım ya da şiirlerini okumuşluğum olmadığından mıdır nedir bilmiyorum ya da bürokratik yüzleri çok zaman itici bulduğumdan mıdır her ne ise bir muhabbet ortamı oluşmamıştı. Hâlbuki onu *Çerağ* ve *Bir Gecenin Şiiri* kitapları ile tanıyordum ama taşrada bu kitaplara ulaşma imkânım olmamıştı herhalde. Şölen için misafirler toplanmış ve bir otelde konaklarken Arif Ay ile Murat Kapkınar'ın rahmetli Nuri Pakdil ile ilgili tartışmaları o kadar ileriye gidince bir büyük olarak araya girip ikisini de sakinleştirip tartışmayı tatlıya bağlaması dikkatimi çekmişti. İşin doğrusu ondan sonra ancak 2011 yılında kendisini Eskişehir'de bir şiir şölenine davet edinceye kadar kendisiyle irtibatım kesilmişti.

İşte bu tarihten sonra imzalayıp verdiği *Andolsun Aşka* kitabı ile aramızda bağ tekrar kuruldu ve bu bağ kıyamete kadar kopmaz inşallah. *Andolsun Aşka* kitabı aynı zamanda şairin toplu şiirleri. Bu vesile ile daha önce edinemediğim kitapları da bu kitabın içinde bulmuştum. Hani elimize aldığımız bir kitabı önce herhangi bir sayfasını tefeül sayıp okuduktan sonra başka sayfalara geçeriz. Kitabı açar açmaz *Elif* bölümü ile karşılaşınca ister istemez toparlandım ve kitabın ilk şiiri *Münâcât* ile gönül dilimize bal çaldı şair. Kitabı elime aldığım gün neredeyse kitabın yarısını okudum. Bu arada başka toplu şiirlerden oluşun bir başka şairin kitabını da bir gün önce almış okumaya başlamıştım. İster istemez iki şairi karşılaştırmaya çalıştım. Bu şair kitapları çok satan ve çok yazan bir şairdi. Cumali ağabey'e iki kitabın gönlüme yansımalarını anlattım ve kendisinin neden o şair kadar meşhur bir şair olmadığını sordum. O da "Kola mı çok satılır ayran mı" dedi. Ben de kolanın çok satıldığını söyledim. Bunun üzerine "Kola mı faydalı, ayran mı faydalı" dedi. Ben de elbette ayran faydalı dedim. O da bunun üzerine "O zaman onun şiiri kola, benim şiirim ayrandır" demişti.

Cumali Ünalı Hasannebioğlu ağabeyin ilkokula beş yaşında başladığını ve okula başlamadan bütün duvarlara tahtalara adını yazacak kadar çalışkan olduğunu duymuştum. Onunla yapmış olduğumuz edebiyat sohbetlerinin birisinde gönlündeki

şiir kıvılcımlarını ilk tutuşturanın Fuzûlî, Yunus Emre ve Niyazi Mısri olduğunu aklımda kaldığı kadarıyla şöyle anlatmıştı: "Lisede okurken bir arkadaşımızın elinde Fuzuli Divanını görmüştüm. Bir sözlük vasıtası ile divanı okumaya başladım. Bir gün kitabın asıl sahibi arkadaşımın kitabı istemiş, arkadaşım da kitabı isteyince ben bir hafta içinde Fuzûlî divanını ezberledim. Hatta şiirinin birisine tahmis yazmıştım. Fuzûlî Divanını teslim ettikten sonra Yunus Emre'yi, Niyazi Mısri'yi de lise yıllarımda okudum..."

Kendisiyle yapmış olduğumuz bir söyleşide de edebiyatla tanışıklığının ortaokul yıllarında başladığını söyler. Öğrenciye edebiyatı sevdiren insanların başında öğretmenleri geliyor olsa gerek ki Cumali Ünalı Hasannebioğlu'du bunu şöyle anlatır: "Ortaokul ve lise yıllarında şiirle ilgim, daha çok kişisel çabalarımın sonucu olarak gündemime girdi. Özellikle ortaokul yıllarımda Türkçe öğretmenim *Fatma Layık*, Edebiyat zevkimin oluşmasında öncü bir çaba göstermiştir. Lise 1. Sınıfta *Adile Türkmen* adında bir edebiyat öğretmenimiz vardı yazdığım bir kompozisyonu çok beğendiği için okulun çıkardığı *Yeni Adım* adındaki aylık sanat dergisinde yayınladı. Daha sonraki yıllarda, biz de, bir veya iki sayı çıkan dergiler çıkardık ya da başka bir arkadaşımız yine bizim sınıftan *Zülfikar Sezen*'in çıkardığı *Dal* diye bir dergi vardı, onda yazdık. Ama asıl önemli olan İstanbul ve Ankara'da yayınlanan sanat dergilerinde şiirlerimin yer bulması oldu. Bunlardan *Hareket* dergisi, *Defne* dergisi gibi bugün de önemli olduğunu düşündüğüm dergileri sayabilirim."¹

Bir gencin lise öğrencisi olduğu bir dönemde önemli edebiyat dergileri arasında bulunan *Defne*, ve *Hareket* dergisinde şiirinin yayınlanması, şairin bundan sonraki edebiyat penceresinden bakışını da değiştirecektir.

Bir insan yedisinde ne ise yetmişinde de odur sözü şairler için ne kadar geçerlidir bilmiyorum ama Cumali Ünalı Hasannebioğlu'nun bıyıklarının henüz yeni terlemeye başladığı zamanlarda yazmış olduğu üç rubaiye ulaştık. Muhtemelen şair bu ruabaileri lise yıllarında yazmıştır.

1 Cumali Ünalı Hasannebioğlu, (Konuşuran: Tayyib Atmaca) "Şiir ve Gelenek Üzerine Konuşmalar/yirmi dört", *Hece Taşları* S. 58, 2019, s. 8.

Bu rubailerden de yola çıkarak şöyle diyebiliriz: Bir şiir ne zaman yazılırsa yazılsın okunduğunda yeni bir şiir gibi hâlâ insana dokunuyorsa o şiir yetmiş bir şiirdir. İşte her şaire nasip olmayan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun o yaşlardaki rubailerini okuyunca bana hak vereceğinizi düşünüyorum:

*“Sen uykudan uyan ki cümle âlem uyansın
Her dem hayâl edilen hayâl âlem yaşansın
Ufacık dünya gibi senin elinde kanmak
Bir ömürde bir kez aç yürekler parçalansın.*

*Karanlık gecelerde koy kalbin kandil olsun
El ayağın el ayak, göz dilin göz dil olsun
Beyaz mendil sallarlar sıladan yolculara
Saçlarını yele ver elimde mendil olsun...”*
Dal Dergisi 1966, Malatya

*“Karanlık gecelerin tek yıldızını alma,
Ya Rab! Bizi cümle çirkefler içre salma,
Buram buram “âmin” yükseldi; bu gün Regâib,
Ey mübarek gün, uza çağlar boyu; kısıлма!”*
Hareket Dergisi 1967

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirlerinin yerel ve ulusal dergilerde yayınlanmaya başlamasından yaklaşık 10-12 yıl sonra edebiyat dünyasında bu gün bile adı hafızalarda bir kitapla okurunu selamlar. İşte kitabın adı Çerağ'dır. İlk baskısı 1979 yılında Düşünce Yayınları arasında çıkar. Bu kitap Elif, Be, Te, şeklinde üç başlıklı şiirlerden oluşur. Şairin, Defne ve Hareket dergilerinde dergilerinde hangi şiirleri yayınlandı onları bilmiyoruz ama şair; Çerağ kitabı ile birlikte adı iyi şairler arasında anılmaya başlayan bir şair olur.

Lise yıllarında başladığı şiir yolculuğunu üniversite yıllarında da sürdüren şair, sabırla kozasını ören bir ipek böceği olmuş ve Çerağ ile de kelebek olup kozasından çıkmıştır.

Bir kitabın Münâcât ve Nâ't ile başlaması da ayrıca “tedrisimi tamamladım” manasına gelir.

TDK sözlüğüne göre Münâcât: “Yakarış. Divan edebiyatında Tanrı'yı öven şiir türü veya şiirin bir bölümü.” Anlamını taşımaktadır.

Sözümüzün başında şairin lise yıllarında Fuzûlî Divanını ezberlediğini söylemiştik. Arada yıllar

geçiyor ve şair beslendiği damara yani kendi köklerine doğru ister istemez yolculuğa çıkıyor. İşte kitaba Münâcât ile başlaması da kendi köklerine bağının ispatı niteliğindedir.

*yöneler ya yüreğim rahm'ine bir kupa baldırandır
hüznüm erir*

*eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutanan
yüzüm erir*

*harf erir, kelime erir; erir de akkor bir metâl olur
cümlelerim*

yakarış kıcılımları ağır, düşmeden toprağa sözüm erir

.....
*bu münâcât göğeri, affolma topraklarına uzatmış
boynunu umudun*

bir şiir menekşesi arz olunur niyaz ellerine, tek çözüm erir²

TDK sözlüğüne göre Naat ise: “Bir şeyin niteliklerini övme. Edebiyatta Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek, ondan şefaath dilemek amacıyla yazılan kaside.” Şeklinde söylenmektedir.

Fuzûlî'nin Su kasidesi yazıldığı günden beri bütün şairleri etkilemiştir. Belki de şairler bu şiirden aldıkları ilhamla Na't yazma geleneğini sürdürür. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da bunu yapıyor.

ey, onaylanmış bir yolculuk gibi hayatı örten üstümüze

sabra ve namaza sarıp yüreğimizi aşkı göğerten üstümüze

.....
*doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarlarına;
yeryüzü aydınlandı*

Kur'an ve Hadis'i enlemle boylam gibi çekerken üstümüze (s.20)

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, Sezai Karakoç'un: “Gelin gülle başlayalım atalara uyararak/Baharı koklayarak girelim kelimeler ülkesine” dediği gibi divan şiirinden aldığı ilhamla Çerağ'ın Elif bölümünde; İsyân Gazeli, Külüng, Kıyam, Öfke, Uçmazlanır Kalp Kuşlar, Akdeniz'i Seyreleyip Beşleme, Akdeniz'e Bakarak Bir Söylev, Göç, Ariyen Rübâîsi, şiirleriyle her ne kadar da aruz kalıplarına ve hece şiiri ayak ve duraklarına uymasa da bu şiirleri okurken hem aruzun hem hecenin o ritmik ses dokusuyla buluşturuyor okuyucuyu. Bana kalırsa

2 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, Andolsun Aşka, Beyan Yayınları, İstanbul 2010.

şairin, bilinç altında kendisi istese de istemese de aruz ve hece kendini unutturmamak için bir kuş gibi gelip şairin yüreğine konuyor ve şair de bu ilham kuşlarını ağırlamaktan hoşnut oluyor. Şairin ikinci kitabı *Bir Gecenin Şiiri*'nde de *Münâcât* (her ne kadar da serbest şiir olsa da), *Nâ't*, *Regaib Kasidesi*, *Kargış*, şiirlerinin yanı sıra *Kendini Yusuf Gören* kitabında, *Hacılarkın Yetmişbeş*, *Baskın*, şiirleri de "bu sürgünü bir süreği" şiirlerdir. Yine *Andolsun Aşka* kitabında, *Zünnar*, *Çığ*, *Kalit*, *Doğaçlama*, *Geceye Övgü*, *Tuyuğ*, *Cinas* şiirlerini de şairin şiirindeki geleneksel damarından sürgün veren şiirler olarak görüyorum. Şairin *Bir Gecenin Şiiri* kitabına tekrar dönüp, *Na't*'ını okuduktan sonra hem bu şiir hakkında hem de Cumali Ünal'dı Hasannabioğlu şiirleri hakkında düşüncelerimizi belirteceğiz.

*Giderken güzellik ülkesine bu kara yüz beni
yedi kat yerin dibine sokacak yüzdeyüz beni*

*etim, kanım ve insanım, geldim kapına çaresiz
görünmez beden yarası, görünür yüzdre yüz beni*

*al beni günahlarım, her gün dağıt ve topla beni
yakmasa gönül nârım, ey derim yüz de yüz beni*

*dünyaya bulanmışım, bağışlanma umudu söz
deryâda atılmış ceset, kolum kanadım yüz beni*

*yedi kat yerin dibine sokar mı yüzdeyüz beni
giderken güzellikler ülkesine bu kara yüz beni (s. 77)*

Bu şiir üzerinde ayrıca durulması gerektiğini düşündüm. Nasıl düşünmeyeyim ki; şiiri okurken şiir bir yanı ile halk edebiyatında kullanılan Cinâs'ı diğer taraftan sizi Kerkük türkülerine götürür. Önce tecnis nedir de değildir onu bir bulalım o zaman:

"Tecnis (Cinas özellikle belagat kitaplarında müstakil bir başlık altında ele alınmış ve Tanzimat'a kadar bir hüner olarak görülmüştür. Türk şiirini inceleyen çağdaş kaynaklarda ise tecnisin klasik edebiyata ait bir söz sanatı olduğu ve aşıklar tarafından da cinâsın kullanıldığı ifade edilmektedir. Temel anlam olarak söylenişleri ve yazılışları bir, anlamları ayrı iki kelimenin bir arada kullanılmasına cinas veya tecnis denilmekte olduğu bilinmektedir."³

3 Metin Özarslan, *Aşık Tarzı Şiir Geleneğinde Tecnis*, 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, (<https://www.kulturturportali.gov.tr/mrepo/eKitap/eb-asiktarzi/4/>)

Cumali Ünal'dı Hasannabioğlu'nun şiirindeki gelenek damarlarını araştırırken hece şiirinde de ayağı anlatmadan da geçemeyiz elbette. "Ayak şiirde ahengi sağlamanın yanında anlam bütünlüğünün kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Bu bilgiler ışığında birbirlerinden habersiz iki aşık, aynı ayak ve aynı konuda birbirine fevkalâde yakın şiirler söyleyebilirler."⁴

Şairin şiirini, şairlerin yanı sıra türküler de besler. Pop, rock, rap, caz ve türü müzikler şairi ne kadar etkiler orasını bilmem. Cumali Ünal'dı Hasannabioğlu bu şiirindeki "yüz" ayağını beş farklı manada kullanarak şiire ayrı bir zenginlik katmıştır. Şiir, şiirse her şair/okura mutlaka dokunur. Şairin *Andolsun Aşka -bütün şiirleri*-ni okurken 'bu şiiri de neden kitaba almış' diyebileceğim şiirine rastlamadım.

Hani atalar "Otu çek köküne bak" derler. Bir de eski zaman kadınları yoğur çalarken kendi mayaları kalmamışsa yoğurduna güvendiği birisinden mayalık yoğur isterlerdi. Yoğurdun mayası yoğurtsa elbette şiirin mayası da şiirdir.

İşte Cumali Hasannabioğlu da ilk şiir mayasını Fuzûlî'den aldığından yazdığı şiirlerin bir yanının geleceğe, bir yanının da geleceğe yaslandığını görürüz. Onun ilk şiirleriyle son şiirlerini karşılaştırmaya çalıştığımızda aradaki farkı hissetmeyiz. Çünkü o şair olmak için Fuzûlî'nin divanını ezberleyen bir şairdir. Günümüzde şair olarak bilenen kaç şair bir divan ezberlemiş ve de divan şairlerini baştan sona okumuştur bilmiyorum.

Şiirlerinde ince işçiliği üzerinde başka dostları başka şeyler söylemişlerdir. Biz sadece gelenek penceresinden bakarak onun şiirinin bendeki karşılığını anlatmaya çalıştım. Onun şiiri bereketli topraklar gibidir. Ne ekerse onu biçmeye devam ediyor.

Cumali Ünal'dı Hasannabioğlu, hem bir insan hem şair olarak gelecek nesillere örnek olacak şahsiyetler arasında yerini alacaktır.

Yazımızı okuyup bitirdikten sonra da merhum Abdurrahman Kızılay'ın *Dede Gene-Mazan Hoyratını* dinleyerek hem yüzünüzü şiire döndermiş hem de ruhunuza ikramda bulunmuş olursunuz vesselam.

4 Umay Günay, *Halk Şiirinde Ayak Konusunda Düşünceler*, (<https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=8&Sayfa=31>)

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu ile Şiir ve Gelenek Üzerine Konuşma

● Konuşuran : Tayyib Atmaca

Yarım yüzyıldan fazla şiirle irtibatınızı koparmadınız. Lise yıllarında başladığınız şiir yolculuğunda kimlerden etkilendiniz kimler yüreğinizin penceresine ayna tuttu?

a.

Şiirle irtibat başlar –ki; bu belki de başa gelecek en kötü şeydir-, ama hiç bitmez; bu da bir insanın hayatında göreceği en büyük lütuftur, diyor ya bütün bilenler, doğrudur. Bu yüzden de kopması, kopulması, koparılması mümkün olmayan bir bağlanmadır.

Sonuç olarak kendini ifâde etme biçimidir, şiir. Diğerleri gibi... Resim gibi, müzik gibi, sinema gibi... Belki de müzikten sonra, ama insanın yalın ürettiği müzikten sonra, en aracısız sanat, en yalın, en içten sestir şiir. Bir belgeselden aklımda kalan yürek acıtıcı bir sahne var. Erkek aslan, yeni bir dişi bulursa ve onun küçük yavruları varsa, o yavruları tek tek boğarak öldürüyor. Bunun böyle olacağını, o erkeği kabul eden dişi de çok iyi biliyor. Yavrularını gözden çıkarıyor yani, yeni bir eş bulduğunda.

Bir dişi aslan bebeklerini boğulmuş görünce, onları bütün kalbiyle öptü, kokladı, acıdı, ağladı ve sabaha kadar geceyi ağdıyla doldurdu. Sabahleyin, bebeklerini boğan, ama kendisinin erkeği olarak seçtiği aslanın ardı sıra yürüdü gitti.

Ben anladım ki, müzik, kendini ifâde etmede, şirden bir adım öndedir, aracısızdır, kendi kendinedir en azından. Bir şeyden hâlâ kuşkuluyum. *Belki o dişi aslan, aslanca bir ağıt yakıyordu ve kendi dilinin şiirini söylüyordu.* Belki o kendini ifâde ederken anlaması gerekenler; gökler ve yeryüzü, toprak, ağaçlar, gece ve diğer aslanlar, hatta bebeklerinin cansız bedeni onu anlıyordu. Anlaması gerekenler anlıyordu.

Biz anlayamıyorduk, anlamamız da gerekmiyordu. Eğer öyleyse, doğal olarak yine de üstünlük şirdede...

Kendi macerama gelince...

Orta mektepte, hatta ilkokulda başladım şiire. Çok küçük bir çocukken bile, şiiri ve şiirin dayandığı efsaneyi özümseyip idrak ettiğimi fark ediyordum. Bunu, annemden yönlendirilerek yaptığımı da şimdi daha iyi anlıyorum.

Annem, bir of çektiğinde bütün dağları yerle bir eden bir kadındı. Üstelik bunu başkaları için yapardı; zayıflar, mazlûmlar ve mağdurlar için ağlar, ağlar, ağlardı... Mutlu ve varlıklı bir adamdı benim babam. Annemi de el üstünde tutardı. Annem, belli bir yerin kızıydı. *Boranlı Hacı Mustafa* Baba'nın kızıydı. Babası Nakşî-Kadirî şeyhiydi. Malatya'da ve çevresinde sevilip sayılan bir insandı. Bu aileden çıkmış, *Barguzu'lu Hacı Cumali Ağa*'nın oğluna gelin gelmişti. Sorunsuz bir hayatı vardı ve çektiği of, dağları yıkardı.

Başkalarının derdiyle dertlenen, teselli eden, çözüm arayan, çözen bir kadındı benim anam. Ağıdı o yüzdendi, sevinci ondan kaynaklıydı.

Benim anam, benimle ilgili ziyadesiyle yapı taşı oluşturma gayreti içindeydi. Bunu, belki kendisi de fark etmeden yapardı, bana da fark ettirmezdi. Doğal, süreç içerisinde kendiliğinden olan, öğretme ve öğretilmenin çok ötesinde, tohumun kendiliğinden toprakta çatlaması, kendi yolunu bularak filizin yeryüzüne çıkmasının doğallığı içinde, bana özen gösterirdi.

Belki, benim doğumuma kadar, erkek evlat sahibi olması konusundaki toplumsal baskı, onda bu hassasiyeti oluşturmuştu. Uzun süre erkek çocuğu olmayınca, önce yöresel algı ve feodalitenin oluşturduğu o büyük baskıdan sonraki rahatlama, elbette ki yetiştirme ile ilgili özeni, kendiliğinden oluşturmaktı. Bu bakımdan ustam, annemdi ve belki benim içime büyük bir şiir mayası ekti ve belki ölünceye kadar kendi hayatıyla, özenle ektiği şeyi besledi, olgunlaştırdı. Onun oluşturduğu toprağın tavı, şiiri besleyip büyütecek kıvamdaydı ve ben de sadece, o doğal ortama uyum sağladım belki.

Bir ara not...

Dört kardeşlik. Her zaman annemi, sadece kendime, kendi oğulluğumun küçücük yüreğine ait bir hazine farz ettim.

Hem sorunlarının çözümünde, hem de ölümünde ve ölümünden sonra, her şeyi yapmak için kendime ayırdığım öncelikle, her zaman ve her şeyde kendimi sorumlu tuttum.

Sadece beni çocuğu gibi algılamasından değil, böyle bir şey mümkün değildi zaten, doğumumun

onda ve bende oluşturduğu özel sorumluluk duygusunun da dışında; ama kişiliğimizi, ruhsal durumumuzu, insani çizgimizi aynı doğrultuda görmekten kaynaklanan bir ayniyet.

Belki sadece bu. Ve sadece benim bakışımla, benim yorumum.

Benim doğduğum evde özellikle şiir, sürekli başvuru, yardımı alınan ve okunan bir şeydi. Babam, kitaplığı olan ve bundan çok istifade eden, çocuklarını da kendisi gibi yetiştirmiş, malumâtlı bir kadındı. Elbette şiir kitapları da vardı, mesnevi tarzı hikâyeler de. Artık bir genç kız olan ablam da, bildikleriyle bilgilendirmişti. (Bu oluşturmamın, ablamdaki köklerini, ölümünden önceki sağlıklı sayılabilecek döneminin, uzun, upuzun gece sohbetlerimizde daha çok fark ettim.

Bir konuşmamızda, büyük mezarlar yapmanın; insanın, hem yeryüzüne, hem de Rabb'ine karşı in-citici bir anlam taşıyacağını, bu yüzden, ölürsem, çok mütevazı bir mezarımın olmasını vasiyet edeceğimi söyledim. Onun da aklına yatmış olmalı ki; çocuklarına öyle vasiyet ettiği için, mezarı, en sade mezarlardandır Barguzu mezarlığında).

Tüm bunların üzerine, annemin Nakşi-Kadirî köklerini de eklerseniz, ortaya müthiş bir şiirsel ortamın çıkacağını göreceksiniz. Bu ortam benim öğretmenim ve ustam oldu.

Çocukluğun, insanın oluşmasında nasıl bulutlardan müşekkel bir gökyüzü olduğu, göğün sütlü menekşe mavisinden, sütbeyaz atılı pamuk yığınlarından geçerek yeryüzünü tarassut ve tasarruf eden gözlerimizin gördüklerini anlamak, nasıl unutulmaz bir hafızanın nakşedilmesi anlamına geldiğinin bilincine varmak; anlaşıldığı andan itibaren çocukluğu kutsallaştırıyor.

Adını taşıdığım dedem *Hasannebizâde Hacı Cumali Ağa*, doğumumdan 6 yıl önce ölen, adını ilk doğacak erkek torununa miras bırakmış, çok etkiliğim, çeşitli yaşlarda bu etkinin farkına vardığım, fark ettikçe, bundan da çok hoşnut olduğum, benzerliğimizden tad aldığım, hayran olunacak kadar sağlıklı bir biçimde gerçeğin tam ortasında yaşayan bir kişilik. Bunun içinde, çok genç yaşta çok büyük olayları yaşaması durumu da var. Bütün malını mülkünü 16 yaşında İzollu'da bırakıp, büyük ailesiyle, kardeşleri ve amcazadeleriyle Barguzu'ya göç etmek, orada yeniden mal mülk sahibi olmak az şey mi? Yemen'de yedi yıl savaşmak, o kargaşadan Rabb'immin lütfu ile sağ dönmek, şükredilesi bir kaderdir. İki kardeşini ve iki yeğenini birinci dünya savaşının o kargaşasında şehid verip, tek başına evine dönmek kolay değil. Bu hamdedilecek sabır,

beraberinde birçok yeni sorumlulukla birlikte gelir ve dedemdeki çok güçlü gerçeklik algısını oluşturur. Belki, annem ve tarafındaki, tarikat ortamından oluşan bu hassasiyet, babam ve tarafındaki bu gerçekçilik tarafından dominant biçimde bastırılarak; bütün ailemizde belirgin bir biçimde görülmekte ve etkin bir biçimde ruhsal açıdan yaşamı dengelemektedir.

Babam, görünüşte, net bir biçimde yüzde yüz gerçek ve gerçekçi iken, hiç kimseye paylaşmadığı derin ve gizemli bir duygusallığa sahipti. Yaşayan erkek kardeşi yoktu. Kız kardeşleri çok gençken vefat etmişlerdi. Babası, ben doğmadan ölmüş ve babamda onarılmaz bir boşluk bırakmıştı.

Hayatının en trajik olayı, lise öğrencisi olan ve sınıf arkadaşları tarafından bir matematik dehası olduğu söylenegelen, ağabeyi *Hasan Fehmi Efendi'nin*, nişanlı iken vefat etmesidir. Bu, babamın derûnunda hiç kabuk bağlamayan bir yaraydı ki, hep kanardı. Hiç söz etmediği, ayrıntıları zaman zaman annemden öğrendiğimiz bu genç ölüm, anlatıldığında veya susulup anıldığında, içimizdeki bir közü her daim harlandırmıştır. Amcamın kısacık ömrü, bana, çocukluktan itibaren nakledilen o küçücük hikâye de, beni çok etkilemiştir. (Ve kelebekleri, ölümlerin ruhu ile açıklayan ruhanî format. Gece, çok büyük bir kelebek konmuşsa duvara, anneme göre, bu dedemin ruhuydu. Daha küçüğü babaannemin ruhu, bir küçüğü amcam, en küçüğü de Enver'in ruhuydu. Büyük kelebeklere neredeyse saygı gösterir, onların önünde hata yapmamaya çalışırdık. Onlar bizi sürekli tarassut eder, gözetlerdi. Küçük kelebeklereyse, sevgiyle, okşar gibi bakardık. Evimizin duvarları avluya açılan bir eyvan üzerindeydi. Ve yaz geceleri, kelebeklerimizle birlikte ölmüşü yaşayanı, çocuğu ve yetişkiniyle, büyük bir aile olarak bir arada, o güzelim mutluluğumuz ve avluda gümbür gümbür akan suyun müzikalitesine, ay ışığını katarak yaşardık.)

Bir de *Enver...*

Babamın, yanımızda ağlayamadığı için, ağlar gibi bir gülüşle anlattığı, iki buçuk yaşında ölen, o yaşında ata binebilen, çok kuvvetli, dilsiz hizmetkârın taklidini yapmakta usta, iki karış kuluncu olan efsane oğlu. Torunlarında umutla hep Enver'in özelliklerini aradı; zekâsını, kuvvetini, sempatikliğini...

Buldu mu? Sanmıyorum. Efsaneler tekrar etmez ve yerleri doldurulmaz. Çünkü efsaneler, gerçeğin yuvarlana yuvarlana kartopu gibi büyüdüğü, artık gerçekliğini kaybettiği bir durumdur.

O yüzden, sadece anlatıldığı zamanlarda var oldu Enver.

Benim şiirim, benim ustam, benim söylediklerimin kökenleri, ailemin genetiğine işlemiş, DNA'larına çizilmiş olan bu haritadan ibaret değil tabii.

Bunlar hatırladıklarım.

Ailemden tevarüs ettiklerimin tamamını da anlatmadım. *Abdullah Fahrî Baba*'dan (1864-1908) söz etmeden, bu sayfayı kapatmak mümkün değil elbette. Şiirleri, Nakşî-Kadirî zikirlerinde okunan, 44 yaşında vefat etmiş, dedemin hem kayınpederi, hem de şeyhi... Ölümünden sonra, şair Çırmıklı Sabrî Efendi tarafından söylenen ve kendisi de şeyh/ve şair olan bu büyük dedemin mezar taşına nakşedilen şiir şöyledir:

Ya Allah Bismillah

Ya Muhammed

Sana rahmet ede Allah, Fahrî

Şefî ola Resulullah, Fahrî

Tevâzuyla bu dehr-i fenâda

Ederdi daim zikrullah, Fahrî

Riyazette, hamiyette, fazilette birsin

Ederdi adâullah eyvallah, Fahrî

Ahirette eyvan-ı Osman'a hemşîn

Müjdeler Ömer-ül Faruk sana, Fahrî

Sekiz cennetten avn û bereket

Mustafa ola hemrâh, Fahrî

Bu, genç ölen şeyhin, zarif şiirleri var. Kitabını, bir yakınımız derledi ve yayınladı.

"Gözümün yaşı

Eritir taşı"

gibi yakıcı mısralar var şiirinde.

b.

Gelelim İzollu'ya...

Malatya'ya...

Barguzu'ya...

c.

Dedem on altı, babaannem beş yaşında imiş İzollu, *Bent Köyü*, *Daricevan Mezrası*'nı ve Piro'tta almış bin dönüm civarında olduğu söylenen büyük arazileri bırakıp Barguzu'ya yerleştiğinde. Sebep; tahmin ettiğiniz gibi kan davası... Azîz, Hakîm ve Şanlı Kur'an'ı okuduğumuzda, Yüce Rabb'imizin, adam öldürmeye nasıl hışımlandığını anladığımızda, hele de *Habil*'in, *Kabil*'e dönüp, "*Beni öldürmek için elini kaldırsan bile, ben, seni öldürmek için elimi kaldırmayacağım*" biçimindeki sözünün künhünü anladıktan sonra, bir insanı öldürmek veya kan davasının içinde olmak, akıl almaz bir sapkınlık.

Ölünceye kadar İzollu'yu sayıklamış babaannem. Dedem gider gelirmiş Barguzu'dan İzollu'ya... Görüştüğü dostları, orada kalan akrabaları da varmış. Babaannem ve Dedem, amcazade olduklarından, aynı ailenin ve aynı toprağın bağlıları olarak yaşamışlar.

Yıllar sonra, önce, minicik bir zaman parçasında Elazığ'dan Malatya'ya bir düğün alayında, amcalarımızdan birinin (*Şükreddin Akın Amca*) bütün alayı durdurup, özellikle biz gençlere; "İşte bizim asıl memleketimiz İzollu burası!" dediğinde on beş yaşlarındaydım. Sonra Topraksu'da başmühendis olduğum günler...

Sanki sıra hasretiyle giderdim dağlarla Fırat arasına özgürce yayılmış, benim, her zaman çok sevdiğim büyük ailemin yerleşik olduğu güzel ülkeme, İzollu'ya...

Şiirin yeterince bilinmesi, büyük çapta şairin girift olan ruhunun dolambaçlı yollarının yeterince bilinmesine, keşfedilmesine bağlı. Bu keşfin yol haritası ise ailesinde ve çocukluğunda gizli belki.

Ve Malatya...

Bir bütün halinde hatırlamıyorum.

Şehre ait üç görüntü, belleğimin dolu savağının açılan kapaklarından, ilk kez dökülen...

Küçük bir çocuk, belki hatırlama çağlarında bile değil, belki sonradan anlatılanları yaşadıklarından hatırında kalanlar zannediyor.

Bir yaz günü...

1955 olsun mu? Olsun. Yani kuvvetle muhtemel.

Tren istasyonu, şehrin kimliğinin dışında bir oluşum. Kadınlar fazlasıyla (hayır, günaha giriyorlar, değil) modern. Belki, biraz Türk filmlerindeki İstanbul kadınları gibi. Bizim kadınlarımıza; analarımıza, bacılarımıza, komşularımıza benzemedikleri bir gerçek.

Bizim kadınlarımıza benzemediklerini, o çok

çocuk halimle bile, hatırımda tutabiliyorum. Karşı komşumuzun oğluyla, istasyona gitmeye karar vermişiz ve gitmişiz.

Sıcak mı sıcak, bir yaz günü. Muhtemelen öğle üzeri. Nasıl gittik en az yedi, sekiz kilometrelik yolu, fazla hatırlamıyorum. Annemle, arkadaşımın ablası araya sora bizi istasyonda buldu. Nasıl gittik, nasıl buldular? Onu da bilmiyorum. Aklımda o kadınlar, o kızlar kaldı: Bize benzemiyorlardı.

İkinci fotoğraf, belki daha da eski.

Sinemada; yazlık sinema olduğunu şimdi anlıyorum. Gece ve annem, babam da yanımda. Dağ gibi bir trenin, hızla üstümüze geldiğini görüyorum. Kimse korkmuyor. Anlama(ma)ya çalışıyorum. Karmakarışık.

Üçüncü resim daha berbat.

Şehir kesinlikle çok kötü, çocuklar için. İnsanın kafasını karıştıracak kadar kalabalık. Kalabalığa karışmış yürürken, siz hiçbir şey görmüyorsunuz. Sadece insanların ayakları ve biraz da elleri... O kadar.

Biraz da babanızın yanınızda oluşunun güven duygusu. Kafa karışıklığı başladığı anda, yanlışlar da uç veriyor. Önce babanızı gözden kaybediyorsunuz, sonra bulduğunuzu sanıyorsunuz, onun babanız olmadığını anladığınızda, birdenbire yok oluş duygusu, güvensizlik, biraz da panik...

Ve yitip gidiyorsunuz.

Bir sürü ayak-bacak arasında kayboluyorsunuz.

İnsanların kişiliğini ve kimliğini belirleyen her şey sizden uzakta. Özellikle yüzler ve gözler... Görmüyorsunuz. Kayboluyorsunuz. Nüfusu kaçtır ki o yıllarda Malatya'nın? İrice bir köy belki. Yitmekle eşdeğer çocukluk. Neden? Niçin çocuklar yitiyor öncelikle? Hiç ilgileri olmayan meselelerde bile; savaşlarda, kargaşada, kavgalarda... Ve şehrin beni yitirmiş olması, dağa vurmuş bir ceylânın, uçuruma çakılması gibi, yarım kalmış, netleşip bitmemiş bir şiirin başlangıcı oldu.

Ne denir? Şanssızlık... Belki de şanslı bir şanssızlık. Şiir de bu zaten.

Barguzu'nun yitişi olarak anladım ilk kez şehre, Malatya'ya gidişi. Sonraları farkına varıyor olsam bile, İzollu'nun yitişi veya yitirilişiydi aslında *Barguzu*'da olmak.

Yitiriler ve yitmeler üzerine kurulu bir toprak kayması benimki.

Barguzu, şiirimi balyalayıp istifleyen, ihtiyaç oldukça kullandıran, iyiyi kötüden, güzeli çirkinden, kadim olanı köpükten, tazeyi çürükten ayıran has-

sasiyet. Şiirimin hem membaı, hem mansabı olan, ömrümün bereketi...

Uçsuz bucaksız çocukluğum: Barguzu...

Barguzu nedir?

Kente çok yakın bir köy, bir banliyö.

Aslında, Süryanice adı *Deyr-i Mesih* olan, söylene söylene Derme şekline dönüşmüş, bir saniyede bir buçuk metre küp su akıtan bir büyük dere, belki küçük bir ırmak. Çok zor hatırladığım dönemlerinde toprak kanalda aktığı için, topoğrafyaya göre yer yer çok hızlı, bazen da bir göl kadar durgundu. Suyun kaynağı *Kündübek*'te, Pınarbaşı denilen yerde. Bütün ulu sular gibi yerden kaynıyor. Mesela Munzur da öyle... Aynı yapıdaki kayalardan ak köpüklü sular olarak kaynıyor, aynı biçimde. *Kündübek*, *Çırmıktı*, *Kileyk*'ten sonra benim çocukluk ülkeme, Barguzu'ya geliyor. Bizim, suya dair tüm bilgilerimizi yenileyip ve bize unutulmaz bir çocukluk bahşedip, kendini *Tecde*'ye, *Banazı*'ya, *Malatya*'ya, *Aşağı Şehir*'e kadar bırakıyor.

Daha sonra Alman Genelkurmay Başkanı olacak *Mareşal Moltke*, yüzbaşıyken, 1837'de haritalar çizmek için görevli bulunduğu Malatya'da, Derme'yi anlatıyor. Çok da içten, severek anlatıyor.

Sanki bir kadını, çok güzel bir kızı anlatıyor.

Bazen, bakmaya kıyılmayacak güzellikte bir çocuğu, bazen da aslan gibi bir delikanlıyı anlatıyor.

İlmince ve usulünce ihtiyarlayan, kadın olsun erkek olsun, bir güzel insanı anlatıyor, Malatya'yı anlattıkça şevkleniyor, coşuyor, âkil bir adam oluyor; durmuş, oturmuş, anlatıyor Malatya'yı...

Fırat'ı, Derme'yi, Tohma'yı anlatıyor. Sürgü tarafını, karlı dağları anlatıyor. Malatyalıların zarafetinden söz ediyor. Kendisi, sağlık yürüyüşleri yaparken, atı olan atını, eşiği olan eşiğini çekip, "Kerem et, gözüm!" demelerindeki içtenliği ve kibarlığı naklediyor sayfalar dolusu.

Ya Malatya'nın doğal güzelliğini... Anlata, anlata bitiremiyor. Her şeyi Derme'ye bağlayarak...

Suyun yüksekten tutulup, çok uygun bir meyille, sulayabileceği her yeri sulamasındaki bilimsel değere dikkat çekiyor. Bir de tespit: Suyun üst yanı çöl, alt tarafı cennet. Bu cennetin bütün ayrıntılarını tatlı tatlı anlatıyor Moltke.

Mademki, lâfı Malatya'ya getirdik, açın Arif Nihat Asya rahmetlinin rubailerini. Benim sözünü ettiğim yerlerin sıkça geçtiği, güzelliklerin vurgulandığı bir doğayı, mısralara yüklüyor Malatya Lisesi'nin çok sevilen şair müdürü...

İki kişiden söz etmeden, Niyazî-i Mısırî ve Evliya

Çelebi'den bahsetmeden bu konu bitmez. Biz dahi öyle yapalım.

Asbuzu, şimdiki Malatya'nın eski adıdır ve yazlık şehirdir. İşte Niyazî hemşerim, Asbuzu'yu anlatıyor. Hem de ne anlatmak... İlla ki okumalı. Hem de Evliya Çelebi ile birlikte. Birisinin gezi notları olarak anlattıkları, diğesinde ciğer yakan bir şiir oluyor.

Asbuzu

*Bârekallah gülsitan-ı bülbülândır Azbuzu
Cenneti tezkir ader âlî-mekândır Azbuzu*

*Mu'tedil âb u hevâ hem müctemi' envâ-ı zevk
Mecmu-ı bezm-i sefâ-yı ârifândır Azbuzu*

*Âb-ı hayvanı beğenmez hasletindendir Mesih
Aktığınca sanki bir ruh-ı revândır Azbuzu*

*Came-i hadrasın eyyam-ı rebi'de kim geyer
Şüphesiz menzil-gehi Hızr-ı zamandır Azbuzu*

*Her taraf pür meyve-i şirin leb-i dildâr misâl
Yeşil atlatla donanmış nev-civândır Azbuzu*

*Bimidar elması üzre nakş olur ebyat-ı sürh
Lâcerem sün'e Huda'ya bir beyandır Azbuzu*

*Ol sebepten ehli pür-akl ü zekâ vü ma'firet
Mahzen-i ehl-i ulûm ü kâmilândır Azbuzu*

*"Cenneti min tahtihel enhârı tecri" dense hûb
"Hâzihi cenati adnin"den nişândır Azbuzu*

*Ey Niyazî ger dokunmasaydı hiç dâd-ı fenâ
Kim demezdi ana firdevs-i cinândır Azbuzu*

(Niyazî-i Mısri Divanından)

Bilerek en sona bıraktım Kemal Tahir'i...

Malatya mahpus damında yatmış, hem de daha sonraları, bu konuda uzun sohbetler edeceğim Mazmanoğlu Hacı Abdullah kabadayısı ile. Bu mahpusluktan iki roman çıktı: Namuscular ve Karılar Koşuşu. Bir bakıma Malatya'nın ve Malatyalı'nın kesitini çıkarmış...

Lise yıllarımızdan başlayıp günümüze doğru bir yolculuk planlarken kısa bir otobiyografinizi anlatacağınızı hesaba katmamıştım. Bu iyi de oldu. Bu vesile ile şiir damarlarınızın köklerine indiriz ama burada bitmedi. Ortaokul ya da lise yıllarınızda şiirle nasıl tanıştınız? Şiirle nasıl bir bağ kurdunuz ki siz şiiri, şiir sizi bırakmadı?

Ortaokul ve lise yıllarında şiirle ilgim, daha çok kişisel çabalarımın sonucu olarak gündemime girdi. Ancak bazı öğretmenlerimin üzerimdeki gayretini ve hakkını da teslim etmek isterim. Özellikle ortaokul yıllarımda Türkçe öğretmenim *Fatma Layık*, Edebiyat zevkimin oluşmasında öncü bir çaba göstermiştir. O dönemde kompozisyon diye bir ders vardı. O derste bir arkadaşımın fiziki ve ruhi portresini yazmamızı isterdi. Bir bakıma sınav sorusu olarak belirledi ve benim yazdığım yazıyı çok beğendiği için bütün sınıflarda okudu. Şimdi başka bir şeyi de hatırladım. Bu okulların kişilik oluşumunda ve yönlendirmede önemli bir fonksiyonu olacağını da göstermektedir. İlkokul 2. sınıftayken 3. sınıf ile birlikte aynı sınıfta öğrenim görüyorduk. Tahrir diye bir ders vardı bugünkü kompozisyon dersi yerine geçen bir yapıdaydı. Şimdi hatırladım konuşurken hatırlamış oldum. O derste hem 2. hem de 3. sınıfın en iyi öğrencisi bendim; üstelik ben, beş yaşında ilkokula başlamıştım ve bu nedenle de sekiz, dokuz ve on yaşındaki arkadaşlarla birlikte okuyorduk ve onların da birçoğunun tahri-rine ben yazıyordum. Bana yazdırıyorlardı, çünkü öğretmen benim yazdığım tahriri çok beğeniyor, takdir ediyor, bunu da her fırsat açıkça söylüyordu.

İlkokul ve ortaokul bu biçimde aktı gitti.

Lise 1. Sınıfta *Adile Türkmen* adında bir edebiyat öğretmenimiz vardı ve yine benim yazdığım bir kompozisyonu çok beğendiği için okulun çıkardığı *Yeni Adım* adındaki aylık sanat dergisinde yayınlandı. Eğer hocamın bu gayreti olmasaydı, benim okul dergisine yazı vermek gibi bir niyetim olmazdı. Ama Hocam bunu sağladı ve dergide adımlı görünce çok büyük bir mutluluk duydum, çünkü o güne kadar ismim öyle bir dergide, kapakta yayınlanmamıştı. Daha sonraki yıllarda, biz de, bir veya iki sayı çıkan dergiler çıkardık ya da başka bir arkadaşımız yine bizim sınıftan *Zülfikar Sezen*'in çıkardığı *Dal* diye bir dergi vardı, onda yazdık. Benimle birlikte birçok arkadaş da o dergide yazı yazdı, şiir yayınladı. Bu arada edebiyat ve kompozisyon dan hep yüksek notlar aldım. Mesela lise son da karnemde edebiyat 10 kompozisyon da 10 idi. Bunları çok önemli saymamakla beraber, kayda değer buluyorum. Ama asıl önemli olan İstanbul ve Ankara'da

yayınlanan sanat dergilerinde şiirlerimin yer bulması oldu. Bunlardan *Hareket dergisi*, *Defne dergisi* gibi bugün de önemli olduğunu düşündüğüm dergileri sayabilirim. Daha sonra, yine büyük bir şans olarak gördüğüm, *Erzurum Üniversitesi'nde Ziraat Fakültesi*'ni okumak gibi bir durum oluşmuştu. Erzurum Üniversitesi Ziraat Fakültesi çok güçlü öğretim elemanları tarafından yürütülen bir sisteme sahipti. Ama Edebiyat Fakültesi de, hem çok güçlü öğretim elemanları, hem de misafir öğretim üyeleri tarafından takviye edilen, harika bir öğrenim kurumuydu. Fakülte dışında da sözümüz, sohbetimiz vardı. Özellikle bir arkadaşımızın kurduğu, birçok arkadaşımızın sahiplendiği *Emrah Kitabevi*, bir toplanma merkeziydi. Üniversitenin edebiyat, sosyoloji, tıp, ziraat ve diğer dallardaki öğretim elemanlarının, mutlaka gün içerisinde uğrayıp, Türkiye ve dünya ile ilgili konuları konuştukları bir mekândı. Onunla beraber, Erzurum'da öğrenciler tarafından yayınlanan dergiler de vardı ve bu dergilerin bazısına katkı sağlıyordum. *Anadolu Fikir Kulübü* adında, daha çok sinema kulübü içeriğinde olan, *Hareket Dergisi* ile irtibatlı bir topluluğumuz vardı. İstanbul'dan arkadaşlarımız, bir bakıma klasik olmuş filmleri gönderirlerdi ve biz onları Ziraat Fakültesi amfisinde öğrencilere izletirdik. Hatta filminden önce ve sonra, bir açık oturum düzenlenir, film üzerine konuşmalar yapılırdı. Böylesine kültürel ağırlıklı bir ortam, elbette ki, bizleri edebiyatla ve edebiyatın Türkiye ve dünyadaki konularıyla meşgul olmaya itti. Öyle ki, edebiyatla ilgisi olmayan arkadaşlar bile, sanat dergilerini takip ederler, bizim yazdığımız yazıları, söylediğimiz şiirleri bulur ve bizimle bunlar üzerinde konuşurlardı. Ayrıca çok kalabalık şiir toplantıları da yapılırdı. Erzurum bizim için hem ulusal, hem uluslararası çapta fikir ve sanat dünyası ile tanıştığımız, konuştuğumuz bir mekândı. Bu ortamda, üniversite döneminde, özellikle İstanbul'da yayınlanan dergilerle daha içli dışlı olduk. Tabii ki başka illerde yayınlanan dergiler ile de temasımız vardı. Mesela ben bunlardan Eskişehir'de yayınlanan *Deneme Dergisi*'ni çok değerli bulduğumu burada tekrar belirtmek isterim.

Bir noktayı daha belirtmekte fayda var: Talebe cemiyetlerindeki yoğun, özgün ve şevkle çalışmamın da üzerinde durmalıyız. Üniversitenin ikinci yılında, *TMTF* (Türkiye Milli Talebe Federasyonu) Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti yönetim kurulu üyeliğine, çok çekişmeli bir seçim sonucunda seçildim. Cemiyetin Genel Sekreterliği'ni yaptım. Ayrıca, *MTTB* (Milli Türk Talebe Birliği) Ziraat Fakültesi Talebe Derneği yönetim kurulu üyeliğine de seçilmiştim.

Dönem, 1967/1972 arası yıllarda öğrencilik...

O meşhur 68 *Kuşağı* denilen yangının tam ortasındayız. Gözü kapalı bir terör ortamı, bir şiddet meydanı, patlamaya hazır bomba.

Gün geçmiyor ki, alışılmadık bir olayla karşılaşmayalım. Boykotlar, işgaller, çatışmalar, kapışmalar, toplantı basmalar veya düzenlediğimiz toplantıların basılması artık alışılmış olaylardandı. Adam öldürmeler, yaralamalar, kavgalar, amfinin önünde kendini yakmalar; hâsılı dönemin özelliği olan her şey, yaşamımızın bir parçasıydı.

Erzurum'da üniversite yerleşkesi, o zaman şehir dışındaydı. Şimdi artık şehirle birleşmiş. Hemen hemen bütün öğrenciler, yerleşke içindeki yurtlarda kalırdı. O nedenle, karşıt gruplar iç içe yaşamak zorundaydı. Özellikle yurttaki, et tırnak gibi bir aradaydık. Mesela, kaldığımız odanın birkaç oda ilerisinde Deniz Gezmiş'le birlikte Gemerek'te yakalanan, bizim fakültede bir alt sınıftan bir arkadaş vardı. Bir ara kaldığım bir odada, sonraları, Nurhak Dağları'nda liderlerden biri olarak yakalanan Tuncer adında bir arkadaşla yan yana yataklarda yatıyorduk.

Karşıt gruplardan olmamıza rağmen, birbirimize karşı centilmence davranır, hiçbir kabalığa meydan vermezdik. Sanırım sonraları Sinan Cemgil ile Adıyaman Gölbaşı'nda öldürülen Kadir Manga da bizim yurttaki kalırdı. Yaşadığı olayların tersine, çok naif bir görünümü vardı. Abisi Doç. Dr. İbrahim Manga da, Fitotekni (Bitki besleme tekniği) bölümü hocalarımızdandı.

Erzurum'da benim çok hoşuma giden bir şey vardı. Bu da, yerel kültürle fazlasıyla yakın olmamız ve özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgesinden gelen arkadaşlarımız vasıtasıyla yerel kültür hâkimiyetimizin derinleşerek artmasıydı. Kaldı ki Karadeniz şehirlerinden de yoğun bir talebe sirkülasyonu vardı. Ayrıca İstanbul'dan Ankara'dan Ege'den ve Güney'den Mersin-Adana'dan gelen arkadaşlarımız da vardı. Onlarla, daha çok kültürel bir altyapı oluşturup, onun üzerine sanat meseleleriyle birlikte, Türkiye ve dünya sorunlarını ekleyip, tartışmaya başladık. Türkiye ve dünyadaki sanatsal sorunları da, gündemimize almış olurduk böylece.

Hem öğrenci olayları, hem de sanatsal faaliyetler bağlamında, şimdi ölmüş olan arkadaşlarımı, can dostlarımı tek tek anmak isterim: Sivrihisarlı *Şükürü Şamdan*'ı, Kastamonulu *Nevzat Şeker*'i, Maraşlı *Mustafa Sarıçiçek*'i, Kayserili *Dr. Yalçın Özer*'i, Erzurumlu *Prof. Dr. Sıtkı Aras*'ı...

Ve Samsunlu *Şair Naci*'yi; A. Naci Yüksel'i...

Cümlesine rahmetiyle muamele eylesin Rabb'im.
Şimdi, bir ayraç açıyorum...

“Andolsun Aşka/Bütün Şiirler, şiirlerinizi topladığınız son kitabınız. Şiirleriniz, İngilizceye de tercüme edildi. Birçok ödül aldınız. Malcolm X için şiir yazdınız. Başarılı bir şiir hayatınız var. Biraz da bu pencereden baktığınızda neler söylemek istersiniz? (Bir yılı aşkın bir süre önce sorulan soruya verilen cevaptır. Binlerce yıllık bir karakteri çizdiği ve iktidarlar ile sanatçılar arasındaki derin yarılmayı temsil ettiği için hâlâ güncel, hâlâ canlı, hâlâ diri...)”

Şiirde başarılı olmak, ya da olmamak, hele de günümüzde, büyük çapta ilişkilerin, hatta reklama kadar uzanan bir profesyonelliğin sonucudur. Bu gün birçok etkenin oluşturduğu bu ortam, bir durum çıkarır ortaya. Yarın gün geçer, zaman ele-dikçe eler, çoğu toz olur dökülür, bir tutam söz kalır geriye. İşte bu bir tutam sözdür insanoğlunun yarasının merhemi ve o yerini bulduğu zaman, söz de amacına ulaşmış olur.

Bazı şairler, sözlerinin tarih karşısında bir değeri olmadığını bildikleri halde, tanınıp bilinmek, geniş kitleler tarafından okunmak isterler. Bunun için çırpınıp dururlar. Kısmen başarılılar da. Türkiye için konuşuyorum, şiirlerinin okul kitaplarına girmesini isterler; gazetelerin, vakıfların ödülllerinden tutun da cumhurbaşkanlığının verdiği ödüllere kadar, tanınma yollarına birer “bellilik/işaret” koyarlar, sonunda, bir süre için tanınırlar da.

Bu şiir denilen meret öylesine bir beladır ki, tanınmak için çırpınanların şiiri, o şöhret delisinin ömrü ile sınırlıdır. Ölüncü, balonu şişiren nefes de ortadan kalkacağı için sönüp giderler.

Bununla, şunu söylemek istiyorum: Bu bir yön-temdir, bir dünyayı algılama biçimidir, yaşama bakış tarzıdır. Sonuç da verir. Şiirleriniz, geniş kitlelerce bilinir, size itibar zannettiğiniz şeyi kazandırır, daha da önemlisi, para/lar da kazanırsınız bundan ötürü. Ama anlaktır, geçicidir, temelsizdir.

Şiirin kelimeye, sese dayalı formu, bir milletin yüreğinde bulunan, yüzyıllardan süzüle süzüle gelen anlamlı ahengi oluşturur. Bu has şiirdir.

Has şiirin hiçbir bileşeni yoktur yürekte başka, zamanın karşısında sağlamdır, dayanıklıdır. Aksi-ne güç kazanarak çıkar yılların yıpratma tezinden. Zaman, aşındırmaktan ziyade parlatır has şiiri. Tozundan toprağından arındırır. Saf cevher olarak gönüllere nakşeder.

Neden söz ediyorum? Geriye dönüp baktığınız-

da, beş yüz yıllık, bin yıllık, binlerce yıllık bir zaman diliminde, şiir olarak neler görüyorsanız, işte ondan söz ediyorum. Kalanlar onlardır. Has şiirin genetiği değişmez. Binlerce yıllık buğday tohum-ları gibi, duldalarda büyüüp dururlar. İnsanlar, onlardan haberdirdir veya değildir, fark etmez. O, insanoğlunun kendi yitiğidir, kendi kaybıdır. Şiirin değil.

Ararsa bulur.

Türkiye'ye gelince...

Çok uzun zamandan beri kopardı Türkiye kül-türle olan bağını. Ortalarda dolaşanların, balon ve baloncuklar olduğunu biliyoruz. Koşuşturanlar, el ayak öpenler, etek yalayanlar olduğunu biliyoruz. Bir söz, bir görüntü, bir davranış yetiyor kendini ele vermeye. Bu da geçer yahu, diyenler var. Bence önemli de değil. Geçmese, bin yıl sürse de olur, tıpkı yirmi sekiz şubat gibi.

Kötü adamdan, iyi şiir sadır olmaz hâsılı.

Ağırlıkça kötü olan toplumun şiiri de, eh, kendisi gibidir...

Aklıma, özellikle ceddimiz Osmanlı'da ve Avru-pa'nın oturmuş toplumlarında, şiirle alâkalı işlerin nasıl yürüdüğü geliyor.

Bir de, herhangi bir gün bizim ülkemizde yayın-lanan gazeteleri okuyun, televizyonlara bakın, sonra biraz da Kur'an-ı Kerim'den birkaç âyet okuyup, anlamı üzerine düşünün, ne demek istediğimi anlarsınız.

Çok çeşitli dergilerde şiirleriniz yayınlandı. Bu anlamda şiirinizin beslendiği kaynak ya da şiir anlayışınızı etkileyen unsurlar nelerdir?

Şiir anlayışım, delikanlılık üzerine kuruludur.

Şair var ki bir kurumu da aşan heybeti vardır, öyle kurumlar da vardır ki, o şairin tırnağı etmez.

Adam var ki, dünyaya tenezzül etmez. Adam var ki, akbabalar gibi çöplüklerde eşelenir.

Bütün bu söylediklerimle, haşa, kendimle bir sınır çizmiyorum, bir faikiyet belirlemiyorum. Sadece, işin kuralını ortaya koymaya çalışıyorum.

Pir Sultan Abdal'a bakarsan; “Giden âdil beyler, kalan avamdır”. Bizim sözümüzün kantarı, âdil beyleredir, delikanlı olanadır, delikanlılığıdır.

Ayracı kapatıyorum.

Elli Yıldır Şiirle...

“Koşuyu albenisi olan at bitirmeli.”

Cumali Ünal, *“Yosunlu Heykeller Hüzni”*. Deneme Sayı: 4. Temmuz 1971.

“Kurt geldi, kuş geldi söylevime de Yusuf gelmedi

Yusuf, -yalnızca- satılmalara eyvallah demedi.”

Cumali Ünal, *“Öfke”* Deneme Sayı: 5. Ağustos 1971.

“Sıfır kilometredeyim / en doğal duruşun /

dumanlar birdenbire dağılıyor...”

Cumali Ünal, *“Özlem”* Deneme Sayı: 6. Eylül 1971.

1971: Demek ki Cumali Ünal ile ilk gençlik yıllarımızda başlayan şiir dostluğumuz elli yılı devirmiş. Elli yıl.

Çatışmalar, vuruşmalar, darbeler, grevler, mitingler, sınavlar, boykotlar, işe girmeler, işten çıkmalar, dergiler, gazeteler, memuriyetler, askerlikler, gurbetler, nişanlar, nikâhlar, çocuklar, torunlar... arasında şiirle başlayan, şiirle devam eden dostlukların da hikâyesi.

Biraz önce telefonla görüştük.

Elli yıldır yapageldiğimiz gibi, şiirle başlayıp şiirle bitti konuşmamız.

“Hatırlıyor musun?” dedi, “hava nasıl sıcaktı. O sıcak havada belki iki saat, belki üç saat, Ankara sokaklarında şiirler okuyarak, şiir konuşarak dolaştığımız... Sen, ben, bir de Ahmet... O günü hiç unutmadım...”

Öyleydi.

Bizim gençliğimizde daha çok şiir vardı.

Şiir okunan kahveler, şiir okunan kitapçılar, şiir okunan sokaklar vardı.

Dergiler vardı.

/Bak şimdi “kahveler, dergiler” deyince aklıma geldi: Yıllar önce.. Duydum ki Ersin sigarayı bırakmış. Önce inanmadım. İyi tiryakiydi çünkü.. “Nasıl oldu da bırakabildin?” diye sorunca, bak ne dedi: “Bırak abi ya... Ne eski kahveler, ne eski dergiler, ne de eski sigaralar kaldı... Hem biliyorsun, Sartre da öldü...”/

Evet, artık o kahveler, o dergiler, o sokaklar yok...

Ama şiire meraklı uzun yol şoförlerinin kamyonlarının arkasına yazdıkları gibi:

“Yol biter, dostluk bâkî...”

Tazeliklerin adamı...

Taze aşkların, taze acıların, taze sızılarının... Hayatın bir tazelik olduğunu, her dem yeniden yaratıldığını, yeniden doğduğumuzun, bu doğumla birlikte aşklarımızın, acılarımızın, acıyla tanımlanmayacak sızılarımızın da yeniden doğduğun farkında... Sol kolunda görünmez bir doğan taşıyormuş gibi müteyakkız.

Görünüp kaybolanlardan değil... Kaybolup görünenlerden de değil... Varlığı yeryüzünde bir mühür gibi... Ondandır hiç tanımadığı, bilmediği insanların meclisine dâhil olduğunda bile görünme kaygısı taşımasına gerek yok; bir daha unutulmayacak bir iz bırakıp öyle geçiyor. Saçları düzgün ve taralı... Tıraşlı... Üstü başı temiz ve düzgün... Gönlünün, vicdanının, kalbinin de üstü başı düzgün, tıraşlı ve saçları taralı...

Muğlâk ve muhal sözcüklerini utandıracak bir zihin berraklığına sahip... Karanlıksa zifirisine, uçurumsa en derinine, kuyuysa en yılanlısına, yıkandığı ırmağın en sert ve en soğuk akanına karşı cesur ve sözle savaşmayı seviyor. Sözle sevişmeyi de...

Allah'ın harflerine, Allah'ın ayetlerine, Allah'ın kitabına, Allah'ın kendi bedenine üflediği ruha sığınıyor kendi sözleri tükendiğinde... Her sabah kuşlar uyanmadan Mushaf'tan ayetler okuyor kuşları ve günü karşılamaya...

Yakışan bir öfkesi var. Sadağı kelimelerden ve söz oklarının ucunu diliyle sivrilterek yeryüzünün zalimlerine, kendini beğenmişlerine, sömürücülerine, kendi halinde olanların, sömürülenlerin, ezilenlerin, ekmeği elinden alınanların safından ok atıyor. Ustalığından memnun...

Kendini de beğeniyor ayrıca... Rahatsız etmeyen bir benciliği var. Bencilliği ise nerede durduğuna, nereden baktığına göre değişiyor; halife olduğunun bilincinde...

O eski kıssalardaki kavimlerin, kıssalarda ima edilen başka kavimlerin, o kıssalarda yaşananları yaşayan ancak helak olmayan günümüz kavimlerinin kader çizgileri arasında dolaşırken de eskimiyor ve eskitmiyor; bu haliyle de tazelikler adamı...

Eli toprağa değdiğinde ürperip tekbir getirenlerden... Elini de toprak olarak görüyor çünkü...

Yağız bir gülümsemesi var. Giydirilmiş değil, kendiliğinden, fitri... Kırçıl saçları ve kırçıl bıyıkları da yağız gülümsüyor. Rüyasında yağız bir "Aşkar"a, ruh akrabası olan Battal Gazi'den gizli binip Battal Gazi coğrafyasında at koşturuyor.

Cehri... Tevarüs edilmiş bir Kadiriliği var. Yürüyüşü birçok sesli ve tek anlamlı bir zikri andırıyor.

Cumali Üaldı Hasannebioğlu bu...

İkinci soyadıyla Soyadı Kanunu'nun amansız muhaliflerinden...

Şiiriyle bütün kanunların...

Ziraat Mühendisi... Türkiye'nin tarım meselesine kafa yoranlardan...

Şair... Cennette bir kez olsun Malcolm X ile bahçe gezisine çıkmayı umanlardan...

Çerağ, Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören, Kalbim Ey Divane, Andolsun Aşka, sağ omzundaki melek tarafından deftere işlendi.

Gün kurusunu seviyor.

Yüzü Lut'un çıkışını izleyen o iki kişiden birinin yüzü...

Buruk ve sevinçli...

Böyle biliriz.

*Şair Yazar

‘Kişneyen Bir Baharken...’

Tanrı’nın şaire doğru/doğrudan yönelmesinin, şairi muhatap almasının şairce anlaşılması ve şairin buna karşılık kendi durumun/duruşunu bir yakarış olarak Tanrı’ya doğru/doğrudan yöneltmesi nasıl (bir) bütünlüklü/bütünlükte şiire dönüşebilir? Cumali Ünaldı Hasannebioğlu’nun “Münacat” şiiri, bu bütünlükte bir münacattır.

Türk Şiiri münacat bakımından zengin bir şiidir. Klasik dönemde hemen her şairimizin en az bir münacat denemesi vardır ve şiir geleneğimiz içerisinde münacat yazmak/söylemek bir gelenek içi gelenek oluşturmaktadır. Bu geleneğin modern şiirimizde de dil ve biçim olarak yenilenerek sürdüğünü görüyoruz. Hasannebioğlu modern şiirimizde münacat yazan şairlerimizden biridir ve onun münacatı, birkaç ikilikten oluşmasına rağmen, içeriğiyle, göndermeleriyle İslam’ın varlık ve evren anlayışını da içkin bir karakter arz etmektedir. Şiirde ayrıca şairin kendi varlığını sunması, sunarken bile arınarak –erir redifine dikkat-, cismi varlığını yüreğiyle birleyerek sunması bu bütünlükte başka örneğine rastlamadığımız bir sunmadır. Bu yönüyle şairin bu şiiri klasik şiirimizdeki münacatlardan ayrılarak özgünleşmektedir.

Şairin kendini sunması, eriyerek bir sunmadır. Bu erime çok yönlüdür; öznenin bilinçli olarak kendisini sunmaya hazırlaması, kendi içindeki evrenin –yürek vurgusu-, kendi dışındaki evrenle aynılaşılarak şairi sunması, şairin kendi sözünün Tanrı sözü yalınlığına ulaşmak için tortularını eritmesi iç içe, oyumlulu bir bütünlük oluşturmaktadır.

Öyle ki, mevsimlerin, doğal döngülerin erimesinden, su, toprak, hava ve ateşin erimesine; bütün bunların şairin sözünde erimesine, eriyip başka bir söz olarak yakarışa dönüşmesine, bu yakarışın “başka bir toprakta” gövermesi umuduna; bütün bunların bir kaç dizede muazzam bir örüntü oluşturmalarına şairin sadece bu şiirinde rastlıyoruz.

Şair Tanrı’yla yüz yüze olmak ümidini, onunla yüz yüzeymiş gibicesine, dünyaya tutunan yüzünü ancak “erimekle” dünyadan kurtarabileceğini bilerek taze tutuyor. Yüzün özgünlüğü ve özneliği çok çağrışımlı olarak, yüz zikredilmeden şiire sınıyor. Esasında Tanrı’ya yüzü olmak için iradesi dışında bir eriyerek arınmadan bahsedebiliriz burada.

Şiirdeki erime kaybolma değil, arınma. Daha karşılaşmadan, yüz yüze gelmeden bir yüzleşme hazırlığı olarak şair, münacatıyla kendi varlığına, evrenden, eşyadan yahut kendisinden sinen tortuları eriterek, bir kutsal terleme ayininden çıkarcasına Tanrı’nın huzuruna çıkmayı ümit ediyor.

Sözcük kadrosundaki, imge ve ileti bütünlüğündeki, söyleyişteki yenilikle, şiirin ikiliklerden oluşmasıyla(ben ve Tanrı), ikiliklerin aslında tek dize olarak okunabilmesiyle (sözün ve benin Tanrı’dan oluşu), şiirin esasında tek dize olarak okunabilirliğiyle, ayrıca sözün ekilerek gövermesi ve şairin kendisini söze dönüştürmesiyle (birlik) “Münacat” şiirimizin ve şairin en özgün şiirlerinden biri.

Söz/şiir tanrısal bir kanalda varlığı eriterek akıyor. Tanrı’ya doğru.

*Şair Yazar

Bir Tek Şiirden Bakmak: “Boşal, Gönül!”

Bir tek şiir üzerine yazmak zordur. Ama keyiflidir de. Yoğunlaşmanın zevkini tattırır. Bir tek şiirin bütününe doğru yola çıkmanın en emin yolu ona odaklanmaktır.

Genelde şiirin birkaç yerine odaklanılır. Okuru olduğumuz şiirle ilişkimiz parçalıdır. Şiirin tamamını okuruz elbette ama işte birkaç noktasında dağılıp toparlanırız. Birkaç mısra ile yetiniriz. O birkaç mısradan yola çıkarak şiir hakkında hatta şairi hakkında hükümler de veririz. Doğrudur veya yanlıştır ama hükümlerimizin odağında bazen o birkaç mısra bulunur.

İlhan Berk’in bir tek şiir üzerine odaklandığı bir metnini okumuştum. Anlaşılması güç, karmaşık bir şiiri anlamaya çalışıyordu. Yabancı bir şaire ait bir şiirdi. Defalarca okumuş, okumuş, okumuş. Sonunda şöyle bir anlama ulaşmış (tı): Şair bir tutuklanma (veya gözaltı) olayını (veya anını) anlatıyor. Şiiri de eklemişti yazıya. Ben de birkaç defa okudum o şiiri. Okudum. Okudum. Tat aldım ama İlhan Berk’in çıkarımlarına pek ulaşamadım. Gerçi başka bir çıkarıma da ulaşamadım. Tat aldım sadece. İlhan Berk kadar derinlere dalamamış olabileirim.

Bir şiiri anlamak ne demektir?

Cumalı Ünal’dı’nın “Boşal, gönül!” şiiri üzerinde biraz düşünmek istiyorum.

Geçen temmuz ayında kurduğumuz sadeimge.com’da yayınlanmak üzere gelmişti bu şiir. Sağolsun Cumalı Ünal’dı Ağabey lütfedip bu şiiri göndermişti bize. Yayınladık. Ne var ki şiir gün be gün beni kendine çekti durdu.

İlk okuyuşta anneye yazılmış bir şiir olduğu kanaati oluşuyor insanda. Bu kanaat sarıp sarmalıyor okuru. Sanırım çoğu okuyanda bu kanaati uyanırmıştır.

Şiir “anne” kelimesiyle başlıyor. Sonlara doğru aynı kelimeyi bir kez daha tekrarlıyor. O kadar. Şiiri yeniden ve yeniden okuyunca işler biraz değişiyor. Bu iki anış dışında anneye dair başkaca hiçbir gönderme yok. Göndermeler önemli oranda sevgilinin halleri üzerine yapılmış. İlginçtir “sevgili” kelimesi de bir kez geçiyor, tıpkı ölüm kelimesi gibi. Oysa şiirin yolu bizi daha çok sevgiliye ve ölüme götürüyor gibi. Sanki öyle.

Okudukça, yoğunlaştıkça, dikkatler keskinleştikçe anneden sevgiliye doğru kayıveriyor şiirin zeminini. Anneden sevgiliye uzanan bir duygu salınacağı var mıdır?

Anne, bize varoluşun yolunu açandır.

Sevgili ise bizi inşa edendir.

Şiir, “anne” kelimesi ile başlıyor “ölüm” kelimesi ile bitiyor. Bu iki kelimedir okuru şiirin ölmüş bir anne hakkında yazıldığına götüren duygu yolu. Bu yol hazırlanıyor hemen. Doğru yolun bu yol olduğu konusunda okurun çarçabuk ikna edildiğini görüyoruz.

Sonraki okumalarda kelimelerin yoğunluğu, tadı, rengi, anlam uçları, diğer kelimelere taşıdığı veya onlardan aldığı anlamlar yavaş yavaş değişmeye başlıyor.

Şiirin güzelliği, diriliği, müziği yerli yerinde olunca bizi taşıdığı duygu durumunu sorgulamak yerine ona teslim olmayı tercih ediyoruz. Dahası o bizi teslim almaya hazır bekliyor.

Şiirin bize hazırladığı iklime teslim olmak yerine murat ettiği şeye odaklanmanın daha doğru olduğu söylenebilir. İyi de şiirin kendisi bizatihi murat değil midir? İlla ki bir doğrusal anlama yerleşmek zorunda mıdır?

Bu şiirde şiiri taşıyan odak nerededir?

Her şiir, tıpkı bir yapı gibi, kolonlar üzerinde yükselir. Bu kolonlardan biri anlamdır. Diğer müzik. Bir başkası orijinallik. Bir başkası anlam dalgalanması. Dalgalanma derken; anlam oradan şuraya, buradan oraya geçer, dönüşür, evrilir, plastikleşir ama şiir devam eder. Zarifoğlu, tipik bir anlam dalgalanması şairidir. Bir başkası vs. vs. vs.

Bu şiir anlam dalgalanması ve müzik kolonu üzerinde yükseliyor. Ben öyle görüyorum. Hiçbir noktasında kakafoni yok. Anlamı önemseydiğini ve hedeflediğini tam olarak söyleyemesek bile bir anlamsızlık üzerine inşa edilmediği de açık. Modern şiir, anlamsızlık üzerine var olmanın mümkün olduğunu gösterdi bize. Bunu biliyoruz. Absürdün ahtapot kollarından çekinmeyen bir tarafı var modern şiirin. Ama bu şiir öyle değil. Değil ama anlamın gücünden çok müziğin gücüne güvenen bir tarafı da var. İç müziği iyi kurulmuş.

*Şair Yazar Yayıncı

Gücünü esas olarak buradan alıyor; müzikten.

Mısraya meydan okuyan bir şiir. Mısra yapısını pek iplemiyorum, diyor. Şiirin duruşunda bu iplememe havası var. Şiir, kelimelerin birbiri ile ilişkisini önceliyor ama mısra sonları diyebileceğimiz teknik durum iptal edilmiş. Duruş noktalarına muhtaç olmadan evrilerek, dolanarak gidiyor gideceği yere. Söz bölünerek bir alta geçiyor ama bu geçiş okuru rahatsız edecek en küçük bir müzik kırılması, anlam dağılması ya da dil burkulması yaşıtmıyor. Akışın doğallığı konusunda okur ikna ediliyor.

Şiirin anneye çağırın biri sesi var, bir de sevgiliye seslenen sesi var. Ölümün sesi de gırtlığını temizliyor sona doğru. Üçlü bir yoğunlaşma, çoklu bir yürek burkulması, çok sesli bir konuşma iklimi var. Fakat annenin yaşamadığını düşündürüyor. Sevgili ile ilişki biraz çatışmalı, biraz hesaplaşmalı. Yoksa ölüm herkesi koynuna almış da bizim habermiz mi yok?

Şiir, ölümün sarısına bir davetle ve bu davete bir değer atfederek bitiyor. Anne de sevgili de ölüm de sarıp sarmalar. Bağrına basar. Ölümün güzel gövdesine hepimiz sığarız.

Yine de İlhan Berk gibi “şiir şunu anlatıyor” diyemedim.

Buyrun şiiri siz de okuyun.

Bakalım, siz nasıl yorumlayacaksınız?

BOŞAL, GÖNÜL!

Anne deyince sen, içim erpidi
yani ne oldu? Dünya ile aram
açıldı. İnsanlar uzaklaştı. Dağ
küçüldü, deliğinden geçe geçe
iğnenin. Bir akşam çıkageldin, sokağın
şenliğinde yüzdü, yüzün!

Yüreğinle yoklaya yoklaya
kelimene yer ara yeryüzünde
Senin bildiğin gibi değilim ben
çekip gidiyorum. Kırılınca, Ah!
gönlüm, gezdiğin dağların doruğu

Sen sanırsın ki o minvâl üzere
deniz kaldırır bütün köpükleri
Vura vura kayalara kayalara
Vura vura vura vura vura vura
Elinle koymuş gibi kalbimi
Yirmidört saatten biraz fazla
Sensizliğe tahammülün sınırı

Beni bitiren bir hain söz olma
olur mu? Baharın ilk çiçeğinin sevdâsı
yayılası o minik vadilere inme,
Akşamdan ve hüzünden önce
Gelir zaten ölümle güle oynaya

Uçup gitme dar vakitte sarıca
Sağ, gönül mezasına yaralarını

Turnalar katar katar sevgilim
Yaşamak gümbür gümbür

Bir yanın cennet, annem
Turnalar katar katar

Ne büyük güzelliştir
ölüm!

(Kendim için not: 26/12/2020 tarihinde Cumalı Ünaldı Haysannebioğlu dosyası için gönderildi.)

Değer Verme Farkındalığı

Nefsaniyetin dağı ne kadar yüksek olursa olsun, insaniyetin, sanatın, şiirin, edebiyatın, kültürün yolu onun üzerinden geçer. Ve içsel dönüşüme ve gelişime zemin hazırlar.

Kültürel açıdan hayata düşünsel katkı sunmak, pozitif değer katmak, sorumlu düşünen insanın varoluş sebebidir. İnsanın mutluluğu ve değeri, tükettikleriyle değil, ürettikleriyle doğru orantılıdır. İyi niyetten türeyen yapıcı eleştiri kadar, samimi takdir de, insani gelişim ve sosyal olgunluk için gereklidir.

Kültürel alanda zihinsel ter döken bir insanın ürettiklerini görmek, yaptıklarını anlamlandırmak, onlara değer vermek, medeni ahlakın bir göstergesidir. Kültürel devamlılık bakımından önemli olan bu yaklaşım, yaşam enerjisinin bollaşmasına neden olmaktadır. Samimi takdir, hem takdir edene, hem takdir edilene faydalıdır. Kadim bir bilgeliğin dediği gibi, “Yalnız susayan suyu aramaz, su da susuzluğunu dindirecek bir dudak arar.”

Manevi benliğini keşfetmiş, kendini bulmuş, hayatın gayesini ve maksadını yakalamış insana yapılan takdir, hem sorumluluk, hem motivasyondur. Anlaşılmak ve takdir edilmek, hoş bir duygu olsa da, yeni sorumluluklar yüklemektedir.

Değerli dostum Sayın Cumali Ünalı Hasannebioğlu'nun kültürel kişiliği, sanatı ve şiir anlayışı hakkında Hece Taşları Aylık Şiir Dergisinin hazırlamayı düşündüğü özel sayıya katkı sunmak benim için onur vesilesidir. Edebi çalışmalar uğrunda harcanan yazınsal emeği ve dökülen zihinsel teri gören bu anlamlı takdiri yürekten alkışlıyorum. Bu değer verme farkındalığından ötürü ismi geçen dergiye tebriklerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli üstad Cumali Ünalı beyin bu onura layık görülmesi, beni fazlasıyla sevindirmiştir. Uzun yıllara dayanan, dostluğumuzun ne denli sağlam temellere dayandığını hissettirmesi bakımından çok faydalı olmuştur.

Ancak belirtmeliyim ki, öteden beri, bir insan hakkında yazmak, fikir geliştirmek beni çok ürkütmektedir. Hele ki, o insan topluma mal olmuş, gönül erbabı, kültür adamı, yazar ve şair ise, benim için konu daha çok zorlaşmaktadır.

Bana göre, karakteristik özellikleriyle topluma mal olmuş şahsiyetler, yaşadıkları şehrin sırlarına erişmiş müstesna insanlardır. Bu şahsiyetler, genellikle sevdikleri şehrin ruh derinliğine sahip olur.

Şehrin sosyo-kültürel hayatına yeni ışıltılar katmak ve izler bırakmak, onların en büyük heyecanıdır. Tanıdığım kadarıyla, Cumali Ünalı Bey, Malatya için böyle bir şahsiyettir. Malatya'nın tarihsel ve kültürel kapılarından geçmiş bir gönül erbabıdır.

Tarihin her döneminde kültür, sanat, fikir, gönül adamı hayata hep zenginlik katmıştır. Hayat için bereket olmuştur. Bilinmelidir ki, kültür ve sanat adamı, yaşadığı dönemin çok çok ötesindedir. Yürüyüşü su gibi muhakkak yolunu bulur ve çağlara akar. Yazınsal ürünleriyle, hayata kattıklarıyla, çağır açar. Her daim saygı ve minnetle anılır.

Her çağın öncüleri, farklı konumlarda belirlemektedir. Kimi şair, yazar, düşünür, siyaset ustası, sanatçı, bilim insanı, kanaat önderi, adil yönetici olur. Onlar hayata güç katan örnek kişiliklerdir. Onlar bir şey yapmaz gibi görünseler de varlıkları yeterlidir. Bu hasletlere sahip olan Cumali Ünalı Bey sorumluluk ve sahiplenme anlamında, hayatın ara sokaklarında Malatya'yı sevenlerin yoluna ışık tutmaktadır. Düşünce dünyasına yeni anlamlar katmaktadır. Düşünsel-kültürel donanımlarıyla gözünü açtığı yurdunda gördüğü ışığın tarihsel lezzetini her platformda dile getirmektedir. O tarihsel lezzetle coşan üslubuyla, o lezzetin ruhuyla dile getirdikleri, mevcut kayıtsızlığı sorumluluğa dönüştürmeye dönüktür. Zamanla bu çabanın daha iyi anlaşılacağını düşünüyorum.

Bana göre o, hakikatin doğurgan ve üretken olduğunu fark etmiş bir aydındır. Rasyonel düşünen bir düşünür, zorlukları aşma iradesi aşılayan iyi kalpli üretken bir yazardır. Bir şairdir. Hakikatin hayat bulması, hayat olması, gelişime ve medeniyete hayat sunması, hakkaniyet ile geliştirilecek bağlara bağlı olduğunu öğrenmiş ve bunu yazınsal/sanatsal eserlerine yansıtmaktadır. Sevinci de, kederi de, Malatya toprağı kokmaktadır. Malatya'nın bilinmeyen sırlarını fısıldamaktadır. Onunla zaman şiir gibi akıp gitmektedir. Şiir derken hayatın özünü, süzölmüş inceliğini ve güzelliğini kast ediyorum. Kabalıktan ve fazlalıklardan uzak, insana coşku veren bir ruh halini vurgulamak istiyorum. Çünkü kültür, sanat, düşünce, gönül ve medeniyet insanı; hayata ve farklılıklara bütüncül bakar, mantıklı yaklaşır. Asma ve çubuk örneğinde olduğu gibi, var oluşun bir parçası olarak,

*Süryani Dili-Kültürü ve Edebiyatı Derneği Başkanı- MARDİN.

yaratılmışların tümüyle, doğrudan, ya da dolaylı bir ilişki ve iletişim içinde olmanın idraki içindedir.

Bilinenlerin çok ötesinde, o, Malatya'nın tarihinde var olan kayıp halkaların keşfedilmesi ve anlaşılması için çok çaba gösteren bir emektardır. 4 Kasım 2018 tarihinde Malatya Valiliği ve İnönü Üniversitesi'nin işbirliği ile Malatya'da yapılan "Uluslararası Gregory Abû'l-Farac Çalıştayı"nın kararlaştırma ve düzenleme süreçlerindeki emeği takdire şayandır. O süreçlere katkı sunmuş biri olarak bunu çok yakından gözlediğimi ifade etmek isterim.

Tarihte önemli gelişmelere ev sahipliği yapan, nitelikli ünlü fikir, sanat, düşünce ve siyaset insanı yetiştiren Malatya'nın edebi hayatı zengindir. Tarihsel okumalarda, kültürel çoğulculuğun önemli şehirlerden biri olarak bilinir. Antakya Süryani patrikhanesi (12. yy'da) Malatya'dan Mardin'e taşınmıştır. Geçmişte, Süryaniler, Malatya'da okul, kilise ve manastırlarıyla çok etkindi. Bu etkinliğin bir yansıması olarak 1226'da Malatya'da doğan Mor Gregorius Abulfarac ismiyle ünlenen Barebroyo, bölgesel-evrensel kültüre yaptığı katkılarla üretken bir yazar/şair/düşünür ve ruhani şahsiyettir. Teoloji, tıp, ahlak, edebiyat, astronomi, mantık, felsefe, münzevi yaşam, şiir, Süryanice gramer, siyasi ve kilise tarihi gibi ilmin bütün dallarında önemli eserler yazdı. Arapça, İbranice, Yunanca, Ermenice ve Farsçayı iyi derecede biliyor olmasına karşın, eserlerinin çoğunu kendi anadili Süryanice ile yazmıştır.

Malatya'nın bağrında yetişmiş Süryanilerin parlak bir dehası/siması olan Abulfarac/Barebroyo (1226-1286) aynı zamanda ortak yaşamın ve toplumsal barışın bir savunucusudur. Dönemin otoriteleriyle/erkiyle geliştirdiği siyasi ilişkiler ve kurduğu dostluklar sayesinde, toplumsal kesimler arasında köprü vazifesi görmüştür. Dinler ve kültürler arası yakınlaşmaya, toplumsal kardeşliğe katkı sunmuştur. Duvarlar yerine köprüler kuran yaklaşımlarıyla günümüze de ışık tutabilecek niteliktedir. Geçmişle gelecek arasında yeni anlayışlara ihtiyaç duyulduğu bu süreçte, bunun çok önemli olduğunu düşünmekteyim.

Hakikatin ve hayatın anlamını kelimelerin büyü- lü çağrışımlarıyla anlatmaya çalışmış, ürettikleri- le manevi yaralara merhem olmayı amaç edinmiş, Malatya'da yetişmiş Abulfarac/Barebroyo gibi Süryanice üstatlarının, kelimelerin, gönül doktorlarının hissiyatını anlamaya çalıştığımda şöyle bir gerçekle yüz yüze kaldığımı bu vesileyle buraya aktarmak istiyorum: İnsanın maddi-manevi yön- den büyümesi ve zenginleşmesi, sorumluluk alanındaki cömertliğine ve çalışma disiplinine bağlı-

dır. Hizmet odaklı düşünceyi özümsemişse, ruhtan güç alır. Yaşam enerjisi benliğinin içinden akar ve benliğini ışık içinde tutar. Hizmet odaklı düşünceyi şiar edinmemişse, ruhtan güç almadığı için yaşam enerjisi aleyhine döner, benliğe (egoya) yenilir. Hizmet odaklı düşünce, daha fazlasını alabilmek için alınanları hayata -olduğu gibi katıksız bir şekilde- geri vermeyi zorunlu kılar. Maddi-manevi alınan -(ve sahip olunan)- her şey alıkonulursa, cimrilik ve tembellik yapılırsa, o alınanlar durgunlaşır. Zamanla değerini kaybeder ve yoksullaşmaya neden olur. Su değirmeni, kullandığı suyu tutmaya başlarsa, çok geçmeden o durgun suyun içinde boğulur. Ancak su serbest akarsa, suyun yarattığı enerji değirmen için bir değer olur. Öğütülen undan herkes faydalanır. Aynı şey insan için de geçerlidir. İlahi iradenin bedava verdiklerini öz yarar için, başkalarının faydası için, bireysel ve toplumsal huzur için hayata değer olarak aktarması, hayata geri vermesi gerekmektedir. Aksi takdirde su değirmeni gibi insan kendi suyunda boğulmaktan kurtulamayacaktır.

Bütün mesele yaşam yolculuğunda seyre dalar- ken, sanat ve kültür alanında üretirken, üstün- lük taslamadan, öz sevgiye, öz saygıya, öz şefkate odaklanarak ama tahakküme kaçmadan, ahlaki donanımları korumak, insani değerleri kaybetme- mektir. Alınanları geri verme sürecinde yapılan hizmette, o yapılanlar insanın ruhuna dokunabi- lirse, o ruha ulaşabilirse; dilden dökülen de, yazıya işlenen de, hayata sunulan da aynı şekilde değerli ve anlamlı olacaktır. Çünkü yaşam bazen görev ve vazifedir. Görev ve vazife de yaşamdır. İkisini var eden enerji ise sevgidir. Sevgi, tüm iyi hasletlere mana ve değer katandır. Gerçek yaratıcı sevgide hiçbir negatif düşünce, anlam, niyet, eylem olmaz. Şayet olursa, ahlaki kötülük başlamış olur. Günün sonunda herkes vicdanının toprağına gömülecektir. Olumlu-olumsuz ne veriyorsak, kendimize yatırımdır. Ne yapıyorsak, kendimize yapıyoruz. Çünkü insan kendisinden çıkan ışığın yansımasını yaşamaktadır/yaşayacaktır. Bilinmelidir ki, insanlar arası huzur ve istikrar, toplumsal uyum, insan onurunun ve bu onurdan doğan hakların samimi bir şekilde gözetilmesine; bu doğrultuda tutarlı bir anlam bütünlüğünün geliştirilmesine bağlıdır.

Güzel bir bakış, bir tebessüm, bir söz insana can katar. Kötü bir bakış, bir söz, ağır bir davranış insanın dünyasını karartır, kalbini kırar. İnsanın en güzel varlığı kalbidir, ruhudur. O kalp ve o ruh her daim anlayış ister ve diler. Kadim bir özdeyişin söylediği gibi, "Ağacın kalitesi özünden, insanın kalitesi sözünden belli olur."

● Giampiero Bellingeri*

Ağaçla Tane: Kekeme Heceleme

Hassas Şair Cumalı Dostuma

Ağaca bir taş değil, bir tane attım:
Ne düştü o tane,
Ne de ağaç o taneyi yedi,
Bir nar ağacıymış meğer
O mübarek, damarlı ağaç.
Derisi buruşuk o parlak nar ağacı
Dizdi kendi tanelerini, birer birer, tanemin yanına,
Bir zincirleme heceleriymiş,
Diyetin gelir.
Narın hayali, niyeti
Dostuma ince ince, uzun,
Parlak, ömür kadar dönemeçli
Bir patika çizmekti:
Dostumun adımları aşka, itikada
Boyandıkça boyansın,
Nefesi yücele yücele,
Heceden heceye...

*Prof. Dr. Venedik Ca' Foscari Üniversitesi Asya, Akdeniz ve Afrika Araştırmaları Bölümü, Venedik, İtalya

Semud Ne Ola ki

Yıl 1985. Aylardan Ağustos ve Ramazan. Ben evin geçimine katkı sağlayacak yaşa gelmiş bir delikanlıyım artık. Babam öyle diyor “Oğlum sen artık ekin biçecek yaşa geldin, abin gurbette ben yaşlandım bu işler sana kaldı artık”. Gecedan yola koyulduk; anam, ben ve babam... Sırtımızda tırpan, tırmık, kem yumağı, su ve ekmek. Bu yükte iki saat dere tepe yol yürüdükten sonra ekin tarlasının başına vardık. Sahur vakti olmuştu. Arasında küflü peynir tandır ekmeği dürümlerimizi yedikten, ağzımızı çalkalayıp niyetimizi yaptıktan sonra, ekini biçmeye başladık, Ben tırpan çekiyorum, anam deste yapıyor, babam da desteleri birleştirip bağ yapıyor. Gün ağarmış, sıcak bastırmaya başlamıştı. Tarlanın yükselen tozu sıcakla beraber hepimizi kan ter içinde bırakmıştı. Benim ağzımda artık yutacak tükürük kalmamıştı. Tarla da bitmek bilmiyordu. Öğlen olmuştu fakat bizim de mecalimiz kalmamıştı. Babama bakışım halimi anlaması bir oldu. “Bugünlük yeter, yarın gece tekrar geliriz inşallah” dedi. Ben tırpanı bırakıp yola koyuldum. Zira bir an önce ilçeye varıp üniversite sınav sonuç gazetesine bakacaktım. Çünkü o gün üniversite sonuçları açıklanıyordu. O heyecanla koşa koşa şehre vardım. Arkadaşlar gazeteyi almış, sonuçlarını öğrenmişlerdi. On haneli numaramı hâlâ hatırlıyorum: 8529489763. Evet Fizik Bölümünü kazanmıştım, Erzurum’da üniversite okuyacaktım. Anamlar benden epey sonra eve vardılar, sevincimi onlarla paylaştım. Babam harçlık verdi, anamın o anki sevincini tarif edemem.

O yıl Erzurum’a geldim yurda kaydoldum, okula başladım. Alışmaya çalışıyordum hem derslerime hem de çevreme. İlçemden, önceki yıllarda üniversite kazanmış ağabeyler vardı; bazılarını tanıyordum, bazılarıyla orda tanıştık. Dindar bir ailede yetişmiştim, ailem helal ve harama hassas yetiştirdiler. Fakat o yaşa kadar Cumalar ve Bayram namazları dışında namaz kılma alışkanlığım yoktu. Erzurum’da hemşehri çevremın tamamına yakını namaz kılıyordu ve beni de aralarına aldıkları ilk günden beri namaz kılmaya başladım. Artık sadece namaz kılmakla kalmıyor, yıllarca manasını merak etmeden okuduğumuz Kitabımızı ve Peygamberimizin hayatını da öğrenmeye çalışıyorduk. Sosyal medyanın olmadığı o günlerde toplumla birlikte

sosyalleşiyorduk. Derslerin dışında kitaplar okumaya, şiirler dinlemeye başladık. O zamanlar hemen her öğrencinin cebinde veya çantasında kalem pille çalışan Walkmanler vardı. Tuba kitabevine gider, kıraat, bant tiyatrosu ve şiir kasetleri kopyalattık.

Bir şiir kaseti kopya ettirmiştim, adı yok kasetin. Yanık sesli bir adam bağlama eşliğinde şiirler okuyordu amatörce. O kaseti ilk dinlediğimde, içimdeki (ya da ruhumdaki) bazı boşlukların dolmaya başladığını hissettim. İçinde sıcak bir şeyler akıyordu sanki. Doğrusu şiirle ilk ciddi karşılaşmam bu kasetle oldu. O kaseti okuyanın Murat Kapkınar olduğunu öğrendim sonradan. O günlere kadar hikâyesi ekin tarlalarında geçmiş benim gibi birinin o şiirlerle ne alakası olabilirdi? Bu günlerden geriye doğru bakınca bu sorunun cevabını şöyle veriyorum: Demek ki o zamanki yaşam frekansım o şiirlerin frekansıyla birebir örtüşüyormuş. Belki de o bağlamanın sesi sürükledi içimize bu sıcaklığı, bilemiyorum. Kaseti artık her gün yeniden birkaç defa dinliyordum. Artık bu şiir ne demek istiyor diye bir anlama çabası içine de girmeye başladım. Mesela ne diyordu bu şair, ne anlatmaya çalışıyordu?

“Ben ki saçına çokça aklar berkitilmiş bir Semud’um

Ağlamak için başına uygun duvarlar arayan

Unutulmuş çiçekleri tozlu raflar arasından

El değmemiş kitaplardan

Yüreği üzre koyup örselemeden çıkaran

Her kelimeyi

Gereği üzre akıp giden hayata uygulayan

Karanlık kuytulara sarkıtılmış bir Semud’um

...

Biliyorum

Basarak kan deryasına yürüyor onlar

Ve ayaklarının altı lekesizdir, biliyorum

Ben kendimi sokaklara karşı denemedim

Çekilirken üstümden boz bulanık sel suları

Önce hüznü belledim

Su verilmiş çeliklerden

Sabri bilendim

*Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi Rektörü

*Birçok harfi sağır olan alfabeden
Karanlığın buzul topraklarında
Bir kar çiçeği gibi
Göğermeyi öğrendim*

Ben kendimi sokaklara karşı denemedim.

...

*Daneleyin ekilmezsem vay beni
Gök tırpanla biçilmezsem vay beni
Seninçün dâre
çekilmezsem vay beni
Ey bu harfi yüreğime ilikleyen
Ayetini buğdayıma çizen yar"*

Bir insanın kendini sokaklara karşı denemesi nasıl olacaktı, ne anlamalıydım bu sözlerden. Ekin iyi biliyordum, tırpanı da. Ama şiirdeki ekin ve tırpan benim bildiklerim olmasa gerekti. Gün geçtikçe anladım ki, anamın babanım bana öğretmeye çalıştıkları helal ve haram kavramlarının anlaşılacağı yer sokaklarmış ve ben o güne kadar böyle bir sınavdan geçmemişim. Seçtiğimiz hayatın zorluklarla dolu olduğu bilincini, bir yâr için dâre çekilmenin bu sınavın içinde olduğunu anlamaya başlıyordum. Bazen kısa söz bile her şeyi özetler, tıpkı bu şiirdeki gibi. Bir hayat inşa edebilir, sizi bir kaynağın başına kadar susamadan götürebilir. Şiir kadar şairi de tanımak önemlidir elbette.

Üniversite yıllarımızda okuduğumuz kitapların yanı sıra dinlediğimiz şiirler de ciddi izler bıraktı hayatımızda. Şiiri çok sevdim, yazmayı da denedim olmadı ama okumaktan hiç kopmadım.

Aradan uzun yıllar geçti, yıl 2017. Ben bir fizikçi olarak Ardahan Üniversitesine rektör olarak atandım. Âşık Şenlik rahmetliyi bu topraklar yetiştirmiş. Şehrin ruhuna uyarak o yıl Kafkaslardan Anadolu'ya Şiir, Şair ve Âşık Günleri adlı bir program yapmaya karar verdik. Bu program kesintisiz devam etti. Üç güzel insan Mehmet Yaşar Genç, Yaşar Bayar ve Mehmet Kıldıroğlu Beylerin fahri çabalarıyla başarılı o programlar. Türkiye'nin dört bir yanından çok büyük şairler döküldü Ardahan'a. Unuttuklarım olabilir diye isim vermesem daha uygun olacak. Her programın sonunda şairleri ata yurdu Ahıska'ya götürdük. Programlar güzün yapıldığı için Posof'un harika manzaralarına eşlik etti şairlerin ilhamları. O anlara şahitlik eden çok sayıda şiir yazıldı bu vesileyle.

İlk programımızı yapıyoruz. Şairler gelmeye başladı, benim kalbim gümbür gümbür atıyor. Aralarında biri var ki onunla tanışmayı bekliyorum:

Cumali Ünalı Hasannebioğlu. "Ben kendimi sokaklara karşı denemedim" diyen adamı arıyor gözlerim. Kucaklaşıp tanışıyoruz, değerli eşikle beraber gelmişler. Geç saatlere kadar sohbet ediyoruz. Sanki kırk yıllık ağabeyim, hiç yabancılık çekmiyorum onlara karşı. Bir şiirin büyüttüğü bir dünya ve muhabbet bu olsa gerek diye geçiyor aklımdan.

Sabah oldu, program başladı. Lütfedip bana şairlere karşı konuşma fırsatı veriyorlar. Heyecandan titriyorum, tarifi zor bir duygu. Pekte anlamlı cümleler kuramıyorum. Asıl yapmak istediğimi yapıp kürsüyü sahiplerine bırakma niyetindeyim. Ezberime güvenmediğim için, cebimden notumu çıkartıp bir şiir okuyorum: Semud

"Ben şiirini söylemedim daha

Dıştan durgun ve sessiz

İçten içe lavlarını kaynatan bir yanardağın

Yuvası dağıtılmış kartalların

Ve gözlerine

Sonsuz hüznünlerin mili çekilmiş çocukların

Şiirini söylemedim daha"

Cumali Ünalı ve “İhya” Anahtar Kavramı

“Gönlümüz özsuynun kaynağı dağ, merhaba!”

Kendini Yusuf Gören,”Kükürt”.

Okur olarak, büyük şiirin bize yansıması nedir?

Okuduğumuzda, aklımızda beliren ismi teyit etmek için dönüp kapağa baktığımız, ya da öbür odada açık kalmış televizyonda sunucu okuyunca, beri odada bizim “Allah Allah! ...’in şiirini mi okuyor?” diye merak ettiğimiz şiir midir?

Ölçü buysa hemen söylemeliyim: Bir Ramazan günü, hafız, mukabelede helak olmuş kavimlerin serencamını kıraat ederken, okunan ayetin Semud şiirine yansımalarını aradığım vakidir; Semud toplumuyla günümüz insanı arasında eşitlikler, kadim zamanların toplumsal sapmalarıyla günümüz insanının ahvali arasında benzerlikler aradığım, bulunan ortak yanların çağdaş şiir diline nasıl yansıyabileceği üstüne kafa yordüğüm da...

-1-

1988 yılının yaz bitimine doğru olmalı...

Merhum Hacı Cuma amcanın kat karşılığı Halil Soran’a verdiği arsanın üzerinde artık yükselmiş olan Oymak apartmanının, ilk sıralarda sıvası bile yapılmamış bir dairesine el koyup (!) ‘oda’mız ilan etmişiz. Urfa yerel ağzında, evin monoton havasından gına gelmiş ahbapların muayyen günlerde sohbetten müzik meşk etmeye kadar, erkek erkeğe icra edilen bir dizi etkinlik için bir araya geldiği ortak ev anlamına gelen ‘oda’da, biz akşamları sabahın ilk saatlerine kadar süren satranç maçları, güncel konularda fikir teatisi, siyaset tahlilleri, edebi sohbetler yapıyoruz. Yapıyoruz dedim ama biz gençler, özellikle ben, sadece dinliyoruz. Konuşanlar, abi-hoca durumundaki Halil Soran, Mehmet Oymak, belediye başkanı olmasından dolayı odaya çok az gelmek durumunda olan İbrahim Halil Çelik, bazen Adil Saraç...

Bu sohbetlerin gençler üzerinde ufuk açıcı etkisi olduğunu anlamamız için, üstünden yıllar geçmesi gerekiyormuş. Bu sohbetlerin medrese usulü diz dize eğitime benzer bir işlev gördüğünü, dediğim gibi, yıllar sonra anladık.

Odamız farklı işlere sahne oluyordu. Söz gelimi tanıdıklardan iki kişi arasında çözülemeyen bir mesele varsa, istişare yoluyla çözülmeye çalışılırdı. Kavgalı iki tarafın arasına barış grubu olarak girildiği de olmuştu.

Odamızın bir işlevi de dışarıdan gelen misafir ağabeyleri ağırlamaktı. Bir vesileyle Urfa’ya yolu düşmüş siyaset ya da edebiyat dünyasına mensup ağabeyleri bir gece odamızda konuk ediyor, çiğköfte, kafayaf (künefe) ikramında bulunuyor, demli çaylar eşliğinde çoğunca güneşin ilk ışıklarına kadar süren sohbetler yapıyoruz.

O günlerde yirmili yaşların ilk yıllarında olan biz gençler, bugün altmışlı yaşlara merdiven dayamış durumdayız. Yani üç aşağı beş yukarı, üzerinden kırka yakın bir rakamla ifade edilebilecek zaman geçmiş. Bu yüzden odamızda kimleri ağırladığımızı isim isim hatırlamak müşkül, ama oldukça fazla sayıda olmalı. Hatırladıklarım Erdem Bayazıt, Akif İnan, M. Cemal Çiftçigüzeli... Bu yılın Haziran ayında vefat eden Ahmet Tekdal da konuk olmuş muydu odamıza? Büyük bir ihtimalle... Dönemin Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Halil Ürün? O da öyle...

Odamıza konuk olan en renkli isim sanırım Cumali Ünalı Hasannebioğlu’ydu. O sırada başbakanın baş müşaviriydi. O gün Urfa’ya gelip bir gece de kalan, kabinede önemli bir bakanlığı da yürüten, rahmetli Turgut Özal’ın kardeşi, yine rahmetli Yusuf Bozkurt Özal’la beraber, o da gelmişti. Fırsatını bulunca da siyasetçi, bürokrat kalabalığını bırakıp İbrahim Halil Çelik, Halil Soran, Mehmet Oymak, Adil Saraç gibi dostlarının bulunduğu odamıza atmıştı kendisini. (Aşiretinin, Urfa’da mukim koluna mensup akrabaları da var mıydı o gece?) Gelir gelmez de yüksek sesi, aynı tondaki kahkahaları ve art arda patlattığı esprileriyle hakim olmuştu ortama. Oldukça acı olan çiğköfte lokmasını, ayrıca, zehir zemberek isot tabağına banıp yemesi, isotun acılığını bilenlerin tüylerini diken diken ettiğinden eminim.

*Şair Yazar

Söylenen hemen her sözden bir espri üreten, te-laffuz edilen hemen her son kelimeye kafiye dü-şüren, cıvıl cıvıl, deyim yerindeyse kabına sığma-yan, girdiği her topluluğu, her sohbeti peşinden sürükleyen bir hava bırakmıştı odamızda. Zaman geçtikçe gençler gayet samimi şekilde “Cumali abi” demeye, bakan Özal’ın Urfa’da olmasından dolayı ilerleyen saatlerde odaya gelebilmiş olan başkan Çelik bile “Şair-Müşavir” diye kafiye düşürmeye başlamıştı.

Gençlerden (gıyaben) tanıyan bir bendim sanı-rım; başta Maveria, Aylık Dergi gibi yayınlardaki şiir ve yazılarından tanıyordum. Abone olduğum (ve min gayr-i haddin arada bir şiirlerimin yayınlan-dığı), dönemin bu iki popüler dergisinin yanında düzenli olarak takip edemediğim, arkadaşlarda rastlayınca baktığım Dergah, Düşünce, Deneme gibi dergilerde şiirlerinden ve yazılarından, bende bir bildik portre oluşmuştu. İslami cenahın dikkat-le takip edilen isimlerinden olduğunu biliyordum.

Geç saatte kalabalık bir grupta götürüp kalacağı Harran Oteline bıraktık. Eve dönünce, o günden aklımda kalan her şeyi yazdığım, sonradan taşın-malardan ve düzensiz yapımdan dolayı büyük kıs-mı ortadan kaybolan defter(ler)ime ne yazdım, ha-tırlamıyorum, ama şöyle bir şey olabilir:

“Bu kalabalık hayatı ve oldukça hengameli yapısı-na rağmen Semud’u nasıl yazabilmiş?”

Cumali Ünal’dının o gece bizde bıraktığı izleni-min, yaptığı işten dolayı içinde bulunduğu ortama karşı yaşadığı bir patlamadan mı kaynaklandığı, yoksa mizacının¹ mı böyle taşkın bir yapıda olduğu

1 Günlük hayatta çok sık karıştırdığımızı bildiğim mizaç, karakter ve kişilik kavramlarının, birbirleriyle yakın alakaları mevcut olmakla beraber, aynı şeyler olmadığını belirtmem gerekiyor. Doğuştan itibaren hücrelerde mevcut bulunan kalıtsal tepki tarzı olarak tanımlayabileceğimiz mizaç, daha ileri yaşlarda oluşan karakter ve kişiliğin oluşmasında da, belirleyiciliği daha törpülenmiş olarak varlığını sürdürür; ancak kişinin davranışları bu aşamalarda karakter ve daha sonra kişiliğin yönetimindedir. Freud ve psikanalizin diğer büyük isimlerinin bu konuda yazdıklarına başvurmak yer ve konu özelinden dolayı kafa karıştırıcılığına yol açacağından, bu üç kavramın birbirinden farklılıklarını konu alan, psikiyatri uzmanı Dr. Sabri Burhanoglu’nun in-ternette de bulunabilen kısa ama açıklayıcı “Mizaç, Karakter ve Kişilik Kavramları” başlıklı makalesini referans göstermek yararlı olur: <https://www.sabriburhanoglu.com/mizac-karakter-ve-kisilik-kavramlari#:~:text=Bu%20a%C3%A7%20dan%20hastal%C4%B1klar%C4%B1%20g%C3%B6zetmek%20psikiyatride,%2C%20yarad%C4%B1%C4%B1%C5%9F%2C%20huy%20anlam%C4%B1nda%20kullan%C4%B1-maktad%C4%B1r.&text=Karakter%2C%20C3%A7ocu%C4%9Fun%20b%C3%BCy%C3%BCrken%20kulland%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20savunma,%C3%A7evresel%20etkilere%20adaptasyonunun%20bir%20sonucudur>.

Bu yazı boyunca mizaç sözcüğü, Dr. Burhanoglu’nun sözü geçen ma-kalesindeki değerlendirme doğrultusunda, fitrat, huy, yaratılış, tabiat anlamında kullanılmaktadır.

konusu zaman zaman aklıma gelmiştir. Mizaca bağlamayı ben hep daha uygun bulmuşum.

Anlatılır: Lise öğrencileri sıra kapaklarına Se-mud’dan dizeler kazırmış. Öğretmenleri görüp kı-zınca siler, bir zaman sonra tekrar kazırlarmış. Şiir, Aylık Dergi’nin Şiir Özel Sayısı’nda yayınlanınca, İslamcı düşüncenin en önemli beyinlerinden bir abinin, o sırada Malatya’da bulunan şaire mektup yazıp “Bu şiiri okuyunca benim atlayıp Malatya’ya gelmem lazımdı.

Kusura bakma, gelemiyorum, ama iyi bil ki bu şiir, bütün Türkiye’nin atlayıp Malatya’ya, seni ziya-rete gelmesini gerektiren kıratla bir şiirdir” dediği-ni de biliyorum.

Üniversiteli gençlerin, Ünal’dının şiirlerini ka-setlere okuyup, o zamanların epeyi yaygın müzik dinleme cihazı olan walkmanlarının pili tükenesiye dinledikleri de anlatılır.

-2-

Birisini, ürettiklerini didiklemeden salt övmenin, değerlendirme yazılarında, yazara büyük kolaylık-lar sağladığını biliyorum. Bu anekdotları anlatmak-taki maksadım bu değil, şu: Kapitalizm, toplumu ve insanı her anlamda kuşatıp yavaş yavaş öğütmeden önce, şiirin doğal bir yeri vardı (o) hayatımızda. Tefekkürden aşka, yemekten mezar taşlarına tarih düşürmeye, doğan çocuktan mevsimlere kadar, şiir, hayatımıza akabilecek çok fazla kanal bulabi-liyordu (“Ölüm Bile Aşkile”). Bu da insanlar ara-sı ilişkilere, tabiatla irtibatımıza ister istemez şiire koşut ve şiir kıvamında bir naiflik, bir duyarlılık ka-zandırılıyordu. Şiir hayatımızdaydı yani...

Şimdi şiir hayatımızda yok. Kapitalizm (ya da modernite denen şey), (o) hayatı ve (o) insanı de-ğiştirince, (o) şiir muhatapsız kaldı; tabanını-kitle-sini kaybetti.

Her şey değişince şiirin de değişmesi kaçınılmaz-dı. Değişmek de yetmiyordu. Kapitalizmin (mo-dernitenin) amansız saldırılarına maruz kalmadan önce, şiir, nasıl ki topluma sızabilecek mecralar bu-labilmenin yanında, toplum etiği, yaşam standardı ve dinamizmiyle de iç içe bir ilişki içinde idiyse, yeni dönemde de okurla (toplumla) böyle bir or-ganik bağlam kurulabilmeliydi. Yeni şiir, kuramını oluştururken, yeni toplumun ahlakını belirleyen, yaşam standardını, dinamizmini sağlayan ilkeleri ve organizmayı oluşturabilmeliydi. Şiirle toplum

arasında koşut bir dinamizmin yaşanmasının şartları var edilmeliydi.

Ancak malum sebeplerden dolayı böyle olmadı. 1923'te ülkede siyasal rejimin değişmesiyle beraber yer yer Çin'deki kültür devrimini bile aratacak bir ayrıç açıldı.² Eskinin, değişen yeni koşullara göre yaşamasının sınırları 'tecdid', 'ihya' ve 'islah' kavramları çerçevesinde tutulması gerekirken, 'tebdil' sözcüğüne uygun olarak, geçmişle en küçük bağın kalmaması koşuluyla 'tebeddül' edildi, hatta bunun aksi eğilime girenler (özellikle 1923'ten itibaren) en ağır yaptırımlara tabi tutuldu.

Tebdilin vazettiği umdeleri tüm kesimlerden önce kabullenen, hatta yapılanlarla yetinmeyip daha fazlası için gönüllü olarak önerilerde bulunan, yol gösteren, yapılanları canla başla destekleyen entelijensiyanın en önemli parçası durumundaki şiir şubesi, geçmişle tüm bağlarını koparmaktan, 'öz geçmiş'i yerine, formda ve içerikte Fransız, İngiliz, İspanyol, Yunan şiirini esas almaktan, yok saymaktan, geçmişe küfür derecesinde hakaret etmekten geri durmadı.³⁻⁴

-3-

Bugün artık ülkenin şiir damarları arasında müstakil ve en umut veren çizgi haline gelmiş olan

2 Bu değişimin siyasal rejime dönüşmesinin tarihi 1923 olmakla beraber, toplumsal sınıfların ayrı yönlerde evrilmesi ile münevverle halk arasındaki makasın açılmaya başlamasını belirlemek için XVIII. Yüzyıla, III. Selim'e kadar (cülusu 7 Nisan 1789) gitmek gerekir. Münevverle halk arasındaki makasın açılmaya başlamasını, aynı zamanda, şiirin hayatımızdan çekilmeye başlamasının miladı olarak da anlamak gerekir.

3 Batı şiirinden yararlanmanın uzun vadede şiirimize olumlu anlamda mı, olumsuz anlamda mı katkısı olmuştur? Elbette ki olumlu anlamda da büyük katkısı olmuştur. Bu tecrübe, en çok daha sonra gelecek olan, geleneğin üstüne yeni bir şey katmak düşüncesindeki İslamcı şiirin işine yaramış; şiirin ufku ve imkanları genişlemiştir. Burada tartışılan, bu değil. Birincil kaynakların terk edilmesi (terk yerinde bir sözcük değil aslında. Doğrusu, olayı düşmanlık kelimesiyle nitelemektir) ve bunun yerine taklitçi kaynakların ikame edilmesidir. Bu ikamenin sonunda da halkla şiir arasındaki makas, bir daha neredeyse kapanması imkansız ölçüde açılmıştır.

4 Tespitlerimizi tek düze bir çizgi olarak düşünmemek lazım, tabii ki... Sezai Karakoç'a kadar Mehmet Akif merhum ve Necip Fazıl'ı bu yabancı-ikameci çizgiye dahil etmemek gerekiyor. Ancak bu iki ismin de şiir terekkesinin, söylene gelenin aksine, ideolojik yakınlıktan öte, 1950'lerin ortasından itibaren dergi sayfalarında görünmeye başlayan Sezai Karakoç ve akabinde 60'ların sonundan günümüze kadar gelen İslamcı şiire çok fazla bir katkısı olmamıştır. Mehmet Akif, şiirini, İslamcı dünya görüşünün deklarasyonu olarak istimal etmiş, Necip Fazıl ise ilk sıralarda batılı bir Mistisizmin ürünü olan metafizik meseleleri son derece franşesk bir tarzda işlemiştir. (Bana göre buradan sözünü ettiğim ihyacı, islahçı, tecditçi şiire ulaşmak daha olasıydı.) İkinci dönemde ise Sakarya Türküsü. Zindandan Mehmet'e Mektup gibi şiirlerle sloganik, militan bir çizgide yol almıştır.

İslamcı şiir, düşünce, tarih tasavvuru ve ideolojik planda varlığını geleneksel dini duyarlılığın yanında, Mehmet Akif'le beraber Necip Fazıl ve (kısmen) muhafazakar sağla⁵ bir türlü kesilmemiş olan temasına borçluyken, yeni ve çağdaş imkanlardan yararlanan bir şiir durumuna gelmesini Sezai Karakoç'a borçludur.

Sezai Karakoç, ideolojik olarak değil ama, o dönemde yeni şiirin öncüsü durumundaki, batıdaki her türlü yeniliklerin izleyicisi, uygulayıcısı olan sol-seküler şiir çevrelerinde gözlerini açar. Fiziksel olarak da yakın ilişki içinde olduğu İkinci Yeni çevresiyle beraber batı şiirinin tecrübesinin ve hali hazırdaki teknik arayışlarının yanına, aile yapısı ve yetiştirilme tarzından dolayı doğal müktesebatı olan doğu-İslami şiir ve kültürünü katarak ortaya daha önce görülmemiş özgün ve büyük bir şiir çıkarmıştır.⁶

Karakoç, açtığı çığırdan gelen İslamcı şairlere dönemin lisanı haliyle şunu söylemiştir:

"Yönetimlerin ve onların kültür-sanat politikalarının ve ülkedeki insan-şiir anlayışlarının, şiir-insanı getirdiği nokta ortada: Okursuz bir şiir ve şiirsiz bir toplum, son derece mutsuz ve bedbaht bir insan. Sorun, sadece bundan da ibaret değil. Dünyanın değişen koşulları, insanı ve dünyayı değiştirmiştir/değiştirmektedir. Müslüman olarak, geldiğimiz yeri ve bu değişimdeki konumumuzu son derece dikkatli bir şekilde belirlemeliyiz. İnandığımız ve savunduğumuz ideoloji, ABD ve Avrupada intihara mahkûm edilmiş depresif in-

5 Gerek ideolojik, gerek kültürel ve gerekse de siyasi anlamda, İslamcı çizginin muhafazakâr sağla, başlangıcından günümüze kafar olan sorunlu (ama belki de Türkiye şartlarında biraz da zorunlu) ilişkisi, aslında henüz tatmin edici şekilde bilimsel araştırmalara konu olmuş değildir. Kuramsal olarak, birbirinden apayrı sosyal manzumeler olan biri devrimci, diğeri statik kimliğe sahip olan bu iki çizginin sosyolojik ve ideolojik tahlillerinin, araştırmacılara, özellikle günümüz sorunlarını kavramada yardımcı olacak çok farklı veriler sunacağını düşünüyorum.

(Birkaç gün önce, internet üzerinde yaptığımız bir sohbette, Cumali Ünal'dı'ya, geçmişte neden İslamcı bir partiden değil de muhafazakâr sağ bir partiden belediye başkanı adayı olmasını sormuştum. Ünal'dının verdiği cevap, bana İdris Küçükömer'in "Türkiye'de, sol sağdır, sağ da soldur" şeklindeki ünlü tespiti hatırlatmış, epeyi de düşündürmüştü: "Siyaset, ideolojik bir iş değil. Oraya hiç takılma. O şiirimin çok dışında. Ayrıca bazı radikal İslamcılar '... Partisi bizi aday gösterse biz de (o partiden aday) oluruz demişti. Hiç önemsemiyorum. (Sağ ve İslamcı partilerin bir kısmını isim isim sayarak) zerre kadar önemi yok. Birbirlerinin aynısı. Aslolan şairin benliği, kişiliği, kimliği" demişti.

6 Sezai Karakoç'un bu özgün çizgisini 'Sezai Karakoç Uzamı' şeklinde kavramsallaştırmış, beş yıl önce Ankara'da bu başlık altında bir çalışmaya da başlamış, ancak tamamlamamıştım. Kapsamlı notlarının halen yazı planında olduğu bu çalışmayı, umarım, bir gün tamamlama fırsatı bulurum.

sana da, Prag'da tankların altında ezilen yüzlerce mazluma da kayıtsız kalmamayı gerekli görür. "Bu bizdendir, bu bizden değildir" diye bir ayırıma da gidemeyiz. Böyle bir ayırıma gittiğimiz takdirde, savunduğumuz değerlerle ters düşmenin yanında, dışımızdakilere bir şeyler söyleme, bir şeyler sunma iddiamızı da yitiririz. Bu, içine kapanan, bu nedenle de giderek eriyen bir topluluk olarak yok oluşa götürür bizi. Ne insanın bin bir yanından bir yanına hitap eden yaklaşımlarla, ne hece ölçüleriyle, ne aruz kalıplarıyla, ne de sınırlı sayıdaki şiirsel öğelerle, hedef kitlesi bu kadar büyük ve çeşitli olan bir insan ve şiir retoriğini kuramayız. Şu kadar bin yıllık insanlık tarihinin düşünsel ve sanatsal birikimi, mirası; bu birikime, bu mirasa doğulu ve Müslüman olarak yaptığımız katkıya gözlerimizi kapatmadan, reddi mirasa gitmeden kendimizle yüzleşmeliyiz. Bu yüzleşmenin, bu ameliyenin sonunda kuracağımız şiir dili, kuracağımız fikri söylemin de dilidir. Şiirde de, fikri söylemde de, "Doğuluyuz" diye durağan bir kimlik ve şiir yapısını, "Müslümanız" diye de, doğruluğu çoğunca sadece bizden menkul durağan bir gerçekliği savunamayız ve peşinden gidemeyiz. Köklerimiz doğulu, evet, ama biz aynı zamanda batılıyız. Şiirimizin ve düşünsel söylemimizin doğuyu da, batıyı da kucaklaması ve sahiplenmesi lazım."

Karakoç'un yazılarıyla ve şiir pratiğiyle açtığı bu çığırdan, bir süre sonra, önceleri Büyük Doğu, Diriliş, daha sonra Edebiyat ve Maveria gibi onlarca dergide, yüzlerle ifade edilebilecek sayıda şair sökün etti. Cumali Ünalı Hasannebioğlu, Sezai Karakoç'un açtığı bu çığırdan gelen, nitelik ve nicelik anlamında o günlerden bugünlere kalabilmiş ve yarına da söyleyecek sözü olan, dikkate değer birkaç şairden biridir.

-4-

Geçmişte tuttuğum notları hatırlamaya çalışıyorum; zaman denen değirmende öğütülmeden kışmen kurtulabilmiş defter parçalarına bakıyorum, 'Cumali Ünalı'nın şiirini kavrayabilmenin koşulları nelerdir?' sorusunun cevabını arıyorum.

İnternet sohbetlerimizden birinde, kişiliğiyle şiirinin birbiriyle tutarsızlığa düşmeyen bir bütünlük taşıdığını söylemişti. Söylemek istedikleriyle aynı anlama mı gelir, bilmiyorum ama Ünalı'nın daha önce de sözünü ettiğim mizacının yol açtığı

bir özellik, hayatını ve şiirini birbirine okuma kılavuzu, birbirinin izleği haline getirmiştir: 'İhya' sözcüğü, reel hayatta ve şiirde Ünalı'yı kavramanın anahtarı durumundadır.

Önce ihya sözcüğünün Ünalı'nın hayatındaki somut karşılığını bulmaya çalışalım:

Doğu ve Güneydoğu kökenli herkesin hayatında aşiret gerçeği bir yanıla vardır. Kadim zamanların oldukça işlevsel bir örgütlenme tipi olan aşiret olgusunun bilimsel ve güncel yanlarını konu alan akademik/akademya dışı yazılı çok büyük bir literatür kütüphanelerde yer aldığı için, konuya daha fazla girmeden sadece bir noktaya değinmek istiyorum: Merkezi devletin olmadığı, ya da zayıf olduğu dönemlerde çevrenin tasallutundan korunmaya yönelik etkili bir savunma örgütlenme biçimi olan aşiret olgusu, merkezi devletlerin güçlenmesi ile zayıflamaya, çözülmeye başlamıştır. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla, yönetim erki, yönetime ortak otorite istemediği için bu örgütlenmelerin dağılmasını, öngörmenin ötesinde özellikle istemişlerdir. İslam düşüncesinde de, varlığı yadsınmamakla beraber aşirete-kabileye dayalı örgütlenme biçimleri sosyal ve hukuksal tasniflere, uygulamalara esas alınmamıştır. Çağdaş İslamcılık paradigmasının öncüleri de aşiret olgusundan uzak durmuşlardır. Varoluş gerekçesini uzun zamandır yitirmiş olan aşiretler, kayıt dışı bir gücü ifade ettikleri için, taşıdıkları risk potansiyelinden dolayı bu örgütlenme biçiminin etkilerinden uzak durmayı da gerekli kılmaktadır.

Ulus devlet modellerinde, aşiretler, otoritenin bölünmesine yol açtıkları için olumsuz olarak değerlendirildikleri halde, bir ulus devlet olan ülkemizde, pratikte aşiretlere hep sıcak bakılmıştır. Seçimlerde oy deposu olarak bakılan aşiretler, devlete yönelik tehlikeler karşısında paramiliter güç olarak istimal edilmişlerdir. Gücünü aşiretten alan bazı figürlerin mafyatik ilişkileri, ülkenin batısında yaşayan insanlar için farklı ve ilginç karşılanacağı hesap edilerek çekilmiş doğulu insanların uçuk-uyduruk hayatlarının anlatıldığı filmler ve diziler hemen her gün medyada yer aldığı için, aşiret olayı ülkemizde artık doğal karşılanmaya başlanmıştır. (Batıda, Güneydoğulu olduğumuzu öğrenen insanların "Abi sen de aşiret misin?" şeklindeki safiyane sorularına muhatap olduğumuz sıklıkla görülmüştür.)

Cumali Ünalı, bölgenin en büyük aşiretlerinden

birine mensuptur. Aşiretin yaşadığı iki ülkeden (Türkiye ve Suriye) sadece ülkemizde onbeş ile ya-
yılmış üç milyon gibi bir nüfusa sahip olduğunu,
şairin kurulmasına önayak olduğu aşiretin en bü-
yük organizasyonu olan platformun basına yansı-
yan faaliyetlerinden öğreniyoruz.

Ünaldı, aşiretinden söz ederken övündüğünü
saklamaz, aşiretinden “bizim büyük ailemiz” diye
söz eder. Sohbetlerde verdiği bilgilerden, mensup
olduğu aşiretin geçmişini 1400'lere kadar araştırdı-
ğını anlıyoruz. Yönetiminde olduğu aşiret platfor-
munun hedeflerini ve faaliyetlerini anlatırken son
derece heyecanlandığını görmemek imkansız. Al-
lah geçinden versin, ölümünden sonra kitaplarını,
memleketi Malatya'da bulunan İnönü Üniversitesi-
ne, sahip olduğu mal varlığını ise 'Büyük Ailesi'ne
bırakacağını söyler.

Bu yazının başlarında sözünü ettiğimiz coşkulu
mizacının yönelimlerinden bir tanesinin tezahürü
olarak değerlendirebileceğimiz aşirete bağlılık ol-
gusu, Cumali Ünaldı'nın daha ileri aşamalarda ka-
rakterinin ve onun bir üst düzeyinde kişiliğinin⁷

⁷ Burhanoglu, söz konusu makalede karakter için “Çocuğun
büyürken kullandığı savunma mekanizmalarının, endojen (hücre
veya sistem içinden gelen –HKB) mizaç eğilimlerine ve çevresel
etkilere adaptasyonunun bir sonucudur. Karakterin kalıtımı daha
zayıftır ve sosyo-kültürel öğrenmeden ılımlı düzeyde etkilenir.
Karakter çocukluktan erişkinliğe adım adım olgunlaşır. Bu olgun-
laşma önceki mizaç örüntüleri ve sosyokültürel eğitimle doğrusal
bir ilişki içerisinde değildir. Karakter istemli amaçlar ve tutumlar
çerçevesinde verilen yanıtlardır” der. Kişilik içinse “Yapısal etkenler,
gelişimsel etkenler ve toplumsal deneyimlerden kaynağını alan, bi-
reyin kendine özgü yaşam tarzı ve uyum modellerini belirleyen, içe
sindirilmiş düşünüş, duyuş ve davranış kalıpları olarak tanımlan-
mıştır. Uzun bir zaman süresince kişiyi bir varlık olarak oluşturan,
tanımlayan ve diğerlerinden ayırt eden özelliklerdir” belirlemesini
yapar. Burhanoglu'nun bu belirlemelerine göre şöyle bir hiyerarşik
sıralama yapmak mümkün görünmektedir:

Mizaç, insanın hücrelerinde kodlanmış kalıtsal tepki tarzı iken,
karakter, bu tepki tarzının zaman içinde edinilen bilgi, tecrübe ve
'çevresel etkiler' tarafından törpülenmiş ve çevreyle uyumlu
hale getirilmiş olma durumudur. Kişilik ise karakter haline
gelmiş mizacın, kişinin başkalarından farklı bir bireye evrilmiş
son aşamasıdır. Burhanoglu'nun belirlemelerini Cumali Ünaldı ör-
neğine tatbik ettiğimizde şöyle bir özetleme yapabiliriz:

Hücrelerinde bulunan aşirete bağlılığın kalıtım kodlarıyla karakter
aşamasına gelen Ünaldı, bu bağlılığın (belki de günümüzde aşiret
kavramını tekrar diriltmeye çalışmanın sosyolojik gerçekliğinin zemi-
nini kaybettiğini ve bunda ısrar etmenin) ilgili bölümde anlattığımız
olumsuzluklara kaçınılmaz şekilde yol açacağı saikiyle (Burhanog-
lu'nun ifadesiyle 'endojen mizaç eğilimlerine ve çevresel etkilere
adaptasyon'), 'karakter istemli amaçlar ve tutumlar çerçevesinde
yanıt' vermiştir. Bu da Ünaldı'yı, kadim zamanlarda savunma ama-
cıyla ortaya çıkmış, ama günümüzde sosyolojik açıdan varlık gerek-
çesini kaybetmiş aşiret kavramı karşısında muhyi (ihya edici) konu-
muna taşımıştır. Kişilik aşamasında, Ünaldı artık ihya ameliyesinin
zeminini oturtmuş, koşullarını belirlemiş (Üç milyon nüfusa sahip
ve farklı coğrafyalara yayılmış olan aşiretin çeşitli platform ve der-
nekler yoluyla bir araya gelmelerini sağlamış, kurduğu ve kuracağı
yardım ve 'tasadduk' organizasyonlarıyla) 'büyük aile'sinin yoksul

başat bir parçası haline gelmiş ve (7) numaralı refe-
rans notunda izah etmeye çalıştığımız gibi şairi aşi-
ret kavramının 'ihya edicisi' durumuna getirmiştir.

-5-

Kişilik olarak, psiko-sosyal eleştiri (ki ben sosyal
bireyci eleştiri diyorum) çerçevesinde ihya kav-
ramıyla portresini çizmeye çalıştığımız Cumali
Ünaldı, şiir poetikasını oluşturup bu çerçevede şi-
irlerini ete kemiğe büründürürken de bu 'muhyi'
vasfının belirleyiciliği altındadır; ama şiirde bu,
sadece kendi çabasından kaynaklanmamakta-
dır. İçinde yer aldığı İslamcı şiir çizgisinin temel
dönüşüm damarı olan ihya kavramı, Ünaldı'nın
muhyi kişiliğiyle tevafuk etmiş ve Cumali Ünaldı
şiiri ortaya çıkmıştır.

Biraz daha açarsak:

Yukarıda, 1923'te siyasal sistemin ülkede zorbaca
dayatmalarla özgün kaynakların yerine yabancı
kaynakları ikame etmesinin, kültür/sanat/şiir ada-
cıklarıyla okur-halk arasında büyüye gelen uçu-
rumu kapanmaz hale getirdiğine değinmiştim.
1950'den sonra siyasal koşulların görece iyileşme-
siyle, Sezai Karakoç'ta görülen modern ama özgün
değerlere de sırt çevirmeyen şiir çizgisi, mevcut şiir
damarları arasında giderek daha fazla fark edilme-
ye ve karşılık bulmaya başlamıştır. Önceleri Necip
Fazıl'ın Büyük Doğu'su ile Karakoç'un Diriliş'inde
tek tük görülmeye başlayan bazı isimler Edebiyat
ve ardından Maveria dergilerini çıkarmaya başladı-
lar. Nuri Pakdil, Mehmet Akif İnan, Erdem Baya-
zıt, A. Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaad-
din Özdenören gibi isimler, bu dergilerde, ülkedeki
şiir anlayışını (ve ideolojik tercihleri) iki yönlü bir
müdahaleye tabi tutmuş olan ürünler yayınlamaya
başladı.⁸

üyelerinin ekonomik ve sosyal sorunlarına karşı tasarladığı çözüm
mekanizmalarını harekete geçirmiştir. İnternet görüşmelerimizde
hedeflerini üç madde şeklinde şöyle açıklar: 1- Bin kıza burs
verip okutmak, 2- Yoksul ailelerin kadınlarına iş kurmak, 3-
Kan davası denilen belayı bitirmek. Bu aşamada, Cumali
Ünaldı Hasannebioğlu adı geçtiğinde, diğer bireylerden ayırt edici
özellikleri aklı gelen, “şair, ... aşiretinin ihya edicisi” gibi kimliklerle
hemen fark edilen bir kişilik inşa edilmiştir.

⁸ Bu sıralamada şiir dışındaki alanlarda ürün yayınlayanların adları,
aynı düşünce ve duyarlılıkla yazdıkları hikâye, roman, deneme, ince-
leme, günlük vb. ürünlerin, yeni şiir çizgisinin düşünsel temellerinin
pekışmesinde oynadıkları önemli rol dolayısıyla zikredilmiştir. Söz
gelimi Nuri Pakdil hemen her kitabıyla bu yeni çizginin ideolojik
altyapısını doldurmaya çalışmış, Rasim Özdenören, hikâye ve de-
nemeleriyle bu alanda çok ciddi bir katkı sağlamıştır. Meseleye bu
zaviyeden bakılınca, bu anlayışla şiir dışında ürün yayınlayanların
İslamcı şiir çizgisinin sağlam temellere oturmasındaki emeklerinin
şairlerden daha az olmadığı görülecektir.

Bu müdahale, bir yanıyla muhafazakâr-sağ şiire yönelikti. İslamcı şiir bu müdahaleyle, değişen dünya, değişen insan ve değişen koşullar karşısında, teknik ve teorik planda statik bir çizgide durmanın sadra şifa bir menzile vordırmayacağını idrak edildiğini göstermiş ve İslamcı düşüncenin, yakın motifler taşısa da temelde kendinden olmayan ideolojik tercihlerden müstakil bir kültür-sanat örgüsünü kurmuştur.

Müdahalenin ikinci yönü ise seküler-solun tekelindeki modern şiire yönelikti. Yeni çizgi, modern şiiri seküler kesimin ideolojik sapmalarından arındırılmış, işe yarar olanaklarıyla İslamcı duyarlığın dili haline dönüştüre bilmiştir. Bunun da şiirde yapılmış bir 'ihya' eylemiyle aynı anlama geldiğini belirtmem gerek var mı? İlgili bölümde ve özellikle (7) numaralı referans notunda açıklamaya çalıştığımız aşiret olgusunun, Cumali Ünal'da ihya edici kişiliğe dönüşmesi gibi, sözünü ettiğimiz müdahaleler de İslamcı şairleri şiirin ihya edicileri-

ne dönüştürmüştür. Ya da şöyle diyebiliriz: İslamcı şiir özünde bir kültürel/sanatsal ihya hareketidir. Bu bağlam içerisinde, özelde Cumali Ünal'da için de rahatlıkla şöyle bir genelleme yapabiliriz:

Cumali Ünal'dın şiiri, muhyi kişiliğin ihya hareketiyle tevafuk ederek ortaya çıkardığı, yarının şiirine izlenice olacak bir şiirdir.

*

Sonlandırırken, İslamcı şiir ve Cumali Ünal'da Hasannebioğlu'nun ihya kavramıyla ilişkisi, görüldüğü gibi genelde kültür/sanat, özelde ise klasik dönemlerden günümüze şiir maceramızın hayati derecede önemli sorunları üzerine kafa yormayı gerektirdiğini belirtmem gerekiyor. Takdir edilir ki bu da bir makalenin sınırlarını çok aşacak kapasitede bir çalışmanın konusu olabilir. Bu konunun, geleceğin bilim adamlarının ilgisine mazhar olacağı umuduyla Cumali Ünal'da ustaya uzun, sağlıklı ve verimli bir ömür diliyorum.

Şiirden Siyasete Cumali Ünal'dı

Çerağ'ınla çıktın şiirin er meydanına. Gönüllerde Çerağ'ın yandı öbek öbek, Anadolu'nun aziz toprağında. Gönlündeki cenk tutkusunu ve Allah vergisi irfanını, damarlarında mecz edip Çerağ'ınla bize takdim ettin.

Divan şiirinin iki büyük şairinden biri olan Haskale'li Nefi'nin memleketi Erzurum'da demlenen şiirini, ikinci büyük şair olan Yusuf Nabi'nin Ruha'sında, Beyaz Pasajdaki Harran Kitabevinin raflarına ben elimle dizdim Çerağ'ını.

Yıl 1979, mevsimlerden Yazdı... Urfa'da ilk ben okudum Çerağ'ını ve şiirlerinden çok haz aldım... Çerağ'ınla aydınlandı gönlümüz, yüzümüz güldü. Hiç unutmam o gün elimdeki şiir kitabının sıcaklığını; ilk sayfayı açınca yüreğindeki pır por heyecanı.. Şiirlerini dergilerde okumuş arkadaşlardan da dinlemiştim birkaç kez. Hatta sosyal olayların dalgalandığı o demde Erzurum Atatürk Üniversitesindeki öğrencilik hatıralarını da dinlemiştik. Yayınevinden, bizzat Urfa'da şiir sevenlere sunmak için ben almıştım İstanbul'dan. Bugün gibi hatırlarım Harran Kitabevinde kaç kez gür sesle nasıl okuduğumu. Kitabevine gelen dostlara da okurdum İsyen Gazeli'ni hiç dilimden düşürmeden günlerce:

*“horozdur öter civanım civan, en çalımlı sesiyle
yer ile yeksan eder ahir zaman heykellerini
tarih düşürür kanımıza günü gelir gökyüzü
tanık olur, yeryüzü kucaklar isyan erlerini”*

İsyenımız, gönüllerimizden dizelerine dökülmüştü sanki senin. Sen adımıza haykırmıştın bu dizeleri. Biraz da o günlerde serdeki gençlik havasından, kendimizi görüyorduk şairlerin şiirlerinde ve de romancıların romanlarında. Hala belleğimdedir bu dizeler, zaman zaman şimşek gibi çakar durur. Öbek öbek yeniden dirilişin harmanlandığı Anadolu'da bu sesler yükselirken bizler şiir ve edebiyat alanında daha da güçleniyorduk. Okullarda öğrencilere, derneklerde verdiğimiz seminerlerde ve konuştuğumuz her toplulukta bu şiir bayraklarını dikiyorduk davanın burçlarına.

Seneler çabuk geçti. 1984'te Urfa'da Belediye Başkanı seçildim Harran ekolü ve davaya gönül vermiş erler ile artık kendinden birini seçmeye ka-

rar vermiş isimsiz Urfalıların üstün gayretleriyle. Özal gibi bir liderin Türkiye'sinde, ANAP'ın kalesi Urfa'da Refahın siyasi bayrağını diktik. Bu Milli Görüş'ün 12 Eylül'den sonraki ilk zaferiydi Türkiye'de.

Şiir insanı her dem bermurad, siyaset ise çoğu kez bedmurad eder. Oysa sen siyaset tarlasının aynasında mesleki yeteneğinle şiirin gibi güzel peyzajlar oluşturmuştun nakış nakış Ankara Belediyesi Park Bahçeler müdürlüğünde. Mehmet Altınsoy ve Yusuf Özal dönemlerinde çok başarılı projelere imza atmıştın. Urfa'm için de çok gayretlerde bulunmuştun. Hiç unutamam o asil tavrını. O dönem yerel yamyam siyasetçilerimiz karşısındaki dik duruşunu da unutamıyorum. Urfa fuar alanı Halepli Bahçedeki Sakıp'ın Bey Köşk'ünün çimenlerini de sen göndermiştin. Urfa'nın Hz. İbrahim'i yakamayan sıcaklığına dayanan Uganda çimlerini. Halepli Bahçe yeşile boyandı, üstündeki gül ve karanfil desenleriyle Horasan halısına döndü sanki.

Hele Hasan Celal Güzel ile Peygamberler Şehri Urfa'ya gelişini unutmak mümkün mü? ANAP döneminde Yusuf Özal'ın müşaviri, üst düzey bürokrat olarak, Urfa Belediye Başkanı iken bana verdiğin desteği asla unutmam. (Ama benden yürüttüğün Osmanlı işi nadide kehribar tespihi de unutmam. Kehribar tespihin acısıyla, evinde misafir olarak kalırken, camekânda sıra sıra görücü bekleyen gelinlik kızlar gibi gül ağacından yapılmış Londra işi pipolarını yürütmemi de sen unuttuğun hiçbir zaman. Osmanlı kehribarı tespih emanetti Mehmet Gerger'den bana. Bugün bile ne zaman davet etsen, inan bana, tespih koleksiyonda o Osmanlı kehribarını arar gözlerim.)

Ahmet Kekeç'in, Ferhat Koç'un ve Mehmet Çetin'in vefatını duyunca, benden çok sen mahzunlaşmıştın. Ahmet Kekeç rahmetliyi nasıl edebiyat dünyasıyla tanıştırdığını söyledin. Rahmetli güzel dostlarımızı andık birlikte.

İşte o dostlardan biri. Ahmet Kekeç, yıllar önce yazmış seni.

“Siz onu Kemal Tahir üzerine araştırmalarından ve şiirlerinden tanıyorsunuz.

*Şanlıurfa Belediye Başkanı (E.)

19 ve 20. Dönem Şanlıurfa Milletvekili

Çerağ'dan, Kendini, Yusuf Gören'den, Malcom X'ten. Ben uzun Kanalboyu yürüyüşlerinden, Kernek'ten, Gündüzbey'den, bahçe gezilerinden tanırım onu. Laf aramızda, bu satırların yazarını yazı- çizi işlerine bulaştıran odur. Elinden tutup ilk öyküsünü yayınlatan, Kemal Tahir'i, Edip Cansever'i, Cahit Zarifoğlu'nu, Malcom X'i öğreten isim Cumali Ünal'dı" demiş. Daha sonra da "Geçenlerde, Malatya'dan milletvekili adayı olduğunu istihbar ettim ve çok sevindim. Başarılı bir siyasetçi olacaktır, eminim. Ama ben onun, gücünü bu topraklardan, bu topraklara ait kültürden, üretim biçiminden alan dizelerini daha çok özlüyorum" demiş yine rahmetli Ahmet Kekeç.

Türkiye'nin takdir ettiği bir yazar olarak Ahmet Kekeç'in edebiyat sahasından siyasi polemiklere kayışına nasıl üzülürsek, senin de şiirden siyasi alanda kısa bir müddet de olsa at koşturmana öyle üzülmiştük. Sahi, biraz da senin siyaset denemene mi değinmeliyim: Siyaset senin anlattığın gibi değil, karşındakinin seni anladığı kadardır. Bugün artık anlaşılıyor ki Cumali Ünal'dı siyasette yanıldı. Siyaseti şiir gibi kendi isteğiyle yoğurup istediği kalıba dökebileceğini sandı.

Şiirin manası şairin mısralarında saklıdır derler. Şair istediği manayı saklar dizelerinde. Şairler beyinlerinde seçer kelimeleri, gönüllerinde ise demler ve dizelerine nakış nakış işlerler. Oysa siyaset, aşı yaptığın kayısı ağacının tutma şansından daha azdır insanların nezdinde. Sen kendi adında bir kayısı türü üretirsin, aşıyorsun, zirai alanda da ünün parlar; siyaset öyle değil. Denebilir ki siyaset ile şiir birbirine ters düzlemde işler. Bu sebeple bizi huzursuz eden, kafa konforumuzu bozan, bazen uykularımızı kaçırın şiirleri yazan şair, aynı niyet ve duyarlılıkla tasarladığı siyasette şiirdeki başarıyı yakalayamadı. Yanıldı. İyi ki de yanılmış diyesim var aziz dostum Cumalinin. Çünkü bugün bize siyasetten daha kalıcı, tuğla gibi bir "Andolsun Aşka" kalmış oldu. Daha güzellerini de bekliyoruz senden.

Geçenlerde bana yazdığın şu güzel dizeler:

"Deniz

Suyu yumuşatır

Güherçile kılar geceyi

Kırılmış kanatlar değdiğinde yüzüne

Derya kanar

Hüzn incelir

"Bu şiir geçti aklımdan" diyordun.

Ben de:

Yüzünden okunur

Hüznün her demi

Solgun sulara şavkır yakamozlar

Sen dostum

Deniz gibi engin

Dağlar kadar hüsrün

Ne olur bırak

Biraz yüzün gülsün

diye karşılık vermiştim.

Şimdi de bakir bir şiirinle bu kısa yazıyı bitirmek isterim:

"Bir an her şeyi kaybediyorum her şeyi

Nerede oturuyordum dersin bulutların üzerinde belki

Hangi zamandayım bilmiyor gibiyim

Kesin bir felsefe dönemi eski Yunan, roma

Veya Endülüs sokaklarında saçlarımdan şakalarım

Akan kelimelerle temizleniyorum

Ölmüş asker türküsünde diyor ki

Dünyanın herhangi bir yerinden bir kız sevgilim

Yüreğini çarpa çarpa duvarlara duvarlara

Bunu baktığım resimlerden anlıyorum ki mumya

Bir portakal çiçeği eşliğinde bir şarkıyı

Hak edecek incelikte ve ketum

İz süre süre nakşetmişiz el yordamıyla

Gönlümüzde kırgınlığın bilumum kapı numaraları

Bir resimde arkasında kapkara bir duvar

Önü savaş zamanı yıkılmış ev harabeleri

Zehirlenmiş su kuyuları, yakılmış buğday tarlaları

Her kabartı binlerce iskelet, kemik parçaları

Bütün resimlerde kuşlar havada yana yana

Ölüm, bir ah ! menzili uzaklıkta bir gül nazarı

Sevgilim, bütün duvarlarına şehrin

Parmaklarımı kanata kanata, kanımla

Yazmak istiyorum ki: hayır!

Savaşa Hayır!"

Evet işte bende şunu demiştim:

Bende asumana yazmak isterim barışı

batman batman yağmur olsun

Rahmet olarak yağsın kâinat toprağına

yeter artık barış olsun

bitsin bu kirli savaşlar.

Savaşın bitmesini isteyen şairlere ve şiirlere çok ihtiyaç var. Benim de seninle daha çok işim olacak, çok. Şimdilik bu kadar yeter değil mi aziz dostum.

Üç Kelime, Bir Adam.. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Tozlu raflardaki kitapların içinde saklı kalan, unuttuğumuz ,sesini duymadığımız kelimeler bilirim. Aynı zamanda o kelimelerin çığlığına refakat eden bir Hasannebioğlu tanırım.

O önce gözlerinin karasıyla dokunur kelimelere sonra yüreğinde yumuşacık bir yer açar. Ardından kendi süzgecinden geçirerek bizlere en güzel hâliyle sunar.

Çerağ dedi ilk adımına. Yani ışık.

Çerağ içinde gaz yanan koni biçiminde fitilli veyahut kulplu olan bir ışık kaynağıdır. Günümüzdeki el feneri gibi diyebiliriz. Anadolu'da çıra olarak geçer.

Onun için Çerağ bütün ışıkların üstünde olan bir ışık.

Zifiri karanlıklarda dahi ona rehberlik eden bir Çerağ: Tek ve sonsuz Yüce Kur'an-ı Kerim.

Onun şiirleri güllerin rayihasıyla harman bulmuş.

Onun şiirleri deryâların dalgaları ile savaştık kadar musammim.

Kimi zaman huysuz ve inatçı.

Kimi zaman kelimelere savaş açan pervasız bir adam..

Korkmayın o adamdan. Öyle bilâpervâ yazdığına aldanmayın.

Bir dokunun o kelimelere çünkü ben onun kelimelerine sevdalıyım.

Ve derim ki ben biçare talebe idim çıkageldi.

Öyle bir adam ki bütün güzellikleri yüreğinde taşıyabiliyordu. Bu denli sevda dolu yürekle yaşayabiliyordu. Okudukça, onu tanıdıkça her defasında hayran oluyordum zatına. Çünkü o ucu bucağı belli olmayan gök yüzlü bir şair. Her bakışta yüreğe iyi gelen nefes aldırان bir gökyüzü.

O sûrete gelin bir de mısraların dilinden bakalım.

“İnfîlâk” adlı şiirinde tek bir mısrası yüreğimde adeta bıçak izi gibi duruyor.

“bîmisal ellerin durulur mu âh bu sevdâlarda?” diyor.

O mükemmel ellerin bu sevdada sükûn bulur mu?

Ellerin benim sevdamda durulur mu?

Peki sizin yüreğiniz durulur mu bu âlem-i fânî de..

Onun şiirlerinde kelimeler şaşkınlık içerisinde. Kelimeler tütsülenmiş gibi..

Zaman ân be ân geçecek, yüreğim onun kelâmının hasretiyle çırpınacak daima.

Zihnim onun bana kattığı güzelliklerle savaşacak.

Ömrüm ona sonsuz şükranlarla geçecek.

O bir Baba, bir Hoca, bir Dost.

Üç Kelime, Bir Adam.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu.

Fakat bu dünyadaki zahiri üç kelâm etse de onun şiirleri benim yüreğimde sonsuz kelâm...

Bir Mühendisin Gözünden: Cumali Ünalı

Bir şiir dergisinde bir şairden ziyade ‘Türkiye ve tarım’ ortak paydası ile bir araya geldiğim meslektaşım, yüksek ziraat mühendisi Cumali Ünalı’dan bahsetmek istiyorum.

Ziraat fakültesinde okuduğum yıllarda diğer öğrenci arkadaşlarımızla birlikte Türkiye tarımının geldiği son noktayı konuşuyor, tartışıyor ve sorunları tespit etmeye çalışıyorduk. Gençliğin mesleğe dair umutlarını yitirdiği bu konumda neler yapabileceğimiz konusunda çözümler üretmeye çalışıyorduk. Şunun farkındaydım: bu sorunlar doğru tespit edilip doğru bir çözüm yolu ile gidildiği takdirde tek bir insanın dahi çözüme kavuşturabileceği bir durumdu.

Bu konuda engin bilgilerinden faydalandığım Cumali Ünalı’nın, üniversitede okuyan bir mühendisin de tarlada çalışan bir işçinin de kolaylıkla anlayabileceği sadelikte yazmış olduğu “*Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı*” kitabı bizlere bu konuda ışık tutuyor, kitabı okudukça benimle aynı fikirde olan, bu konuda çaba sarf etmiş olan meslektaşımın varlığı beni fazlasıyla sevindiriyordu.

Peki bu kitapta Cumali Bey bizlere neler söylüyor?

Ünalı’nın 2006 yılında değindiği yanlış tarım politikaları, kötüye giden ekonominin ana kaynağı, yeteri kadar yapılmayan ağaçlandırmadan dolayı heyelan ile kaybedilen topraklar gibi sorunlar büyüyerek günümüzde de devam etmektedir. Fakat tüm sorunların çözümü tek bir kelimede saklı: “*Üretim*”.

Meslektaş olduğumuzdan mıdır, Türk tarımını bu kadar önemseyeceğimizden midir bilmiyorum fakat onu tanıdıkça onun öğrettikleriyle tarım konusunda onun yolundan gitmeyi, ısrarla bahsettiği sorunları çözüme kavuşturmayı umuyorum.

Tarımın mecburi bir meslek olarak görüldüğü ülkemizde, Ünalı’nın farkındalığı, tarıma olan ilgisi, tarımı bu denli benimsemesi bende hayranlık uyandırıyor ve mesleğe olan ilgimi ve alakamı arttırıyor. Değindiği noktalar fazlasıyla dikkatimi çekiyor, yeni mezun bir mühendis olarak yoluma ışık tutuyor adeta.

Özellikle dikkatimi çeken kitabında da yer verdiği birkaç düşüncesini sizlerle paylaşmak istiyorum;

“*Biz tarımsal sorunlara çözüm üretmeden ülke ekonomisini düzeltemeyiz, Türkiye’nin başarısı tarımsal başarıya bağlıdır.*” Sadece bu cümlelerini benimsemek bile tarıma farklı bir boyut kazandıracaktır. Bahsettiği tüm bu konular ekonominin temel kilit taşlarını oluşturuyor.

Ünalı’nın vurguladığı bir diğer konu tarımın mecburi ekonomi olarak görülmesidir. Bu husus tarımda mecburiyet algısı içinde üretim yapan çiftçilerimizde gelişim ve yeniliğin az olmasından kaynaklı olarak verimin düşüklüğüne sebebiyet vermektedir.

“*Tarladan sofraya kadar üretim kontrol edilmediğinden, kendi insanına gıda yerine zehir yedirebilmekte; dış piyasanın hijyenik nedenlerle geri gönderdiği ürünleri iç piyasada tüketebilmektedir.*”

Ünalı’nın bu sözünü yaşadığım bir olay ile desteklemek istiyorum. Mersin’de bir turuncgil paketleme tesisinde yetkili kişiye yönelttiğim; tolerans limitlerinin üstünde çıkan ürünleri ne yapıyorsunuz sorusuna verilen cevap şuydu; “*bu ürünlerde ihracat riskine girmiyoruz direkt iç piyasaya sunuyoruz.*”

Ben bu yazımda gözümüzü kapattığımız, pek bahsedilmeyen, çözüme kavuşturulmayan kötü bir döngüye girmiş olan ama yıllar önce Cumali Ünalı’nın bizleri aydınlattığı tarım konusundaki samimi düşüncelerine ayırdım.

Tarıma olan ilgisi ve zekice çözümleriyle gelin Cumali Ünalı’ya kulak verelim derim.

*Ziraat Mühendisi

Asr'ın Adamı

Bağdat'ta Ağustos sıcaklığı ortalığı yakıp kavurmaktadır. Herkes serinleyeceği gölge bir yer, ferahlatacak bir rüzgar arıyordu. Çarşı pazar kurulmuş, alışveriş başlamıştı. Bu arada bir adam, yüksek dağların mağaralarından getirdiği buzları satıyordu. Buz kalıpları eriyip ziyan olmadan bir an önce onları satmalıydı. Gel gör ki, ekonomik durgunluk sebebiyle fazla buz satılmıyordu. Öğle sıcaklığı bastırınca buzlar yavaş yavaş erimeye başladı. “Mal canın yongasıdır ya!”; tek sermayesi olan buzlarının gözü önünde eridiğini görmek, adamın içini de eritiyordu. Erimenin hızlanmasıyla içi yanan adam şöyle bağırmaya başladı: “Sermayesi sürekli tükenen bu fakirden buz alan yok mu?” O sırada talebeleriyle oradan geçmekte olan büyük veli Cüneyd-i Bağdadi bu sözleri duyunca birden durdu ve olduğu yere çöktü. Başını ellerinin arasına aldı. Talebeler telaşlandılar ve “Ne oldu hocam?” diye sordular. Cüneyd-i Bağdadi: “Şu adamın söylediklerine dikkat edin” diyerek buz satıcısının tarafına baktı. Adam, içinin yandığı sesinden belli olacak şekilde sürekli bağırıyordu: “Sermayesi tükenen buzcudan alışveriş yapan yok mu?” Büyük veli talebelerine döndü: “Bu sözler beni sarstı. Eriyenin sadece buzlar değil, aynı zamanda ömrüm olduğunu fark ettim. Sıcak, adamın maddi sermayesi olan buzları eritip tükettiği gibi, zaman da asıl sermayemiz olan ömrümüzü tüketiyor. Saniye saniye, dakika dakika ömür buzumuz eriyor, hissedebiliyor musunuz? Adamın buzların erimesine olduğu kadar, ömürlerinin boşa tükenmesine karşı içi sızlanmayanlara yazıklar olsun...”

Diyecek ki: “Yeryüzünde, yıl sayısı olarak ne kadar kaldınız?”

Onlar, “Bir gün veya günün bir kısmı kadar kaldık. Hesaplayıcılara sor” diyecekler.

O diyecek ki: “Siz ancak pek az kaldınız; gerçekten, bilseydiniz! (Mü'minun Suresi 112, 113, 114)

Kelimelere hâkim bir şairi kendi sözlerim ile ifade etmem çok zor bu yüzden aktardığım rivayet ve ayetlerle söze başlamak istedim. Hayatı anlama ve yaşama noktasında Kur'an'ı esas almış bir Müslüman: Cumali Ünalı Hasannebioğlu.

Haylice uzun bu ismin her kelimesi sayfalarca anlatılabilir çünkü bu ismin her noktasında başka bir hayat vardır. Çekirdek ailesinden başlar, akrabalarını, memleketini, kendi ülkesini hatta bulunduğu kıtayı bile aşar, büyür de büyür onun yaşam çemberi.

Verimli, uçsuz bucaksız, çok geniş topraklar gibidir. Sevgidir onun yüreğinin özsuu. Sular, yeşertir, göklere çıkarır nice fidanları. Yeşerir yeşerir meyve verirsın... Bir ucun onun öğrettikleriyle bittiğin noktaya sıkı sıkı kök salarken dalların bulutlara varır, göklere uzanır. İşte onun tüm öğrencilere öğütlediği şey bu;

“Vardığın nokta neresi olursa olsun kulağını, gözünü olan bitene kapatmamalısın. Asalet, belli ya da zengin bir soya dayanmak değil, bir olay karşısında insanca olmayı korumaktır.”

Sabahın seher vaktinde karıncaların ayak sesleri duyulurken gününü Kur'an'ın nuru ile aydınlatan, bu nuru tüm tanıdığı insanlar ile paylaşma gayreti içinde olan, iyiliği, güzelliği öğütleyen, yeni günün habercisi; Zamanın kadrini bilen bir adam.

“Asra (zamana) andolsun ki insan kayıptadır! Ancak inananlar, iyi işler yapanlar ve aralarında birbirine doğruyu, sabrı öğütleyenler müstesna. (Asr Suresi)

Amca baba yarısıdır derler, amca olmanın değerini ondan öğrendim. Ülkemizin bir ucundan diğerine uzanan farklı şehirlerinde, farklı kültürlerde yetişmiş insanlardan onun ismini duyabilirsiniz. Çoğunlukla ona ‘Cumali Amca’ şeklinde hitap ederler. Benimsediği, her sıkıntıda yanlarına koştuğu bu toplumun yüreğinde yer edinmiş, soyadıyla değil, ünüyle değil amcalığıyla tanınan bir adam. İnsan olmanın tüm erdemlerine erişmiş bu adam çok iyi bilir ki:

“Yerlerin ve göklerin mülkü yalnızca Allah'ındır (Bakara107)

Son olarak Cumali hocam kendini şöyle tarif ediyor ;

“Akşamın kadrini bilen bir ananın oğluydu. Yiğit ve has bir adamdı babası...”

“Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı” Kitabı (Rehberi) Üzerine

Çok değerli Üstadım, Meslektaşım, meslek büyüm sayın Cumali Ünal’dın 2006 yılında yayınlanmış olan “*Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı*” kitabı aslında dünden bugüne ülkemiz tarım politikasının sorunlarının, hükümetlerin tarıma bakış açısının ve önceliğinin genel bir tahlili ile yıllardır aksayan ülke tarımının bir analizi yapılarak tarım ve tarımı oluşturan kaynakların sebep sonuç ilişkilendirilmesi ile öngörü ve öneriler içermektedir.

Konunun temeli aslında Kitap önsözünde belirtildiği gibi “Tarımın sorunlarını çözmeden ekonominin, dolayısıyla Türkiye’nin sorunlarını çözmek mümkün değildir” diyerek varlıkları, kaynakları, istihdamı ve temel ekonomisi itibari ile bir tarım ülkesi olan Türkiye’nin kalkınmasının en önemli hamlesi tarımın bir sorun olmaktan çıkarılarak bir kaynak, profesyonel bir sektör üretim ve istihdam gücünün kullanılması gerçeğini kavramadır.

“*Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı*” kitabı hazırlanmasında her konu kendi başlığı altında değerlendirilmiş, sebep ve sonuç ilişkilendirilmiştir. Tarımın sorunlarının çözümündeki temel handikapı tarımı bir bütün olarak değerlendirilmemesi temeline dayandırılmıştır ki bu görüş günümüzde geçerliliğini korumaktadır. Kitapta temel eleştirinin ve sorunun kaynağını çevre ayrı, toprak ayrı, üretim, gıda genç nüfus potansiyeli, istihdam ve iktisadi özellikleri ayrı ayrı ele alınarak bütününe gidilme metoduna bağlanmıştır. Dolayısıyla tamamının bir potada toplayarak bir sistematik dahilinde planlaması, değerlendirilmesi yapılmadığı sürece tarımda çözüm bulmak mümkün olmadığının ifadesidir. Bu nedenledir ki Tarım Bakanlığı çalışma konularını bitkisel, hayvansal, çevre, gıda, orman konularını birlikte değerlendirmek zorundadır. Bu gerçekler, bütüncül bakamama günümüzde olduğu gibi güncelliğini korumaktadır.

Yine uygulanması gerekliliğinin mecburiyetinin dile getirildiği bir başka başlık ise günümüzde geçerliğini yitirmeyen ve bu konuda her ne kadar kısmi düzenlemeler yapılmış olsa da tam olarak ihtiyaca cevap vermeyen konu ise *Havza* konusudur.

Türkiye tarımsal planlama açısından yağış kuşağına göre 26 havzaya ayrılmaktadır. Yapılması gereken bu havzaların kendi içinde mikro planlamalarla yapılarak alt yapı yatırımları, üretim planlaması, ürün plantasyonlarını buna göre kurmalı görüş ve önerisidir. Aslında bu konu bu gün unutilan ya da gündem teşkil etmeyen ama sorunun ana temelini oluşturan erozyonunda önlenme modelidir.

Tarıma çevreye gıdaya dayalı sorun-çözüm odaklı fikirlerin yer aldığı bir başka konu ise potansiyellerimizin kazanca çevrilmesi meselesi. Bu değerlendirmede temel yaklaşım; arazi ve toprak sınıflandırmasında yer alan yeni mevzuata göre marjinal arazisi olarak tarif edilen eski toprak sınıflandırma kriterine göre 4-7 arası meyilli toprak derinliği az olan sürekli işlenmeye uygun olmayan araziler yörenin kadim ürün çeşitlerine ait meyve ormanları olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Akdeniz Ege bölgesinde zeytin ormanları, Bursa kestane, Malatya Kayısı ormanları olarak yapılandırılmalıdır. Bu kategorideki toplam arazi varlığımız yaklaşık 30 milyon hektardır. Bu öneri bu gün bu potansiyelin değerlendirilmemesi nedeniyle bizleri *Zengin Varlıkların Fakir Bekçileri* yapmaktadır.

Bir başka dikkat çeken konu başlığı ve proje fikri ise üretilen ürünlerin kalite sınıflarına göre ayrıarak pazar şartlarına göre işlenip tüketici kitlesine göre pazarlanması şeklinde ulusal organizasyonları oluşturma fikridir. Bu organizasyon pazarını sadece ülke sınırlarında kalmadan bütün Dünya ülkelerini pazar olarak belirlemelidir. Dolayısı ile organik ürünler üretmiş, gıda güvenliği ve güvenesi temin edilmiş olunacaktır.

Her konu, fikir, çözüm önerisi kendi içinde ayrı yarı günümüze ışık tutan, geçmişten bu güne üstü örtülen günü birlik çözüm üreterek yaşana sorunların her devirde aynı güncelliği ile devam etmesinin önlenmesi çabasıdır. Bu gün gıda güvencesinde yaşanan sorunun temelini oluşturmaktadır. Satıcı pazarda manavda ürünün en kalitelisini sunma çabası içindeler.

* Ziraat Mühendisleri Odası Malatya Subesi Başkanı

Her kalite beraberinde bir maliyet ve pazar değeri getirmektedir. Dolayısı ile bu fiyatta her tüketici alma imkanı bulamamaktadır. Oysa diğer birçok dayanıklı tüketim pazarında olduğu gibi her kalite ürünün yer aldığı, fiyatının ve tüketici kitlesinin ona göre oluşturulduğu pazarlama modeli tarımsal ürünlerin değerlendirilmesinde önemli bir uygulama olacaktır.

Sayın meslektaşım ve meslek büyüğümüzün oldukça çeşitli başlık olarak tarımdan, çevreye, insana ve tarımda uygulanan politikalara gerek sorunun tespiti gerekse de çözüm ve öneri sunumu ile dile getirilen dikkat çekilen konular içinde bulunduğumuz dönemde de halen güncelliğini korumaktadır. Yani sorun mevcut haliyle devam etmektedir.

Görev yaptığı yerlerde ve bulunduğu görevlerde her zaman bir öncülük yenilik yapma heyecanı bitmemiştir. Bu konuda uzun yıllar görev yaptığı ve aynı zamanda kendi memleketi olan Malatya bilindiği üzere kayısı diyarıdır. Malatya da kayısı çok eski tarihlere dayanmakla beraber özellikle 1980 yılların başında ihracat imkânının artması üreticinin kazanması dönemi başladığında modern bahçeler yok denecek kadar azdı. Bu konuda ki çalışmalarında bu gün Malatya kayısı üretiminde her geçen gün sayısı artan Kabaası çeşidinin yaygınlaşmasında oldukça büyük rol oynamış, önderlik, öncülük etmiştir. Geldiğimiz nokta itibari ile Malatya da yaygın kayısı yetiştiriciliğinde özellikle kurutmalık özelliği ile öne çıkan Kabaası çeşidinin plantasyonunun artırılması ve günümüzdeki toplam kayısı plantasyonu içinde ki yeri %25-30 oranında olup bu oran her geçen üretim döneminde artarak devam etmektedir.

Bir başka konu ise tarife muhtaç köylülük ve çiftçilik terimlerinin yeniden tanımlanması gerekliliğidir. Bu konu yine aynı kitapta o dönemde de gündeme alınarak iki kavramın geçmişten gelen üretim alanında ikamet ederek geçimlik tarım yapılması kaynaklı her iki terim aynı anlamda kullanılmıştır. Ancak geldiğimiz noktada bu iki terimin bir birinden tamamen farklı olduğu Köylülüğün yaşam kültürü ve ikamet ile doğrudan bağlantılı sosyolojik bir kavram olduğu, çiftçiliğin ise faaliyet standartları ve mevzuatlarla doğrudan bağlantılı tamamen iktisadi bir faaliyet olduğu gerçeği netleşmiştir.

Özet olarak; Tarımın direk ya da dolaylı olarak içinde bulunan, önem ve öncelik veren her kesim için, yaşama siyasete iktisadi hamlelere konu edilecek tarımın olmazsa olmaz temel sorunları ve bunula birlikte çözüm önerilerinin geniş başlıklar halinde dile getirilen bu kitap aynı zamanda başta meslektaşlarım ve siyasetle uğraşan kitleler olmak üzere her kesimin baş ucu kitabı niteliğindedir. Özellikle girişimciliğin inovasyonun sıklıkla dile getirildiği, önemsendiği günümüzde potansiyellerimizin tespiti açısından kaynak durumundadır. Bir başka özelliği ise yatırımcıya rehber olma anlamında kaynaklarımızın varlığına dair farkındalık rehberi olma özelliğidir.

Çok değerli üstadım, meslektaşım, meslek büyüğüm Sayın Cumali Ünal ile bir çok gerek mesleki gerekse de hayata dair bir çok konuda istişare fikir alışverişi ve sohbet etme imkânı bulmuştum. Bu ilişkimiz halen devam etmekte fikirlerinden sohbetlerinden istifade etmekteyim. Ancak 2006 yılında yayınlanmış olan “*Sorunları ve Çözümleriyle Türk Tarımı*” kitabı ile memlekete derdiyle dertlenen, sadece mesleki ve sektörel boyutuyla ele alınmadan hayatın bütün detayına yapılan dokunuşlarla toplumun her kesimine rehber olacağı düşüncesindeyim.

Saygılarımla.

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu

Şu geçici fani dünyada bazı isimler servetleriyle, bazıları siyasi güçleri, bazıları akademik çalışmaları ile hafızalardaki yerlerini uzun veya kısa süreler için korurlar. Bazıları da vardır ki; çalışmaları, eserleri, örnek kişiliği ile zihinlerdeki yerleri ebedileştirip her dönemde her devirde sevgi ile saygı ile anılırlar. İşte Sayın Cumali Ünal'dı böyle bir kimlikle gönlümüzde yer etmiş kişilerdendir.

Yalnız şiirleri ve şiir kitapları ile değil, kimliği, kişiliği ile kendini bilen her Malatyalı'nın gönlünde yer tutmuş, taht kurmuş bir kişidir. Belli ki böyle bir kimliğe ve kişiliğe sahip bir Malatyalı, bir Malatyalı olarak benim de ve benim gibi düşünenlerin de gönlündeki yerini bir gurur kaynağı olarak almıştır.

Birçok isimler, aileler ve soylar vardır ki o soydan gelmek, o soydan olmak herkese nasip olmaz. Bu soy şeceresi o soya layık kimselerin evrensel kimlik kartı olup, bilenler için daimi sevgi ve saygı ile anılmalarını gerektirir. Ve bu herkese nasip olmayan bir ilahi lütuf, bir ilahi hediyedir. İşte Sayın Cumali Ünal'dı Bey, bu ilahi hediyeye sahip olanlardandır. Bu vesileyle merhum dedeleri Yemen gazisi Hasannebizade Hacı Cumali Ağa ile Balkan gazisi Kadiri Şeyhi Boranlı Hacı Mustafa Baba'yı rahmet ve minnetle anıyoruz. Derler ya, "Asil azmaz, bal kokmaz, kokarsa yağ kokar. Çünkü aslı ayrandır."

Almış olduğu ciddi bir aile eğitimi üniversite eğitimi ile tamamlayarak, akademik bir çalışma olarak "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" kitabı ile tarıma katkı sağlayan bir eser kazandırmıştır.

Başbakanlık müşavirliği yapmış olması, devlet ve kamu kurumlarındaki hakimiyetini arttırmıştır. Böylece Türkiye'nin sorunlarına daha da hakim olma şansını yakalamıştır.

İnançlı bir yapıya sahiptir. Bu yapısını şu sözleriyle de aşık kılar;

"İnancı delip geçecek kurşun icad edilmemiştir." İslam inancının gereklerini bilen ancak başka inançlara da saygı duyan bir kimliğe sahiptir. Kur'an ve Hadis'in yeryüzünü aydınlattığını beyan eder.

Çağdaş tarihimizin büyük detaylarını büyük bir ustalıkla belirten Cumali Bey, zaman zaman geçmişe övgü şimdiki zamana da yergide bulunuyor.

Ancak gelecek zamanlarda sınırsız bir barışın egemen olacağını da belirtiyor. Şiirlerinde aşk vardır hüznü vardır. Son asrın kitlesel katliamları vardır. Emperyalizmin çeşitli ayak oyunları, zulümleri ve uluslararası istismarı vardır. Ama Sayın Cumali Ünal'dı ne diyor? "Öldüren olma, ölen ol"...

Her vesileyle bazı şiirlerinde Malatya aşığı olduğunu görürüz. Kinden uzak bir sevgi anlayışını şiirlerinde beyanlarında görürüz. Malatya aşığıdır. Barguzu'yu bilir, Banazı'yı bilir, Çarmuzu'yu bilir. Ve der ki ; " Beni Barguzu doğurdu." Böyle bir Malatya sevdalısı acaba Niyaz-i Mısri hazretlerine gönderme mi yapıyor..

Bölgenin siyasi tarihine vakıf,1988 Türkiye Yazarlar Birliği ödülü sahibi Sayın Ünal'dı, bilgi birikimiyle, edebi kişiliğiyle ki bunu şiirlerinde ustaca kullanan kafiye uyumlu dördlükleriyle serbest vezinle yazmış olduğu şiirlerinde gördüğümüz romantizminin yanısıra inanca dönük görüşleriyle gönlümüzdeki yerini korumaya devam edecektir.

1990 yılında şiirleri kendi sesiyle " Sudaki Kendi Yüzümüz" adıyla yayınlanmıştır. Şiirlerinde seçmelerin 2007'de Londra'da "White Words-Beyaz Kelimeler" adı ile yayınlanmış olması, Yugoslavya'da düzenlenen Struga Şiir Akşamları'na Türkiye'yi temsilen katılmış olması bizim için ayrı bir gurur kaynağı olmuştur.

Sayın Cumali Ünal'dı Bey'in edebi çalışmalarına bilinenin ötesinde 2013 Mayıs ayındaki Malatya Kitap Fuarı'ndaki standında daha yakından görmek ve tanımak bahtiyarlığına eriştim.

"Andolsun Aşka" isimli eserini kıymetli bir hediye ve edebi bir çalışma olarak imzalayıp verdiklerinde, değerli bir dostumdan çok kıymetli bir hediye aldığımı fark ettim. O değerli edebi eser halen kitaplığımın en gözde en favori eserleri arasındadır.

Sayın Cumali Ünal'dı Bey gurur kaynağımız olarak kalmaya devam edecektir.

*Cem Vakfı Malatya Şubesi Başkanı

Cumali Ünal'dı Yahut Şiirle Siyasetin Yakın Tarihine Derkenar

*Yolları geç ey yolcu, yolları geç, yolları
içinin yangınını apar
dağa, taşa
gökyüzüne
hüznün yüzyılındasın ya*

Cumali'yi hatırladığımda şiir elbette önce geliyor. Ne kadar arkadan gelirse gelsin siyaset de hep işin içinde.

“Yeşile sevda sözleri”, 1972 yılında, Hareket dergisinin 72. Sayısında yayınlanmış, İskilipli Âtîf hoca ile ilgili, Cumhuriyet döneminin hukukî kara lekelerinden birine işaret ediyor:

*Onlar öldürürken
Ölmez olan
Doğruldu...*

Şiirin isminden şairin imzası daha uzundu: *Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu!*

O bir Malatyalı!

Malatya'dan önce Malatyalıları tanıdık. İlk aklıma gelenler Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu ve Metin Önal Mengüşoğlu. Hareket dergisinin sayfalarında onlarla beraberiz. Soyadları sandığımız asalet havası yayan “oğlu”lar ikisinin de isimlerini tamamlıyor. Tanıdığım Malatyalıların hepsini zikredemeyeceğim; iki sene önce kaybettiğimiz Cahit Çollak, Malatya'da doğup büyüyen, tahsilini burada yapan hizmet ehli bir dostumuzdu.

Malatya Cumhuriyet'in ilk döneminde bölgede lisesi olan nadir illerden. Bu yüzden Malatya Lisesi'nde okuyan çok sayıda dostumuz oldu. Malatya lisesinin Tek parti devrinde açılan nadir liselerden olması İsmet İnönü'nün Malatyalı olmasıyla ilgili elbette. Şair Ârif Nihat Asya'nın bu lisede müdürlük yapması, bu vazifesi sırasında devrin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'le aralarında geçen hadise zihinlerimizde Malatya'yı diri tuttu. Sonra bir süre Malatya Lisesi'nde okuyan Yavuz Bülent Bakiler ve Hasan Celâl Güzel'in hisselerini de ihmal etmemek lâzım.

1952'deki Malatya suikasti, içinde bulunduğumuz fikir çevresi yüzünden hafızamızda yer eden bir hadise idi.

1970'lerde, İstanbullu yıllarımızda Malatyalı çaycılarla tanıştık. Neredeyse bütün iş hanlarının çay ocakları Malatyalıların elinde idi. Dergâh Yayınları'nın bulunduğu binada da değişen bir şey yoktu. Malatyalı çaycılar çayın tadına varmamızdaki yerini hatırdan çıkarmamız mümkün değil. Çaydaki tavşan kanı rengini en iyi onlar veriyordu!

*Türkiye Yazarlar Birliği Onursal Genel Başkanı

“Malatya radikalizmi” de, gençlik ve orta yaşlılık dönemimizin renklerindendi. Radikallerin sorgulayıcı tavrının dinî idrakimizi diri tuttuğunu söyleyebiliriz.

Malatya’dan Ankara’ya

Malatyalı Cumali’nin Ankara günlerinde -ki hayli uzun sürmüştür- 1980’lerin siyasî havasını bir fon olarak akılda tutmalıyız. 12 Eylül darbesi, askerî dönem bir seçimle fona geçiyor. Seçim bu, kimse sonucunu bilemez. Darbeciler, seçimi açık farkla kazanan Turgut Özal’a sıcak bakmıyorlar. Turgut Özal Malatyalı, Kenan Paşa’ya pabuç bırakacağı yok. Çankaya’daki meşhur seremonide Anayasa oylamasıyla Cumhurbaşkanı seçilen Kenan Paşa’ya bir öpme hamlesi yapıyor ve psikolojik harbi Özal kazanıyor.

Turgut Özal (partisi unutuldu, hâlâ var mı bilmiyorum: Anavatan) Cumhuriyet döneminde büyük dönüşümün mimarı olarak hayatımıza karışıyor. CHP zihniyeti sersemlemiş, Hoca’nın Selamet’i yasaklı, Başbuğ’un MHP’si yasaklı, Demirel’in Adalet’i de öyle. Ortalıkta bir takım vekalet partileri var. Seçim sonrasında Ankara’da bugüne kadar geri planda kalmış eğilimlere sahip simalar görünürleşiyorlar. Siyasî simalar değiştiği gibi, merkezî idarede de ciddi bir hava değişikliği hissediliyor.

Daha önce gıyaben tanıdığımız Cumali Ünal’dı da işte bu fasıldan Ankara’nın hayatına karışıyor. Özal’ın Ankara Büyükşehir Belediyesi başkanı Mehmet Altınsoy. Daha önce bakanlık da yapmış, tecrübeli bir siyasetçi. Siyasetçiler içinde kıt bulunur okur yazar olanlardan öte, bir entelektüel. Cumali’yi o mu seçti, o kadar önemli değil, fakat ona yakışan bir tayin yaptı.

Cumali Ünal’dı Ankara’ya Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Dairesi Başkanı olarak geldi. Eski Şehirlerarası otobüs terminalinin karşısında, Hipodrom sahasında iki katlı, iyi bir mimar eli değmiş güzel bir binada Cumali’yi ziyarete gittik. “Yeşile sevda sözleri” şiirinin şairi, Ankara’nın yeşilinin sorumlusu olmuştu.

Gelen resimlerindeki kara sakallı Cumali değildi, fakat oydu. Cumali orada oldukça en sık gittiğimiz yerlerden biri oldu onun mekânı. Orada şiir vardı, edebiyat vardı, sohbet ve muhabbet vardı. Malatya mahsulleri ve çiğ köfte olmazsa olmazdı. Tabii Malatyalı bir başbakanımız olması siyaseti de işin içine katıyordu.

Cumali sonra Başbakanlık’ta vazife yaptı. Başbakanlık Yazarlar Birliği’ne yakındı. Hatay Sokağı’ndaki küçük genel merkezde Cumali’nin sesinin çınladığı günler oldu.

Yazarlar Birliği’nin Türkiye Yazarlar Birliği olduğu günlerde oradaydı. Yönetim Kurulu’na girdi.

Yıl 1990. Türkiye Yazarlar Birliği’nden arkadaşlarla (Cumali Ünal’dı, Ahmet Kot, Mehmet Cemal) ve Türkiye gazetesinin başyazarı merhum Yalçın Özer’le BRT (Bayrak Radyo ve Televizyonu) Genel Müdürü Derviş Özer Berkem’in davetlisi olarak bir Kıbrıs seyahati yaptık.

Kıbrıs’ın o zamanki devlet erkânını, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Başbakan Derviş Eroğlu ve diğer bazı bakanları ziyaret ettik. Ziyaretlerimizden en dikkate değer, görevi devretmeye hazırlanan Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Kumandanı Orgeneral Eşref Bitlis’le olanı idi. Eşref Bitlis Paşa ile çok samimi sohbet ettik. Daha sonra, Paşa’nın yanında çalışan sivil kıyafetli subaylar bizi Girne’de bir otele götürdüler. Mevzu, siyonizm ve İsrail’in bölgedeki faaliyetleri idi.

Türk ordusunda bazı birimlerin böyle mevzularla ilgilenmesi, tehlikenin farkında olması bizi gerçekten şaşırtmıştı. Eşref Bitlis’in önemini, değerini ve farkını o zaman daha iyi anladık. Daha sonra Jandarma Genel Kumandanlığı sırasında yaptıkları onun müstesnalığını daha fazla ortaya koydu. Meseleleri uzaktan seyretmiyor, ateşi maşa ile tutmuyor, bizzat eline alıyordu.

Çekiç Güç’ün Türkiye’den ayrılması gerektiğini açıkça söyleyen, bu yüzden ABD büyükelçiliği tarafından hükümete şikâyet edilen Eşref Paşa, helikopterle Kuzey Irak’a giderken 17 Aralık 1992’de Çekiç Güç’e bağlı Amerikan savaş uçaklarının tacizine maruz kalmıştı. Bu ona son ihtardır!

7 Şubat 1993’de İncirlik Üssü’nden kalkan ABD uçakları’nın PKK’ya yardım dağıttığını söyleyen Eşref Bitlis, 17 Şubat 1993’de bir uçak “kazası” ile bertaraf edildi! Allah rahmet etsin...

Şair müşavir dönemi!

Cumali'nin bürokrasi tecrübesi, başbakanların şair müşavirleri olması fikri etrafında neşvünema buldu. Fakat devletin veya hükümetin şairleri dinleyecek hali yoktu! Bu defa şair siyasete yöneldi. Şiir yazmakla kalmayıp poetikasıyla da haşır neşir olan Cumali politikayla imtizaç edemedi.

Onun Malatyalılık üzerinden, yürüttüğü bir memleketçilik düşüncesi var ki, hep sempati ile bakmışımıdır. Bölgede yaygın olan İzol aşiretinin siyasi kürtçülüğün azdığı bir dönemde doğru bir yer tayininde onun ciddi yapıcı rolü oldu. Malatya'lı Hırant Dink'in memlekete yönelik yüzünü ondan dinledik. Ermenistan veya Ermeni meselesi ile ilgili Hırant Dink'in Ermeni radikalizmini yerle bir eden görüşlerinden bizi o haberdar etti.

Ermenistan'da kırk paralık akıl olsa, ne yapar yapar Türkiye ve Azerbaycan'la ilişkilerini yoluna koyar. O zaman ülkeye hayat gelir. Ekonomisi toparlanır, ülkeden kaçış durur...3 milyonluk Ermenistan ve bir o kadar nüfus da diasporada dersek, 6 milyonluk cirmeleri ile dünyayı yakmaya çalışıyorlar. Sonuç filan alınacağı yok! Batılı merkezler Ermenilerle geçen yüzyılda olduğu gibi oynuyorlar.

İşte söyledikleri: *"İngiliz, Fransız, Rus ve Almanlar geçmişte bu topraklarda oynadıkları oyunları bugün de tekrarlıyor. Geçmişte Ermeni halkı, onlara güvendi."*

Kendilerini Osmanlı'nın zulmünden kurtaracak zannetti. Ama yanıldılar; çünkü onlar kendi işlerini, hesaplarını yapıp gittiler. Bu topraklarda da kardeşi kardeşe kan içerisinde bıraktılar."

Dink, geçmişte yaşananlarla kalmıyor, bazı Kürtlerin de günümüzde aynı oyuna âlet olduğunu açıkça söylüyor...Dink'in menfur bir cinayete kurban edilmesine bunları da bilerek daha fazla üzüldük.

Şairle memleketinde

Malatya, Cumali ile aramızda sırf konuşulan bir mevzu olarak kalmadı. Bir fırsat zuhur etti, Cumali Ünal'dı yıllardır memleketinde beraber olma hayalini gerçekleştirirken, biz de Ahmet Kot, Ali Ural, Ömer Erdem gibi şair dostlarımızla ve değerli edebiyat hocası Prof. Abdullah Uçman'la buluştuk.

Bütün şehirlerimiz değişiyor. Fizikî değişme kolaylıkla farkediliyor. Malatya ilk gördüğümüz 1977'den bu yana fiziken çok gelişmiş, serpilmiş, yaygınlaşmış. Nüfusu 400 bini geçmiş. Peki manevî yapısı, kültür hayatı aynı şekilde gelişebiliyor mu? Bunu ölçmek kolay değil elbette.

Malatya, Ankara derken siyaset!

Cumali Malatya'dan Ankara'ya geldi, siyasete yöneldi. Bu yönde bazı adaylık teşebbüsleri oldu. Fakat iyi bir sonuç alamadı. O zaman hatırlamızı siyasilere şair müşavir tavsiye eden Cumali'ye bir siyasi müşavir tavsiye etmek geldi. Siyaset başa bulaştı mı, tavsiye dinleyen kim?

O defter kapanınca bütün şiirlerini topladı, güzel bir kitap olarak yayınladı: *Andolsun Aşka*. 1970'lerin ele avuca sığmaz şairlerinden Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun *Hareket* veya *Düşünce*'de yayınlanan şiirleri dillerden düşmezdi. Şiirlerinde his kadar fikir de keskindi. 430 sayfalık kitapta, o yılların şiirleri yanında, son yıllarda yazılmış olanlar da var.1983'de yazdığı Tutanak şiirinde *"Hodri ölüm, bre ölüm, ölüm ey!"* diye kükreyen şair, 2008'de yazdığı bir şiirde şöyle söylüyor:

Ben bilerek hayata cinas kelimeler seçtim

Doğdum, yaşadım, gördüm, ölüme düğünle geçtim.

Cumali'den geleceğe güzel ve yüksek sesli şiirler kalacak!

Cumali Ünalı Hasannebioğlu'nun Dil, Edebiyat ve Şiir Üzerine Düşünceleri

Dil ve Şiir Üzerine Konuşmaları

Klasik şiirimizin ustaları bir taraftan bu büyülü sanatın en mükemmel örneklerini verirken, bir taraftan da yazdıkları kasidelerin, gazellerin ve mesnevilerin içinde şiirin ve sanatın felsefesini de yapmışlardır. Bu açıdan bakıldığında görülür ki divan şairleri okuyucunun karşısına aynı zamanda, güçlü bir şiir filozofu kimliği ile çıkarlar. Yani eski şiirimizin metinleri içerisinde yapacağımız ciddi bir araştırma bizi, artık bir dünya edebiyatı boyutunu kazanmış bulunan bu şiir geleneğinde inanılmaz derecede güçlü bir poetika ve sanat ontolojisi damarının bulunduğu gerçeğine götürecektir.

Dünya kültür mirasına yaptığımız en güçlü katkılardan biri olan klasik şiirimizin kaynağından beslenme şansını yakalamış edebiyatçılarımızdan biri de Cumali Ünalı Hasannebioğlu'dur. Cumali Hasannebioğlu şiirlerinde ve edebiyat konulu yazılarında işte bu, şiir ve şiirin felsefesi meselesine de eğilmiş ve bu konuda güçlü sanatkâr duyarlılığı ve felsefî yeteneğine dayanarak "şiir, dil, edebiyat ve sanat üzerine konuşmalar" yapma gereğini duymuştur.

Bugünün kurulukla, sıklıkla ve derinliksizlikle malul sanat ve edebiyat dünyasına güçlü tenbih mesajları niteliğindeki bu konuşmalar, üzerinde tahliller yapılması gereken gerçekleri içermektedir.

Biz bu yazımızda Hasannebioğlu'nun Hece Taşları Dergisi'nde yayınladığı "Şiir Üzerine Konuşmalar"ından hareketle onun bu konudaki görüş ve değerlendirmeleri üzerinde duracağız ve ardından yazdığı şiirlerin içerisinde şiiri ve şairi nasıl değerlendirdiği/nasıl tasvir ettiği hususunu anlamaya çalışacağız.

Cumali Ünalı Hasannebioğlu, duayen şair kimliği ile dil ve şiir ilişkileri bağlamında bizim kadim edebiyat ve şiir geleneğimizin estetik kodlarından beslenen dikkate değer yaklaşımlarda bulunmaktadır.

Hasannebioğlu, 27 Ağustos 1987 tarihinde 26. Struga Şiir Akşamları'nda "Şiir ve Dil" konulu sempozyumda sunduğu bildiride şiirin dil ile olan ilişkisini ele almanın zorluğundan söz açmakta;

dilin konuşma dilindeki basit kurgulamasının şiirde birden bire giriftleşmeye ve zenginleşmeye başladığını ifade etmektedir.

Şiiri bir nevi büyü ve simya olarak tanımlayan Hasannebioğlu konuşma dilindeki basit kelimelerin şiirin simyası ile altına döndüğünü söylemektedir:

"Şiirin, dil ile olan ilişkisini ele almanın zorluğu vardır. Öncelikle, şiirin, dil ile kurulan bir yapısının olması, ikinci olarak da, kendi dilimin mantığı içerisinde düşündüğüm şeyleri, tercüme ile söyleyeceklerimi kendi dillerinin mantığı içinde anlamak durumunda olan ve üstelik kendi dillerinin şiirini kuran insanlarla muhatap olmanın zorluğudur."

*"Konuşma dilindeki basit kelimelerin, şiir dili olurken birdenbire zenginleşmesindeki "büyü" nedir? Ortaçağda değersiz madenlerden altın elde etmeye çalışan "simyacı"lardan söz edilir. Bunlar, alım satım değeri çok düşük madenleri, bazı kimyasal olaylara tabi tutarak, altın olduğunu savundukları yeni bir şey elde ederlermiş. Elde ettikleri şeyin altın olup olmadığı fazlaca önemli değil. Önemli olan, farklı ve daha zengin bir yeni oluşuma ulaşmış olmalarıdır. Bu oluşumu sağlamak için kullandıkları kimyasal reaksiyonları da, konuşma dilindeki kelimenin şiir olurken uğradığı büyüye eşit düşünmek mümkün."*¹

Şiirin sihir ile konusunda klasik şairlerimizin yazdıkları sayısız beyit arasından seçtiğimiz aşağıdaki beyitler Hasannebioğlu'nun klasik şiirin kodlarına ne ölçüde aşına olduğu hususunu açıklığa kavuşturacaktır:

*"Her kaçan şî'rüm yazam hâmem Revânî sihr ider
Şâhid-i nazmum ola tâ kim yavuz gözden emîn"*²

*Prof. Dr. İstanbul Arel Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

1 Cumali Ünalı Hasannebioğlu, "Şiir Üzerine Konuşmalar -4-" Hece Taşları, 19, s. 4. (2016)

2 Revani Divanı, g. 306/5.

(Ey Revani; ne zaman şiir yazmaya başlasam; kalemim, nazmımın güzelini kötü gözlerden korusun diye sihirler yapar.)

*“Ahmedâ ger şi’r ile dirler sana sihr-âferîn
Nazm içinde niçeler mu’ciz-nümâ dirler bana”³*

(Ey Ahmed, eğer sana şiir hususunda sihirbaz derlerse de, birçok insan nazm işinde benim mucize gösterdiğimi söylerler.)

Cumali Hasannebioğlu, şiirin kendisine has bambaşka bir düzeninin, akla sığmaz bir nizamının, sırlı bir yapısının olduğunu söylemekte ve dolayısıyla, şairlerin olağanüstü bir ölçü ve düzen duyarlılığına sahip kişilikler olduğunu şöyle ifade etmektedir:

“Şiir geneli içinde tekniğine dönersek... Akıl almaz bir nizamı, intizamı, düzeni barındırır içinde şiir. Görünüşte sere serpe, özensiz, ölçüsüz bilinse de; olağanüstü bir ölçü ve düzen duyarlılığına sahiptir kendi içinde, gizlice. Bir yapı düşünün ki, minik bir taş parçası bulunması gerektiği yerde değilse, yıkıl-sın o koca yapı. Bir resmin, rengi, biçimi iğretiye; o bütünsel güzellikten de eser yok denilebilir. Eksiktir, çirkindir, nâtamamdır o büyüleyici mekân.”⁴

Bu paragrafın son iki cümlesinde sayın Hasannebioğlu, gerçek anlamda hendesi bir mükemmeliyete sahip klasik şiirimizin, eksikliği/noksanlığı dışlayan, kusursuzluğa ayarlı iç strüktürünü tanımlar gibidir.

Değerli şair Cumali Ünalı Hasannebioğlu bu ülkenin entelektüel kesiminde iflah olmaz bir hastalık gibi yaygınlaşmış bulunan, geçmiş karalama ve bu bağlamda klasik şiirimizi küçük görme yaklaşımına karşı çıkar ve bir dünya dilinin ve insanlığın malı olmuş şiir-i kadimimizin hakkını verir. Bunu yaparken, Divan şiirinden beslenen nadir şairlerden biri olan merhum Cemal Süreya’nın bizim öz edebiyatımız ile ilgili bir değerlendirmesini gündeme getirir:

“Bazı çevrelere göre Osmanlı’nın edebiyatı, hayattan kopuk; şiiriye sanal ortamdır, dayanaksızdır. Buna itirazı olanlar da var: Cemal Süreya gibi şiire ziyadesiyle vakıf zevatin, Osmanlı şiirini, bir ‘imparatorluk şiiri’ olarak olarak tarif ve tavsif etmesi gibi.”⁵

Divan şiiri, tarihin hiçbir döneminde ve hiçbir

3 Karamanlı Ayni Divanı, g.28/6.
4 Cumali Ünalı Hasannebioğlu, “Şiir Üzerine Konuşmalar -2-” *Hece Taşları*, 17, s. 4. (2016)

5 Cumali Ünalı Hasannebioğlu, “Şiir Üzerine Konuşmalar -2-” *Hece Taşları*, 17, s. 5. (2016)

toplumda görülmemiş bir şekilde, hükümdarlar tarafından himaye görmüş; bir anlamda, imparatorluğun ve çok dinli, çok kültürlü, çok etnik unsurlu ümmetin sosyal organizasyonu olan bu dünya devletinin dili olmuştur. Hiçbir dönemde ve hiçbir coğrafyada bizdeki gibi, hükümdarlarından büyük çoğunluğunun şair olduğu bir topluma ve bir devlete rastlamak mümkün değildir.

Cumali Hasannebioğlu bu husustaki görüşlerini şöylece özetlemektedir:

“Şiirin dili ile ilgili olarak söylemek istediklerim bu kadar değil. Benim yaşadığım ülkedeki şiir dilinden söz etmek isterdim. Bin yıldan daha fazla bir zaman içerisinde, sanıyorum kırk-elli civarında devleti barındıran bir coğrafyaya hâkim olmuş; bu coğrafyanın dili, kültürü ve sanatıyla yoğrulmuş, yeni bir zevk, yeni bir sanat oluşturmuş ülkemden söz etmek isterdim. İmparator olan padişahlardan birçoğunun şiire büyük bir saygı duyduğunu, şiirle dilenen özürlerin karşılığında can bahsettiğini, suçlunun suçunu affettiğini gördüm kitaplarda. Kadı Burhanettin adında bir şair-padişahın, o dönemin en etkin gücü olan Timur’a karşı şiir ile harp ilân ettiğinin şiirini okudum.”⁶

Üç büyük dilin (Türkçe, Arapça, Farsça) söz varlığına dayalı olarak icra edilen; binlerce yıllık bir tarih derinliğine uzanan ve Adriyatik Denizinden Çin Seddine kadar milyonlarca kilometrekarelik bir coğrafyada ortaya çıkmış çok zengin kültür, din, felsefe, mezhep ve etnik unsura dayalı klasik Türk edebiyatı geleneğinin ana kaynaklarını 1. Din/Tasavvuf; 2. Bilim ve Felsefe; 3. Mitoloji/ Destan, Tarih ve Osmanlı gündelik hayatın yansımaları ve 4. Estetik Değerler sistemi olarak tasnif etmek mümkündür.

Bu zengin ve ihtişamlı menbalalardan hayat bulan klasik edebiyatımızın en fonksiyonel kaynağı Osmanlı gündelik hayatının renkli yansımalarıdır. Klasik şiir metinlerini şerh eden araştırmacılar için bir kültür arkeolojisi meselesi ve keşif alanı konusu olan Osmanlı hayatının yansımaları hususu Divan şiirinin canlı bir gelenek olduğunun da belgesi durumundadır.

Gelişmiş şair duyarlılığı ve klasik Türk edebiyatının derin gerçekliliği ile ilgili duyarlılığı nedeni ile Cumali Ünalı Hasannebioğlu, divan şiirinin canlı hayat gözlemine dayalı olduğu meselesi ile ilgili olarak, kendi hayatındaki gözleme dayalı bir anekdotu bizlerle paylaşmaktadır.

6 Cumali Ünalı Hasannebioğlu, “Şiir Üzerine Konuşmalar -4-” *Hece Taşları*, 19, s. 4. (2016)

Bu çok ilginç ve sevimli anekdot birtakım çevrelerin haksız olarak klasik edebiyatımıza vurmaya çalıştıkları yaftayı da geçersiz kılmakta ve insanlığın kültür mirasına armağan ettiğimiz ölümsüz şiir geleneğimizin günümüze kadar uzanan diriltici bir nefese sahip olduğu gerçeğini ispatlamaktadır.

Şimdi, Üstad Hasannebioğlu'nu dinleyelim:

“Yine benim ülkemde birkaç yüzyıl önce yaşamış ve geriye bugün dünya şiirinin çok has örnekleri olarak anılan bir güzellikler ülkesi bırakmış olan Şeyh Galib’den söz etmek istiyorum. Ayrıca, üç yaşındaki küçük kızımın da. Bir gün balkonda otururken, “Baba, tırnak aydede’ye bak!” diye bir çığlık attı ve eliyle gökteki henüz birkaç günlük yeni ayı gösterdi ısrarla. Birdenbire bu büyük şairin, aşağı yukarı şöyle anlaşılabilecek güzel şiirini hatırladım: Ay yenisi niye kendini fazlaca önemsiyor, sevgilimin kesip attığı tırnak kadar değeri yok.”⁷ Birisi, elli yaşın üzerinde, konuştuğu dilin en büyük şairlerinden biri, diğeri, bu şairden yüzyıllarca sonra doğmuş, üç yaşında küçük bir çocuk. Şöyle bir sonuca ulaşısam, umarım edebiyat tarihçileri ve edebiyat okutan okulların hocaları beni fazla kınamazlar: Şiir özgürlüktür, şiirin dili de özgürlüğün dilidir. Eminim ki, sizler de çocuklarda şahit olmuşsunuzdur, en güzel şiir dilini de bu nedenle çocuklar kullanıyor.”⁸

Üstad Cumali Ünalı Bey’in 1987 yılında henüz üç yaşındaki kızının, gördüğü “yeni ay” ile ilgili olarak yaptığı “tırnak” benzetmesi kendisinden asırlarca önce yaşamış ve bize inanılmaz derecede zengin bir dil, kültür, sanat ve estetik mirası bırakmış bulunan şair dedelerinin kalemiyle nasıl da esprili beyitlere vücut vermiştir, görelim:

*Zemine na’lçen nakşî hilâli vereli revnak
Felek yırtar yüzün mâh-ı nevi her ay edip tırnak⁹*

(Sevgilim! Ayakkabındaki ökçe demirlerinin hilal şeklindeki nakışları yeryüzüne parlaklık ve güzellik vereli, felek, kıskançlığından, her ay yeni aydan tırnak çıkartıp yüzünü yırtıyor.)

7 Çevirisi yukarıda verilen, Şeyh Galib Divanı’nın 312. gazelinin ikinci beyti şu şekildedir:

Ay yenisi gökde ne ülker satar

Değmeyecek kesdiği tırnağını

8 Cumali Ünalı Hasannebioğlu, “Şiir Üzerine Konuşmalar -4-” *Hece Taşları*, 19, s. 5. (2016)

9 Hayali Bey Divanı, g. 236/1.

Ser-i nâhunların k’olmuş meh-i nev

Yaraşmaz kim sala hurşide pertev¹⁰

(Sevgilim! Tırnakların parlak yeni ay gibi görüldüğü için, güneşin ışık salmasına gerek kalmadı.).

Hasannebioğlu, Makedonya’da düzenlenen 26. Struga Şiir Akşamlarında, “Şiir ve Dil” konulu sempozyumda, Türkiye adına sunduğu bildiride şiir ile insanlık onurunun aynı çizgide çakıştığını söylerken de çok önemli bir gerçeğe dikkat çekmiştir. Ona göre şiir, tarihin her döneminde, ezilen insanların sırlı çılgılığıdır. Evet; şiir âşık gönüllerden gökyüzüne yükselen ve zulmü temsil eden feleğin dokuz kat kalesini yerle bir eden ateşli, dumanlı bir çılgıktır:

“Şiir ister bir fısıltı, isterse bir çağlık olsun, her zaman, insanoğlunun var olduğu ilk günden günümüze dek, takip ettiği insanlık onurunun çizgisine denktir. Bu çizgi, yani insanlık onuru çizgisi, şiirin onurlu çizgisi ile her zaman çakışmıştır. Şiirin, tarihin her döneminde ezilen insanların sesi olduğu bir doğrudur. Ancak, sürü olmayı kabul etmeyen, bir bakıma inandığı doğrulara uygun olarak yaşamaya çalışan bir seçkinler gurubunun sesi olduğu da, aynı oranda doğrudur. Şiirin dilini çoğu zaman bir çılgılığa dönüştüren sır da budur.”¹¹

16. Yüzyılın büyük şairi Emrî de şiirin bir çılgılık, bir ses olduğunu ne güzel ifade etmiştir:

Bâg-ı tab’umda hazân gördün ise olma hamûş

Eyle bu şi’re ser-âgâz gel ey bülbul-i cân¹²

(Ey can bülbulü! Tabiatımın bahçesinde artık sonbahar manzarası gördün ise sakın susma; gel de bu şirin sesine ses kat!)

Taşlıcalı Yahya Bey de okunan şiirinin çılgıktan bir ok gibi gökyüzüne yükselip Süreyya takım yıldızını sildiğini söylemektedir:

Yara ey Yahyâ bu şi’rüm okunurken dün sabâh

Tîg-i ahum nazm-ı Pervîni felekde kıldı hâkk¹³

Şair olup da şiir-aşk bağlantısına dikkatini yoğunlaştırmamak, “aşk olmadan meşk olmaz” fehvasınca, şiirin aşk ile kopmak bilmeyen sebep sonuç ilişkisinin farkında olmamak mümkün mü! Elbette mümkün değil...

10 Hamîdîzâde Celîlî Divanı, b. 1664.

11 Cumali Ünalı Hasannebioğlu, “Şiir Üzerine Konuşmalar -4-” *Hece Taşları*, 19, s. 5. (2016)

12 Emrî Divanı, 26.

13 Yahya Bey Divanı, 5

Çünkü yüreğin hüznler kulübesinde harlanan aşk ateşi ile yanmadan, beynin kıvrımlarında kopan aşk fırtınasına tutulmadan şair olunur mu? Elbette olunmaz!

“Ölüm Bile Aşk İle”; “Mâdem ki Aşk” ve “Aşk ki Büyük Yalnızlık” diyen ve bütün şiirlerinin toplandığı kitaba “Andolsun Aşka” unvanını veren Şair-i mâderzâd Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da şiir ve aşkın vazgeçilmez ilişkisini şöyle anlatıyor:

“Neden bileşkelerine ayıracağız ‘şiir’i ve ‘aşk’ı? Bir bilimsel makale gibi, analiz ve sentezini yapabilmek için mi? Üzerinde ne kadar çok düşünürsek düşünelim, ‘şiir’ ve ‘aşk’ gibi iki kavramı, bileşkenlerine ayırmak mümkün görünmüyor. Kaldı ki, hangisi diğerinin öncülü veya kim kimin ardılı, onu da bilmek mümkün değil. Bunun gibi, nasıl ki aşkı ve şiiri parçalamak mümkün değildir; o halde ‘bütün aşklar’ ve ‘bütün şiirler’i de aynı biçimde ortak paranteze almak hayli zor.”¹⁴

Gelin, şiir-aşk ilişkisi ile ilgili olarak bir de, aşk-ı mecazî köprüsünden geçip hüner atlarını aşk-ı hakikî meydanında doludizgin koşturan şiir ülkesinin anlı şanlı sultanlarına kulak verelim:

*Oda yanar gönülüm ger zamîre ışkî geçe
Çü şî’ri lebleriyiçün diyim sözüm sulanur¹⁵
(O sevgilinin aşkı içime girse, gönlüm tutuşur ve onun dudakları için şiir söylesem, sözüm sulanır.)*

*Gıdâ-yı rûh durur cümle şî’ri Yahyânun
Gedâ-yı ‘ışk olalı oldı ol emîr-i kelâm¹⁶
(Yahya’nın bütün şiirleri ruh gıdasıdır. Yahya aşk dilencisi olalı, sözün sultanı oldu.)*

*Söyledür ıssını mâl eski meseldür dilde
Beni ‘ışkundur iden şî’r ile böyle gûyâ¹⁷*

(“Mal, sahibini konuşturur.” diye eskiden beri söylene gelen bir mesel vardır... (Ey sevgili!) Beni böyle şiir ile konuşturan da senin aşkındır.)

14 Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, “Şiir Üzerine Konuşmalar -12-” *Hece Taşları*, 36, s. 3. (2018)

15 Kadı Burhaneddin Divanı, g. 1312/6.

16 Yahya Bey Divanı, 5.

17 Âşık Çelebi Divanı, 3/4

Hasannebioğlu’nun Mısralarında Şiir ve Şair

Yazımızın başlarında klasik Türk edebiyatının en güçlü damarlarından birisinin poetika ve sanat ontolojisi olduğundan bahsetmiş ve bu konuda Divan şiirinin dünya edebî gelenekleri arasında eşsiz bir konuma sahip olduğunu anlatmaya çalışmıştık.

Bu damar bizim kültürel genlerimize nakşolunmuş bir özellik olarak günümüze kadar gelmeyi başarmış ve modern dönemlerin şairleri arasında da klasik şiirimizdeki kadar olmasa bile önemli oranda şiir filozofları yetişmiştir.

Onlardan birisi de bugün kendisi ile ilgili bu hatıra sayısı yayınlanmış bulunan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu’dur.

Aziz dostum Cumali Hasannebioğlu’nun *Andolsun Aşka* kitabındaki bütün şiirlerinin içerisinde şiir ve şair ile ilgili olarak yapılmış bulunan poetik yaklaşımlar, şiir ve şair hakkında yapılmış estetik teşbih ve tasvirler de şöylece sıralanabilir:

bu münâcât göğeri, affolma topraklarına uzatmış boynunu umudun

bir şiir menekşesi arzolunur niyaz ellerine, tek çözümlerir.¹⁸

Bu satırlarda şiir menekşe çiçeğine benzetilmiştir. Şiir ile menekşe arasındaki benzetme yönü (vech-i şebah) ise her ikisinin de boynunu affolmak umudu ile gökyüzüne, göklerin ve yerin Rabbi’ne eğmesi; niyaz ve dua ellerini göğre açması hayalidir. Şiirin menekşeye benzetilmesindeki ikinci yön de menekşenin insanı sarhoş eden güzel kokusu ve şiirin de insanı kendinden geçiren anlamıdır. Burada oldukça iyi kurgulanmış bir hüsnütalil ile karşı karşıyayız...

Şiir, derisi yüzülmüş bir kuzunun

gömgök etinde

uçuşup kıvrılan,

acıasını yitirmiş seyirmelerle

bir ılık buğu mudur?”¹⁹

Hasannebioğlu, bu mısralarda şiiri yüreğin ve beynin ürperişlerinden doğup, uçuşan, kıvrılan ve gökyüzüne yükselen ince, şeffaf ve de görünmez bir buğu gibi tanımlamakta ve harika bir tasvir yapmaktadır...

18 Andolsun Aşka, s.19.

19 Andolsun Aşka, s.73.

şiiirler söyleniyor kıvılcımına uygarlık demircisi-nin

ve artık çekiçten yankılanan “Hak, Hak” değil²⁰

Burada şiir ile ateş ve uygarlık kavramları arasında derinden bir bağ oluşturulmuş; ayrıca şair ile medeniyet kurucu birey ilişkisi ön plana çıkartılmıştır. Bir de şiirde asla ihmal edilmemesi gereken ses unsuru ve yine oldukça esprili bir hüsnüalil: Medeniyet demircisinin çekicinden çıkan vuruş sesleri şairimizin estetik tasarrufu ile mısralarda “Hak! Hak!” zikrine dönüşmüştür.

*seni övmekle yüceliyorum sevdâlım, söz yerine
bu şiirle tutuşturur bulutları kuşlar, köz yerine²¹*

İnsanın yücelişinin vazgeçilmez öğeleri: Sevgiliyi samimiyetle övme ve söz... Evet, sevmek, seveda ateşinde yanmak; sevileni yürekten gelen bir içtenlikle övmek ve aşkın ibrişimine söz incilerini dizmek; yücelişin altın merdivenidir... Şiir, ateşin hamurundan mayalanmış olmalı... Öyle ki; şiirin ateşi, hayal kuşlarının kanatlarında –yahut gagalarında- gökyüzüne taşınmakta ve aşkın söze dönüşmüş bu alevi, semayı kaplayan bulutları bile tutuşturmaktadır.

*ölü suratları mesih şiirlerle sıvazlama demleridir
nağralar atma güniüdür ey oğul kadim deliliklerle.²²*

Söz ve şiir esasında bir ihya meselesidir. Yani söz ve şiir canlıdır ve canlandırır. Ölü kalpler şiir İsa'sının nefesi ve elinin teması ile dirilir, cana gelir.. Ölmüş suratlar, hayat soluğu tükenmiş dudaklar şiirin sıvazlaması ile canlanır, görür, işitir ve söze gelir. Şiirle dirilen yüzler, konuşan dudaklar kadim ruhların dilinden konuşmaya başlar ve hayata yeniden gözlerini açmışlığın ve sonsuz özgürlüğün nağralarını atar.

Şair Cumali Hasannebioğlu'nun, klasik şiirimizin poetika damarından beslendiğinin açık bir göstergesi olan yukarıda bahsini ettiğimiz “şiir” ve “Mesih” eşleştirmesi ile ilgili olarak klasik şairlerimiz kaleme aldıkları şu çılgın beyitlere de bir göz atalım:

Mesih'im nutkumun âsârıdır mevta-i elfâza

Veren geh ebr-i nisanı veren geh mâye-i cânı²³

(Ben Mesih benzeri bir şairim; benim konuşma ve şiir yazma kudretim eseri ölü lafızlara bazen nisan bulutu bereketi, bazen de can mayası kazandırır.)

Ben disem şevk-ı lebünle okusan sen ey sanem

Mürdeler ihya ider nutk-ı Mesiha-var şi'r²⁴

(Ey put gibi güzel sevgilim; ben senin dudağının arzusu ile şiir söylesem; sen de onu okusan; bu şiir Hz. İsa'nın nefesi gibi, ölüleri diriltir.)..

Şimdi de Hasannebioğlu'nun, şerhini yapmaya çalışacağımız aşağıdaki mısralarında şiirin ve şairin en hatırlı bir konuk olarak sanat rezidansının kral dairesine nasıl da kurulduğunu ve orada sultanlığının keyfini doya doya nasıl yaşadığını hissedeceğiz:

bu şehir ki amansız

göğünü bile çekti üzerimden

*dört nal koşan ayaklarına şiirimin bukağılar vurdu
yürütünce fillerini*

zarif ve soylu arab atlarının üzerine

ebâbîl kuşları uçuruyor bir adam

gözünün bebeğinde²⁵

Bu mısraların teatral sahnesinde şehir, gökyüzü, dört nal koşan atlar, şiir, bukağı, fil, zarafet, soyluluk, arap atları, eabil kuşları, uçma ve göz bebeği sözcükleri öylesine güçlü bir kudretle seçilmiş ki; bu seçki, şairini bir kuyumcu ustası pozisyonuna yükseltmiştir. Şairimiz burada karşımıza kelimelerin eşsiz ışınlı kristallerinden muhteşem bir gerdanlık imal etmiş ve onu edebî tefekkürün boyuna asmıştır.

Evet, şehir ve şiir; birbirinden hiç ayrılması mümkün olmayan iki şey... Şehir yücelir ve düşünce semasını estetiğin pırıltılı yıldızlarıyla donatır sa şehrin sakinleri ile birlikte şiir de yücelir. Şehir yücelirse, şair Amîkî'nin “Ruhlar çekilir Hazret-i Yezdân'a giderler” dediği gibi ruhlar da yükselir ve estetik düşünüşün miracı vuku bulur. İşte o zaman şiir de Anka misali yücelir ve Divan şiirinin kabulü çerçevesinde, şairler artık ilhamlarını Felek'ten

20 Andolsun Aşka, s.33.

21 Andolsun Aşka, s.24.

22 Andolsun Aşka, s.86.

23 Koca Ragıp Paşa Divanı

24 Zati Divanı

25 Andolsun Aşka, s.104.

almaya başlarlar; hatta tarihin kaydettiği en çılgın ve en serazat şairlerden biri olan Nef'î'nin

*Tûtî-yi mu'cize-gûyem ne desem lâf değil
Çarh ile söyleşemem ayinesi saf değil*

matlalı gazelinde iddia ettiği üzere, feleği de ge-
cip Allah'ın ilhamına mazhar olurlar...

Evet, Üstad Cumali Hasannebioğlu bu mısralar-
da medeniyetimizin şehrinin amansızlığından ve
çöküşünden söz ediyor...

Şehir çökmüş ve göğünü üzerimizden çekmiş; şi-
irin dörtnal koşan küheylanlarının ayaklarına da
bukağılar vurulmuştur...

Artık meydan modernitenin Ebrehe'lerine kal-
mıştır... Ve zamane Ebreheleri istikbarın, cahili-
yenin, bedeviliğin fillerini medeniyetin, aşkın,
merhametin ve bilginin soylu arap atlarının üze-
rine yürütmüştür.

Ama şiirin gücünü yüreğinde hisseden bir adam,
şair kimliği ile ortaya atılmış ve gözünün bebeğin-
de eabil kuşları uçurtmaya başlamış; yürekle-
rinden fırlattıkları söz mermileri ile bedeviliğin
fillerini yenik ekine çevirmiştir. Şiir işte böyle bir
kudret, böyle bir koruyucu güç meselesidir Hasan-
nebioğlu'na göre...

Hasannebioğlu, Çığ şiirinde şairin aşkla ve şiirle
ölümsüzlüğe ulaşacağından bahseder:

*Aşk bizi de anacak yıllar yüzyıllar boyu
Ölümler söyleşecek şiirimde sağ gibi*²⁶

Ona göre; aşk eğer bizi de anacak olursa, yani
aşk, defterine bizi de kaydedecek olursa; aşkın di-
riltici nefesi ile yazılan şiirde ruhlar ölümsüzlüğü
tadacak ve ölümler de sağlar gibi canlanıp sonsuz
hayatın bengisu pınarlarından yudum yudum iç-
meye başlayacaktır.

Bu mısralarında Cumali Üstad bakın şiirin hayat
vericiliği, dirilticiliği konusunda âdeta Fuzuli ile
söz birliği etmektedir:

*Billah bu yaman mdır ki hâlâ
Emvâtı söz ile kıldın ihyâ*

*Mecnun ile Leyli'yi kılıp yâd
Ervahlarını eyledin şâd*²⁷

Son olarak şiiri ve şairi doğru anlamak adına Üs-
tad'ın "Sessizlik" şiirini okumalıyız:

*Kışın ölüyor şairler
Gök iğreti, toprak çorak, yeşil metruk
Çılgın bir kalabalıkta yitirince ellerini
Önce kendi tanımaz hiçbir aynada, kendini
Eksik bir dünyada yaşamak niye?
Kışın ölüyor şairler söz çürüyünce*²⁸

Çoraklaşmış bir medeniyette şairin ve şiirin ne
de trajik bir kaderi vardır!.. Bahar; hayatı, aşkı, göz
aydınlığını anlatır; kış ise hayatın ve insanın ölü-
münü, görememeyi, duyamamayı, çoraklaşmayı,
kendini yitirmeyi, zemheri soğuşunda donmayı
ve kaybolmayı, tanımamayı ve tanınmamayı ifade
eder... Hayatın soluğunun kaybolduğu böylesine
eksik bir dünyada yaşamamanın ne anlamı vardır ki!..
Böyle bir savrulmada gökyüzü iğreti bir renge bü-
rünmüş; toprak çoraklaşmış, çayır çimen terk edil-
miş ve şair yabancılaşmanın zehrini içmiş kalaba-
lıkların içinde yüzünü ve ellerini yitirmiş; kendini
aynalarda kaybetmiştir. Değerlerin, aşkın ve haya-
tın ölmeye başladığı bu vetirede söz de çürümeye
başlamış, şairler ise aşkın ve hayatın donduğu bu
kış ortamında ölüme koşan pervaneler gibi kendi-
lerini hiçliğin mum alevine atıvermişlerdir...

Taa ki aşkın yepyeni bir metamorfozuna ve dü-
şüncenin taptaze bir basübadelmeytine gözlerimi-
zi açıncaya kadar...

Aşk ile...

Aziz dostum, şiirin büyük ustası Cumali Ünal'dı
Hasannebioğlu'nun adına neşrolunan bu armağan
sayıda yayınlanması istirhamı ile, âcizâne, fakîrâne,
arz olunur...

Poetika

Ben şairim;
İçimde sihirli bir prizma var.
Işıklar, sesler, duygular çırpınır durur
Uçacakmış gibi, yüreğimde.

²⁷ Fuzuli, *Leylâ ve Mecnun*, 3076-77. beyitler.

²⁸ Andolsun Aşka, s.351

Sonra bir renk ve ses cümbüşü olur, fışkırır kalemimden

Gökkuşağı gibi nakşolur
Dağa, taşta, yere, göğe
Azar azar...
Ben şairim;
İçimde sihirli bir prizma var.

Ben şairim;
Benliğimin bahçesinde sözün kutlu ağacı var.
Kökü en gizli sırların derinliğinde,
Dalları ruhun arşını arar.
Ben şairim;
Benliğimin bahçesinde sözün kutlu ağacı var.
Ben şairim;
Beynimin kovanında
İlham arıları uğuldar.
Sözümün peteğinde
Anlamın öbek öbek balı...
Mısrarlarımda zamanın binbir çiçekli bahçesinden

Tatlar, kokular...
Ben şairim;
Beynimin kovanında ilham arıları uğuldar.

Ben şairim;
Yüreğimin kafesinde
Şiirin mucize dilli papağanı var.
Sözün şekerini aldım mı ağızıma,
Dilimden anlamın balı akar.
“Çarh ile söyleşemem”;
Âyinesi gönlüme dar...
Ruhumun vahyini duyar da söylerim;
Kays'ı Mecnun yapan cinler
Yüzüme ilham aynası tutar.
Ben şairim;
Yüreğimin kafesinde
Şiirin mucize dilli papağanı var.

Ben şairim;
Elimde Musa'nın asâsı kalemim var.
Kelimeler, cümleler bükülür önümde
Denizler gibi...

Kalemimin bir dokunuşuyla
Bengisu pınarları dökülür ak sayfalara.
Aldım mı asâmi elime bir;
Kentin büyücüleri kaçacak delik arar.
Ben şairim;
Elimde Musa'nın asâsı kalemim var.

Ben şairim;
Dudaklarımda İsa'nın nefesi var.
Kelimelere can vermek benim işim...
Harflerden bir söz kuşu yapıp ruhumdan üfle-
dim mi;
Birden, cümleler içimden kanatlanıp uçar...
Ben şairim;
Dudaklarımda İsa'nın nefesi var.
Ben şairim
Kalemim Zülfikar...
Hayder-i kerrâr'ıyım hüner meydanının.
Her an bir düşünce Hayber'i açılır bana...
Söz vadisi, tabiatımın Düldül'üne dar...
Ben şairim;
Kalemim Zülfikar.

Ben şairim;
Dilim Muhammed'in parmağı gibi, söz ay'ını yarar...
Hicretim ince nükteler Medine'sine;
Yüreğim güzellik Mekke'si diye atar...
Ben şairim;
Dilim, Muhammed'in parmağı gibi, söz ay'ını yarar.

Hasannebioğlu, “Andolsun Aşka” dedi*

Usta şair Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun bugüne dek yayınlandığı kitaplarda yer alan tüm şiirleri Beyan yayınlarınca neşredilen *Andolsun Aşka* isimli kitapta toplandı. Kitapta şairin Mevlüt Ceylan tarafından İngilizce'ye çevirilen şiirlerine de yer verildi.

Yazıyor mu yoksa söylüyor mu?

Yazmaya (aslında, “şiir söylemeye” diye düzeltmek geliyor içimden ve düzeltiyorum), nasıl ve nerede başladığım, benim de henüz bazı kısımlarını tam olarak çözemediğim, ipuçlarını kaçırdığım bir sürecin içerisinde... Bence asıl önemli olan, kendi derinliklerime döndüğümde, neden böyle bir istek duyuyor oluşumun cevabıdır. Bu içgüdünün ortaya çıkışı ile ilgili olarak bile, çok net çözümlere sahip değilim. Onu bırakın, net algıları bile hatırlayamadığım çok yer var bu konuda. Yine de, filmi geriye aldığım, bazı ipuçlarını yakalayacağımı umut etmekteyim. Mesela, çevre çözümleri ve ilişkiler, kalıtsal olduğunu tahmin ettiğim bazı farklılıklar, hatta ırşî nakiller bile söz konusu olabilir. Şiir söylemenin bende heves konumunu aşarak yaşamımın bir parçası olmaya dönüşmesi; benim de açıklıkla fark edebildiğim ve net hatırladığım bir biçimde, kelime ile çok yakın bir ilişki kurmam, ünsiyet peyda etmem, hatta daha da ileri giderek, kelimeye hâkim olma içgüdüsünün beni kuşatmasıyla ilgilidir, diyebilirim.

Sanırım 12-13 yaşlarındaydım bu oluşumu fark ettiğimde. Ben öyle hatırlıyorum. Bilinçli olarak ilk okuduğum şiirin de Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun “Paramparça” adlı şiiri olduğunu netlikle hatırlıyorum. Neden o, dersiniz, onu da bilmiyorum. Bunca bilinmeyen içinden, bilinen bir şeye, doğduğum yere geçelim isterseniz. İnsanın doğduğu yerle bir alışverişi var, bir etkilenmesi, karşılıklı uyum belki de. Uyuşma. O nedenle *Barguzu*'yu anlatmalıyım kıyısından köşesinden.

İnsan doğduğu yerin şiirini söylemeli

Tüm şiirlerimi topladığım *Andolsun Aşka* adlı, bir bakıma ömrümün divanı sayılabilecek kitabımda, birçok şiirin içinde geçer bu anlamda. Bir de bu başlığı taşıyan şiirim var. Doğduğum yer için söylediğim bir şiir. Bence insan, bir şair adam olarak, kendi şiirinde yıllara, yüzyıllara devrolma

istidadında dişe dokunur bir şey görüyorsa, onu mutlaka doğduğu yerle seslendirmeli, taçlandırmalı, doğduğu yerin şiirini söylemeli mutlaka. Ki, bilinsin hangi gül hangi toprakta, hangi çiçek hangi iklimde neşvünema bulmaktadır. İşte, bu bilinsin.

Cansever'in “*Mendilimde Kan Sesleri*” şiirindeki insanla doğduğu yer arasındaki ilişkiyi hatırlatır bir biçimde, Van Gogh'un resimlerindeki o özel sarı rengi, ancak Hollanda'yı gördükten sonra anladığını anlatmasıyla netleşmektedir bu alışveriş bizim yakın hafızamızda. İnsan yaşadığı yere benzer denilmektedir ki, haza doğrudur, kitabın tam ortasından söylenmiş bir sözdür.

Çiçekli vadi mi desem...

Peki, doğduğum yeri nasıl anlatmalı sizlere, hangi sözcüklerle? Nereden başlamalı, belki ilkbahardan ki biz buna zaten sadece bahar derdik, sizin sonbahar dediğiniz döneme de güz...

Aklınıza gelen her türlü meyvenin, dallarda çiçek açtığı bir tabiat düşünün. Yerdeki çiçekler de cabası. Yani sultannavruzdan, kardelene kadar her şey. Menekşeler çeşit çeşit, renk renk. Sütü menekşeden en koyu renklisine kadar... İlk önce kızcılık çiçek açardı, en sonra da kızcılık meyve verirdi. En son kiraz çiçek açar ve en ilk kiraz meyvesini sunardı bize.

Böyle bilirdik ezelden beri, bize böyle öğretmişti büyüklerimiz ve hayat da doğruladı bunu... Bu arada kaysı, şeftali, vişne, elma, armut, erik... Boy boy, dizi dizi iğdelerle birlikte... Bademler dağı taşı sorguya çekirdi. Cevizliklerle, üzüm bağlarını saymıyorum... Onlar ayrı bir hikâye.

Dört mevsim bir çocukluk

Özel bir kokusu vardı baharın; bir baştan bir başa kükreyerek akan, nazlı nazlı akan, küserek akan, hışırdayarak akan, süzülerek akan, bir ırmak gibi akan o güzelim Derme'nin kendine has bir kokusu vardı ve özellikle de baharda. Koca bir suydu Derme, saniyede birbuçuk mükap, yani 1,5 metre küp su akardı Derme'den, su mühendisliği terminolojisiyle.

* Nurettin Durman tarafından yapılan söyleşi <https://m.haber7.com/kitap/haber/600661-hasannebioğlu-andolsun-aska-dedi>

Yer yer düşüler, çağlayanlar, döngülerde geniş şişkinlikler, yavaşlamalar; bir yerlerde kayalara vurup başını dam boyu yükselmeler, tozbulutu gibi su damlacıkları oluşturmalar ve o kadarcık yerde gökkuşağı; gökkuşakları... Seyrine doyum olmaz bir hengâme. Su kıyısı göğertilerine yarpuzdan başla, en yeşil ota bitir.

Özet olarak anlattığım böyle bir baharı, birdenbire değil de, çocuk muhayyilesinde sanki bin yıl süren bir zamanda yaza dönüştürelim. O çiçekler önce çağla, sonra meyve olsun. Her adımını attığımız yerde bir renk, lezzet ve koku cümbüşü bulunsun...

Sonra güz, “eman” bilmez talancı ordularıyla, bir hışmı ile girsın bağa, bahçeye... Yaprak değişsin, toprak değişsin, suyun kokusu değişsin. Yazla güz arasında pestiller, salçalar, “eşgi”ler, bulgurlar, pekmezler, “gâh”lar; bilumum sebze ve meyve kuruları, annelerimizin yiğit işbirliğiyle devşirilen çocukluğumuzun minik mutlulukları...

Ve kış ve karın her yeri fethederek kurduğu imparatorluk... Suyun bile buza dönüşen ağaç uçlarına hasetle baktığı intizam. Baştanbaşa hayatı esir eden kar. Ki, biz çocuktuk ve karın üzerinde yürürdük, o kadar donmuştu ki, kar çökmezdi. Belki de bizleri mutlu etmek uğruna duruşunu bozmaz, zerrece yerinden oynamazdı o metrelerce kar. Kış, gökyüzünü, geceyi, ayı, samanyolunu bile değiştirdi, sanki dondurarak...

Sonrasını biliyorsunuz, bahar; bambaşar... İşte böyle bir cennette, yetişkin bir adam olunca, işim gereği çok dolaşmama rağmen benzerini bulamadığım bir cennette doğdum, büyüdüm. Belki de aradığım çayır çimen değildi de çocukluğumdu, o kekre taddı; ne dersiniz?

Her ne hal ise, böyle bir çocukluk yaşadım.

Şiirin altyapısı

Sonuç olarak, hâlâ bir cennette yaşadığıma inandığım çocukluğumun bu fizikî alanı, birinci etken sayılabilir şiirimin altyapısı için, o altyapıdaki doğa betimlemeleri için... İkinci etken olarak da, annemin, benim hayatımdaki olağanüstü çizgisini, etkisini, vurgusunu; bunlarla mündemik olarak da annemdeki duygu yoğunluğunu, insan sevgisini, kültürel birikiminin şiir biçiminde yansımalarını; belki de en önemlisi, çevresindeki lider konumunun, üzerimde doğrudan yansımalarını gösterebiliriz.

Şiir bir baş çekmeye... Şiir bir emperyal devletse, şiir bir fütuhatsa, bunları gözden geçirmekte fayda var... Annem okuma yazma bilmezdi, parayı birbirinden ayıramazdı; belki, bunlar kendisine gerekli de değildi. Yaşadığı hayatın, bunlara büyük çapta bir ilgisi, bir ihtiyacı da yoktu, o yüzden bunlara kırk paralık kıymet atfetmezdi. Ama annem, çevresi için, bir nevi hiç umulmadık anda başvuru bir çift gözyaşıydı, bir merhametli yürekti, bir ilaçtı annem; bir psikologdu.

Buna ihtiyaç vardı işte.

Güçlü bir ‘anne’

Komşularımızdan, gelin kaynana kavga eder, önce kaynana gelir anneme, gelini ile ilgili sıkıntılarını anlatır iki gözü iki çeşme. Annem, onunla oturur ağlar, onu yatıştırır, gelini ile ilgili merhamete davet edici bir ortam oluşturur ve rahatlatarak gönderir.

Biraz sonra gelin de gelir anneme. Onu da dinler, onunla ağlaşır, derdini paylaşır, kaynanasına karşı muhabbet dolu bir biçimde onu da gönderir. Ben, annemin, kimsenin aleyhine konuştuğunu, ya da dedikodu yaptığını hatırlamıyorum. Annem, Malatya ve çevresinde çok tanınan, saygın bir Nakşibendî-Kadiri şeyhi olan Boranlı Hacı Mustafa Baba'nın kızıydı, tekkenin manevi atmosferinde ve kültür harmanında yetişmişti. Onun için insanları, salt insan oldukları için seviyordu, onun için muazzam bir kültür birikimi vardı.

Dilenciler ya da çingeneler gelirdi mahalleye. Annem o dilencilerin çoğuyla ahabtı. Özel adları olanlar da vardı, mesela “Perşembe Bacısı” sadece Perşembe günleri gelirdi. Evde konuk eder, onlarla sohbet eder, ikramda bulunur ve onlara vereceklerini, mutlaka özür diler gibi verirdi.

Çingeneler gelirdi; hele bir “Cingen Elif” vardı ki annemin has dostuydu. Evimizde konuk eder, sonra da bir şeyler verir, gönderirdi. İşin tuhafı, dilencileri de, çingeneleri de konuk ederken onlara kraliçe muamelesi yapardı. Onlara çok soylu konuklar olarak hürmet eder, hizmet eder, değer verirdi. Mükrimdi. Alevilerle, Kürtler için de öyle. Onlarla da konuşacak çok şeyler bulurdu.

Annem, herkesten farklı bir biçimde yorumlardı hayatı ya da alışılmadık bir biçimde... Çocukluğumda hatırlıyorum, dışarıda kar veya yağmur yağdığını söylesek anneme, cevap hazırdı: “Mülküne yağıyor.” Öylesine, hayatla iç içe bir bilinçlilik hali. Bunu dayılarımda da gözlemlemiştir. Ço-

cuktum, dayımla birlikte, buğday harmanına gitmiştik. Bizde 16 kiloluk bir tahıl ölçęi vardı, adı kırat... Dayım ilk kıratı doldurdu, çuvala koyarken saydı: “Birdir Allah, Bir!”. Sonra bilinçli olarak iki demedi, sustu; ama ikinci kıratı çuvala boşalttı. Sonra üç, dört diye sayarak, tüm ürünü çuvalara yerleştirdi. Bu, yetiştikleri ortamın, din ile realite arasında, dini hassasiyetlerle gerçek hayat arasında kurduğu, güzelliklerle dolu bir köprüden kaynaklanıyordu ve hayatı yorumlayış, algılayış biçimiydi, öylesine doğaldı. Benimle, özel olarak ilgilendiğini hatırlıyorum annemin. Bana birçok güzelliği annem tanıtmıştır.

Günbatımını dakikalarca seyrettiğimiz çok olmuştur, küçücük bir çocukken, annemle. Ya da, yeni biçilmiş otların o çıldırtıcı kokusunu fark ettirirdi akşam serinliğinde. Bu bana, görünüşte hiç benzemese de, Peygamberimiz’in, herkesin tiksindiği, şişmiş köpek leşinde bile bir güzellik vurgulayıp, “ne güzel dişleri var” demesindeki ayırt edici, ama bu farklılığı her alana yayıcı algılamamızın bir süreği gibi gelmiştir hep. Annemin, benim şiirimin altyapısında, temel atıcı ve yönlendirici, biçimlendirici bir fonksiyonu olduğunu, bu nedenlerden dolayı düşünmekteyim. Kaldı ki, benim doğumumla, annemin geleceği ve hatta incinen gururunun onarılması arasında çok belirgin bir bağ da vardır. Kısaca, uzun süre erkek çocuğu olmamış annemin. Hâkim olan kurallar, bir bakıma aşağılanması gerektiği sonucunu doğuruyormuş. Mutlaka bir oğlu olması lazım... Nasıl olacak bu? Uzun yıllar bu özlemle yaşıyor, yok...

“En çok sevdiğin şeyi kendine yasakla, oğlun olur” demişler. Annem de ciğeri çok severmiş; ben doğduktan sonra, ölünceye kadar ciğer yemedi benim anam, canım anam.

Şiire yönelmemdeki sır

İşte bu ince ve hayatı doğru algılamış, okuma yazması olmayan anne, bana ne şiirler okurdu, ne maniler, ne gazeller... Fuzulî’den, Yunus’tan, Niyazi-i Mısri’den... Şiirle ilk uğraşım, belki de hoşuna gitmiştir. Öyle olmasaydı, dergilerde şiir yayınlamaya başladığımda, asıl soyadımızın “Hasannebioğlu” olduğunu, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki yasaklamalardan dolayı, bu soyadı alamadığımızı, o nedenle de, dergilerde yayınlanan şiirlerimde, Hasannebioğlu soyadını kullanmamın doğru olcağını söyler miydi? Belki de kulağındaki şiirlerin, ırsî bir sürekliliği olduğunu düşünüyordu. Annemin dedesi Nakşî-Kadiri şeyhi Abdullah Fahri

Baba da bir şairmiş ve şiirleri zikirlerde terennüm ediliyormuş. Daha sonraları şiirleri bir kitapta toplanıp yayınlandı. Bunları, çok sonraları öğrendim, şiirimin kökleriyle ilgili düşünmemi gerektirecek sorulara yanıt ararken, kendiliğinden gelişti.

Şiire yönelmemdeki, daha doğrusu şiir mecrasında kendi çatlağını bulan su gibi, kelimeyle buluşmamın altındaki sır bunlar olabilir. Bunların tamamını net olarak bir nedene bağlamak ve formüle etmek mümkün görünmüyor bana.

Zaman zaman benimle yapılan söyleşilerde, sorulara karşılık, bunları anlatmaya çalışıyorum. Belki, onların bir kitap olarak yayınlanması, şiir ve çocukluk konusuna bir açılım getirebilir.

Ya da bir bilim adamının, sosyolojik, psikolojik, hatta çevrebilim verilerinden hareketle, edebî bir çözümleme denemesi için toplu şiirlerimi didikle-mesi, edebiyat tarihi açısından geleceğe devşirilen bir kazanç olabilir.

***

Babaannemle çok az birlikte kaldık, altı yaşıncıdaydım öldüğünde. Âlim bir kadındı, babası Hacı Mehmet Tefvik Efendi, El-Ezher’i bitirmiş bir âlimmiş. Babaannem de âlimdi, kendine ait bir kütüphanesi vardı. Bazı elyazması kitaplarını saklıyorum. Beni çok severdi, bana maniler söylerdi ölümüne yakın. Yatağa bağımlıydı. Ben büyük erkek torun olarak, onun şehzadesiydim. Çok değer verirdi bana. İki dedemin de kişiliğimin oluşmasında etkileri vardır.

Babamın babası Hasannebizade Hacı Cumali Ağa Yemen gazisiydi. Yedi yıl savaşmış çöllerde. Çok yiğit bir adammış. Ben doğmadan önce ölmüş, onun adını taşıyorum, geleneğe uygun olarak. Yüzelli yıl kadar önce, İzollu’da, Fırat nehri kıyısında binlerce dönüm arazilerini bırakıp Barguzu’ya gelmiş ve sıfırdan büyük bir malvarlığı edinmiş yeniden. Öylesine dirayetli bir adam... Onun hikâyeleriyle büyüdüm. Annem başta olmak üzere, herkes onun kıssalarını anlatırdı. Nerdeyse birlikte yaşamışız gibi, her halini biliyorum.

Annemin babası nakşî-kadiri şeyhi Boranlı Hacı Mustafa Baba, ben üniversitedeyken öldü. Birlikte hayli şiirler okuduk. Niyazi-i Mısri’ye o dikkatimi çekmiştir. Balkan gazisidir; şeyhler için bir askerlik muafiyeti olmasına rağmen, bu hakkı kullanmak istemeyip harbe gönüllü gittiği söylenmektedir. Çok yakışıklı, çok güzel bir insandı. Gençliğini nakledenlerden, ailemizden olmayan

yabancılardan duydum, tam bir erkek güzeli imiş gençliğinde de...

Malatya'da bir dedem yiğitliği ile tanınırdı, diğer dedem de manevi oluşumunun insanlarda bıraktığı saygınlığıyla... Babam, babasından yiğitliği almıştı, ama diğer dedem de onu sabırla eğitmişti. Annemse, tekkenin manevi ikliminde sabırla ve sevgiyle, merhametle biçimlendirilmiş; gelin geldiği hanede ise mertlik ve yiğitlikle eğitilmişti. İkisinden de izler taşırlardı. Ben, davranış biçimi olarak, daha çok adını taşıdığım dedeme benzetilmekteyim akrabalarca ve onu tanıyanlarca. Böyle bir ortamda geçti çocukluğum.

Ansiklopediyi baştan sona okudum

Ortaokul son sınıfla, lise birinci sınıftan itibaren başladı edebiyatla bilinçli ilgi. Şunu da açıklıkla belirtmeliyim ki, beni özel olarak yazmaya ve okumaya kimse teşvik etmedi. Her şeyi öğrenmeye ve bilmeye meraklıydım. Bilmediğim o kadar çok şey vardı ki, bu nedenle okuma açtydım. Onüç-ondört yaşlarında bir genç-çocuk iken, bir ansiklopedinin bütün ciltlerini okumak için, haftalarca teyzemlerde kaldım. O ansiklopedi onlarda vardı, bizde yoktu. Hemen hemen bütün ciltlerini, tüm maddelerini özümseyerek okudum. Sabahtan akşama kadar, durmaksızın...

Ablamlarda, Ulus ve Dünya gazeteleriyle, o yıllarda yayınlanan Kim ve Akis dergilerinin eski sayılarının tıka basa dolu olduğu bir oda vardı. O odaya girer ve sabahtan akşama kadar günlerce gazete, dergi okurdum. Birçok şeyle göz aşinalığım, zihnî alışkanlığım öyle başladı. Babam, her gün Tercüman gazetesi alırdı, bir de Cemal Kutay'ın "Tarih Konuşuyor" serisi kitaplarını... Çocukluğum onları okumakla geçti. Okuryazar olduğum çevremde belirginleşince, herkes kitap, dergi ve gazeteyle beslemeye başladı beni.

Ah o ilk okumalar yok mu? O çizgi romanlar...

Unutmadan belirteyim, belki ilgisiz gibi görünecek ama, Tommiks, Teksas, Red Kid, Kinova, Tex, vd. gibi çizgi romanları kiralayarak, sabahtan neredeyse akşama kadar okuduğumuz kitapçıların, oluşumuma katkısını da şimdi daha çok iyi anlıyorum. Bütün bunlar, bu yeraltı ırmağı, bu aküfer gibi oluşan basınçla bir yerden yeryüzüne çıkacak ve kaynak olacaktı mutlaka.

Ve oldu. Ortaokul son sınıfta, Fatma Layık adında bir Türkçe öğretmenimiz vardı. Hem kurallar çerçevesinde ders verir, hem de kuralların dışına

çıkabilecek esnekliği taşırdı. Güncel sanat dergilerinden, beğendiği şiir, öykü ve denemeleri, etkili üslubuyla sınıfta okurdu. Beni çok etkilemiştir.

Bir gün, bir kompozisyon yazılsı yaptı. Konu fizikî ve ruhî portreydi. Ben de bizim sınıfta ve mahalleden çok sevdiğim arkadaşım İhsan Özdemir'i anlattım. Bu kompozisyonun benim açımdan önemli oluşunun bilinciyle, isimleri ayrıntılı olarak veriyorum. En yüksek notu verdiği gibi, o kompozisyonu tüm sınıflarda okudu. Benim kopma noktam orası olabilir. Kendime güvenmeye başlamamın ilk noktası orası olabilir. Belki de, bugünümü hazırlayan gün, 1963 yılındaki o olaydır.

Sonra lise birinci sınıf... Malatya Turan Emek-siz lisesi... Yine kompozisyon dersi, yine en yüksek not... Öğretmenim Adile Türkmen o kadar çok beğenmişti ki, lisenin çıkardığı sanat dergisi olan Yeni Adım'da yayınlanmasına karar vermişti. İlk yayınlanan edebiyat ürünüdür, "Hayatta Kalem" başlıklı o kompozisyon. Sanıyorum yıl 1964'ün sonuna doğruydı yazıyı yazdığım, 14 yaşındaydım ve adımı bir derginin kapağında gördüm kısa bir süre sonra, Ocak 1965'te. Hoşuma gitti tabii ki...

Şiirle muaşakamın başladığının resmidir

Lise ikinci sınıfta, arkadaşlarla birlikte sanat dergileri çıkarma girişimleri, İstanbul ve Ankara'da yayınlanan önemli dergilere şiirlerimizi gönderip, o dergilerde adımızı görmenin mutluluğu, bundan sonra kendiliğinden geldi... Lise ikide ve sonda (1965-1966), Fuzuli divanını, zorunluluktan değil, sadece sevdiğimden, baştan sona ezberlediğimi hatırlıyorum.

Peki, şiir söylemeyi neye borçluyum? Bilmiyorum. Yazı konusunun, hatırlayabildiğim daha eski kökleri de vardı. Mesela ilkokulda tahrir diye bir dersimiz vardı, bir nevi kompozisyon. Bir konu verirdi öğretmen, biz de yazardık. O derste, belki de okulun en iyisi olduğumu çok net hatırlıyorum, olaylarla... Ama şiir yazdığımı hatırlamıyorum. İlk şiirimin, Çile adında, bizlerin çıkardığı bir dergide yayınlandığını hatırlıyorum, sanırım 1965 yılıydı. Başka yerel dergilerde de yayınlandı, ama hemen İstanbul ve Ankara'da yayınlanan Hareket, Defne gibi dergilere kaydı şiirlerimin yayını ve Konya'da yayınlanan Çağrı'ya... Şimdi o şiirlere bakıyorum; 14-15'li yaşların duygusu, düşüncesi, bilgisi, estetiği; ama yine de güzel ve hâlâ beğenilir durumda.

İlk şiirlerimi de kitabıma (Andolsun Aşka-Toplu Şiirler) aldım. Hem de beğenerek aldım yaklaşık 45 yıl önceki ürünlerimi.

Şiire yönelmem, o olağanüstü tabiatın mı sonucu, genetik mi, öğretmenlerimin cesaretlendirmesi mi, arkadaş grubunun oluşturduğu olumlu ortam sonucu mu? Bilmiyorum. Ama kendimi hep bir şiir çırağı, şiir öğrencisi gibi gördüm. Bunu da net hatırlıyorum. Hâlâ kendimi şiirin çırağı olarak görürüm. Bence sanatta ustalık öldükten sonra başlar, ustalık olacaksa... İnsan yaşıyorken, kalfalığı bile olmayan bir çıraklığı yaşar; hayatta da, sanatta da... 13-14'lü yaşlarda söylediğim ve o yıllarda yayınlanan yerel dergilerde rubailerim, gazellerim var; çok güzel buluyorum hâlâ. Yine o yıllarda Fuzulî'ni bir gazeline söylediğim tahmis var, çok akıcı, kurallara uygun ve hâlâ çok güzel. Diyeceğim şu, hayatım şiirden ibaret değildi, ama şiirin köklerine nüfuz edebilmişim diye düşünüyorum.

Aslında tahsil hayatım da, en az şiir serüvenim kadar ilginçtir. İlkokula 5 yaşında başlamışım, ama iyi bir öğrenciydim. Beş yaşında adımlı yazabiliyordum ve evde bulduğum her yere adımlı yazdığım, beni okula göndermek "zorunda" kalmışlar, evdeki duvarları ve tahtaları kurtarmak için. Başarılı olunca da sürmüş öğrenciliğimiz. Ortaokul son sınıfta okul birincisiydim, tüm notlarım 10'du. Lisede vasat bir öğrenciydim. Şiirler yazmaya başladım. Lise sonda birdenbire, tüm okulda çok popüler oldum, okulda, Namık Kemal'in Zavallı Çocuk adlı oyununda başrolü ben oynadım. Bu, derslerde de başarıyı getirdi.

Şehir ne kadar etkili edebiyatçı üzerinde?

Minik bir hatırlatma: Edebiyat ve kompozisyon-dan her zaman ya 10 aldım, ya da ona yakın notlar... Ama üniversite sınavında da çok başarılı oldum. Edebiyat bölümünde okumama rağmen, çok yüksek bir fen puanı aldım. O zamanlar 6 fakülte tercih etme imkânı vardı. Ankara Siyasal, Ankara Tıp, Ankara İlahiyat, İstanbul Hukuk, İstanbul Edebiyat ve Erzurum Ziraat fakültelerini tercih ettim. Hepsini kazandım. Ziraati seçtim. Ailemde çok sayıda ziraat mühendisi vardı ve o zamanlar ziraat fakültesi çok önemliydi, zor girilen bir okuldu. Kaymakamların 450 lira maaş aldığı o yıllarda, ziraat mühendisleri, sonraları benim de çalıştığım Topraksu'da 1600 lira maaş alırlardı ayda. Bütün bunlar bir araya gelince, ben de lisans eğitimi için Erzurum Ziraat Fakültesi'ni seçtim. Çok da iyi ettiğimi yıllar sonra daha iyi anladım.

Erzurum, hem şehir olarak, hem arkadaş gurubu olarak, hem de üniversitenin imkânları olarak, benim gelişimimde çok müspet bir rol oynamıştır. Aynı dönemlerde, Erzurum'da birlikte öğrencilik yaptığımız sevgili Mustafa Kutlu, bunun üzerine kabadayılık ve ağalık kıssaları da ekleyerek, bana dair şaşkınlıkla izlediğim bir portre çizer... O yıllarda başta Hareket dergisi olmak üzere, Türkiye'de önemli görülen dergilerde şiirlerim yayınlandı, bazı dergilerin çıkarılmasında da katkılarımız oldu. Ama ben en çok Eskişehir'de yayınlanan Deneme'yi önemsiyorum. Çok genç iki lise öğrencisinin, Nabi Avcı ve Ahmet Kot'un çıkardığı, daha alt sınıflardan Murat Mercan ve Haydar Ergülen'in yardımcı olduğu o harika dergiyi... En çok onu severim hâlâ.

Erzurum Üniversitesi o zaman müthişti. Rektör Kemal Bıyıkoglu, Dekan Şaban Karataş, Türkiye çapında hocalar... Çoğuyla kişisel dostluklarımız vardı, hâlâ da sürer... Orhan Türkdoğan'dan Kaya Bilgegil'e, Orhan Okay'dan Fahrettin Tosun'a kadar çok değerli hocalarla, esaslı bir eğitim yuvasıydı Erzurum. Talebe hareketleri konusunda da, ülkede sözü edilir durumdaydı.

Nasıl bir donanımla üniversiteye gelmiştim?

Ben üniversiteye başladığımda, fikren ve sosyal hareketlilik olarak, liseden çok iyi hazırlanarak geldiğimi fark ediyorum geriye dönüp baktığımda. Malatya o yıllarda, neredeyse her yerde insanı eğiten, öğreten, bulunduğu hal üzere bırakmayıp her zaman bir adım ileri götüren, artılar ekleyen bir kültürel ortamın adıydı. Çok gençken, lise birinci sınıfta, daha ağır ağabeylerin meclisinde, Malatya Fikir Kulübü'ndeki toplantılarda varlığımızı ispat ederdik. Said Çekmegil'den Said Ertürk'e kadar çok değerli düşünce adamları ile birlikte, her cumartesi akşamı fikir kulübü toplantılarına katılırdık. Şöyle bir demokratik geleneği öğrendik orada. Her şey oya sunulurdu ve çoğunluğun tensibiyle uygulamaya alınırdı. Önce, bir başkan seçilir o geceyi yönetmek üzere. Daha sonra da, o akşam konuşulacak konular ortaya atılır, oylanır, en çok oy alan kabul edilir. Konuşmalar turlarla devam eder. Önce anlatma, sonra tenkid turları yapılır. İhtilaf-larda meclis içtüzüğü uygulanırdı. Mesela, usul hakkında konuşmanın her zaman önceliği vardı. Bu toplantılar pişirdi bizi. Düşünün ki, tenkid konusunda en acımasız düşünürlerin arasındasınız; bilmek, bilmediğinizi öğrenmek, yanlış yapmamak için dikkatli olmak, yanlış yapınca da eleştiri-

lere tahammül etmek zorundasınız. Bütün bunları öğrendik o toplantılarda. Toplum karşısında konuşma temrinleri oldu o fikir kulübü toplantıları bizim için. Bu hazırlıkla, bu donanımınla üniversiteye başladım.

Üniversiteye başlar başlamaz, diğer öğrencilerden fikrî hazırlık ve universal ortama uygunluk yönünden ileride olduğumu, Malatya'daki bilmeden hazırlandığımız aşamadan dolayı, çok net gördüm. 18 yaşını doldurmadığım için, ilk yıl resmî olarak dernek yönetimlerinde görev alamadım. Ama ikinci yıl, 18 yaşımı doldurduğumdan, ilk önce Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti seçimlerine katıldım ve yönetim kurulu üyesi oldum. Bu seçimlerde çok sevdiğim bir dostumun, rahmetli Şükrü Şamdan'ın katkılarını hatırlıyorum. Ondan sonra da hayatımda derneklerin, cemiyetlerin yönetiminde bulunmak her zaman oldu. Malatya spor Asbaşkanlığı'ndan Türkiye Yazarlar Birliği Genel Sekreter Yardımcılığı'na kadar, Azm-i Milli T.A.Ş.'den T.Şeker Fabrikaları A.Ş.'ne kadar birçok yönetim kurulu üyeliği oldu hayatımda.

Şair ünvanı kimdeydi o zaman?

Ziraat Fakültesi'nde aynı sınıfta üç şairdik: Ben, Mehmet Atilla Maraş ve A. Naci Yüksel... Sürekli olarak okuduklarımızı paylaşıp, yeni yazdıklarımızı birbirimize okurduk. Erzurum'da şair ünvanını sadece rahmetli Naci taşırdı. Çok popülerdi, teatral bir şiir okuma biçimi vardı ve bu, öğrenciler arasında çok beğenilirdi. Ziraat eğitimi almama rağmen, edebiyatın dersleriyle de ilgiliydim. Edebî konuları zaman zaman edebiyat fakültesi akademisyenleri ile konuşur, tartışırdık. Şimdi geriye dönüp baktığımda, o yıllarda, yani 1967'de sonra Erzurum Edebiyat Fakültesi'nin akademik kadrosunun, kendi dalında çok önemli isimler olduğunu görüyorum. Orhan Okay'dan Kaya Bilgegil'e kadar dönemimiz hocaları, bizden önce Mehmet Kaplan'ın hocalığı, şu anda isimlerini sayamayacağım konularında yetkin birçok öğretim üyesinin olumlu ortamı, gerçekten, birçok şeyi öğrenmemize, tartışarak netleştirmemize vesile oldu. Ciddi bir kazançtır.

Üniversite bu şekilde bitti. O yıllarda şiirleri okunan, üzerinde düşünülen bir şairdim. Daha sonra herkesin bildiği gibi Maveria, Düşünce, Aylık Dergi'de yayınlanan şiirler ve şiir üzerine düşünce üreten yazılar. Bir bakıma poetika... Daha sonra, uzun bir süre, şiirler söylüyor olmama karşılık, hiçbir yerde yayınlamadım onları. Hemen hemen

1979'da yayınlanan Çerağ'dan sonraki kitaplarının tümü de böyledir. Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören, Ölüm Bile Aşkile, Kör Sağır Dilsiz Gibi, Kalbim Ey Divane'deki şiirlerin çoğu bu durumdadır. Hiçbir sanat dergisinde yayınlanmaksızın doğrudan kitaplaşmışlardır. Kısa zamanda tükenmiş, yeni baskıları yapılmıştır; ama dergilerde yayınlanmaksızın... Doğal olarak, tüm şiirlerimin toplandığı Andolsun Aşka da aynı durumdadır.

Neden dergilerde göremedik şiirlerini?

Dergilerde şiir yayınlamamam, belki de her derginin bir koloni olarak yapılanmasına itirazımı içerir. Dergi mensupları "körler sağır, birbirini ağırlar" kavlince, birbirlerini över durur, olmayan hikmetler yumurtlayarak birbirlerini göğe çıkarırlar genellikle. Hiçbiri de kalıcı değildir bunların. Erken emeklilik oluşur. Henüz emekleme dönemindeki gençlere usta muamelesi yapıldığından, nasıl olsa artık oldum duygusuyla, kendi gelişimini sürdürmez. Oysaki sanat, bence, ölüncüye kadar sürdürülecek bir çıraklıktır. Bir şaşma, bilmeme, öğrenmeye çalışma; her an yeniden şaşma, yeniden bilmeme ve yeniden öğrenmeye çalışmanın adıdır sanat, ta ki ölüncüye kadar.

Bunu uygulayan birçok sanatçının genç/yaşlı hangi dönemine ait olursa olsun, yaptığı resimler, heykeller, söylediği şiirler, yazdığı romanlar, hikâyeler, denemeler, bestelediği müzikler, ortaya koyduğu tüm sanat yapıtları, içinde bir canlılığı, ileride olmayı, hatta çılgınlığı barındırır. Kendini usta kabul ederek ahkâm kesmeye başlayanların eserleri de, ölü doğmuş çocuklar gibi, bir süre sonra kokuşmayı, dağılmayı, yok olmayı temsil eder. Her iki anlayışın örnekleri olmuştur her zaman ve olmaya devam edecektir. Şimdi, ben de bu yargıma uyarak, ahkâm kesmeye son verip, bu yazıyı da okuyacak olanlara bırakarak; kendimi, kendi bilgisizliğimin sonsuz alanına terk etmeliyim. Bu, bana şu avantajı sağlıyor; bir çocuğun hayatı kavrarırkenki iştiağıyla, her an yeni bir şiirin ardına düşünüyorum. Hayat ve tabiat, bana yepyeni keşiflerin kapılarını açıyor.

Sanki ölümüne daha binlerce yüzyıl varmış gibi...

Sanki yarın ölecekmişim gibi...

Her ikisinin med-cezri arasında, geriye, bir ileri, bir geri giden kum yığınları; yani bizim hayatımız kalıyor.

**Şiir Şairini Takdim Eder:
Bir Şiirinin İzinde Şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu**

Ay Burcu Yorumu

*Ey siyah! Katran sür cılk yarama, yak çıkarı
Suya değdir dolunayın yüzünden çekip kanatlarını
Denize. O sonsuz gaybubete. Büyük yetime
Dağların şekline ah! Tepelere, doruklara, eteğe
Öp ayın kenarını, sür geceyi laciverte*

*Cebimde taşıdım yıllar yılı fermanımı
Bu benim ölümüm dedim, ben ki seyyahım
Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti
Rengârenk flamalar, sancaklar, ordularla
Girer yârin hanesine omuzunda şahini*

*Külrengi bulutlar küfleniyor, aşk mı yalan?
Kelimeler yorulup çekiliyor meydanlardan
Bir dönen ok sesin, kurşun bakışın can alan
Ömrümü verirdim tek nefesine, ay bölünse ortasından
Kar yağıyor topuğundan, tenin kan kokuyor*

*Kutsal İncil, Kutsal Tevrat, Kutsal Kur'ân ve Zebur
Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri
Söylenmemiş saklı şiirlerin utangaç kelimeleri
Sen geliyorsun aklıma, elini kalbimde unutuşlarıyla
Ay dökülüyor dünyaya, ay! Bütün çocukluğuyla*

*Gizlendiği yerden çıkıyor gece, yani bir denizden
Bir karanlık ormandan, o ipek kozasından, vadiden
Benim yetim kızlarım korku ve üzüntüden:
Ey siyah! Devir ağaçları, sallansın sokaklarım
Kendini yorumlasın kalbinden mecruh bir aşk.*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, (2010:377-378)

* Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, sdurukoglu@gmail.com

1. Şiir - Şair İkilisi - İlişkisi ile Cumali Ünal'dı'ya Dair

Sözün kanatlanması, yoğun anlamlara bürünmesi yoluyla ortaya çıkan şiir, asıl amacı sözü güzelleştirmek olan edebiyat sanatının zirvesi ve gözbebeğidir. Şiir hayatları değiştirir, şiir insanı eğitir, şiir belirsizi belirli, bilinmeyenini bilinir, bilineni gizemli yapar. Şiir, ses ile söz arasında, bilinmeyen bir atmosferde, müzik ile anlamın kaynaşmasıdır, şiir mistiğin, metafiziğin açarıdır. Şiir açıklaması güç bir bilinçaltı oyunudur. Şiir, Tanrı konuşsaydı muhakkak şairler gibi konuşurdu dedirten büyük ve büyümlü sözlerdir.

Şiire dair yapılan bütün tanımlama, benzetme ve hatta yüceltme denemeleri, odağına şiiri alsa da geri planda boylu boyunca şair gerçeği vardır. Aristo Poetika adlı eserinde şiiri "üstün yetili kişilerin işidir" şeklinde niteler. (Aristoteles, 1987) Üstünlüğe çizilemeyen sınır, zamanla şairleri Tanrı'nın diliyle konuşan, Tanrı'nın eliyle yazan, müstesna insanlar sınıfına kadar yükseltir ve yüceltir. Şiir, dil ötesi bir üst dil ise, elbette şair de insan ötesi bir üst insan figürüdür. İnsanlık bayrağını sanat gönderine çeken şairler, geçmişte olduğu gibi bugün de özel olarak anılmayı, ihtiramı / saygıyı öncelikle hak eden örnek kişiliklerdir.

Nazım Hikmet, Bursa Cezaevi'nde tutuklu iken, cezaevini denetlemeye gelen bir mülkiye müfettişi, şairi, müdür odasına çağırır, ayakta bekletir, sözleri ile aşağılar. Bu duruma katlanmak istemeyen şair, kapıya yönelirken müfettişe döner ve Ömer Hayyam'ı biliyor musun, diye sorar. Müfettiş de, Ömer Hayyam'ı bilmeyen mi var, ünlü rubai şairidir, diye yanıt verir. Nazım Hikmet, peki der, Ömer Hayyam zamanında İran'ı kim yönetiyordu. Müfettiş nerden bileyim yanıtını verince Nazım, işte der, yarın seni, senin gibileri kimse hatırlamayacak ama bugün küçümsediğin, aşağıladığın Nazım Hikmet'i dünya durdukça herkes hatırlayacak ve konuşacak. Bu bir kehanet midir? Hayır, aksine bir hakikattir. Biz ya da geniş kitleler diyelim, Yunus Emre zamanında hangi devlet vardı, devleti kim yönetiyordu, bilmeyiz ama küçükken okuma yazması olmayan köylü kadınlar bize Yunus'un ilahilerini ezberletirdi. Hala şöyle ilahiler ezberimdedir:

Yattım Allah kaldır beni

Nur içine daldır beni

Can bedenden ayrılırken

İmanımınla gönder beni

Dünya edebiyatları anılırken akla öncelikle be-

lirli isimler gelir. İngiliz Edebiyatı dendiğinde Şekspir, Alman edebiyatı dendiğinde Goethe, İtalyan edebiyatı dendiğinde Dante vb. Türk edebiyatı dendiğinde de akla ilk gelen isimlerden biri Yunus Emre'dir. Böyle olduğunu, adını bilmeden ezberlediğim, bugün bile ona mı ait yoksa yakıştırıldı mı bilemediğimiz birçok şiir üzerinden hayatı Yunus Emre ile anlar, hayata Yunus Emre ile tutunuruz. Bir tarihte, otobüsle yolculuk yaparken, gece yarısı otobüsüm bir dinlenme tesisinde mola verdi, tesise girmeden kapının üstünde yazılı olan şiir dikkatimi çekti:

Mal sahibi, mülk sahibi

Hani bunun ilk sahibi

Mal da yalan mülk de yalan

Var biraz da sen oyalan

Yunus bir yerde değil, her yerde idi. Yunus kitaplarda değil, insanların gündelik hayatlarında idi. Yunus okuma yazma bilenlerin eserlerini ara sıra okuduğu bir ozan değil, okuma yazma bilmeyenlerin bile şiirlerini sık sık okuduğu ve bildiği ozan idi. Yunus'un bir sırrı vardı. Ne olduğunu bilmiyorum zira sır öyle bir gizem ve gerçekliktir ki "Bilen söylemez, söyleyen bilmez." Bu nedenle sırdan bahsedilir ama sır olarak bahsedilir, Aşık Veysel'in "Her kim ki olursa bu sırma mazhar / Dünyaya bırakır ölmez bir eser." dediği içerikle bahsedilir. Velhasıl bu iş bir sırdır, bir sırma ermedir ama o sırrın ne olduğunu kimse bilmez, bilen de söylemez. Bu sır, bir geleneğe dönüşür, ustalardan çıraqlara geçer ve bir gün bakarsınız çıraqlar da usta olmuştur.

İşte bu sırma erenlerden biri de benim geç tanıdığım ama ervah-ı ezelde tanıştığımız duygusu ile hemen kaynaştığımız bir saygıdeğer şair olan Sayın Cumali Ünal'dır. İlk önce kendisini Malatyalı İlim ve Fikir Adamları Sempozyumu'nda konuşma yaparken, bildiri sunarken dinledim. Bildirisini bir bilim adamından çok bir sanat adamı olarak sunması dikkatimi çekti. Daha sonra İnönü Üniversitesi olarak bir şiir panelinde şairimizi ağırladık ve ben de bu etkinlikte mihmandarlık yaptığım için, kendisini yakından tanıma fırsatı buldum.

Aramızda gelişen dostluğu iletişim imkânlarını kullanarak sürdürüyoruz. Çözümlemeye çalışacağım yukarıdaki şiirini, benimle paylaşma inceliği gösterdi. Şiire geçmeden sondan bir önceki iletişimimizi hatırlatmak ve en sonunda hatta hep söyleyeceğim bir sözü en başta söylemek isterim. Türk kültürünün bir iyilik kültürü üzerine oturduğunu konuşurken ben bu gerçeğin atasözlerinde de so-

mutlaştığını söyleyerek, “İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin işidir.” atasözünü hatırlattım. Sayın Ünaldı’nın da bu atasözü biraz eksik, annem bu sözün tam şeklini söylerdi, “İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin, iyiliğe kötülük şer kişinin işidir.” derdi hatırlatması ile bu sözün tam ve en kapsamlı halini kendisinden öğrenmiş oldum.

Bu bir armağan yazısı. Armağana özne olan kişiyi nasıl bildiğimizi illaki söylemekle yükümlüyüz. Allah şairimize uzun ömürler versin, ölümü ayrı tutarak söylüyorum, nasıl bilirsiniz denirse sözüm şu olacaktır: Er kişidir, iyi biridir ve iyi şairdir. Şimdi şairin “Ay Burcu Yorumu” şiirine geçelim ve bu iddiamızı ispata...

2. İsimden İçeriğe

Dünya, ay ve güneş, sonsuz uzay boşluğu ile sayısız gezegenler içinde birbiri ile doğrudan ilişkili olan üç gök cisimidir. Bu üç gök cisiminden ikisi kendi etraflarında ve yörüngelerinde karmaşık bir ilişki ile dönerek, bugün yaşadığımız döngüyü gerçekleştirirler. Günler, geceler, mevsimler, med cezirler hep bu ilişkinin sonuçlarıdır. Bu ilişki çok hassas bir denge üzerine kurulmuştur. Dünya, güneşe bir santim kadar yaklaşırsa her şey yanacak, bir santim kadar uzaklaşırsa her şey donacaktır.

Bu hassas döngü içinde ay, hem kendi etrafında hem Dünya etrafında hem de Dünya ile birlikte Güneş etrafında dönerken dünyaya çekim gücü ile değişik etkilerde bulunur. Bu etkilerden insanların da paylarına düşeni aldıklarına inanan insanoğlu, eskiden ilm-i nücum diye bilinen bugün astroloji diye ifadelendirdiğimiz bilimin verileriyle bu gerçeği somutlamaya çalışır. Güneş burcu, yükselen burç ve ay burcu, bu bilim ve bilginin içini doldurduğu konu başlıklardır.

Ay Burcu Yorumu başlıklı şiir, okuru bu bilgileri güncellemeye zorlar. Ay burcu, doğduğumuz günde Ay’ın bulunduğu konuma göre şekillenir. Ay, yaklaşık olarak 2.5 günde bir burç değiştirirken konumlandığı burcun özelliklerini yeryüzüne yansıtır. Güneş burcu, yükselen burç ve ay burcu; kişinin karakteriyle ilgili eksik parçaları tamamlar. Güneş burcu karakterimiz, yükselen burç dışarıya yansıttığımız yüzümüz, ay burcumuz ise dışarıya belli etmediğimiz düşüncelerimiz ve duygularımızdır. Olaylar karşısında hissettiklerimiz, ay burcumuza bağlıdır. İçgüdüsel hareketlerimiz, bilinçaltımız, hayal gücümüz, duygusal tepkilerimiz, ay burcumuzdan gelen tutum ve davranışlarımızdır. Modern psikoloji insanın, bilinçaltının karanlık gerçeklerine göre hareket eden bir varlık

olduğu gerçeğinin altını sık sık çizer. Ay burcu, insanın kimseye söyleyemediği, görünmez ama görünür ve kabul edilebilir gerçeklerle üstü örtülen, hedef şaşırtma yolu ile perdelenen gizil gerçeklerini şekillendirir.

İlaveten ay dediğimiz gök cismi mitoloji, din, sanat alanlarında çeşitlenen sayısız öykü ya da inanın öznesi de olmuştur. Mitolojide, dolunay döneminde bazı insanların kurda dönüştüğüne inanılır. Bilimde dolunay evresinde daha fazla cinayet işlendiğine dair istatistikler vardır. Edebiyat- ta aşkın içten bir ah etmesine bağlı olarak bu ahın ateşi ile ayın, güneşin, yıldızların ısıdığı anlatılır ki ah, Allah kelimesinin kısaltılmış telaffuzudur. Dinlerde, bu şiirde telmihte bulunduğu gibi, Hz. Muhammed’in ayı ikiye bölmesi mucizesi şeklinde gelişen zengin bir içeriğin öznesi olmuştur. İncelediğimiz şiir, bu evren ve anlam dünyası içinde hayat ve hakikat bulmuştur.

3. Konu

Şiirin konusu bir insanın ruhsal yolculuğu ve bu yolculuğa eşlik eden dini-manevi figürler ya da önderler ile sık sık yolunun kesişmesidir. Kuran, İncil, Tevrat, Zebur gibi kutsal kitapları, kitapları indiren peygamberleri, özetle kutsal rehber edinen bir insanın yaşam yolculuğu... Bir İslam mutasavvıfı “Âlem büyük insan, insan küçük âlemdir.” der. Bu şiirdeki insan da âlemden ne varsa hepsini temsil eden hatta yeryüzündeki halifesi olarak yüce yaratıcının da kimi sıfatları ile görüldüğü varlıktır. Enel-Hakk’ın izahı budur. Akıl ve onun ürettiği düşünce olmadan Tanrı, din, peygamber, kutsal kitaplar, dini metinler vb. anlaşılamaz. Dünyevi olan ile uhrevi olanı kaynaştırmak zorunda olan insan için, dinler birer sunak ve sığınaktır.

Şiirde konu dini önderlere döndüğünde, bir isim özellikle işaret edilir. “Büyük yetim” sıfatı Hz. Muhammed’i anlatan bir istiare / ödünçlemedir. Doğmadan önce babası Abdullah’ı; altı yaşındayken annesi Âmine’yi kaybeden Hz. Muhammed, dedesi Abdulmuttalib’in himayesine girer. Dedesinin vefatından sonra ise amcası Ebû Talib’in yanında yetişir. Müşrikler Hz. Muhammed’e, küçümsemek amacıyla “Ebû Tâlib’in yetimi” derler. (İslamansiklopedisi)

“Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri” dizesi ile peygamber sevgisi ve övgüsü devam ettirilir. Şiir iki yüzü olan bir madalyon gibi düzenlenmiştir. Bir yüzünde şair, diğer yüzünde “aklında” ve “kalbinde” yer tutan Hz. Muhammed vardır. Şiir modern bir naat görünümündedir. Bu savı destekleyen diğer örnekler şiire yedirilmiştir.

4. İzlek

İspanyol edebiyatında yurtsever nitelikli şiirleri ve tiyatroları ile bilinen Garcia Lorca; “Hayat düşünenler için komedi, hissedenler için trajedidir.” der. Şairler bu dünyanın hissedenleri safındadırlar. Bu şiirde izlek, peygamber sevgisi ile felsefi boşluk ve huzursuzluk duygusudur. İki duygu birbirini çağırır ve tamamlar. Peygamber Farsça peyam-ber şeklinde, haber getiren anlamında bir kelimedir. Arapçası nebi, Türkçesi yalvaçtır. Bu üç kelime de şiirde doğrudan geçmez, benzetilenler üzerinden sezdirilir.

5. Düşünce

Şiir hikemi, felsefi derinliği olan bir şiirdir. İnsanoğlunun kaderini sorgulayan ve ölümün acı ve katı gerçeğine rağmen yaşamayı göze almış insanoğlunun cesaretini, ödediği bedeli, savaşçı ruhunu gözden geçiren ve öne çıkaran şiir, dağların, taşların çekemediği yükü omuzlayan insana övgüdür. İnsan bütün çocukluğu ve yetimliği ile yaşamak badiresini göğüslemekle; acı, kahr ve ağıt üreten hayatı sürdürmekle yükümlüdür. Kendisine yol gösterenlerin izinde ve rehberliğinde bu yol yürünebilir ve yolculuğa soylu bir anlam kazandırabilir.

6. Duygu

Şiirin karamsarlıkla örülü duygu dünyası ve koyu renklerle örtülü bir hayal dünyası vardır. Ey siyah ünlemi ile başlayan şiirde üç renk adı geçer: siyah (2), lacivert, kültrenge. Hayatında koyu renkleri kullanan ya da hayatını koyu renklerle anlatan bir şairle karşı karşıyayız. Renklerin psikanalizinde bu renkler trajik duygu durumunu, korkuyu, kaygıyı, karamsarlığı temsil ederler. Katran kelimesi kötümserlik yayan renk sembolizmini; ölüm, cürüm, kurşun, kan, gece, karanlık orman, korku, üzüntü, mecruh kelimeleri de trajik ruh halini şiirin ana duygusu haline getirirler.

Şiirde bu kötümserliği dağıtacak tek duygu olarak “aşk” gösterilmiştir: “Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti” Yar ya da sevgili, “elini kalbimizde unutanlar” ile yaşamın ağırlığı azalır, koyu renkler dağılıp yerini “rengarenk” bir gerçekliğe bırakır. Buradaki aşk beşeri anlamından çıkmış, bir manevi öndere yöneltilmiş, yüceltilmiş bir sevgi ve bağlılık olarak dile getirilmiştir.

Trajedi ya da dram hayatı tek başına nitelemeye yetmez. İkisi de hayatı olumsuzluklar, mutsuz-

luklar yığını olarak görür ve gösterir. Melodram kelimesi ateşin üstüne yağın yağmur gibi hayatın gözelerinden arada sevinç, mutluluk kırıntılarının boy verdiğini, hayatın acı, tatlı, ekşi bir gerçekliğin karşılığı olduğunu betimler. Şiir melodram türüne ve hayatın gerçekliğine uygundur.

7. Görüntü

Şiirdeki nesnel görüntü başlıktaki ay kelimesinin çağrışımları ile ortaya çıkar. Yeni ay, ilk dördün, dolunay ve son dördün olmak üzere dört ana, hilal ve şişkin ay olarak da iki ara evresi olan ay, karanlığın içinde, aydınlığı temsil eden ve müjdeleyen bir ışık olarak belirir. Devamında şairin seçtiği dolunay, deniz, dağlar, tepeler, sancaklar, ordular, bulutlar, meydanlar, dünya, orman, vadi, ağaçlar, sokaklar gibi kelimelerle nesnel görüntü olabildiğince genleşir, dünyanın bütün coğrafyalarını, manzaralarını, ülkelerini kapsar ve kuşatır hale gelir.

Şiirdeki öznel ve hayali görüntü ise ayın insan ile yer değiştirmesi sonucu zihnimizde sinematografik bir gerçeklik kazanmaya başlar. Peygamberler, bhusus Hz. Muhammet de, ay gibi, karanlığın içinde beliren ışıktır, aydınlığı müjdelere ve temsil eder.

8. Anlam

Sözün yoğrulup, yoğunlaştırılıp dinamit haline getirildiği şiir, tüm edebi metinler içinde en güçlü anlam yaratıcı metinler olarak öne çıkar. Bu şiirin anlamı bir gün değil her gün insan olmanın, insan kalabilmenin, hayata soylu bir amaç giydirebilmenin, kolay olan ölmeyi değil zor olan yaşamayı seçmenin ödettiği bedelin sorgulanması ile ortaya çıkar. Hz. Musa, Firavun’un türlü kötülüklerini göğüslemek zorunda kalmıştır. İnsanlığı iyilikle buluşturmak isteyen Hz. İsa, bir Doğu Roma valisi tarafından çarmıha gerilmiştir. Keza son peygamber Hz. Muhammet, taşlanmış, yaralanmış, öldürülmek ve susturulmak istenmiştir. Bu peygamberleri seven, yolundan giden iyi insanlar da onlarla aynı akıbeti yaşamak zorunda kalmışlardır. İyi olmak, iyilik için savaşmak, kahramanlık gerektirir.

Şiirde sonsuz gizeme benzetilen deniz ile teşbih ve yorulup meydanlardan çekilen utangaç kelimeler üzerinden teşhis sanatının kullanımının yanında telmih sanatı öne çıkar. Dört kitaba telmihte bulunan “Kutsal İncil, Kutsal Tevrat, Kutsal Kur’ân ve Zebur” dizesi, hemen devamında gelen

“Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri” ile dört peygamberden başlayan iyi insanların anılması ve anımsatılması şeklinde genişletilir.

İslamiyet’in ilk yıllarında Hz. Muhammet’e, Mekke’li müşrikler, şair olduğu ve Allah’ın sözleri diye okuduğu sözleri kendisinin uydurduğu suçlamasını yöneltirler. Bunun üzerine “De ki: Andolsun, insanlar ve cinler bu Kur’an’ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine de destek olsalar, yine onun benzerini getiremezler.” (İsra-88) ayeti iner. Bu olaydan mütevellit diyebiliriz ki peygamberlerin hayatı kollayan sözleri de belagat / retorik / hitabet açısından şiir olmakla, şiirsel olmakla maruf ve meşhurdur.

Yine “ay bölünse ortasından” sözleri Hz. Muhammet’in “Şakk-ı Kamer” diye bilinen, kendisinden mucize istenmesi sonucu, parmağı ile işaret ederek ayı ikiye bölmesi mucizesine bir telmihdir. İçinde İslam bilgisi ve Hz. Muhammet sevgisi olan herkese ay, bu mucizeyi de hatırlatır.

9. Şekil

Şiir beşer dizelik beş bentten oluşur. Beş bir tek sayıdır. Tek sayılar, matematik biliminde iki ile kalansız bölünemeyen sayılardır. Jüriler veya hakemler, tek sayıya denk gelecek şekilde belirlenirler. Üç, beş, yedi gibi sayılardan oluşan jüriyeliklerde sonucun belirsiz hale gelmesi, karar için engel teşkil eden beraberlik durumu ortadan kalkar. Yaşamının ateşlerde yanmakla eşdeğer olduğuna hükmeden şair, şiirinde tek sayıların bu gizli gücünü de yedeklemiştir.

Şiir eşit düzenli serbest şekil ile yazılmıştır. Şiirde dize sonlarındaki ses benzerliği demek olan kafiye ve dize sonlarındaki aynı görevli kelime ve ekler kullanılması demek olan redif ihmal edilmemiştir. Toplamda ise bu serbest şiiri şiir yapan nazım şekli, kafiye ve rediften ziyade imge yoğunluğudur. Hayal dünyamızı, beş duyumuzu sürekli ayaklandıran ve baş döndürücü bir ses, şekil, duygu, düşünce fırtınası estiren atmosferi ile şiir, Türk şiirinde II. Yeni dediğimiz şiir anlayışının bir örneğine dönüşür.

Bu türden şiirleri yazmak, sanılanın aksine, klasik şiir I. Yeni tarzı şiir yazmaktan daha zordur. Geleneksel şiirde estetik bir iskelet işlevi gören, vezin, kafiye ve nazım şekli üçlüsü, içeriği zayıf şiirleri bile ayakta tutup, şiir havası kazandırabilir. Bu güçlü payandalardan yoksun serbest şiiri ayakta tutan, okutan tek güç, “şiiriyet” denilen, sihirli sözcüklerle oluşturulan içerik ve ahenktir. İnce-

lediğimiz şiiri şiir yapan asıl güç şekilden ziyade içeriktedir.

Şiir seçtiği ay sembolü ile pek çok edebi metinle, metinlerarasılık ilişkisi kurmaktadır. Divan şiirinden, çağdaş Türk şiirine, Batı şiirine kadar genişleyen bu içerik örtüşmesi şairlerin bir millet olmasından kaynaklanır. Onların birbirlerinin şiirlerini görmeksizin bile benzer duyguları, benzer ifadelerle dile getirmeleri, dizeleştirmeleri, şiir sanatının ortak paydasıdır. Burada devreye üslup girer. Genel dilin özel olarak kullanılması denen üslup, bu ortak paydadaki şairi ayırıştırarak, onu bütün benzerliklerin içindeki benzemezlik olarak, nevi şahsına münhasır / kendine özgü bir şair yapar. İyi şairler ve yazarlar üslup sahibi olmaları ile meslektaşlarından ayrışır.

Son tahlilde okur, kültürel katmanlarla zenginleşen, kafiye, redif en çok da imge yoğunluğu ile bezenen, insan gerçeğini ustalıkla önermelerle çözümlenen, silsile-i meratibi gözeterek kutsal kitapları ve onların peygamberlerini Hz. Muhammet özelinde öven ve yücelten iyi bir şiir okumuş olur. Parça bütünden haber verir ilkesinden ve bu şiirden hareketle şunu söyleyebiliriz: Cumali Ünal’dı 21. Yüzyıl Türk şiirinin üslup sahibi şairlerinden biridir. Şiirlerini Çerağ, Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören, Ölüm Bile Aşkile, Kör Sağır Dilsiz Gibi, Kalbim, Ey Divane! Andolsun Aşka kitaplarında toplayan Cumali Ünal’dı üzerine yapılacak akademik çalışmalar, şairin şiirlerinin bütüncül bir incelemeye tabi tutulması ve bütün yönleri ile anlaşılmasını sağlayacaktır.

10. Kaynakça

Aristoteles (1987), Poetika, Çeviren İsmail Tunalı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dilçin, Cem (2005). Türk Şiir Bilgisi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hasannebioğlu, Cumali Ünal’dı (2010). Andolsun Aşka, İstanbul: Beyan Yayınları.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/yetim>, Son Erişim tarihi: 14.01.2021.

<https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=17&ayet=88>, Son Erişim tarihi: 14.01.2021.

Kocakaplan, İsa (2014). Açıklamalı Edebi Sanatlar, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Pala, İskender (2018). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Kapı Yayınları.

Cumali Ü. Hasannebioğlu İçin 7 Cümle

1. Çalıştığı yerin adını sevmek ve bunu söylemek, şiir söylemekle aynı. Tabii bu biraz da çalıştığın yere bağlı, TOPRAKSU. “Havasına suyuna, taşına toprağına” duygusu.
2. Neşet Ertaş’ın “iki büyük nimetim var” deyişini, ikisine de hürmet ettiği iki ana diye yorumlamış. Biri onu doğuran anası, biri onu yoğuran anası, ikisi de öz, ikincisinin adı tabiat. İkisini de şiir gibi anlatıyor desem, gibi fazla gelir, ikisi de şiir.
3. “Şiir annelik sanattır” diye düşünüp yazmıştım, 30 yılı geçmiştir, geç farkına varmışım belli ki, şiirden önce bunu yazmalıydım! Şiiri bilmem ama anneler bağışlar. Sözcükleri annemden aldığımı düşünürüm ve onun yerine şiir yazdığımı. Hasannebioğlu ile benzer düşünüyoruz, o da şiirinin annesinden geldiğini söylüyor. Borcumuz çok tabii, şiir yazıyorsan uçan kuşa borcun var demektir, ama ilk ve hep borcumuz annelerimize.
4. Şiirinin unutulmasına da razı. ‘Yüreğinde doğururken müthiş bir haz duyuyor’ zaten. Bir şair tavrından çok, şiir tavrı ki bence daha kıymetli. Daha da güzeli, ‘ölünceye kadar çırak’ görmesi kendini. Bu usta bolluğunda az şey mi kendini çırak görmek? “Bir şaşma, bilmeme, öğrenmeye çalışma; her an yeniden şaşma, yeniden bilmeme ve yeniden öğrenmeye çalışmanın adıdır” şiir onda.
5. Pek çok dergide yazmış, “Mavera” şairlerinden, ama en çok Eskişehir’de çıkan “Deneme”yi seviyor, ben de!
6. Şiir kitaplarının yanında şiir gibi işleri de var, sözgelimi yazdığı Türk Tarımı kitabı ki tabiatla ilgili her şey de şiire sayılır. Hikmet Birand’ın Alıç Ağacı İle Sohbetler’i de şiir değil midir? Hasannebioğlu’nun organik bir şair olduğunu şiirinden önce anlatan bir şey var: 1980’lerde, kayısı üretiminin %40’ını sağlayan ‘kaba aş’ adındaki çok verimli, ilkbaharın son donlarına dayanıklı bir kayısı çeşidi bulup geliştirmiş. Şairlere önemle duyurulur!
7. 50 yıldır dilimden de aklımdan da kalbimden de düşmedi şu iki dizesi: “Kurt geldi kuş geldi söylevime de Yusuf gelmedi/Yusuf yalnızca satılmalara eyvallah demedi!”

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun Semender Adlı Şiiri Üzerine Notlar

Semender, Farsça kökenli bir kelime olup, TDK sözlüğüne baktığımızda, anlamı şöyle veriliyor: “Semendergillerden, uzun gövdeli, dört bacaklı, kuyruklu, kertenkeleye benzeyen, birçok türü bulunan bir hayvan”. İkinci anlamıysa, “Ateşte yanmadığına hatta ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan” olarak veriliyor. Bu anlamda, Ömer Seyfettin’in, “Köse Vezir, ateş içinde yanmayan bir semender gibi sakin-di”¹ cümlesini ikinci anlamdan yola çıkarak yazdığını söyleyebiliriz.

Sözlükleri bırakıp, Behçet Necatigil ne diyor, ona bakalım bence: “Sözlüklere kalsa / Ateşte masal hayvanı / Bir insan olmasın / Ateşler yaşam lavları”² Evet, insan olabilir mi semender? Çevremizde semendervari veya ‘bir ateş çukurunun kenarında’ eğleşen insanlar yok mudur? Yine, Faruk Nafiz Çamlıbel bir şiirinde, “Geçiyor ömrüm ateşlerde yanıp sönmekle / Bir ölüp bir dirilir özge semender gibiyim”³ şeklinde içinde bulunduğu ruh halini semenderle özdeş kılarken, Ahmet Oktay başından sonuna kadar intihar temasını işlediği *Yol Üstündeki Semender* adlı şiirinde, “Edemediğimiz/ ve edebileceğimiz / tüm intiharlar / ateşten gözleriyle bakıyorlar / yolun üstündeki / bir semender gibi”⁴ intihar olgusuyla semenderi özdeşleştirir. Sözün burasında, “Âteş-i sûzân-ı adâya bizimle girmeye / Dehr içinde imtihan olmuş semender yok mudur” (Bizimle düşmanın yakıcı ateşine girmek için ateşte yanmadığına inanılan semender gibi asker kalmadı mı?)⁵ diyen Hâfız Ahmed Paşa’ya veya “Âteş-i mihnetle idüp imtizâc / Bülbül-i dil oldu semender mizâc” (Ateşin verdiği sıkıntıyla kaynaşıp / Gönlün bülbülü semender mizaçlı oldu)⁶ diyen Azmîzâde Hâletî’ye kulak vermek güzel olur sanırım. Şeyhülislâm Yahyâ’nın da dediği gibi, “Yerin od etmedik kim vardır erbâb-ı mehabbette / Semenderler gibi uşşâk da sükkân-ı âteşdir.” (Aşka gönül düşürüp de yeri ateş olmayan, yanmayan olur mu hiç? Âşık için yanmak mukadderdir. Âşık, -efsaneye göre- ateşte yaşayıp, ancak orada rahat eden semenderlere benzer)⁷ Nailî de şöyle der semender hakkında: “Gönül kim şu’le-zâr-ı aşk-ı hûbâna semenderdir / Şerâr-ı âhî dâğ-ı sîne-i hurşîd-i mahşerdir”⁸ (Gönül, güzeller aşkının alevinde bir semenderdir / Onun ahının kıvılcımları mahşer güneşinin sinesine dağ vurur). Divan şiirinde böylesi güzel bir gezintiye çıkmışken, Nedim ile Şeyh Galip’i anmadan olmaz. Nedim, “Uçar soğukdan efendi semender âteşde / Bir iki gün dahı böyle eserse bu sarsar”⁹ (Soğuk fırtına birkaç gün daha esmeye devam ederse, ateşte yaşadığı rivayet edilen semender bile ateşin içinde donar) derken, “Gül âteş gülün âteş gülşen âteş cûybâr âteş / Semender-tıynetân-ı aşka bestir lâlezâr âteş” (Gül de, gülfidanı da, gül bahçesi de ve hatta o bahçeden akan ırmak da ateş kesilmiş yanıyor / Aşkın semender-tıynetli erleri için, ateş, bir lâle bahçesi olarak yeter)¹⁰ der Şeyh Galip. Peki, semender tıyette olmak ne demek? Bu sorunun cevabının ipuçları Fransız şair ve deneme yazarı Yves Jean Bonnefoy’in Semender adlı şiirinde gizli sanki: “Şaşakalmış semender, donmuş / Hareketsiz, ölü gibi / Bilincin taşlardaki ilk adımı da / Böyledir işte / Bir büyük ateş, içinden geçilen / İçinden öteye / En saf mit / Tinin hayatı böyle // Semender duvarın yarı yüksekliğindeydi / Aydınlığında pencerelerimizin / Taşlaşmış bir bakışla bakıyordu / Ama görüyordum kalbinin sonsuz attığını”.¹¹ Semenderle ilgili böyle bir giriş yeterlidir sanırım. Şimdi Cumali Ünal’dı Hasannebioğlu’nun Semender adlı şiirini incelemeye başlayabiliriz. Önce şiiri okuyalım:

1 Ömer Seyfettin, Nâdan, s.17, Cümle Yayınları, 2001, Ankara

2 Behçet Necatigil, Bütün Eserleri 3, s.218, Cem Yayınevi, 1982, İstanbul

3 Kitaplık, Sayı: 59, s. 86, YKY Yayınları, Mart 2003, İstanbul

4 Ahmet Oktay, Yol Üstündeki Semender, Ada Yayınları, 1987, İstanbul

5 Serdal Tosun, Hâfız Ahmed Paşa Divanı ve İncelenmesi, s.336, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011, İstanbul

6 Bayram Ali Kaya, Azmîzâde Hâletî Divânı, s. 267, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Gen. Müdürlüğü, 2017, Ankara

7 İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, s.349, Ötüken Yayınları, 1998, İstanbul

8 Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, s.369, Hazırlayan: Cemal Kurnaz, TDV Yayınları, 1993, Ankara

9 Muhsin Macit, Nedim Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.63, 1994, Ankara

10 Muhsin Kalkışım, Şeyh Gâlib Dîvânı, s.327, Akçağ Yayınları, 1994, Ankara

11 Tahsin Saraç, Çağdaş Fransız Şiiri Antolojisi, s.247, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul

Semender¹²

"Bezgin bir şair geçiyor eşyanın kuytu köşebendinden
dünyanın düz mü, yuvarlak mı, elips mi olduğuna aldırmadan
biz neyi unuttuk, neyi unuttuk yaşamak formülünde,
niye taşıdık mezarımızı saydam göğsümüzün mağ'ralarında?"

Alevler kavurmuyor tenimizi, bu iyi. Geyikler böğürüyor
esmer yüreklerimiz bir orman yangınında yalazlar, çatırtılar
ben sana böyle gelirim, böyle, bir eski zaman ejderhası
etimi ve derimi, ölümü ve dirimi bir bir es'reyleyerek.

İnsanlar ölüyor azizim, akşam kır kahvesinde değil
hayâlim dolanıyor çöllerde elimde maşrapayla sular sebil
duvar yarılnca bir yetim çocuk çıkabilir içinden, bu bilmecedir
her çocuk bir yetimdir anası ölünce, ya da anası yetim.

Ben bir semenderim, ateşin içinde yaşadığımı da söyleyeyim
karangu gicede kara karıncayı bilen öylece bilirim
imam Abdullah Harun örneğin ölmeden önce ne demiştir
Ne biter bu yüreğin gündelik telaşı zindanında, ne durulur.

Ey duvarda duran resim! Desem ünlemli olur sesim
yanık tarlaların kavruk tohumları göğermes, bunu biliyorlar
yine bilmeleri gerekir ki ölüme teğet yaşamıştır bir şair
her şiirin sonu çünkü ölümle bitmektedir."

Şiiri yüzeysel okuyuşta Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun semender-tıynette bir şair olduğu hemen göze çarpıyor. Hayat ve ölüm imgelerinin yoğun kullanılışın sabitliğinde kurulan şiir ekseninde hareketli imge olarak ateş imgesi dikkatleri çekiyor. Şairin ruh hali 'bezgin' olarak dünyanın koordinat sistemine işaretlendikten sonra sorularla başlıyor şiir: dünya düz mü, yuvarlak mı, elips mi? Ama şair bu soruların içeriğine aldırmadığı için, doğal olarak cevaplarını öğrenmeye de gerek duymuyor. Ardından asıl sorular geliyor: "biz neyi unuttuk, neyi unuttuk yaşamak formülünde / niye taşıdık mezarımızı saydam göğsümüzün mağ'ralarında?"

Yaşamak formülündeki değişkenlerin ve sabitelerin yerini çok iyi bilerek yaşayan bir şairle muhatap olduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz bu dizeden hareketle. Bir yandan da, unutulmuş bir şeylerin farkında ama neyi unuttuğumuzu tam olarak saptayamayan nahif bir şair yürek taşıdığını hissediyoruz şiir okuyucusu olarak.

Böyle bir yüreği kaplayan göğüs kafesinin saydamlığı ve şeffaflığı şiire muhatap olan kişinin yüzüne, daha doğrusu yüreğine yansıyor farkında olmadan. Göğsün mağ'raları... Muhteşem ötesi imgesel bir çağrışım... Bilindiği üzere birçok mağ'rada sarkıtlar ve dikitler meydana gelir uzun yıllar sonunda. Göğsümün mağ'ralarına götürdü bu dize beni.

Mağ'aramdaki sarkıtların ve dikitlerin varlığını sorguladım bir anlığına. Sarkıtların ve dikitlerin uç uca birleşerek birer parmaklığa dönüşebileceğini hayal ettim, parmaklıkların oluşturduğu bir hücre geldi gözümün önüne ve göğsümde var olan mağ'ralar arasında taşıyıp durduğum mezarımda kalbimin nasıl daraldığına tanık olmaktan korktum.

Yaşanmışlıklar sonrasında oluşan dikitler ölen duygularımızın mezar taşı mı acaba diye düşünmeden de edemedim doğrusu. Her dikitin karşısında bir sarkıtın belirmesi ve her sarkıt göğü mü önceliyor bize acaba? Cevapsız soruların beyin çeperlerini zorlaması sonucu, 'eşyanın köşebendinden' geçen 'Bezgin bir şair'e mi çıkıyor yolu çaresiz kalmanın?

12 Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu, Andolsun Aşka, sayfa: 89, Beyan Yayınları, 2010, İstanbul

Sorulan soruları cevaplayamamanın acziyeti içinde, *"Alevler kavurmuyor tenimizi, bu iyi"* diyerek şeklinde geçici de olsa böyle bir rahatlığa sığınarak bakışlarımızı semendere çevirelim önerisinde bulunmak istiyorum. *"ben sana böyle gelirim, böyle, bir eski zaman ejderhası / etimi ve derimi, ölümü ve dirimi bir es'reyleyerek"* diyen şairin yüreğinden süzülerek gelen sözlerine kulak verelim.

Ağzından alevler fışkıran bir ejderha değil insana dönüşen semender burada, tam tersine yüreğindeki alevleri gizlemeye çalışan mahcup edada bir şair.

Bir yandan, sevdiğine ölümünü ve dirimini esir olarak verecek kadar teslimiyetçi davranır, öte yandan *"Ben bir semenderim, ateşin içinde yaşadığımı da söyleyeyim"* itirafıyla son derece cesur bir portre orta-ya koyar. Orman yangınlarında, çöllerde, yanık tarlalarda gezinir ruhu şairin, oysa kır kahvesindedir belki o anda bedeni. İmam Abdullah'ın şu sözü bütün hücrelerine nakış gibi işlemiştir ve yankılanır durur içinde/dışında: *"Ne biter bu yüreğin gündelik telaşı zindanında, ne durulur."*

Ölüm imgesinin yoğun olarak kullanıldığı böyle bir şiirin ölümle bitmesi de normal karşılanacaktır doğal olarak: *"her şiirin sonu çünkü ölümle bitmektedir"* dizesi bir aforizma niteliğinde yer eder belleklerde.

Aslında bir önceki dizeden bellidir böyle biteceği şiirin: *"ölüme teğet yaşamıştır bir şair"* Ölüme teğet yaşamak, her an ölümle burun buruna gelmek noktasında seyreden bir süreçtir. Teğetin değme noktası, ölüm sarmalı üzerinde sürekli olarak yer değiştiriyor olsa da, sonuçta ölümle dirimin ortak kesişim noktası olarak özünde sabit bir noktadır.

Ölüm, dairesel döngülerle sonsuz çemberler çizerken, semender-tıynet veya semender-mizâc olan bir şairin ölümle dirimin biricik ortak noktasında olması kaçınılmazdır. Burada şairin hayatı veya ölümü tercihi söz konusu değildir, çünkü o böyle bir tercihte asla olmamıştır. O ölümle dirimin kesişim noktası üzerindedir ruhen. Sürekli yer değiştiren bu kesişim noktaları birleştirildiğinde elde edilen teğet doğrusunun doğrultmanı olan çizgi, şairin üstünde yer aldığı ve bütünleştiği bir çizgidir.

Kısacası, şair, hayat çizgisinin veya ölüm çizgisinin üzerinde değil, teğetin değme noktalarının birleştirilmesinden elde edilen çizginin üzerindedir daima.

Bu çizgi, hayatla ölümün birbirine göre konumlandıkları her düzlemde var olan son derece doğal bir çizgidir. İşte semender-tıynette bir şair olan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da hayatı boyunca bu çizgide istikamet üzeredir.

*Şair Yazar

Cumali Ünaldı Şiirinin Şuuru

1.

Bitmeyecek bir hatıra olarak yaşam boyu süren ilk gençlik hatta çocukluk yıllarımın, nereden, ne zaman, nasıl geldiklerini bilemediğim rüya kahramanlarının yüksek, canlı, içten düşünceleri, sanat sohbetlerinin, şiirin hiç azalmayan büyüğü hâlâ kişiliğimi, hatta benliğimi biçimlendirmeye devam eder. Bu rüya kahramanlarından biri de Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'dur. O benim Cumali Ağabeyimdir. Kendisi *İzol* aşiretinin ağalarındandır. Bu kimliğine yaraşır tarzda engin yürekli, bol gönüllüdür. Buna istinaden ben kendisine zaman zaman 'Ağam' derim. Sonuçta benim de bir ağaya ihtiyacım var. Cumali Abi'den iyisini mi bulacaktım? Bu boyut ve bağlantılarla elbette ilişkisiz olmayan ama benim için mukayese kabul etmez ölçüde anlamlı olan onun şair, düşünür yanıdır.

Onu kabuğumuzun çatladığı ilk gençliğimde tanımış olmam, varlığımın sahih bir iklimde kıvam bulmaya başlaması adına çok değerlidir. Bu iklimin canlandırıcı havası sanat ve düşünce çevresinin özlü, özgün çeşitliliğiyle güzelleşir. Sözünü ettiğim dönemde Malatya'nın sanat, düşünce çevresinde yer alan hiçbir şahsiyetin, diğerlerinden yalıtılarak kıymetlendirileceği düşüncesinde değilim. Her bir dostumuzun, her bir hocamızın, abimizin diğerine bir katkısı, kazandırdığı mutlaka olmuştur. Zaten bir çeşit akım oluşturan kuşakların benzeşmeleri, birlikte yol ve dil bulma arayışının, birlikte var olma gayretinin sonucu değil midir? O benzeşen duygular, tasavvurlar, benzer bir usul, üslup ortaya çıkarır. O yıllarımın bitmeyecek hatırasından kalan kimi izleri paylaşmam sadece benim sanat ve düşünce dünyasıyla tanışma aşamalarımı değil, ayrıca az da olsa Cumali Ünaldı gibi o dünyanın belirleyici şahsiyetlerine ilişkin açıklamalara katkı verebilir. O dönem Malatya'da Türkiye vasatının üstünde bir düşünce iklimi vardı. Düşünce çevresinin etrafında kümelenildiği öncü şahsiyet kuşkusuz rahmetli Mehmet Sait Çekmegil'di. Zamanlı, disiplinli programlarla fikir sohbetleri yapıldı. Abimle birlikte beni bu çevreye alıştırarak kişi rahmetli dayım edebiyat öğretmenini Hasan Begeç olmuştur. Ortaokul çağlarındaki Necmettin Evcî'ye ilk zamanlar çok sıkıcı gelen bu sohbetler, sonraları bana var oluşumu keşfetmenin ilk ciddi heyecanını

tattırmıştır. İlk 'Bilge Terzi'nin atölyesinde medenî nezaket içinde her türlü düşünce ve eleştiriye açık yapılan sohbetler, bir süre evlerde daha sonra seminer, konferans gibi yeni programlarla zenginleştirilerek *Hayırlarda Yarış Cemiyeti*'nde sürdürüldü. Orası şehrin fikrî duyarlılığı olan insanların buluşturan, kaynaştıran bir mekândı. Bütün gün açık olan cemiyette müdavimlerle buluşup, sıcak çayların eşliğinde sohbeti koyultmanın tadına doyum olmazdı. Bu buluşmalarda olmaya can atardım. Kimler gelmezdi ki? Alaeddin Kürün, Alaeddin Bora, Metin Mengüşoğlu, Mengüşoğlu'nun kardeşleri, Murat Kapkır, Kadir Gültekin, Ahmet Aslanoğlu, Ahmet Ertürk, Bahaeddin Bilhan, Said Ertürk (namı diğer Topal Said) İbrahim Soysal, Ömer Şevki Hotar, Hüseyin Karatay, Mehmet Cermal Akkaya, Ahmet Kekeç'le birlikte bir grup genç arkadaş ve Cumali Ünaldı. Hemen hepsi yazar veya okur olarak ilimle, sanat ve düşünceyle hemhal olan mübarek insanlar. Daha çok Kur'an ve sünnet eksenli olarak hayata, insana, topluma dair her şey, her açıdan konuşulurdu. Cumali Ünaldı'nın Nurettin Durman'a verdiği bir söyleşide konu ettiği gibi, bu ortam ilişkili olan herkesin fikir ve estetik dünyasında ufuk açıcı olmuştur.

Rahmetli Ahmet Kekeç ile liseyi birlikte okuduk. Hatta okulun duvar gazetesini birlikte çıkardık. Yine o yıllarda rahmetli Alaeddin Kürün'ün gözetiminde Rabi Önal, Taner Cömert, Necdet İlmen ve ben dört arkadaş 'Selâm' isimli aylık bir gazete çıkarıyorduk. Genç duygu ve heyecanlarla ilmi meselelerin altından kalkmaya ama bundan da önemlisi sözü olanlar için bir tartışma platformu oluşturmaya çalışıyorduk. Ahmet Kekeç, Taner Cömert, sanat merakları ve donanımlarıyla bir adım öndeydiler. Bunlar gibi bir grup arkadaşla *Diriliş*'i, *Edebiyat*'ı, *Mavera*'yı ve o yıllar farklı özgün açılımlarla gündemimize giren Ebubekir Eroğlu'nun *Yönelişler*'ini, Yaşar Kaplan'ın *Aylık Dergi*'sini bir de *Düşünce* dergisini takip ediyoruz. Cumali Abi şiir ve poetik yazıları sanırım Pakdil'in *Edebiyat*'ı dışında hepsinde yayınlanıyordu. O'nun şiirlerini okuyor, tartışıyoruz. Anlayıp anlamadıklarımızla ne güzel yıllardı.

*Yazar

Şuuraltımda bir şekilde yer tutan anlayamadıklarım daha sonra şuuruma yön verecekti. Düşünün bir, daha bıyıkları terlememiş gençler poetik içerikleri, estetik değerleri bugün bile yüksek düzeyli metinleri okuyor, paylaşıyor, yorumluyorlar!

Boğaziçi, düşünce çevresini besleyen veya bu çevrenin beslediği diğer önemli mekândı. Boğaziçi MTTB'ye açılan pasajımsı ara sokağın ağzında idi. Mustafa Şahin'in 'Gömleği Yalnız'da anlattığı çay evi. Pasajın köşesinde Memiş'in 'İnanç Kitabevi'. Küçükük masa ve tabureler neredeyse bütün sokağa yayılmış. Burası bir açık üniversite. Her masa bir derslik. Şurada Said Hoca fikhî veya kelâmî bir meseleyi aydınlatıyor. Başka masada son siyasî gelişmeler tartışılıyor. Burada sanat sohbeti. Tolstoy, Çehov konuşuluyor. Sezai Karakoç, Necip Fazıl. Belki *Yeni Devir*'den M. Âkif İnan'ın bir yazısı, belki İsmet Özel'in 'Amentü'sü. Söz bir bakıyorsun Fuzûlî'ye, bakmışsın Urfalı Nabi'ye gelmiş. Hatta Baudelaire, Cemal Süreyya, Cemil Meriç. Değişik ilgi yoğunluğuna göre masa başlarında farklı kümelenmeler oluyor. Bizim masada Cumali Ünal'dı var. Metin Mengüşoğlu. Onlar sanırım daha çok yazın, okullar tatile girince veya yaz soluklanması için işlerine ara verip Malatya'ya gelirlerdi. Sözün başında 'nereden, ne zaman, nasıl geldiklerini bilemediğim' demem bundandı.

Cumali Abi sanırım Topraksu Bölge Müdürlüğünde başmühendis olarak görev yapıyordu. Her neyse o sıra Ünal'dının *Çerağ'ı Düşünce* yayınlarından henüz çıkmış. "Bilmişler yarım yarım seni sevmenin sıkıyönetimini/ dikmişler özgürlük sınırına yüzaltmışüç askerlerini" 'İsyân Gazeli'ni dilimize pelesenk etmişiz. Öteden beri Türkiye için kadere dönüştürülmek istenen yasaklara (o dönemde 163 yasası inanç özgürlüğünü baskı altına alıyordu) hem de o sıralar tanklarını hışımla yürüten 12 Eylül'cülere bir başkaldırı var bu dizelerde. Bu dizelerle içimizde kıvranan öfke, 'İçsavaş'ta çok daha keskin ve evrensel bir karşı koyuşa dönüşecektir. Ancak Ünal'dı, en ideolojik sayılacak bu şiirinde bile sözün asaletine gölge düşürmez. "biz sabırla yürür ve aşkla örseleniriz/ inancı delip geçecek kurşun/icat edilmemiştir" Yüreğimizi bu dizelerle serinleştiriyor, kavileştiriyoruz. Dahası da var; Murat Kapkîner 'erir' redifli 'Münacaat'ı kasete okumuş. Kaset elden ele dolaşıyor. Daha sonra bir yolla ve elbette korsan olarak bütün Türkiye'ye yayıldığını anlıyorum. Masamızda nezih, çok katkılı, katılımlı sanat sohbeti oluyor. Daha o zamanlar sanatta öz, biçim, ideoloji, nesnellik, öznel-

aşkınlık, ritim, düzen, imge, sembol gibi terimler hakkında az çok malumat sahibi oluyoruz.

Bir grup genç hemşeriler olarak Konya Selçuk üniversitesinde birlikteyiz. Memlekete gelişi-gidişleri daha çok Ankara üzerinden yapıyoruz. Ankara'yı tercih sebeplerimizin başında buradaki hemşehrilerimize, dergilere ve kitapçılara uğramak geliyor. *Mavera*, *Aylık Dergi*, *İktibas*, *Akabe Kitabevi* uğrak yerlerimiz. Vaktimiz elverdiği ölçüde açık gördüğümüz her kapıdan giriyoruz. Saatçi Musa başta olmak üzere, Zeki Ertürk, Cumali Ünal'dı gibi Ağabeylerimiz de buradalar. Cumali Ünal'dı o sıralar Özal'ın müşaviri. Daha sonra aynı görevine Tansu Çiller'in Başbakanlığında devam edecektir. Bürokrasinin tam göbeğinde görev yapıp inancını estetik incelikle kavileştirmek kolay değil. Nitelikli bir samimiyetle Ünal'dı, angaryası her halükarda fazla olan işleri arasından kendini de davasını da asla ihmal etmedi. Bir yandan şiirler yazıyor, bir yandan panellerin, seminerlerin beklenen konuşmacısı oluyordu.

Sabri Eriş öncülüğünde Ahmet Örengül, Kadir Çolak, Mehmet Yüksel Alay aynı öğrenci evini paylaşıyoruz. İçimizde sanat edebiyata en ilgisi zaten Türk Dili ve Edebiyatı okuyan Abdulkadir Çolak. O da Boğaziçi çevresinden. *Mavera*'yı izliyor. O sıralar Kaplan'ın *Aylık Dergi*'si gençler arasında revaçta. Gelenekten daha bağımsız, daha uçta, daha serbest yayın yapıyor, yeni biçimler deniyorlar. Kendi payıma oradaki kimi genç arkadaşları, tadını kaçırarak sığıltıkta öykünmeci buluyorum; anlıyor, anlamaya çalışıyor ama bu tarzla uyuşamıyorum. Ahmet Kekeç derginin demirbaş yazarları arasına girdi. Ahmet yazıyı baştan beri ciddiye aldı. O sıralar yirmi dört saat öyküyle düşüp kalkardı. Yazı deneyimim anlamıyla rahmetli Ahmet benim ilk ciddi eleştirmenimdir. Ahmet'in Cumali Abi ve Hüseyin Karatay'la ilişkileri daha derinlikli ve seviyeliydi. Aslında Cumali Abi, istidat gördüğü ciddi arkadaşlarla çok esaslı ilgilenirdi. Kekeç ise yolunu taa o zaman seçmişti. Ama diğer gençlerin bu imkândan gereği gibi faydalandığımız tartışmalıdır.

Yaşar Kaplan bir dönem dergiyi Konya'da bastırıyor. O nedenle sıklıkla Konya'ya geldiğinde bizim öğrenci evimizde misafir oluyor daha çok. Öykülerime bakıyor, onları yayınlamak için istiyor ama ben dergi ve kendime ilişkin kimi meseleleri çözüme kavuşturamadığım sebebiyle yayınlanmak istemiyorum. Kendimle olan en önemli sebep henüz yeterli birikime sahip olmadığımı biliyor

olmamdı. Yazmak üç roman, beş şairi okumakla başlanacak bir uğraş olmamalıydı, olamazdı. Kaldı ki, öncelikli meselem(iz) yazmak değil, anlamak, bunun için de bolca okumaktı. Okuyup anlamamız gereken ne çok şey vardı. Şimdi düşünüyorum da rahmetli Kekeç dışında o genç arkadaşlarımızdan hemen hiçbirisi mesela Abdulkadir Çolak, Abdülvahit Keleşılmaz çalışmalarını sürdürmedi. Bu kalıcı, istikrarlı olamamanın sebeplerini de ayrıca çözümlemek gerekir. Hep yarım kalan, hiç tamamlanmayan ama bundan da fecisi sürdürülemeyen heyecanlarımızın yeniden tanımlanması gerekir diye düşünüyorum. O yıllarda Cumali Abi'yle daha çok Abdulkadir Çolak haberleşirdi. Ben de onun üzerinden bağlantı kurardım. Çerağ adlı eserini neredeyse baştan sona ezberliyoruz. O sıralar ne çok şiir ezberlerdik. Okul kantinlerinde, koridorlarında Kemal Bulut'la, İbrahim Delice ile Muammer Değerli, Hanefi Aslan, Dilaver Ayyıldız ile Ünaldı'nın gazelleri üzerine az konuşmamışızdır.

“ey onaylanmış bir yolculuk gibi hayatı örten üstümüze

sabra ve namaza sarıp yüreğimizi, aşkı göğerten üstümüze”

beyitiyle başlayan Naat'ı

“doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarlarına; yeryüzü aydınlandı

Kur'an ve hadisi enlemle boylam gibi çekerken üstümüze”

beyiti ile nihayetlenir. Burada tepeden tırnağa imanla donanmış bir duyarlığın şüphesiz umudu, sabrı vardır. Burada olduğu gibi şairin bütün şiirlerinde kalp atışları vahyin ritmine ayarlı bir derin tasavvurun dünyaya ve insana saf samimiyetle bakışı ve çağrısı vardır.

Aylık derginin o dönem çok etkili olan şiir özel sayısında Cumali Abi'nin *Semud* şiiri yayınlandı. O dergiyi ve şiiri aylarca gündemimizde tuttuk. Bunun bir sebebi de Konya'da öğrenci arkadaşlarımızla birlikte çıkardığımız 'Güldeste' isimli sanat edebiyat dergisi etrafında hatırı sayılır bir birlikteliğin olmasıydı. İlk öykülerimi burada yayınladık. Adıyamanlı Bankacı Ağabeyimiz rahmetli Hüseyin Korkmaz, dergiyi açmış bize *Semud* şiirini gösteriyor. Kendine has üslubuyla “İşte şiir de şair de bu lan bu..” diyor. Helal sana Hüseyin Abi. İşte şimdi ben rahmetliyi bu hatıralarla yad edince işte bakın bir hal oldum yine. Adıyaman Belediyesi'nin desteği, Arif Kingir, Halit Akel gibi

dostların mihmandarlığı ile düzenlenen 'Hüseyin Korkmaz'ı Anma Programı' davetine icabet ediyoruz. Arkadaşlar Hüseyin Korkmaz'ın aralarında Metin Önal Mengüşoğlu, Cumali Ünaldı Hasan-nebioğlu'nun da olduğu dost ve arkadaşlarını davet etmişler. Programın bir bölümü bir çeşit şiir gecesi olarak düzenlenmiş. Her birimiz belli bir düzen sırasıyla kürsüye davet ediliyoruz. Gelenler daha çok kısa bir konuşma sonrasında şiir okuyorlar. Ancak ben şair olmadığımı, şiirin derin anlam yoğunluğuna dalmaya cesaret edemediğim için şiire başvurmadığımı, gün gelip de şiir yazmaya başlarsam hayata, hakikate ilişkin ciddi bir durumla sınıandığımı anlamalarını dostlarıma ifade ediyor, Hüseyin Abi'yle yaşadığımız bir anımı paylaşıyorum. Cumali Abi “Ölüm Bile Aşk İle” kitabından okuyacağı şiiri seçiyor. Bana ‘ne okuyayım?’ diye soruyor. Ben de Hüseyin Abi'nin *Semud* şiirini çok sevdiğini az önce anlattığım hatırayla birlikte ifade ediyorum. Bunun üzerine *Semud* şiirini okuyor. Şiir kendisinin okuyuş ve yorumuyla zihnimizdeki çağrışımından daha fazla anlamlar uyandırıyor. Belki sonra tekrar vurgularım ama yeri gelmişken söylemeliyim. Cumali Ünaldı'nın şiiri çok yakınımda, hayır içinde olduğunuz bir dille söylenmesine rağmen, çağrışım bolluğu ve imge zenginliği ile anlamını kolayca ele veren bir şiir değildir. Kelimeler aracı oldukları yüksek duyarlığın düzenine göre birbirine bağlanarak, kendi anlamlarını aşip sürekli yeni çağrışımlara geçişler sağlar.

2013 yılında Ankara'da tam da hükümetin açılım politikalarının tartışıldığı dönemde *Server Vakfı*'nda “Aşiretlerin Sivil Toplum Kuruluşuna Dönüşmesi” başlıklı konuşmasını dinleyen çoğu arkadaş bugün bile o konuşmada vurgulanan temel bir inanç ve ahlâk ilkesini unutamazlar: “Ne olursa olsun, ölümden yana olan hiçbir çözümü kabul edemeyiz. Ne olursa olsun hiçbir barış önerisini reddedemeyiz.” Zaman zaman telefon görüşmelerimizle süren hasbıhalimiz kimi buluşmalarla daha canlı, zevkli bir mahiyet kazanmıştır. Samsun programımız bunlardan biridir. 19 Mayıs Üniversitesi sekreteri Selahattin Özyurt Sanat üzerine bir program yapmamızı, program konuklarını da benim belirlememi istirham ediyor. Ben de hiç vakit geçirmeden Cumali Abi'nin, Atilla Maraş'ın telefonunu veriyorum. Böylece başlayan Üniversite programımız Ünaldı'nın riyasetinde tamamlanıyor. Ünaldı orada şiirimizin estetik doğası ve kültürel derinliği üzerine Yunus'tan, Fuzûlî'ye, Sezai Karakoç'a kadar örneklerle esaslı bir konuşma ya-

piyor. Ardından Bafra'da benzer bir program icra ediyoruz.

2.

Özetle Cumali Abiyle en az kırk yıllık bir geçmişimiz var. Sırf İzmir'de *Harman* dergisini çıkarırken düzenlediğimiz şiir dinletisi vesilesiyle birlikte olduğumuz o günlerin anıları bile bir yazı konusu olur. Ama ben burada yakın etkileriyle bizi besleyen kültürel ve sosyal iklime değinmeyi önemli buldum. Cumali Ünal'dı başından beri payına düştüğünden daha fazlasıyla hayallerimizi, sezme kabiliyetimizi, söyleme, düşünme biçimimizi besledi. Sadece şiirleri, yazıları ile değil, sıcak, samimi, babacan tavrıyla bize hep yol gösterdi. O çok hoş bir insan; onu hiç olumsuz görmedim, bilmiyorum. Her şeyden önce engin yürekli, ufak tefek şeylere takılmayan, dünyaya üst ve geniş açıdan bakan, bu yüzden daha fazla hoşgörülü, daha fazla huzurlu, neşeli; sevinci de hüznü de çok içten bir abimiz, öncümüz, örneğimiz. Hep esprili ama en önemlisi tevhidî hassasiyeti, sanatının, düşüncesinin, daha kuşatıcı ifadeyle hayatının merkezine koymuş bir şahsiyet. Bu temel tercihi onun entelektüel tavrı ve şiirinde en belirleyici unsurdur. Onun şiirlerinde zaman zaman 'tohum' sembolüyle ifade ettiği tevhidi, üstelik yüksek fark etme ve algı gücüyle kavrayamayanlar şiirinin anlam dünyasına doğru bir yönden yaklaşmış olmazlar. Yaklaşmak diyorum. Çünkü üstadın şiirinden bütünüyle anlayarak zevk almaya çalışmak hep yarım kalmış bir duygu olarak kalacaktır. Çünkü onun şiirlerinin anlam sınırları sürekli genişler. Genişlemenin özgün söyleyişlerle zenginleşmesi size ayrı bir zevk verir. Ünal'dı, şiirlerinde öyle ince aralıktan, öyle arınmış bir teslimiyetin yüksekliğinden bakar ki, söz başkalaşır, mesaj başkalaşır, insanı en dokunaklı yerinden tutup sarar, silkeler. İşte bir 'doğru söz' tam da bu eksiklikten dolayı şiir olmaz ve yine tam da bu sebeple has şiir olur.

Cumali Ünal'dı, edebiyatımızın en etkili yaşayan şairlerindendir. Türkçe'nin en gözde şairleri arasında olacaktır. Onun şiirini basmakalıp, biçimsel değerlendirmeler ve alıntılar bolluğu ile konu etmek istemiyorum. Bunun dışında hakkı verilmiş bir tahlil denemesi, başka bir yazının ama en doğrusu akademik bir tezin konusu olmalıdır. En iyisi anlattıklarımız ve şimdi yapacağımız genel değerlendirmeye ilişkilendirerek onu okumak daha doğrusu duymaktır.

Ünal'dının şiirlerinde, çağrışım zenginliği ile imgelere yüklenen derin, geniş anlamlardan önce,

beni deyişin pürüzsüz akışı, güzelliği sarar, kavrar. Şiirlerde öyle muazzam bir ses akışı, insan ruhuna, kalp atışlarına ayarlı öyle bir ritim, uyum var ki, varlığınız en derininizde bir kaynaktan eşsiz bir coşkunun müziğine kapılarak adeta akıyor. Bence Ünal'dı'ya derinlikli bir ayrıcalık, ayrıcalıklı bir derinlik sağlayan budur; zaten güzel olan özü, güzel sözle söylemek. O esasen bir Kur'an şairidir evet. Ne ki, onu şair yapan sadece inancı değildir. Değil mi ki manevî temalara yaslanıp da çok berbat eserler ortaya koyan, başka yönüyle söylersek söyleyişlerindeki pespayeliği fütursuzca öne çıkardıkları manevilikle gizlemekle sanat icra ettiklerini sananlar az değildir.

Üstadın şiirlerinde ilginç bir durum var; zaman geçtikçe demlenen, daha bir yerine oturan şiiri asla kendi seviyesini düşürmüyor. 'Yanarkuş', 'İskilipli Atıf Hoca' ve 'Eyo' gibi bir çeşit destan olan şiirlerinden başlayarak son yazdıklarına kadar serbest, manzum, hece ölçüsü gibi çeşitli biçimlerde yazsa da hiçbirinde tökezleyen, duraksayan, takılan bir hece bile yoktur. Burada her şiirin yoğunlaştığı tematik nitelik gereği denenilen tarz, yanlış yorumlara sebebiyet vermemelidir. Bütün şiirler baştan beri iyiden iyiye ölçülüp biçilmiş, sesini, rengini, ritmini, daha da önemlisi kıvamını, derinliğini bulmuş bir idrakin ifadesidir. Buradan birçok çıkarımlar yapılabilir. Öncelikle Ünal'dı şairce düşünen bir şairdir. Ne demek istiyorum? Yani o hayatın her anını, her alanını ancak şiirle kavranacak bir duyarlılıkla yaşıyor demektir. Belki birçokları gibi kendini şiire hazırlayan, 'şuraya çekilip bir şiir yazayım' diyen biri değildir. Böyle yazarların şiirle aralarındaki mesafe veya kısırlıkları, zaten bize yedirdikleri keçi boynuzundan belli olur, oluyor. Dizeler içinizde kaynamıyor, kalbinize dokunmuyor. Daha da önemlisi kesintisiz akmayan, birbirinden kopuk, yırtma yapıştırma kelimeler, dizeler, yüreğinizde karşılık bulmuyor. Ünal'dı ise kelimeleri, unutulmuş çiçekler gibi el değmemiş kitaplar arasından çekip çıkarıyor. Ölüm, aşk, hayat, Allah, kalp, modernite, kent, tabiat temaları metafizik motiflerle bağlanarak örgüde yerini alıyor.

Her ne kadar kendisi "Hayat şiirden ibaret değildir" dese de ben bunu nesnel dünyanın inkâr edilmezliği olarak anlıyorum. Ben onun hayatı şiir olarak yaşadığına tanıklık ediyorum. Nurettin Durman'a verdiği röportajında şöyle diyordu: "Şiir söylemenin bende heves konumunu aşarak yaşamımın bir parçası olmaya dönüşmesi; benim de açıklıkla fark edebildiğim ve net hatırladığım bir

biçimde, kelime ile çok yakın bir ilişki kurmam, ünsiyet peyda etmem, hatta daha da ileri giderek, kelimeye hâkim olma içgüdüsünün beni kuşatmasıyla ilgilidir, diyebilirim.” Üstelik bu içgüdünün ayrımına 12-13 yaşlarında varır. Buradan sanatın ve şiirin onun ruhunun genetiğine işlenmiş bir doku olduğu çıkarımda bulunmak zor değildir.

Gittiği her yere şair olarak, şiirle gider. Onun esas uğraşı şiirdir. Mühendisliği dahil yan uğraşı gibidir. Şairce bakar, şairce görür, dinler, oturur, şairce düşünür, susar, şairce uyur, rüya görür. Yani şiir bir hal, bir var olma, yaşama biçimidir onda. Başka deyişle şairlik yakasında rozet, isimliğinde unvan değildir. O nedenle onun şiiri şiirden süzül-müş şiirdir; yapay, zorlama değildir. Asıl menziline yürürken ayağına takılan dünyanın ağırlığını kurtarmaya çalışırcasına çabalayan şiiri hiç taviz vermiyor, kararlı bir ritim kazanıyor. Onun şiirleri baştan beri poetikası, sesi, amacı, akışı, söyleyişi inceden inceye belirlenmiş bir şiirdir. O nedenle tökezlemez, kendi yatağında bir ‘ay ırmağı’ gibi akar. Aynı anda daha gür, daha sakın ve aynı anda daha bilgece, daha delikanlıca, daha has, halis bir ses ve söyleyiş özelliği kazanır. Dayanır, direnir. Şiirlerin anlam veya duygu derinliği gittikçe yalınlaşırken gittikçe derinleşir de. Böylece şiiri, yapay terkiplere tevesül etmeden yükselişini sürdürür, sürdürüyor.

Bunu yaparken insanı şaşırtan düzeyde dilin gündelik hayatta da kullanılan inceliklerinden kadim deyişlere kadar tüm imkânlarından yararlanır. Ünalı şiirleri dilin gizli sırlarını açığa çıkarır. Aslına bakarsanız has şiir yani hakiki şuur, dilin özünde gizlidir. Belki de Ünalı’nın yaptığı dille insan, dille zaman arasındaki perdeyi aralamaktan başkası değil. Ve siz onun şiirinde dilin sırlarını üstelik hemen yanı başınızdaki sırlarını çözüyor, zenginliğini keşfediyorsunuz. Bir yönüyle şiir onun için düşüncüyü, anlamayı, sezmeyi mümkün kılan dilin, ilham veren mucizevi yanı, yansımasıdır. Has şiire yaklaşmak dilin saf haline yaklaşmakla, zamanın kelimeler üzerine yığıldığı tozunu, toprağını üflemekle mümkündür. Bu anlamda o kelimelere fazladan bir yükleme yapmaz. Hatta kelimeleri fazlalıklarından arındırır, ağırlıklarından kurtarır. Böylece kendi anlamlarına kavuşan kelimelerin anlamları, ustalıklı deyişler düzeninde ıslıl ıslıl parıldar. Parıldayanı, kalbimizi kamaştıran hissedışı tam anlamayabiliriz.

Kimi arkadaşlarım benden Ünalı’nın şiirini çözümlmemi istiyorlar. O anki yansımalarla bunu başarmaya çalışıyorum. Daha doğrusu o şiir üze-

rinden duygularımı paylaşıyorum. Ancak bu iş bilmece çözmek veya bir soruyu cevaplamak gibi değil ki azizim. Ben de onlara “Siz hiç kıyısında oturup bir denizi seyre daldınız mı?” diye soruyorum. Niçin mi böyle soruyorum? Onlar hemen Ünalı’nın şiirlerini denize benzettiğimi sanadursunlar. Buna itiraz etmem, böyle bir görevim de yoktur. Ne ki, insan bir denizin enginliğini kendinden geçercesine bir teslimiyet ve sükûnetle seyrederken ne anlar? İlla bir şey mi anlamamız gerekiyor. Bizi kendisine hayran bırakan varoluş cevherinin sonsuzluğu anlamayı imkânsız kılabilir. İşte bize orası işaret ediliyor. Susun ki daha iyi duyalım. İşte bir güzellik. Ve o güzelliğin içimizi serinleten, ruhumuzu kamaştıran ufukları. Aynen bunun gibi ben bir şiirle önce mesafelerimi kaldırmalıyım. Yani o şiir benim ruhumun makamına uygun bir müzikle, melodiyle beni sarmalı. Ben Ünalı’nın şiiri karşısında bu haleti ruhiyeyi, bu duygulanımı yaşıyorum. Sanki fırtınalı bir Akdeniz akşamında ay yankısını hışırdayan denizi dinliyorum.

Son söz olarak:

Şair bir münevver olarak Ünalı’nın bulunduğu yerin önemi, sadece kendine has estetik nitelikleri ile özgün bir şair oluşundan kaynaklanmaz. Onu ayrıcalıklı kılan Kur’an’la tahkim olmuş yüksek düzeyli bir imanı ideolojikleştirmeden sanatının ve düşüncesinin temeli yapmasıdır. Düşünce ve estetik dünyası bu temelde kaynaşarak yükselir. Genel karakteri ile gelenekten çok güçlü beslenir ama dilini geleneğin formu içinde kalmayıp özellikle ikinci yeni diye adlandırılan şiir akımının söyleyişine yakın yerde kurar. Çünkü onun diline güç, tesir, canlılık kazandıran kaynak, şu ya da bu yenin bir şekilde nesnel sınırlar içinde oluşan duyarlılığı değildir. Öteye ötelerin de ötesine salınım içinde olmayan, en azından böyle bir menzili arzulamayan yaklaşımlar, onun şiirinin öz ve biçim bağımsızlığı ile kendini hissettiren farkını yeterince anlayamaz.

“aşktı arta kalan

büyük yangınlardan”

“bir de kara geceye akan ay nehirleri”

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu – Malatya'nın Kutlu Evladı

Malatya'nın kutlu evladı. Cumali Ünal'dı'nın hem iyi bir şair hem de devlet adamı olması, aslında doğduğu topraklarla bağlantılı. Malatya duygusallığın ve aklın birleştiği topraklarda yer alan kadim bir şehir.

Duygusallığın ve aklın birleştiği şehir ile özdeşleşmiş olan Cumali Ünal'dı'nın, bir de kültür adamı kimliği taşıması, onun yine bu topraklardan (Arapgir-Malatya) İstanbul'a 19'uncu yüzyılda göç etmiş bir ailenin İstanbul'da doğmuş ama kendi tabiriyle Arapgirli-Malatyalı gibi yetiştirilmiş bir başka kültür adamı Fethi Gemuhluoğlu'nun kültür adamlığı ile özdeşleşiyor.

Cumali Ünal'dı ağabey ile tanışmam, güvercinler aracılığıyla oldu. Ankara yıllarımda haftada birkaç gün Ulus semtindeki büyük bilge Hacı Bayram Türbesine giderdim. Bu türbenin etrafında günün farklı vakitlerinde mutlaka meczuplar, köpekler, kediler ve güvercinler olurdu. Ulus semtinin varoşlarında yaşayan gecekondu insanları kendi paylarına düşen rızklarından arttırdıklarını onlarla paylaşır, Ankara'nın dışlanmış bu sakinlerine kol kanat gererlerdi.

Türbeyi ziyarete gittiğim günlerde, Ulus Hali'ne uğrar ve birkaç kilo buğday alırdım güvercinler için. Hıra Mağarası gözümün önüne gelirdi, güvercinlerin Peygamberimizle dostlukları. Ulus Halinden aldığım buğdayı Hacı Bayram Hazretlerinin Türbesi önünde güvercinlerin su içtikleri ve yıkandıkları doğal yalağın etrafına serperdim.

Bir bahar sabahı yine buğday alıp gittiğimde, doğal yalağın belediye tarafından asfalt dökülerek kapatıldığını ve susuz kalan güvercinlerin tekrar su içecekleri bir doğal yalak yapmak için asfaltı gagaladıklarını gördüm.

Çok üzüntü verici bir çabaydı güvercinlerin asfaltı gagalamaları. Ankara Belediyesi'nde çalışan bir yetkiliye ulaşmalıydım ve doğal yalak tekrar açılmalıydı. İşte Ankara Belediyesi'nde bir tanıdık ararken, o yıllarda Park ve Bahçeler Müdürü olan Cumali Ünal'dı ile tanıştım. Ondan doğal yalağın tekrar açılmasını istedim, o da bana hak verdi ve yalağın açılmasını sağladı. Aramızda güvercinlerin oluşturduğu bir dostluk kendiliğinden doğdu. Uzun yıllar süren bir dostluk ve kardeşlik.

Dostluğumuzun doruk noktası ise, Cumali Ünal'dı'nın rahmetli babam Fethi Gemuhluoğlu için Malatya Arapgir'de bir anma toplantısı düzenleme girişimiydi. Cumali Ünal'dı, 1990 yılının Ekim ayında düzenlenen toplantıya, 1970 yılında rahmetli Fethi Gemuhluoğlu'nun kurucusu olduğu Türkp petrol Vakfı'ndan burs alan ve o yılların Türkiye'sinde çok popüler olan kişileri davet etmişti. Cumali Ünal'dı'nın, Fethi Gemuhluoğlu için düzenlediği bu toplantı ve yazdığı yazılar, yaşarken tanımadığı bir kişinin onun düşüncelerine ve hayata karşı klas duruşuna duyduğu saygı, sevgi ve muhabbetin somuta dönüşmüş en önemli ve örnek alınası göstergesiydi. İstanbul ve Ankara'dan, Şaban Karataş, Metin Emiroğlu, Hasan Celal Güzel, Oğuz Kağan Köksal, Yaşar Nuri Öztürk, Behiç Erdem, Rasim Özdenören, Abdülkadir Sezgin, Musa Çağıl katıldılar, bu toplantıya.

Fethi Gemuhluoğlu'nu Anma Toplantıları içinde değişik düşünce ve kişiliklerin katıldığı en farklı toplantılardan biri olmuştu. Cumali Ünal'dı'nın, Fethi Gemuhluoğlu için ata topraklarında düzenlediği Arapgir toplantısı ve yazdığı yazılar, yaşarken tanımadığı bir kültür adamına ve onun yerelden evrensel ile buluşan düşüncelerine karşı duyduğu saygı ve muhabbetin göstergesiydi. Bu saygı ve muhabbet dinamizmini Kur'an'dan, Peygamber sevgisinden ve kadim medeniyetimizden alıyordu. Gerek Fethi Gemuhluoğlu gerekse Cumali Ünal'dı, birbirlerini tanımadan bu yerelden evrensele dostluk ve mesajı gelecek nesillere aktarmanın somut bir örneğini bizlere göstermişlerdi. Bu dostluğu Cumali Ünal'dı'nın Fethi Gemuhluoğlu için yazdığı bir şiir ile bitirelim. Şiirin ismi Üryan;

“Gün döner, yallah! Geceden bir ırmağa dalar
Yüzer mi, boğulur mu, çırpınır mı belli değil

Dağlardan baktığın bu şehir ölüsüne, heybetle acıyarak.
Bir Köroğlu öfkesiyle hörelenerek mi?

Kendi doğurduğun rahmi kayalıklarda her akşam
Üç kerre kızıl kanla yıka, üç kerre kutsa, tütsüle

Koca ırmaklar doğuyor benden, bu nâciz bedenimden
Beynimden, yüreğimden kadim sulara karışıyor şiirlerle Türkçe

Sen söyle yüzünü Doğuya çevirip o eski güzellemeyi
Çiçek devşir dağlardan hayata teberrüken

‘Üryan geldik, gideriz!’ İyi ki dedin ve söz bitti
Eteğinde cümle mahlûkatın sırrını taşıyan bir tutam tohumla

Geçilmez bir doruk gibi göründüydün dağların dağı
Aşkî ancak aşk aşar bir derkenarla, hicran hicranı”

Ankara, 1989 (Ölüm Bile Aşk ile, 1994)

Hem erim, Ku akta ım ve Arkadaşım Cumali  naldı

Hem erim, ku akta ım ve aziz arkadaşım Cumali  naldı ile çocukluk, ilk gençlik  a ılarımızda hiç tanı madık. Aynı kentte dünyaya gözlerimizi a mı ız. Aynı lisenin sıralarından ge mi iz. Ama yüz yüze gelmi li imiz yok... Bu olumsuz durum, dostluk konusunda hiç de belirleyici bir neden olu turmuyor... Cumali  naldı ile olgunluk dönemi arkada larıyız ki bu, siyasal y nsemelerin ötesinde bir yakınlık anlamı taşıyor.

 naldı ile arkada lı ımızın iki temel zemini var: Malatyalılık ve edebiyat. İkimizin de duyarlık noktası bunlar. Malatyalılık özelliğini, bizim kuşak genlerimizde taşıyız dersem yalan olmaz... G ng r m   aile büyüklerimizden bu konuda el almı ızdır. İnanç ve erdem sahibidir büyüklerimiz. Doğru bildiklerinden  aşmazlar.  ıkar uğruna dostunu satan olmamı lardır. İnsancıldır, merhametlidir, zayıfı kollar, yeri geldiğinde susmasını da, yeri geldiğinde konuşmasını da iyi bilirler. Dünya malına tapmazlar. Kom usu açken tok yatmayı bilmezler.

Verdiğini başkasına göstermezler... Ba ı lamayı b y kl  n  anı diye bellemi lerdir.

İşte bu erdem mirası bizlere genlerle geçer. Ayır-dına vardığımız ya larda bilinçle sahip çıkmaya ba larız.

Edebiyatsa önce bir gençlik hevesi biçiminde gönül topra ımızda filizlenmi tir önce. İlk  r nler Türkçe ve edebiyat derslerimizdeki başarı biçiminde kendini göstermiştir. Hocalarımızın takdiri eşliğinde, hevesler tutkuya d n  m  ; giderek de ateşli bir kara sevda olmuştur.

Cumali  naldı ile farklı zeminlerde kendi edebiyatımızı bulmaya  ıkmı ız, birbirimizden uzakta. Altmı lı yılların Malatyaında... O yıllarda birden fazla edebiyat dergisi yayımlanıyordu Malatyada. Sayısı onu bulan kitapçı d kk anı vardı. Bir o kadar da yerel gazete yayımlanıyordu. Dahası, esnaf d kk nlarında gün boyunca, fikir ve siyaset tartışmaları yapılıyordu. Günlük gazeteler okunur, siyasi gelişmeler konu ulurdu.

Biz genç kuşaklar bu tür siyasal tartışmaların dışında kalamazdık elbette.

Babalıde kotarılan dergiler, bizler için yol göstericiydi o dönemde. Bunlardan birini ya da ikisini seçmek, benimsemek, izini sürmek durumundaydık. Se imlerimiz, edebi ki ili imizi olgunla tıracaktı zamanla.

Ne var ki ortak y n m z olan edebiyat, ayrı çizgiler üstünde y r sek de, bizleri bir noktaya doğru getiriyordu.

Aradan yıllar geçti...

Babalıde başka başka dergilerde kendimizi var etmiş, adımızı ayrı edebi türlerinde duyurmu ,  statlara kendimizi kabul ettirmiş, ödüller almış, kitaplarımızı yayımlamı tık.

Hem erim Cumali  naldı Erzurumda y ksek  renimini tamamlayıp ziraat mühendisi olmuş; Ankarada önemli devlet görevlerinde bulunmuştu.

Bense İstanbulda bir yandan hukuk öğrenimi görürken, bir yandan da Babalı basınının önde gelen gazetelerinde kalem oynatıyordum.

Her ikimiz de, baba yurdumuzun, aile yakınlarımızın özlemini, konu kom umuzun, okul arkadaşlarımızın, tozuna bulandı ımız mahallemizin,  ar ı esnafımızın,  ar ı ekme imizin, suyumuzun, yemeklerimizin, meyve bah elerimizin özlemini duya duya kendimizi var etmeye  alı ıyorduk...

Malatya bıraktığımız yerde durur mu hiç?

Kentimize her gidi imizde, bir yanımızın eksildi ini, bir şeylerin yok olup gittiğini, inandığımız değerlerin hayat defterinden silindi ini i imiz burkularak görüyorduk...

Do up b y d   m z toprakların cennet hayali belle imizde birer imge olarak kalıyordu. Yeryüzünde sürgün edilen Âdemin hep cenneti  zleyi i gibi, uzaklarda yaşayan bizler de  ocuklu umuzun ve ilk gen li imizin Malatyasını  zl yorduk boyunca.

İşte bu  zlem, her türlü siyaseti, her türlü ayrışmayı silip süpüren güçlü bir eldi sanki...

*Hik yeci

O özlem değil miydi bana “Annem Babam Malatya” kitabını yazdıran? Cumali Ünaldı’nın da aynı duyarlılıkla kitabın sayfaları arasında gezintilere çıkması?

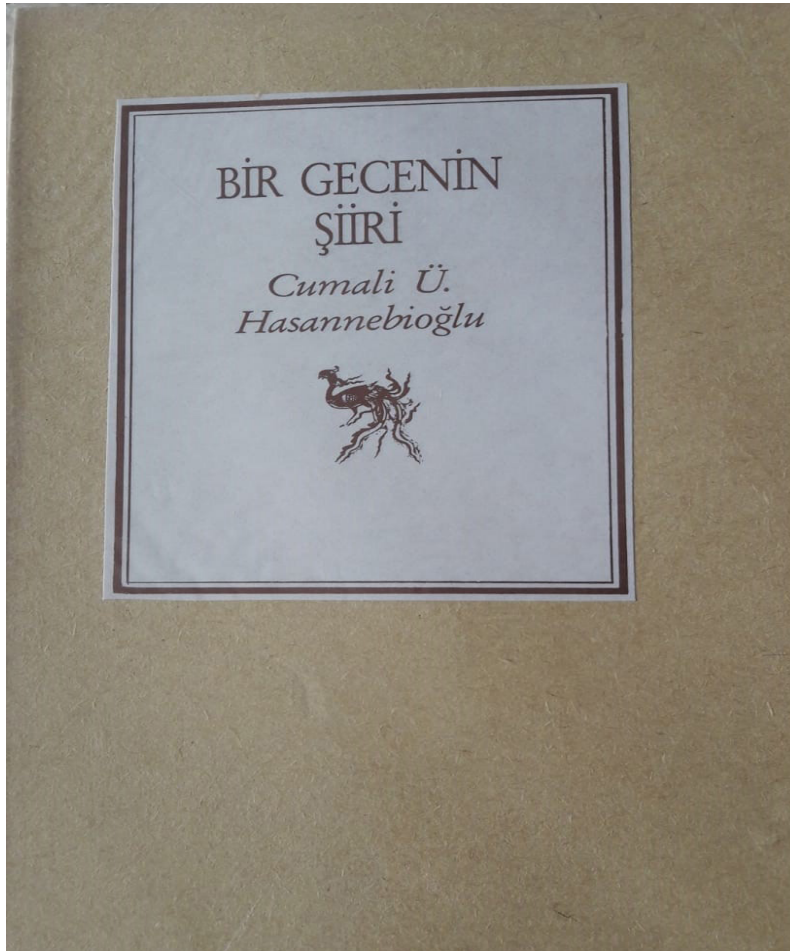
Kuşaktaşım, hemşerim, arkadaşım Cumali Ünaldı ile aynı zemin üzerinde buluşmamız kaçınılmaz bir yazgıydı artık!

Doğrusu bana göre arkadaşımın bağları daha sıkıydı Malatya’mızla. Yerel yönetimlerle, yerel basınla, üniversite çevresiyle, siyasal partilerle daha yoğun bir ilişki içindeydi. Bir ara yönetime aday olmayı da göze aldı. Ne yazık ki, artan kent nüfusu onunla aynı kaygıları taşımıyordu. Malatya’nın toplumsal yapısındaki değişim, Ünaldı’nın dilinden anlamıyordu.

Varsın anlamasınlar hemşerimin dilinden. Ne gam! Bizim gözümüzde ve gönlümüzdeki yeri değişmez. Biz iki hemşeri, iki arkadaş olarak zaman zaman bir araya gelir, eski günlerin harmanını savururuz. Kimi zaman bize, ortak dostumuz Eubekir Eroğlu da katılır. Babıali defterine adını yazdırmış üç edebiyatçı olarak, demli çaylar eşliğinde söyleşir, Malatya’ya yolculuk eder döneriz.

Bilmeyenler için buraya yazalım. Şair Cumali Ünaldı’nın kitapları:

Çerağ (1978), Bir Gecenin Şiiri (1988), Kendini Yusuf Gören (1988), Ölüm Bile Aşk İle (1994), Andolsun Aşka (2010), Kalbim Ey Divane (2013).

Cumali Ünaldı

Şair, yazar, politikacı ve dost, Cumali Ünaldı.

Nurettin Topçu'nun fikirleri çerçevesinde şekillenen

Hareket dergisi ve dergâh yayınları çevresinde 1970 lerin başında tanıdım kendisini.

Şiirleri ve yazılarından tanıdığım Cumali Ünaldı ile Park ve bahçeler müdürü olarak Ankara'da göreve geldiğinde, bugünlere kadar gelen, yakın dostluğumuz başladı.

Göreve başlar başlamaz, parklardaki çimlere basmayınız tabelalarını, çimler basınız şeklinde değiştirtti.

Farklı bir kişilik olduğunun ilk işaretini ortaya koydu..

Nitekim Turgut Özal döneminde, Başbakan danışmanı olarak görev yaptığı sürece bürokraside ve siyasette vizyonunu hissettirdi.

Dostluğundan hep lezzet aldım. Biz, kimi zaman “yeşil kurbağalar öter göllerde” dinlerken birlikte ağladık, kimi zaman Kemal Tahir romanlarını çerçevesinde Anadolu sosyolojisini konuştuk, kimi zaman da Züğürt ağa filminin sahnelerini konuşarak güldük.

Zaman zaman Malatya aleyhine görünen fıkralar anlatırdım. Bunların önünü kesmek için Nokta dergisinin yaptığı ünlü Malatyalılar listesine, ilgim olmadığı halde, beni de dahil ederek önümü kesti.

Cumali Ünaldı'ya, bütün bencilliğimle, bu dostluğun lezzetini daha fazla yaşayabilmek için sağlıklı ve verimli uzun bir ömür dilerim.

Sevgili Bir Dost: Cumali Ünal'dı

Kendisiyle Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar isimli kitabımın yayınlanmasından sonra tanıştım. Bu çalışmamda Rışvanlar, Zeydanlar, Şavaklar gibi İzol Aşireti de Oğuz boyundan görünüyordu. Önce telefonla görüştük. Bana teşekkür ediyordu. Zira kendisi de İzol aşiretinin Türk kökenli olduğuna inanıyordu. Atalarımız bize hep Türküz derdi diyordu. Sonuçta bir araya geldik. Uzunca bir sohbetimiz oldu. Ama Onunla yüz yüze gelince, kendisi hakkında gerçek bilgiye sahip oldum. Tertemiz bir vatansever, adam gibi adam, ama dolu dolu bilgili bir adamdı. Devlet tecrübesine sahip, ne dediğini bilen, öyle hamasi duygular içinde olmayan, ülkenin en büyük sorununu âdeta ezberlemiş bir kişilikti. Asıl mesleği olan Tarım alanında, "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" adlı, gerçekten bugün için de en çok ihtiyaç duyduğumuz Türkiye'deki tarım politakalarına yön verecek bir eser kaleme almıştı. Ayrıca O'nun hakkındaki tespitlerimin ne kadar doğru olduğunu, Cumali Bey'in şair bir kişi olması da ispat etmişti. Aşağıdaki şiirinden etkilenmemek mümkün mü demek geliyor içimden:

"Sen geldin gökyüzüne
Bir dolunay oturdu
Geçip giderken günler biteviye
Güneş toprağı yakıp suyu eritiyordu
İyi ki öptün baharda daluçlarını
Yoksa bu çiçekler nasıl olurdu
Sürüp giderken yeryüzü toprağını
Eş koştun kuzuya kurdu
Bakışının sonsuzluğu değdi de
Bir damla kabardı derya oldu
Yazı çekiçle çekiçle bakırcılar
Kışı birbirine benzetiyordu
Geceleri cırcır böcekleri
Eksik tamamlayıp eğri düzeltiyordu
Birdenbire boşluğunu hatırladı insan
Göğüs kafesine kalbini koydu
Büyük günahların kayasından kopup geldik
Ayaklarının altına. Toprak böyle oldu."

Evet, bugün Türkiye'nin en büyük aile topluluğu olan İzollardan olan Cumali kardeşimin, benim için ayrı bir yere sahip olmasındaki ikinci şey, tespitleri-

me göre İzolların da, benim gibi Avşar boyundan olmasıydı. Dolayısıyla birbirimize hep "emmioğlu" diye hitap ettik. Nitekim bizim Kayseri Sarız'da dokunan kilimlerdeki motiflerle (tamga), İzolların kilimlerindeki motiflerin aynı olduğu, birçok geleneklerimizin birbirine benzediğini gördük. Nitekim Kayseri'de her yıl düzenlenen "Dadaloğlu Sempozyumu ve Şenlikleri"ne katıldık. Hatta sempozyumun açılışında bir konuşma yaptı. Zaten o gün bugündür birbirimize hep "emmoğlu" deriz.

İzol aşireti, tespit edebildiğimiz kadar, Urfa, Diyarbakır, Adıyaman, Malatya, Mardin, Konya, İsparta, Gaziantep, Kilis, Elazığ, Bingöl, Sivas, Van, Erzurum ve İstanbul'da bulunmaktalar. Ayrıca Suriye'de Halep başta olmak üzere, Şam ve Golan Tepesi bölgesinde yaşamaktaydılar. Bilindiği üzere Golan Tepesi'nde Salur ve Avşar boyları yaşamaktaydı ve İsrail Savaşı'nda bu bölgede en çok direnen bunlardı. Golan Tepeleri'nin işgali sonrasında buradaki Türkmenlerin Şam'a, bir kısmının ise Kamışlı'ya ve Irak'ta Bağdad'a gittikleri görülüyor. Suriye'deki İzollar, Selahaddin Eyyubi'nin ordusunda muhafızlık yapanların torunları ile Osmanlı döneminde, Aneze ve Şemmar Arap aşiretlerinin Anadolu'ya baskınlarını durdurmak için Suriye tarafına nakledilenlerden oluşuyor.

Millî Mücadele döneminde İzollu Bozan Ağa, İngilizlerin teklifini reddedip, aşiretinden topladığı adamlarıyla Fransızlarla mücadele edip Urfa'nın kurtuluşunda babası Zülfikâr Ağa ile birlikte yer almışlar, İstiklâl madalyası almış, halkımız tarafından pek yakından bilinmeyen bir kahramandı. İlginçtir ki Cumali kardeşimi sima olarak Bozan Ağa'ya benzetirim.

İzol aşireti, kaynağı, halkın çeşitli kesimlerinden aldığı vergilerin kaydedildiği, konar-göçer aşiretlerin yaylak ve kışlakları, ne miktarda koyunları olduğu, ne kadar vergi verdikleri bilgileri bulun Osmanlı Tahrir Defterleri olan "Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar" ismini taşıyan 6 ciltlik kitabımda da geçmektedir.

Millî Mücadele döneminde olduğu gibi, bugün de Türkiye'nin birlik ve beraberliğini savunan İzol aşireti ve bu aşiretin büyük değeri Cumali Ünal'dı kardeşime büyük sevgi ve saygılarımla nice sağlıklı ve mutlu bir ömür diliyorum.

*Prof. Dr. 26. Dönem Kayseri Milletvekili

Amcam: Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu

Bir şair hakkında, onu şiirlerinden soyutlayarak yazmaya çalışmak en zoru, herhalde. Hele de yazma alışkanlığınız hep hayatın çıplak gerçeklerine dairse; harfleri bir araya getirmek, şairin hak ettiği cümleleri oluşturmak zorun da zoru. Bu yazıda yapmaya çalışacağım şey, bu. Şimdiden affola.

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun şiirlerini yorumlamayı, bu işi hakkıyla yapanlara bırakarak, size amcamı anlatmak isterim: Cumali Amca'mı.

Onunla amca-yeğen ilişkimiz, sanılanın aksine dünyaya gelmemle başlamadı. 40'lı yaşlarımın başında aynı büyük ailenin mensubu olduğumuzu öğrenince, bir gün çaldım kapısını. Fırat'ın dört bir yanında yüzyıllardır iz bırakan o büyük ailemizin adı İzol'du. Tıpkı onun Semud'da "Bu Fırat ne Fırat'tır/ Uyuyan bir adamda/ Gün yanığı surattır..." dizeleleriyle tarif ettiği gibi, gün yanığı suratlılardan oluşan ve Mezopotamya'dan Ortadoğu'ya yayılan kocaman bir ailenin mensuplarıydık Cumali Amca'mla. Çocukluğumda duymuştum İzol'u, aşiret olmayı, birliği, bir aradalığı, dirliği, bereketi. Ömrünün son demlerine kadar anadilinde ısrar eden babaannemin Kürtçesinden akardı aşiret. Tarlasında karasabanının ardından tohumlar serpen, son nefesini tarlasında veren, yaradılan her canlıyı Şahı Merdan Ali aşkına seven dedemin tütün sarısı bıyıklarının arasından anlattığı masallardaydı aşiret. Sonra büyüdü, sözüm ona 'çağdaşlaştık', topraktan uzaklaştık, elimiz kalem tuttukça, gün yanığı suratlarımız, kent sarısına çaldı. Aşiretin yüz akları sayılan 'kle' babaanneleri de (kle: Dersim'de aşiretin güçlü kadınlarına verilen lakaptır) hafızamızın derinlerine ittik, adı gibi Derviş olan dedelerimizin nasırlı ellerinin her bir çatlağına nüfuz eden toprak kokusunu da bir nostaljiye indirgedik.

Ta ki, büyük şehirler yalnızlığımızın başkenti olana dek. Şimdi geriye dönüp baktığımda fark ediyorum ki; Cumali Amca'yla yolumun kesişmesi, tam da şimdilerde hepimizin esaret merkezleri olan büyük şehirlere kendimi hiçbir zaman ait hissetmediğimi fark etmemle aynı zamana tesadüf etmiş. "Tesadüfler tanrının göz kırpışlarıdır" diye bir söz okumuştum, şimdi hatırlayamadığım bir kitapta, bizim amca-yeğen olmamız böyle bir göz kırpıştı sanki. O göz kırpışa büyük ailemizin yüzyıllara dayanan tarihi sığdı, coğrafyamızın devasılığı sığdı, inancın güzelliği sığdı, kadının gücü sığdı, Fırat'ın coşkusu, Dicle'nin bereketi, Munzur'un kutsallığı sığdı. İlk tanışıklığımızın ardından, Cumali Amca hakkında şunları

yazdım o günlerde çalıştığım günlük gazeteye:

"Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan her İzoludan onunun telefonu vardır ve gecenin bir yarısı telefonu çaldığında arayan ya Tunceli'den ya Adıyaman'dan, ya Urfa'dan ya da Malatya'dan bir İzolludur. Hastası olan da arar, işini kaybeden de, sınava giren de, hapse düşen de. Urfa'dan Malatya'ya giden ameliyat için giden ve hiç Türkçe bilmeyen bir İzolluyu Malatya'daki ilk kez gördüğü akrabası ağırlamasını, çevirmenlik yapmasını, kan bulmasını sağlar. Büyük şehirde yaşayan İzollu işadamlarının, hastalıklarda-ölümelerde İzol köylerine özel araç tahsis etmesine ön ayak olur. O neredeyse 100 bin İzol gencinin amcasıdır."

Sonra bana nüfusu 2.5 milyonu aşan büyük ailemize dair hayallerini anlattı, Türkiye İzollu Platformu'nun sözcüsü olarak. Dedi ki, "Kuracağımız tasadduk sandığıyla imkânı dar akrabalarımızın iş kurmasını sağlayacağız." Dedi ki, "Büyük ailemizin bütün çocuklarının ilkokuldan üniversiteye, hatta yurtdışında eğitim görmesi için bir burs fonu kuracağız." Dedi ki, "Kan davasının en çok görüldüğü aşiretimizde sorunu çözmek için bir Aksaçlılar Cemaati oluşturacağız."

Bunların önemli bir kısmının hayata geçmesine ön ayak oldu.

Cumali Amca'mın sayesinde köyümden, kasabamdan, birinci derecede yakınlarımdan ibaret saydığım ailemin yüzlerce mensubuyla tanıştım. Milyonlar artık. Büyük ailemin bir Türkiye mozaigi olduğunu ondan öğrendim: Öyle ya hangi ailede hem Türkçe, hem Kürtçe, hem Zazaca konuşulur; hangi ailede hem Alevi, hem Şafii, hem Hanefi olunur.

En güzel tarafı ne biliyor musunuz? Biz muhafazakâr-dindar bir amca ile solcu-Alevi bir yeğen olarak aynı hayallere sahibiz: İkimiz de coğrafyamızda barış diliyoruz, barış istiyoruz, barış için yaşıyoruz.

Şimdi yine ekmek peşinde büyük kentlerde olsa da, artık kocaman bir organizmanın küçücük de olsa bir hücresi olmanın çoğulluğunu yaşıyorum. Adıyamanlı, Diyarbakırlı, Malatyalı, Konyalı, Sivaslı kadın ve erkek akrabalarımın varlığı huzurla karışık bir güç katıyor var oluşuma. Varsın sistem(ler), yalnızlığa güzellemler yapsın, biz ailenin, toprağın, kanın, emeğin kutsallığına inanmayı sürdüreceğiz.

Var ol Cumali Amca, ömrün uzun, sözcüklerin daim olsun. Ellerinden öperim.

*Gazeteci Yazar

Bu Toprağın Sesi, Bu Suların Şırlıtısı: Cumali Ü Hasannebioğlu Hüznüyle Helalleşen Şair

Geç bulup çabuk kaybettiğim bir şair ve araştırmacıydı Nazir Akalın. Daha on sekiz yaşındayken *Çerağ* adlı bir şiir kitabı bulmuş ve Cumali Ünal-
dı Hasannebioğlu'nun bazı şiirlerini ezberlemişti. Nazir Akalın bir şairi beğenmişse –ki zor beğenir-
vardır bir hikmeti diyerek ben de Nazir'in yarım bıraktığı izi sürmeye hamlettim.

Cumali Ünal'dı ile meslektaşız. Ben de ilk *Hareket*'te okumuştum onun şiirlerini.. Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu imzalıydı geleneksel şiirle günümüz mazmunlarını buluşturan şiirleri...

İlk defa Ankara Belediyesi'nin *Park ve Bahçeler Müdürü* iken eski garın yani bugünkü belediye binasının karşısındaki Hipodromun yani şimdiki Millet Bahçesi'nin içinde yer alan tek katlı bir binaydı bu müdürlük. Güzel, küçük, şirin bir bahçedeydi. Küçük, güzel, şirin de havuzu vardı. Orada şair ve yazarlar buluşurlardı. *Türkiye Yazarlar Birliği* kurucuları, D. Mehmet Doğan ve arkadaşları ile İstanbul'dan katılanlar, mesela Ahmet Kot oturup çay içerken şiirde, edebiyattan, siyasetten konuşurduk. Meslektaşımı evet. Ziraat Yüksek Mühendisiydi şair. Biz tarımcıların medarı iftihar olan ToprakSu'da çalışmıştı.

İlk yazısı 1965'te *Yeni Adım*, ilk şiiri 1966'da *Çile* (Malatya) dergisinde çıkmıştı. Pek genç yaşta yayınlanmıştı şiirleri. O da erken yaşta şöhreti yakalamış, bu yüzden biraz da her erken şöhret şairler gibi mütevazı değil gibi dururdu. Bunu ilk Beşir Ayvazoğlu'nda da görmüştüm. Oysa her ikisiyle de arkadaşlığınız varsa görüyordunuz ki, hem eleştiriye açıklar, hem müsamaha ve alçakgönüllülük boyutlarını bir hayli genişletebiliyorlar. O yüzden de bir ömür dostluğunuz sürebiliyor. Aynı şeyler için endişe duyabiliyor, bir takım çirkinliklerden benzer ölçüde rahatsızlık duyuyorsunuz.

Adımlar ve *Hareket* dergilerindeki şiirleri devrin bütün eleştirmenlerinin dikkatini çekmişti. Defne ve Maveria dergilerinde de yazdı. 1987'de *Struga Şiir Akşamları*'nda Türkiye'yi temsil etti. 1992'de ve 1996'da *Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni*'ne katıldı. *Kendini Yusuf Gören*'le 1988 *Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü* aldı. Türkiye Yazarlar Birliği Yönetim Kurulunda görev yaptı.

Gerçek bir eleştirmenle çok geç tanıştım.

Bir yayınevi için *Türk Düşüncesi Ufukları* serisini hazırladığımızda arkadaşlara dedim ki; “batı düşüncesinden etkilenerek maalesef akademyamız ve basın fikir adamlarımızı ayırıştırarak gençliğin de kutuplaşmasına sebep oluyor. Oysa Türk düşüncesine yön veren bazı kalem erbabının tahmin edilenden ziyade buluşma noktası vardır ve bizim vazifemiz şimdi bu ortak endişeleri tebarüz ettirmektir. Bu çerçevede Namık Kemal'den başlayarak Erol Güngör'e kadar çağdaş Türk düşünce ufuklarını aydınlatan yazar ve şairlerimizi yazmaya başladık. Namık Kemal'i hazırlarken Nazir Akalın ile tanışmıştım. Nazir, tuhaf ve elim bir tren kazasına kurban gitti. Son şiiri raylar üzerindeki ölümünü anlatan bir şiirdi Nazir'in. Melek gibi adamdı ve eleştirmen olarak sanki gergef işler gibi titizdi de... Türk edebiyatına çok büyük hizmetler vereceği bir çağda terk-i dünya eyledi ve gerçekten “geç buldum, çabuk kaybettim” dedirterek çekti gitti.

Sevgili Nazir Akalın, Cumali Ünal'dı'yı *Çerağ*'ı daha on sekizindeyken okuyup anlamış ve daha sonra tetkik etmiş genç fakat olgun bir eleştirmen olarak şöyle yazmış:

“Hasannebioğlu'nun şiirinde ana hatlarıyla kendini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanı sıra, sadece kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bütünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsî bir üsluptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı devrin nasıl bir siyasî ve sosyal muhtevaya sahip olduğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifadelendiriş tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz etmektedir. Modern Türk şiirini, özellikle orijinal imaj ve kendisine has söyleyiş açısından hayli güçlendirmiş ve seviyeli bir yere getirmiş olan Hasannebioğlu, gerçekten gözardı edilmemesi gereken büyük bir yenilikçidir.”

Sevgili Nazir, Namık Kemal'in de yenilikçiliğinin ve onun eski edebiyat ile sürdürdüğü kavganın farkındaydı.

*Şair Yazar

Namık Kemal elbette bu devrimciliği eskiye düşmanlık olsun ya anlamadığı, o çapta eserler veremediği için diye değil edebiyatımızın ve medeniyetimizin batmaması, ibdası adına yapıyordu bunu. Bunu yaparken de Talim-i Edebiyat derslerinde olduğu gibi eskiye vukufiyetini ortaya koyuyordu.

Akalın nasıl Namık Kemal'deki geleneksel ile modern arasındaki derin çilenin farkına varmışsa Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun şiirindeki gelenek dokusu içindeki orijinal üslubuna uygun yeni mazmun ve kavrayışları da keşfedebilmişti bu kadar kalabalık arasında...

Hâlâ kendisinden mürettep bir divan beklediğimiz Hasannebioğlu, kendine mahsus gazel, kaside örnekleri ortaya koydu. Naat ve Münacaat da yazan şairin şiirde hem aktüel bir hesaplama ve fakat bunu sürdürürken kadim münakaşaların da üzerinden geçen bir cesareti olduğuna şahitlik ediyoruz.

Çerağ (1978), Bir Gecenin Şiiri (1988), Kendini Yusuf Gören (1988), Ölüm Bile Aşk İle (1994), Andolsun Aşka (2010), Kalbim Ey Divane (2013). Adındaki şiirlerini son kitabında topladı Hasannebioğlu. Beyan Yayınları arasında çıkan kitabına yine Andolsun Aşka adını verdi.

Çerağ'da yer alan Münâcât ve Na't klasik şiirin örgüsüne saygı gösteren ama yeni bir ses ve soluk olarak yakaran bir üsluba sahipti. Yakaran ve muhasebe yapan...

Münâcât'ın ilk beyitinde hüznümüzden vazgeçemeyiz ve kafiye'nin uygun düşmesini aramayız nedense:

"yöneler ya yüreğim rahmine bir kupa baldırandır hüznüm erir

eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutunan yüzüm erir"

Nâ't'ında o diriliş çağı ve sevgilisi yürekleri tutuşturan bir meş'ale gibidir ve günümüze verdiği mesajlarla anlamlıdır; yoksa eski çağlara yüzümüzü çevirdiğimiz anlamına gelmez:

"yazıklanma değil bu sözler geçmiş zamana, övgü değil

çağları aşan bir ateş yakar yüreğimizi, gün parıldayıp geçerken üstümüze"

1980'e doğru yazılmış olan bu şiirler yaklaşan buhranın, da şairin gönlündeki sıkıntının da tercümesi olmaktadır.

İsyan Gazeli, sanki Nurettin Topçu'nun İsyan Ahlakı'nın özümsemiş ve şiire sığdırılmış hali-

dir:

"Tarih düşürür kanımıza günü gelir gökyüzü Tanık olur, yeryüzü kucaklar isyan erlerini"

Sonra geçmiş zaman övgüleri ve şimdiki zaman yergileri başlar.

"Bilal beş vakit ezanlarla gelirdi.

Ol kılınç iner kalkardı yaraya can gelirdi

Onurlandırıp kişiyi yüceltecek kan gelirdi"

Şimdiki zaman yergisinde kahırla ümit iç içedir:

"Ve sevdam bir dönemin süregelen yelinde

Boğulup dumanlara sönecek ocak değil"

Geçmiş zamana övgü şimdiki zamana yerginin ardından gelecek zaman güzellemesi başlar.

"çıkma sırasıdır bodrumlardan elimizde bildirilerimiz

bahar penceresi açılmalı gündoğ'sunun güz yeri-ne"

Hiç unutamadığım bir mısraı ise:

"En iyi ben bilirdim hüznünle helalleşmeyi" dir.

Bölümler elif, be, te, se diye gider.

2024 romanımda ben de bu sırayı takip etmiştim. Bölümlere eski harfleri başlık yapmıştım, onun bu son tasnifini görmeden.

Diğer kitapta da birer münacat ve naat var.

Şehir irinlerle dolmuşsa, caddeler çıldırmak üzereyse, herkes deli gömleği giymişse şair de kendi yalnızlığında kendi iç burkuntusundan gazeller devşirmektedir.

"Bu derse çalışmadım öğretmenim akşam oldu

Sonra sabah

Sonra yine akşam oldu. Bu derse

Çalışmadım öğretmenim." der.

Ölümler ve ayrılıklar Üzerine Uzunca Bir Türkünün Yorumu'nda hey heylerle kâh marşlar söylemeye çalışır şair, kâh dağlara yanık bir türkü tutturur.

"anasının yokluğunu meleyen bir çelimsiz kuzu

kendini
vurdu
vuracak
kayboluşların yekbaşına ve körpe sessizliğine”

Ama sudan umutludur şair.
Her yanı evvelce kaplamış olan sudan...

“Toprağın damarlarına su yürüdü
Can yürüdü dağlara
Bir çığlık gibi karın sinisini delip yürüdü otlar
Kuzular düştü toprağa ana rahminden
Küskün ağaçların sitemine döndü kuşlar
Ve dereler
Şırıl şırıl binlerce yıllık bir ahengi akıyor
Dünyanın yekpare
Su olduğu günleri
Sen gözümün bebeğinde
Bir dağı küçüldün şimdi
Su gibi
Aksan ya önünde engel mi var ki”
“gönlümü
asi bir tohuma gizleyerek toprağa gömüyorum”

Semud şiirinde gerçekten toprak ve suyun rakısı vardır.

Vurulan su akacaktır.. nereye şairin bildiği yere...

1966’daki ilk şiirlerinde bile su vardır şairin.

“Tan ağarmadan gelip
Taze gözyaşlarımla suladım
Mutluluğumu buram buram
Orada bıraktım”
Kendini Yusuf Gören’de de suyu buluruz yine...
“Bir şey söyle hayata efendi olan güzel
Kendi suyunu çağıldat
Ulu kayalardan
Gürüldeyerek çoğalan bir ses ol”

Başka bir şiirde de:
“Paslı bir çivi gibi çürümüş tahtalara
Geliyor ne pınarlar, ne sular yardan yara”

Yine bir başka şiirde:

“Toprak
Mazlum yüzleri sarmalayan
Gebe toprak
Biliyor
Değdiği yerde sular fışkıracak
Soylu hıncından sevdanın”

Evrensel konular, isimler ve değerler de yer alır şiirinde... Afrika Afrika şiiri ile Malcolm X bunlardandır.

Fethi Gemuhluoğlu için 1989’da yazdığı şiirde de su geçer:

“Koca ırmaklar doğuyor benden, bu naçiz bedenimden

Beynimden, yüreğimden kadim sulara karışıyor
şiirle Türkçe”

Gökçeada’da 1990’da yazdığı Bir Uzak Düş de su için içinden akan su için yazılmıştır sanki:

“Deli dolu çıplak tayları sürdüğü kayalıklara
Bir tek kendi çıkmış çağıldayarak suyla
Saçında yağmur buğusu, gün kokusu, su durusu
İlk bulduğum günkü fotoğraflarda”

Kekre’den...:

“bir de kara geceye akan ay nehirleri..”

Kançanağı şiirinde Halepçe’den başlar, bütün mazlum ve masum insanların dramı işlenir. Kızıl-derililer... Sibiryaya sürülen Türkler...

Köle taşıyan gemiler anlatılır bir de...

Aksak Akan Su’da hayat bir su gibi avuçlarından akıp gitmektedir adeta... Ankara’da 1993’de yazdığı bu şiirinde artık toprak, su, anne, inançlar, dervişler, ölüm ve hayat bütüncül bir heyakile, bir yapısal şiire - poetikaya dönüşür.

“Ölümler su ve hayat iç içedir.

Aşk, inanç, umut rüya

Ve belki her şey olan bu sonsuz şiir

Hayat

Ölüm

Hepsi, hepsi döndüremez yolundan

Kendi

Kuyusuna dalıp

Aşkın ve suyun geçtiği damarlardan geçerek

Yer altı ırmaklarına karışan

Bu güzel yüzülü kalenderi dervîşi”

Çevgan’da anne sevgisi sorgulanır. Niye doğmuş niye doğurmuştur?

Orada da suya iltica var.

“Yağmurlar, durmadan

Durmadan

Koşuyor ırmaklara”

1996’ta benim başkanlığım döneminde Türkiye Yazarlar Birliği olarak Türkçenin Uluslar arası Şiir Şölenlerinden Dördüncüsünü Kıbrıs’ta düzenlemiştik. Kıbrıs şiir şöleni için yazdığı şiirde de yine su var:

“Çocuklar büyüttük kadını

Evler, odalar kurduk

Bir azgın su gibi aktık

Yamacın kayalığında

Kırık izler bıraktık

En dibine denizin

Saklıyorum

Sırrını devletimin...”

Çığ şiirini 97’de yazmış

“dünya sürüp gidecek sularca yatağında

benden seller kalacak sesler sıradağ gibi..

kalbimdeki resimde bildik lav ırmakları

gelip geçtim meydandan bir dem ben de çağ gibi

usare

şiir bir heyecan

kabuğunu çatlatan tohumda

bir yağmur damlası

hayız ve nifasta kesilmiş toprakta”

Tarih-i Kadim’de de su var yine... fışkıran su-

lar...

Şair, her şair gibi bazı şiirlerini kişilere ithaf etmiştir. Balkan Türklüğü için önder bir şahsiyet olan merhum Doktor Sadık Ahmet’e 2000 yılında yazdığı şiirden:

“yarım kaldı nakışın

ip arttı

ipek kaldı”

Hele Dipsular kitabında her mısra suya döner.

Kalbinden Irmaklar Akan Şehir şiirinde:

“Şimdi

Irmakları söyleme vaktine

Düş oldun gönül...”

Ya toprak ya su, ya ölüm ya hayat, ve de aşk... Ümit ile kahr iç içe...

Serrân’da da su var:

“kayaların esrarı ne

yükseklerden savrulan su zerresinin

seller neyin kızgını

dağların ocaklara hıncı ne”

Recep Yazıcıoğlu’nun o şüpheli trafik kazası sonrası vefat ettiği gün Hasan Celal Güzel’in yüreğinin yanmasını resmettiği şiirinde de yine su var:

“Bir demet kır çiçeği

Soluyor bebeğin yüreğindeki nehir

Başı düşerken gövdesinden”

Son şiirlerinde toprak ve su daha çok yer alıyor. Farkında bile olmadan şairin şiir dünyasını bu iki kavram kuşatıyor bütün mazmunlarıyla: toprak ve su... ToprakSu teşkilatı kapatılmıştır çoktan ama şairin kavramsal dünyasında ruh ve beden dikotomisi yaşamadan oluşan meslekî ahlâk ve değerler ahenginde spontane olarak bu iki kavram birlikte taşıdığı diğer kelimeleri -mesela tohum gibi, ağaç gibi- ölüm ve hayatın gergefinde yeniden işleyerek bir Hasannebioğlu iklimi yeşertirler.

Destâr’ dan:

“Rengini değiştiren su; hayatın bedeninde seyirdiği ân

Dünyanın yüzüne yansır ölümü çocukların benimle tek bir

*Her yüzyılın savaşçısı duydun mu toprak kokusu-
nu ortaçağdan”*

Son şiirinde de gümrak topraklara tohum olan
yüreğiyle şair kaleminin hakkını veriyor...

Şair’e sordum, tabii ki memleketsever her ziraatçı
için en kutsal emanetler olan su ve toprak kaynak-
ları ile olan şiirsel münasebetini...

Bir hocasından aktardığı bilgiyi hâlâ Toprak-
Su’daki başmühendis gibi bir vedia olarak taşıyor-
du:

Tohumun toprağın içindeki sırrı, onun çatlama-
sı, sonra savaşarak ve bütünleşerek topraktan fış-
kırmamasını bir güzel anlattı.

Türk tarımı hakkında da çokça yazılar yazdı.
Bunları 2013 yılında Türk Tarımı başlığıyla yayın-
ladı.

Uzun yıllar TOK(Tarım Orman Köy), Tarım ve
Köy dergilerini çıkardık. Yayın Dairesi Başkanlı-
ğı görevini sürdürdüğüm on yılı aşkın sürede ba-
kanlığımızın ismi birçok kez değişti. Sonradan da
değişti. Tarım Orman ve Köyleri Bakanlığı idi
adımız. Orman ayrıldı, Çevre içimizden doğdu.
Su ayrı telden çaldı. Ama sonunda yine Tarım Or-
man ve Su birleşti. Keşke Toprak Su teşkilatımız
da yok edileceğine yeni şartlara uygun yaşatılıp ge-
liştirilebilseydi. Toprak, su, çevre, tarım ve orman
birbirlerinin mütemmimidirler. Asla ayrılamazlar.
Doğa bunu emrediyor çünkü...

Tarım teşkilatı bugün meclisten çok kolay yasa-
lar, yönetmelikler geçirebilecek bir siyasi istikrara
sahip olsa da, alt unsurların yeniden biraradalığı
söz konusu olsa da maalesef bütüncül bir strateji,
yönetim ve eylem planı ortaya koyamıyor. Bunda
da Cumali Ünal’dın kitabında işaret ettiği gibi
kaynaklarını harekete geçiremem ve gerçekten
ehliyetin göz ardı edilmesi meselesi başta gelen
olumsuzluklardır.

“AK parti, seçimlerden önce AR-GE biriminde
Türkiye’nin sorunları ile ilgili araştırmalar yap-
tırdı. Türkiye’nin tarım siyaseti konusunda soru-
nu doğru algılayan ve AB ölçütlerine göre kökten
çözümler üreten raporların varlığını biliyorum.
İki yıldan beri bunları uygulayabilecek bürokratik
kadronun neden kurulmadığını ve bugüne kadar
ciddi hiçbir şey yapılmamasını doğrusu anlamıyo-
rum. Yine Ülsever’in 9 Eylül 2004 tarihli yazısında
söylediği gibi birçok konuda çok başarılı olan hü-
kümetin ‘çaplı insan yitirmeyi göze almasını’ an-
lamak mümkün değil. Önceki hükümetlerde, bü-
rokratik yapılanmayı Ankaralılar Vakfı çevresinde

kümelenenlerin gerçekleştirdiği konuşulurdu.
Şimdi de benzeri bir yapılanmadan söz ediliyor.

Olan Türkiye’ye olur. Yazık olur.

Tarımda görüldüğü gibi Türkiye uzun yıllardan
beri kaynaklarını harekete geçirememiştir. Zengin-
liklerini verime yönelik planlayamamıştır. Tarım,
orman ve çevrenin yapılanmasındaki yanlışlık, or-
taya çıkan acı olayların büyüğüne göre kendisini
hatırlatmaktadır sık sık. Söz konusu bakanlıklar,
hala ‘mefluc’ durumdadır. Kendi insan kaynakları-
nı kullanamadıkları gibi, ‘1000 köye 1000 tarımcı’
projesinde olduğu gibi yarın devletin kapısına, bize
kadro verin diye kritik zamanda dayanacak yeni
oluşumlara da korkusuzca girebilmektedir. Mev-
simlik işçi (50 bin civarındaydı, şimdi hepsi doktor
ve yargıç maaşının iki mislinden fazlayla kadrolu)
ve geçici köy koruyucusu (o da 50-60 bin civarın-
da) olaylarından yeterli ders alınamamış sanki.

Uzun yıllar bürokrat olarak da görev yapan Cu-
mali Ünal’dın Topraksu teşkilatından gelmesi,
yöneticilerde aranan multidisipliner perspektifin
onda daha vazifeye başlarken spontane yansımala-
rına kaynaklık etmiştir.

Bir de Malatyalı olması ve Özallarla ünsiyeti ister
istememez devletin en üst kademesindeki çalışmalara
şahitliğinde de bu perspektifinden yararlanmamızı
kaçınılmaz kılıyor.

Yusuf Özal’ın adeta sağ kolu olan Cumali Ünal-
dı yeni anayasa hazırlıklarında da rol oynamış bir
bürokrat. “Bir röportajında şöyle diyor Ünal’dı:

“Yusuf Bozkurt Özal’ın hasta yatağında bana al-
dırdığı ve bilhassa kontrol ettiği notlar şöyle:

1-Türkiye dışarıdan asker görünümlü (veya asker
güdümlü) yönetim olarak görülmemeli.

2-Sivil idare yetersizdir. Batı ülkelerindeki çağ-
daş yönetimler gibi bir yönetim kurulmalı.

3-Batı Ülkelerindeki gibi çağdaş yönetim ancak
Anayasayı değiştirmekle sağlanabilir. Sivil İktida-
rın hâkim olduğu bir Anayasa hazırlanmalı. As-
keri zevat karar mekanizmasının içerisinde değil,
müzakere mekanizması içerisinde olur. Karar me-
kanizması sadece parlamentodur. Dünyanın hiçbir
demokrasi ülkesinde böyle bir uygulama yoktur.
MGK, danışma kurulu olarak muhafaza edilmeli-
dir.

O günkü şartları göz önüne alarak ifade ediliyor-
du bunlar, lütfen buraya dikkat edelim, o şartları
göz ardı etmeyelim...

4-Genelkurmay Başkanı protokolde Başbakan-

dan sonra gelmez. Yani Genelkurmay Başkanlığı Milli Savunma Bakanlığına bağlanmalı, Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Genelkurmay'ı ihtiva etmelidir. Bugünkü yapı 1960 ihtilalından sonra oluştu. Bu yapı, askeri, kendi meselesinin dışındaki işlerin içine sokarken, politikacıyı da askerden korkar hale getirmiştir. Bir geçiş dönemi formülü hazırlanmalı. Geçiş dönemi formülü olarak Milli Savunma Bakanı emekli bir asker seçilebilir. Onun altına gelen Genelkurmay Başkanı da durumdan gocunmaz. Örneğin Eisenhower emekli bir askerden ve iki dönem ABD Başkanlığı yaptı.

5- Aynen ABD'deki gibi Başkanlık Sistemi kurulmalıdır. Milletvekilleri ve Başkan seçimle gelmeli. Bakanlar Kurulu'nu Başkan, Parlamento dışından seçmelidir. Milletvekili olup bakan seçilenler ve-killikten istifa etmelidir.

6- Seçim sistemini Anayasa koymak gereklidir. İki de bir de seçim sistemi değişmemeli. Seçim Kanunu, aynen Anayasa gibi korunmalı ve Anayasa Teminatı altına alınmalı. Değişmesi için 2/3 çoğunluk gerekli.

7- Anayasa hacimli olmamalıdır. Temel insan haklarını sağlamalıdır. Bütün Kanunları Meclis yapmalı. Meclis iki türlü kanun yapmalı: 1- Anayasa Maddeleri (ile aynı şart ve tekniğe sahip) gibi kanunlar. Değiştirmek için üçte iki çoğunluk gerekli. 2- Salt çoğunlukla çıkarılan normal kanunlar...

8- Meclis İç Tüzüğü'nün yeniden yapılması gerekir. Tüzüğün değişimi için de 2/3 çoğunluk gerekli.

Bir de o günü ilgilendiren notu vardı rahmetlinin: "Cumhurbaşkanı'nın süresi 1996 Kasımında bitti. Bu durum Türkiye için ileride telafisi güç sonuçlar doğurabilir. AİHM gibi yurt dışındaki mahkemelere açılacak davalar da geçersizlik olur. Meclis Cumhurbaşkanını düşürmeli, yeni yapılacak anayasaya geçici madde konularak, Cumhurbaşkanının süreyi aşan dönemde yaptığı işler kabul edilir"...

Seçim sistemi konusundaki ayrıntılar gerçekten çok önemli. Bunları da maddeler halinde sunacak olursam şöyle:

2-Seçim sistemi, anayasanın bir maddesi olarak tespit edilmeli.

3- Dar bölge seçim sistemi olmalı, Dar bölge milletvekili sayısını tespit etmek gereklidir. Türkiye için 400 milletvekili normaldir.

4-Seçime harcanan kampanya masraflarının he-

sabını her parti vermeli.

5- Büyük Vilayet Sistemi kurulmalı. Büyük vilayetlerin belirlenmesi için su toplama, maden havzaları, dağlar gibi doğal sınırlar tespiti esas olabilir. Büyük Vilayetleri tespit ederken, etnik ölçüler dikkate alınmamalı, iktisadi ve coğrafi konum dikkate alınarak tespit yapılabilir.

Zaten Osmanlı'nın geçmişinde de eyalet sistemi var. Bizans'ın Thema sistemi de sonuçta eyalet sistemi değil mi?

6- Adem-i Merkeziyet, merkezi sisteme göre daha iyidir. Verilen yetkilerin doğru kullanabilmesi Büyük Vilayetler tarafından kontrol edilmeli. Büyük Vilayet merkezini belirlemek için plebisit yapılmalı, merkezi vatandaş seçmeli.

7- Büyük Vilayet Merkezi sayısı 15'i geçmemeli. Almanya'da da 16 Büyük Vilayet Merkezi var, hepsinin ayrı Başbakanı var deniliyor.

8- Büyük Vilayet Valisini yöre halkı seçecek. Büyük Vilayetin yasama meclisi olacak.

Ankara'da TBMM'de yapılacak yasalar Milli Savunma, Dış Politika, Kaynak Aktarımı gibi genel konularda olmalı. Yerel (yöresel) işler Büyük Vilayet Meclisi tarafından yasalara bağlanmalı. Böyle bir durumda TBMM'de küçülecek. Ankara Merkez de Büyük Vilayetler üzerinde hakim olacak. Hiçbir Büyük Vilayet Üniter Devletten ayrılamaz.

Belediyelerin de polisi olacak. Hırsızlık, trafik suçu gibi basit suçlar yöresel polis tarafından çözümlenecek. Mesela otoyollar merkezi yönetim tarafından yapılacak, tali yollar ise büyük vilayet ya da belediyeler tarafından yapılacak.

Hemen karar verecek acil mahkemeler kurulmalı, bunlar değeri belli bir miktar olan davalara bakmalı. Cezalar ve miktarlar, asgari ücrete veya enflasyona endekslenebilir.

Acarya, Kıbrıs, Nahçıvan vs. Büyük Vilayet Yöntemi ile Türkiye'ye bağlanabilir...

Muhtemelen... Hatta, Batı Trakya, Musul Kerkük gibi bölgelerde bu konuya dahil edilebilir...

Milletvekilleriye yönelik notlar var: Milletvekilleri tek meclis de olabilir (sadece milletvekili şeklinde) çift meclis de olabilir (meclis ve senato şeklinde) ABD'de 13 ayrı devleti birleştirmişler, her devlete 2 senatör ve her eyalete nüfusa göre milletvekili verilmiştir. Her eyaletin kendi meclisi ise standart sayıda (50) milletvekiline sahip. Milletvekilleri 2 yılda bir seçilir. Senato ise 6 yıllıktır. Her iki yılda 1/3 yenileme yapılır.

Büyük Vilayetlerden 10'ar senatör alınabilir. Diğer vilayetlerden 2'şer senatör alınabilir. Milletvekilleri ise nüfusa bağlı olur.

Milletvekilleri bütçeyi yapar, senato ise üst kademe tayinler, bakanların onaylanması gibi işlerle uğraşır. Suçlanma da senato da olur. İngiltere'de senato aynı zamanda yüksek mahkemedir. Dar bölgeden sadece milletvekili seçilir, senatör seçilemez.

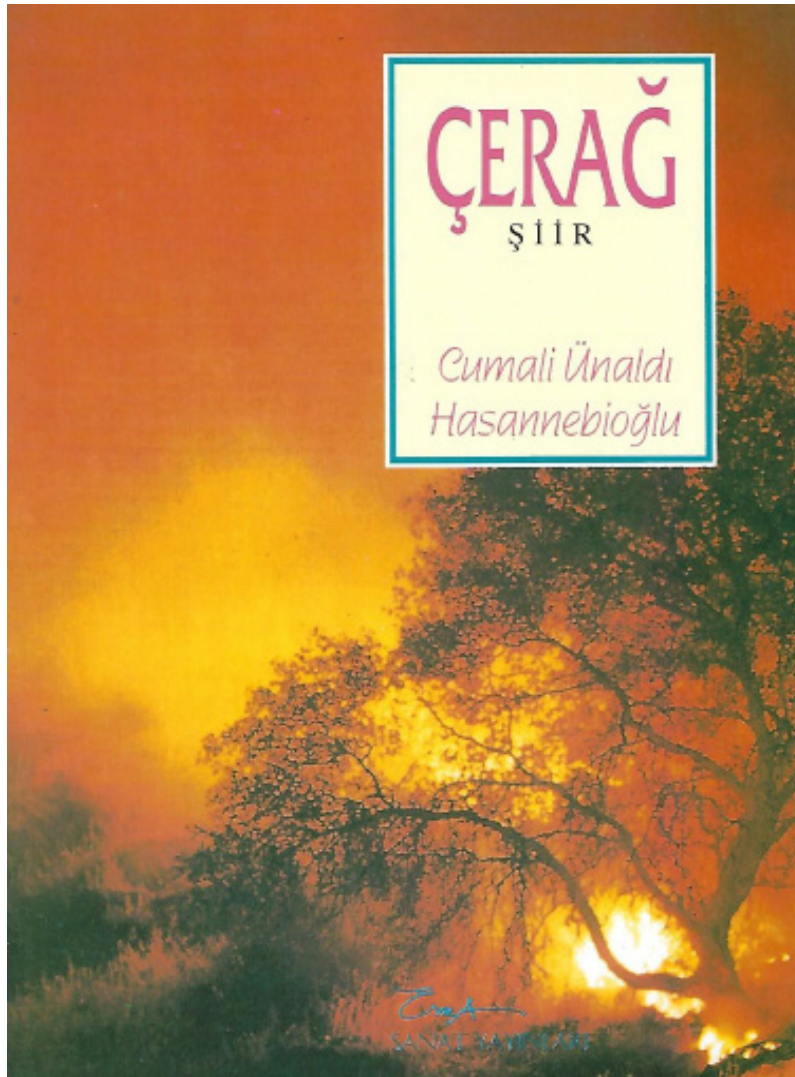
1996'da Türkiye nüfusu 65, seçmen sayısı ise 32 Milyon. Parlamento 400 milletvekilinden oluşsa 32 milyon bölü 400 eşittir 80 bin kişilik seçim bölgeleri oluşturulması söz konusu. Her 80 bin seçmen 1 milletvekili seçer.”

Benim de merhum Turgut Özal'la gerek Başkanlığı döneminde gerekse Cumhurbaşkanlığı döneminde benzer hatıralarım var. O da Musul ve Kerkük, Karabağ ve Nahçıvan ile Kıbrıs konusunda bilinen ezberlerden farklı bir ufuk turu çizirdi. Lakin ne askeri bürokrasisi ne de sivil kadroları

böyle bir uzun vade planını adım adım tatbika ehil ve yatkın değillerdi. O bakımdan ulus devlet için tehlikeli mecralar olarak addedildi. Fakat bugün Yusuf Özal'ın aldırıldığı notlardan bazıları siyasi merkezlerde tartışılmaya başlanmış gibidir. Dar bölge seçim sistemi, meclis ve senato kurgusu bunlar arasındadır.

Cumali Ü Hasannebioğlu, mesleği, hayatı ve eseri ile bütünleşmiş bir içli kalem. Annesi onu birkaç kızıdan sonra doğurmuş. Her ablalarla büyüyen erkek evlatla olduğu gibi Cumali Ünaldı da el üstünde büyümüş bir İzollü...

Onda milliyet fikri ve duygusu, merhum Âkif'in mısraında olduğu gibi: “Gelmişiz dünyaya milliyet nedir öğretmişiz” iftiharıyla birlikte organik bir milliyetçilik ufku açıyor. Toprağı, ailesi, geleneksel değerleri, mesleği, hayata bakışı, sevgisi ve şiiriyle Cumali Ü Hasannebioğlu nevi şahsına münhasır bir şairimiz.

Çağı Sobeleyen Şair

Yitik bir maziye, zamanın kumlarından ayıklayarak kelimelerle nakşeden, şiirden kaleler kurup kandiller yakarak geceyi aydınlatan, hayret makamında derin iç çekişleri ile çağı sobeleyeyen şair, Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu.

Çağa direnen şiirleriyle hakikat terazisinde insanı kelime ile tarttı. Zamana direnen şiirleriyle varlığı ve gaybı koydu kelime terazisine. Bütüncül bir bakışla her cüzde, her hücrede bir öz olarak gördü şiiri. Öteye geçerek ne varsa âlemde cevherinin şiir olduğunu mısralarındaki metafizik derinlikle sundu. Çağa ve zamana direnen şiirler kaleme aldı.

İşte *Semud* şiiri. *Semud* şiiriyle çağın yakasını yırtan şair.

*"bunu ben söylüyorum
ey semud!"*

*Her yükselen bina göğün ilminde intihardı
kara bir balçık caddeleri, sokakları sardı
evleri kuşattı*

*oysa ki ömrümüz ey semud
biçildiği kadardı"*

Okuyup üstünden geçtiğimiz satırları merak etmiyor, düşünmüyor, kelimeleri yorgun atlar gibi aklımızın, kalbimizin sahrasında koşuya sürmüyor isek yaşamın kıyısından bile geçmiyoruz demektir. Cumali Ünal'dın şiiri bize bunu salık verir. Çağın yakasından tutup, her mısradaki bizleri yüreğimizden sarsar. Öyle ki irkilen, uyandırılan sadece insanlar değil, kurtlar, kuşlar, börtü böcek ne varsa bu dramın içinde yerini alır. Senfoni mi istiyorsunuz? Alaturka ya da alafranga fark etmez.

Bu çağ büyük bir muştuya gebe mağlubiyetler çağıydı. Gece sıfır bir, sıfır iki, sıfır üç... Her saat varlık sancısıyla bu muştuyu çağırır.

Gençtim, ölümü delikanlı mısralarla tutanaklara işlerken 80'li yılların sonunda *Yeni Sıla* kütüphanesinden aldığım "*Bir Gecenin Şiiri*" ile tanıdım şairi. "*Kükre geçsin tutanaklara: Hodri ölüm, bre ölüm, ölüm ey!*" Tekrar okudum, tekrar... Kanını ateşte kaynatırcasına ölümden başka ne sarsabilir insanı? Bu bir durak. Buradan bakınca son, öteden bakınca maveraya açılan ilk kapı. Onun şiirlerinde yol hali sabırla, iman zırhı ile kuşatılmış bir aşkla anlatılır.

*"Biz sabırla yürür ve aşkla örseleniriz
İnancı delip geçecek kurşun icadedilmemiştir.*

Kalbini öpüyorum baba!"

İmgeleri, tarzı ve üslubuyla şiirde kendi kimliğini ortaya koyan, aşka ıstırap, sabra direniş tohumları eken şair, yine sabrı kuşanarak zulme bilenir. Aşkı inancı, inancı aşk olan bir yürek var burada, yanı başımızda. Şiirleriyle yola revan olan, ardında bıraktığı izlerle genç şairlere kılavuzluk yapan bir usta.

Şiirlerinde kelimeleri ahenkle kullanır, ses uyumu, manada sergilediği derinlik kelimelere yeni değerler ve anlamlar kazandırır. Tarih, inanç, kültür ve değerlerimizden beslenen, geleneğin izlerini süren, çerağlar yakarak ezilmişliğin değil başkaldırının şiirini yazar.

Münacatı nazım nesirle, Na'tını gazel tarzında kaleme alan şair, vezin, tür ve içerik olarak bu zengin dokunuşları ustalıklarla şiirlerine yansıtır. Bir çiğ gibi mevsimlerden kopan duygu ve düşüncelerin kokusu siner. Şiirleriyle yürek yangınımıza, harabe gönüllere sağlam kal'alar kurar, sadece yaşadığı çağa değil zamana direnen kelimelerden mermer sütunlar üzerine kendi şiirini ikame eder. Nazım nesir denemeleri, serbest vezinle yazdığı şiirleriyle okuyucusunu öyle bir tutkuyla sarar ki "Çiğ düşer, gül kararır", sabırla acıyı merhem eyler. Okuduğunuz her şiiri, her mısraı döner yeniden okursunuz.

Doru ve alımlı, derin iç soluyuşlara sahip bu sesi unutamam. Gençtim, şiirin sırlarla dolu atmosferinde beni ilk karşılayan, altı çizili satırları ezberlenen bir okuldu o. Üsküdar'da bir öğrenci evinde odun sobasının başında Ünal'dın şiirlerini dinleyerek sabahladığım günleri unutamam. Dışarıda sağanak yağmur altında, gök gürültüsü bıçkın bir delikanlı gibi geceyi ikiye bölüyordu. Otuz yıl sonra Ankara'da bu satırları kaleme alırken saat gece sıfır üç... Bu kez kar, gecenin aşkla örselenmiş kalbini onarıyor. Şairin dilime pelesenk olan "Şu yaralı kır çiçeklerini al vazodan/sar sarmala/kokla kalbim" mısraları aklımdan hiç çıkmıyor.

Her şeyi özetleyen mısralar belki de buradadır. Aradığımız yol, çağın karanlığından, buhranlarından arınarak varmak istediğimiz menzile buradadır.

*"Al beni günahlarım, her gün dağıt ve topla beni
Yakmasa gönül narım ey derim yüz de yüz beni"*

*Şair Yazar

Şair Sözü Şiir Ola

“Şiir
derisi yüzülmüş bir kuzunun
gömlek etinde
uçuşup kıvrılan
acıasını yitirmiş seyirmelerle
bir ılık buğu mudur?

Şiir, dilse
affolma niyazıyla dûada her zerremiz
kelimemiz.
Söz içli bir çocuktur şimdi
kaçak ve yetim
Ya Gafûr, ya Rahmân, ya Rahîm.” (AA/73-76)*

Yaşadığımız 20 ve 21. yüzyıl, az sayıda büyük şaire ev sahipliği yaptı. Mehmet Akif, Tefik Fikret, Haşim, Necip Fazıl, Nazım, Attila İlhan, Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu... Büyük şairler, püskürtükleri lavlarla dikkatlerin odak noktası olurlar ve silinmesi güç izler bırakırlar, zirvelerini lavlarıyla yükseltip su kaynaklarını da kraterlerinde biriktirirler. Derinliklerine ulaşılmaz okyanus çukurlarından ses verebilirler, gemileri yutacak çaptaki büyük dalgalar üzerinden kıyılara yürürler, her dem yeryüzünü imar edecek tohum ve patlamaya hazır tomurcuklardır.

Necip Fazıl, Attila İlhan, Cahit Zarifoğlu, yaşarlarken tanış olduklarım. Sezai Karakoç her fırsatta uğradığım ve medeniyetimizin son iki yüzyıla hükmü geçecek şairi.

Bir de coğrafyamızda yaşamış ve yaşayan kuması has, seçkin şairlerimiz var. İlk aklıma gelenler: Akif İnan, Erdem Bayazıt, Turgut Uyar, Ebubekir Eroğlu, Alaeddin Özdenören, Osman Sarı, Ataol Behramoğlu, İsmet Özel, Haydar Ergülen... İnsanlık tarihi az sayıda büyük şair, önemli sayıda seçkin şair ve çok sayıda iyi şairle anılır. Cumali Ünalı büyük şaire ulaşmış, seçkin şairlerimizden dir.

‘Çerağ’, ‘Semud’ ve ‘Malcom X’ şairi Cumali Ünalı’nın şiirini hep zevkle okuduk. Ancak bu bizden olan, bizim olan şiiri yazmak veya yazmaya başlamak çetin iş. Yalın olduğu için çetin. Hiç ‘numara’ yapmadığı, kendini gizlemediği için zor. Biz de öylesine başladık yazıya: Bismillah. Varlık

âlemini, Vareden’in ismiyle.

Yüreğimizin sıcaklığı kelimelerinizi olgunlaştırmıyorsa, pişirmiyorsa; kelime boşlukta kalır. Sözü boşlukta tutmayan şairin şiirinde bir yürek tınısı bulursunuz. Çünkü o şiir bir coğrafyanın ve bir dönemin şiiridir. Şairin yoğun olarak şiir yazdığı yıllar, ülkenin çalkantı içerisinde olduğu bir dönemdir. Terör, anarşi, istikrarsızlık ve kaos ortamı sağanağında yaşamaktadır, Türkiye.

Şair o dönemde Topraksu Başmühendisi olarak Anadolu coğrafyasını adım adım gezmektedir. Urfa, Dersim, Munzur, Fırat, Dicle, Tohma, Barguzu’da ... gezip Anadolu insanıyla nefeslendiği, harmanlarda taslardan ayran içtiği, ağaçları aşladığı, tohumluk ‘dane’ye ve dikilecek fideye dair insanlarla konuştuğu dönemdir. Duygu yoğunluğu, ideolojik duyarlılık had safhadadır.

Şiirin biçim, öz ve ses yapısının zaman zaman, sloganlaşmış ideolojik duyarlıklara kurban edildiği bir dönem olmasına rağmen Cumali Ünalı, büyük ölçüde şiirini bu zaafardan koruyabilmiştir. Şair büyük bir inanç, gelenek ve değerlere sahip olduğunun bilincindedir. Değerler ve gelenek!

Geçmiş şiirimizi ustalıkla şiirine dâhil eden şair, günümüz şiirini de ihmal etmemektedir. Yer yer folklordan ve kucağında yetiştirdiği tasavvufî birikimden de yararlanan Ünalı; mesleğinin ana kavramlarını imgeleştirerek şiirinde ustalıkla kullanır. Toprak, güneş, dal, damla, su, tohum, dane, kiraz, kayısı, başak, fırtına... Tarım ve tarım araçları. Ancak bu kullanımlar ‘muhtevassız’ bir şiir için araçsallaştırılmaz. Aksine şiiri güçlü kılar; doksanların ‘çiçek, böcek, dal-budak’ ekseninde ‘içeriksiz’ şiiriyle asla karıştırılmamalı. “Geceleri cırcır böcekleri/ Eksik tamamlayıp eğri düzeltiyor” (AA, 212). Tabiatçı romantiklerin aksine ‘cırcır böceği’ bile ibretlik bir uyarıcıdır. Üstad Sezai Karakoç şiirinde olduğu gibi. “Hiç yere bir şey yaratmamış olanın/Bize gönderdiği bir muştucu o yaratık/ Uyarıcı ve muştucu bir yaratık/ -Tanrı boş yere yaratmamıştır/Anlayan için muştucu duyan için uyarıcı-” (Gün Doğmadan, 682).

*Dil ve Edebiyat Dergisi Genel Yayın Yönetmeni

Osmanlı Şiiri, Ünalı'nın şiirinde önemli bir izlektir. Ancak bu kadim şiir damarının insani, ah-laki ve Kur'ani olanına yaslanır; çünkü Osmanlı Şiiri muhteva itibarı ile ifrat ve tefrit boyutlarda-dır. Münacatlar, naatlar, fetihnameler, şehrengizler kadar büyük günahlar ve kirli hayatlara dair mer-siyeler/övgüler de vardır. Günahı kutsayan deyişler de... Ünalı, şiirinde bu verileri ayıklar. Günah kelimelerden sakınır.

Gelenekten yararlanırken, gelenek kalıplarını "minimal" olarak görmez, bilir. Bilmek, onu amaç olmaktan çıkarır; öğrenilen, içselleştirilen "şey", bilgi haline gelen değer, artık kendine aittir. Usta-lıkla kullanılacak kıvamdadır, coğrafyanın nabzı-nı bize taşıyan öncülerin seslerini de şiirine dâhil eder; Yunus, Köroğlu, Karacaoğlu, Pir Sultan, Veysel ... sesiyle buluşturur bizi. Niyazi Mısırî, Fu-zulî, Baki, Şeyh Galib izleriyle karşılaşmak da ola-sı. Tamamı duru ve kendi şiiri, kendi sesi. Şiirinde-ki biçim ve ses sizi zorlamaz, öncü şairlere sadık ve soy bir birliktelik. Gazel formunda yazdığı münacat ve naatlarda darası alınmamış söz yoktur. Ser-best yazılmış "Tazarru" da da "Sahibi var zamanın. Sahibi var/ buharın ve damlanın, sesin ve rüzgârın/ sahibi var.../ Ay yarıldı, gün tutuldu/ gel uyan kal-bim/ Gün bitecek, ay sönecek/imtihan kalbim" (AA, 256-257) söyleyişinde de buram buram gelenek ko-kar ve "yeni bir anlamı bağışlayarak hayatımıza".

"harferir, kelime erir; erir de akkor bir metâl olur cümlelerim

yakarış kıvılcımları ağız, düşmeden toprağı sö-züm erir

.....

bir münâcât göğeri, affolma topraklarına uzat-mış boynunu umudun

bir şiir menekşesi arzolanur niyaz ellerine, tek çö-züm erir" (AA, 19)

"ey onaylanmış bir yolculuk gibi hayatı örten üs-tümüze

sabra ve namaza sarıp yüreğimizi, aşkı göğerten üstümüze

.....

"doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarları-na; yeryüzü aydınlandı

Kur'an ve Hadis'i, enlemle boylam gibi çekerken üstümüze" (AA, 20)

Güncel Tarih Kaynağı: Şiir

Şair ses ve hecenin sarsıcı yapısını Fırat, Dicle,

Tohma, Karasu ve Munzur nehirlerinin coşkun seslerini, beton kanallardan Anadolu'nun çorak steplerine akıtır, şiirinde. Şiirde o nehirlerin coş-kusu, köpüklü serinliği, su sesinin ve rüzgârın ağaç dallarındaki melodisini hissedersiniz. Ama bu bir "kurmaca" ya da "inşa" değil. Her duygu ve ses doğal olarak gelip şiirin hisli satırlarındaki ye-rini almıştır. Şairin bedduası bile kelime ve söze dairdir. "Ey usta acı! Akkor kelimeler sür yaramıza/ sözle dağla/öv ve kutsa hüznü/kargışla/bu obur ha-yata olan aşkımızı" (AA/239).

Soylu ve onurlu şairlerin kadim tarihin her dö-neminde en temel görevleri hayatı anlatmaktır. İnsanın ve insanlığın hayatını, inançlarını, mü-cadelesini, hayallerini ve rüyalarını... Şair hayatı kurcaladığı ölçüde insanla ilişki kurar ve insanın, insaniyetine dair ipuçları verir. Şiir insanlık tari-hi boyunca ezilen toplumların ve mazlumların sesi olmuş, yok edilmeye çalışılan insan onurunu ayakta tutmuştur.

İslam coğrafyasında yaşanan acımasız savaşlar, emperyal müdahaleler, dönemin tüm şairleri gibi Ünalı'nın şiirinde de yer bulur. 1980 yılına tarih-lenmiş "Yazısız Bir Fotoğraf İçin Şiir" isimli şiiri tipik bir örnektir: "Vay beni/ ipince/ ve hilâli/ bir hançer göğün yüzünde/ kaldırıyor hüznün ordula-rını/ Kudüs gibi sürgün/ Afgan kadar can/ .../ Vay beni/ vay beni/ elleri sabır gülleri/ yetim, öksüz/ ve kocaman gözleri/ çocuklar/ cenneti sarmışlar/ azık olarak bellerine/ Filistin'de.../ ve zulüm/ kara kat-ran taraflarındadır yeryüzünün" (AA/184-185). Zulmün olduğu yerde şiir bir çiçek olur, açar.

"Halepçe'den beri,/ Mevsim kıştı, dağ soğuk, ölüm arkalarında.../ Kızilderililer böyle konuştu Yaralı Diz'de/ Yeni Dünya'ya taşınırken köle gemilerinde Zenciler" (AA/243).

Destan Adamlara Vefa...

Her biri yaşadığı dönemin 'şah, efsane, şiir, des-tan, kahraman' isimleri de Ünalı'nın şiirinde şah-lanan at toynaklarının bıraktığı belirgin izler oluş-turur ve bize örnek insan modelleri olurlar. Şeyh Şamil, İskilipli Âtîf Hoca, Ömer Muhtar, Malcolm X, Dr. Sadık Ahmet! "İşte uzak yollarımız/ şimdi şahdamarımdan yakın/ ölümsüz kitapta elim/ ye-şillerin yeşiliyken gözüm/ Kim tutar beni? ...Bıra-kın!/ O/ ulaşılması güç/ ve bilinmez nedeni/ Yağlı ip/ sehpa/ ve Âtîf Efendi/ .../ Yüzü aktan daha ak/ ve şehâdetle parmak/ Ölümsüzlük alnında parladı

ilk/ Büyük ve Bir Allah/ Bir/ Bir/ Bir/den/ Boğaza geçti kendir” (AA. 271-274).

Olmayan kıtadan “birbiriüstüne Amerika’ya kara Afrikalılar düşmektedir” (AA, 187). Kapkara beyazların Yeni Dünyasına düşenlerden biri de Malcolm X. “Yeryüzü yoktur karanlık, mühürlenmiştir gökyüzü/ ürkek bir Afrika doldururken esir gemilerini” (AA, 18). Malcolm X ve atalarına yapılan zulüm bütün açıklığıyla “Afrika, Afrika...” (AA, 189) ve “Malcolm X” (AA, 186-190) şiirlerinde pimi çekilmiş bir bomba gibi kucağımıza düşer. “Al bu şiiri cancağızım serâzât sokaklarda gezdir/ kafa derileri yüzülmüş bir tutam kızılderiliye söyle/ bir beyaz kelimeydim ben eskiden utancımdan karardım/ aşkın, kalelerden üflenlen bir sur olduğunu da söyle/bilinsin has çeliğin cevherinde saklı olan giz/ biz Malcolm X, biz; bizim olmayan yeryüzünde hepimiz” (AA, 187). Afrika yeryüzünün en soylu rengidir. Kafa derisi koleksiyoncusu beyaz adam “Bembeyaz bir papa ve bembeyaz gökdelenler/ büyütülmüş alabildiğine, küçültülmüş ekmek/ bir elinde sayfaları çürütülmüş İncil var idi/altüst edilmiş bir Afrika öbür elinde.” (AA, 190) Şair “silinen rengiyle çocukların künyesi”ni yazar, “yeryüzünü çiğnerkenki fotoğrafı”na bakarak. Çocukken gazetelerin dış politika sayfalarında “resimlerin”i gördüğü, yüreği ve zihni ak-pâk, en beyaz “El-Hac Malik El-Şahbaz”ı “taze bir dal olarak” şiire yatırır. “Malcolm X, Malcolm X Little, kırmızı oğlan, iblis, hemşeri ve Müslüman” “El-Hac Malik El-Şahbaz”a “Cesaretle giriyorum beyaz sayılacak yüzümle/ Harlem’e/ sahi yüzüm beyaz mı?” (AA, 188) diye sorar.

Çağına tanıklık eden şairin tutanağıdır şiir. Şair geleneği ve yaşanmışlıkları ihmal etmeden güne tanık olduğunun bilincindedir. “Şair, ey şair, gün gözlemcisi ve gece çetelecisi/ Anlat tarih kitaplarından devrile devrile gelen/ eski uygarlıkların/ ter birikimlerini/.../ bize insanı anlat ey şair, oturup Türkiye’nin ortasına/ yıl bindokuzyüzseksenüç/ Vareden’in adıyla” (AA/153). Şiirde hayat sahici kesitlerle yer alır. Bayağı söz şiiri kirletir. Şair kirletici her şeyden sakınarak yazar şiirini. Cami avlusuna bırakılan, belki de bir anlık yanılmanın ‘günah çocuğu’, ancak bu duyarlılıkta anlatılırdı. “Beni, yalnız beni böyle hüzünlere kundaklayıp/İmamsız camiler önüne bıraktın kuşluk saatleri” (AA/77).

Şiir ‘hiç’likle ‘sonsuz’luk arasında, yaşamak adına alınan nefesler hülasasının soy kelime ile som bir parıltı halinde en has yanıyla sunulmasıdır.

Bu zaviyeden vahiy diliyle insanı varlık âleminin biriciği kabul ettiğimizde insanın, “belhumedal/ bayağı-aşağı” (Kur’an, 7/179) ile “ahsen-i takvim ve lekad kerremnâ/ mükemmel/ en güzel yaratılmış” (Kur’an, 95/4, 17/70) kavramlarının tanımladığı iki uzak nokta arasındaki büyük alanda/ Arasat’ta insanla karşılaşırız. Arasat insanın eşit varlık olduğu bir sonsuzluk çölüdür ve asl olan orada Araf ehli olmamaktır. Vareden’in, var ettiği alanda insan kendi olma/kendini bilme ve kendini bulma bilgisine ulaşabilmişse Araf ehli olmayacaktır. Arasat sınavına hazır olsun diye Vareden, ‘ruhundan üfleyerek’ insanı ayrıcalıklı kılmıştır. “Kendini bilme bilgisi” fitri bilgidir. Fitri olana yabancılaştığınızda Şuara Suresi’nde tanımlanan ‘şair/varlık” tipi ile karşılaşsınız. “Sana o şeytani güçlerin kime indiğini haber vereyim mi? Onlar nerede kendi kendini aldatan günahkâr biri varsa ona inerler ki, böyleleri (zaten hep asılsız, aldatıcı şeylere) kulak verir ve onlardan çoğu başkalarına da yalan söylerler. Şairlere gelince, (onlar da kendi kendilerini aldatmaya yatkındırlar ve bu sebeple) onlara (da yalnızca) azgınlar uymaktadır. Görmez misin onların her vadide (sözcüklerin, hayallerin peşinde) şaşkın şaşkın dolaştıklarını ve (çoğu zaman) yapmadıklarını söyleyegeldiklerini? Ama inanan, dürüst ve erdemli davranışlar ortaya koyan, Allah’ı sıkça anan, (sadece) haksızlığa uğratıldıktan sonra kendilerini savunan ve haksızlık yapanların, hangi devrimle devrileceklerini er geç görecekları (konusunda Allah’ın vaadine güvenen şairler) bu hükmün dışındadır!” (Kur’an/ 221-227). Şiir hayatı kavrama çabasındaki şairin, güzel ve naif olanı; ana harcı olan kelimeyi büyülü bir forma dönüştürerek inşa ettiği söz sanatıdır; şair sözünün kutsal metinlerle yarıştırılması tehlikesine karşı, insanın vahiy ile uyarılması bile tek başına şiiri ve şairi önemli kılar. Dilin büyülü ve kuşatıcı olanı şiir ülkesinde, şairin kaleminin ucundadır. Oscar Wilde’in ifadesi ile “Düşünce ve dil, sanatçı için, sanatçının araçlarıdır.” Ve Mallarmé “Şiir, sözcükler öğretisidir” der.

Dilin notası durumundaki kelime, şiirde kullanılacaksa; bağlama ya da keman gibi akort edilmek ve doğru sese ulaşınca kadar çalışılmak durumundadır. Kemandan etkileyici bir sesin çıkması ve insanı etkilemesi, doğru nota ve iyi bir akortla mümkündür. Şiir, tablosunu da en iyi şekilde resmetmek durumundadır. Rastgele, çalakalem veya ölçüsüz fırça darbeleri ve gereksiz/atık boyalarla

yapılan tablonun karşısında hayal kırıklığı yaşamamak için her bir dokunuş ölçülü olmak zorundadır. Baudelaire sanırım bize bunu anlatma çabasındadır. *“Biçim zorlayıcı olduğu için düşünce daha şiddetle fışkırır... Bir hava deliğinden veya bir baca arasından, bir kemerden görülen bir gök parçasının, bir dağ tepesinden görülen büyük bir panoramadan daha derin bir sonsuzluk fikrini verdiğini bilmem hiç fark ettiniz mi?”* Taş, baba, talan gibi ilgisiz kelimeler bile şair kaleminde anlam kazanıyor: *“hey beni taş mı sanırsın hey baba talanlarda/ kar gibi çözüldü bir bir ayağım elim yüreğim ey”*

Yetmişler ve seksenlerde şairler daha çok Ankara ve İstanbul’da toplanmıştır. Ancak Ünaldı, o yıllarda bu ve benzeri merkezlere uzak bir kentte şiirini söylemektedir. Müslümanca bir duyarlılık ve samimiyet vardır. Mütevazı bir renklilik ve kendine özgü bir hal.

*“döşleri hınçlı ve lâv, gözleri alav küheylanlar geçirdi
düşlerden ve taşlardan geçerek sanki ceylânlar geçirdi*

*bir kadın böyle boyar boyarsa paskalya yortusunu
elinde sarı boya, fırçayla dalgın ânlar geçirdi*

*Paskalya ve yumurta, çam ağacı falan-filan
bir cadı karı gibi şurdan buradan reklamlar geçirdi*

*Uzadıkça uzuyor bir göz, konikleşim, odağından
yüreklere birer dağ, elleri چراغ ne insanlar geçirdi”* (AA/48)

Yalnızlığını koruyan şairler gurbeti, sılayı ve vuslatı şiirlerinde yaşarlar. Şair, sınırlarını ve toplumun sınırlarını aşmak için kelimelerle yeni bir dünya inşa etmeye de muktedirler; çünkü inşa malzemeleri yeryüzünün en hafif ve sınırsız şekil verilebilen madeninden. Hammaddesi kelime olan dünyanın mimarıdır şair. Cumali Ünaldı şiirinde yer yer ‘yerel’ kalma çabası görülse de [kalbi ve gönlü sanki onu hep bir aşiretin sınırlarında tutar], şiiri onu sonsuzluğa savuracak kadar evrensel, büyük ve güçlü.

Ünaldı, serazat bir çağlayan gibi, bir çığ gibi, bir fırtına gibi coşkusunu şiiriyle dile akıtarak büyü bir gökkuşağı halesinden okuyucuyu dipsiz

bir şelaleye bırakır. Çünkü o okyanusların değil nehirlerin, dağların, yaylaların, vadilerin ve ovaların; buğday tarlalarının, kayısı bahçelerinin, at haralarının, çiftliklerin... Şairidir. Kimi zaman dağdan nehre düşersiniz. Kimi zaman da ovayı nehirle buluşturan bir kanalla ‘daneli’ başak taşıyan buğday tarlalarına atılırsınız. Coşkulu ve köpüklü nehirlerden beslenen alabalıkla, barajlarda sükûnet bulup sazan balığı ile özdeş olabilirsiniz; ama hiçbir zaman okyanusların köpek balığı ve balinası ile karşılaşamazsınız. Çünkü şair yerlidir. Anadolu’dur. Gözesinden sizi Fırat’a taşıyan Munzur, Murat ve Tohma ile buluşturur. Dicle’de yüzerken, Fırat’la birleşmeden geçilen medeniyet topraklarını görürsünüz. Sümer, Urartu, Asur, Babil, Pers, Makedon, Roma, Bizans, Abbasi, Emevi, Selçuklu ve Osmanlı atlılarının Mezopotamya’dan geçişlerine tanıklık edersiniz. Malabadi ve Cendere köprülerinin kemer kavisinden gökyüzü size bir söz sofrası da sunabilir. Bozkır rüzgârları, çöl sıcaklarına özdeş yakınlıklar; ışıksız karanlık gecelerin yıldız yağmurlarında da yıkanabilirsiniz.

Cumali Ünaldı *“koşusuyla bir çığ sesi veren”* ve şiirinde sılasını bulan bir şair olsa da bir haymatlos! Şiirinde *“bir haymatlos gibiyim/ tahtımı ararken imparatorluğumda”* diye ses verir. Biz de R. Maria Rilke’nin ‘Orpheus’a Soneler’deki sesiyle sesleniyoruz. *“Eğer seni bu yeryüzü unutursa,/ de ki sessiz duran toprağa: Ben akıyorum/ Hızla akan suya da: Ben varım”*. Bize bir dost ses, Cahit Zarifoğlu *“Suyu biz böyle geçeriz/ Bizi afet sanırlar”* demişti. Bir çağ gibi geçiyoruz buralardan; duranlar geçenlerden habersiz.

Vasat şairlerin etraflarına topladıkları grupçuklarla geleneği ve geleneğin izinde yürüyen büyüklerini yok saydığı; birilerinin bilgiçlik taslayarak ‘bilge’ postu altında şiir formunda homurdandığı; sığlığın olağanlaştığı bir zamanda Cumali Ünaldı şiiri size çölde bir vaha olacaktır.

* Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, *Andolsun Aşka*, Bütün Şiirleri, Beyan Yayınları, İstanbul 2010. Metinde (AA) olarak zikredildi.

Çerağ'ı Biçim ve Şiir Öznesi Etrafında Okuma Denemesi

Cumali Ünal'dı ilk kitabı Çerağ'da, nitelikten ödün vermeyen bir aksiyoner şiir öznesiyle karşımıza çıkıyor, öz ile birlikte biçimi de etkilemekle kalmayıp biçimde kimi oynamalar-sapmalar meydana getiriyor. Bu şiirde özne; koşan, kükreyen, çılgılık atan bir özne, soyut hiç değil; bedeniyle, binliğiyle, yüreğiyle meydanda bir kahraman adeta.

Kahraman sıfatının üzerinde ayrıca durmak lazım. Sanatın -Ortega y Gasset'in deyişiyle- 'insan-sızlaştırılması' modern zamanlara denk geliyor. Faulkner'in sayıklayan bir öfkeyle dolu karakterleri, Woolf'un parçalanmış ve eksik bireyleri, Beckett'in her sahneye çıkışlarında kaybolan hayalet insan imgeleri...

Kafka, modern edebiyatın bu boşluklarını, bu insanımsı bireylerini hayvan alegoriyle daha bir insanlaştırmıştır kanımca. İnsanın boşluklarını hayvanla doldurmuştur da denilebilir. Bizde ise Orhan Veli ile beraber her haliyle mutlu, umarsız, küçük insan -idealsiz insan daha doğru olabilir, yerini Kafka'dan evvel saydığım isimlerden etkile kansasız cansız insana bırakmıştır. Kan kaybeden küçük insan sonunda yok olmuştur adeta. İkinci Yeni bu örneklerle doludur.

Edip Cansever'in Tragedyalar'ı bu duruma en net örnektir diyebiliriz. Toplumcu gerçekçilerin sahneye çıkışı idealin sanatta (bireyde) tekrar ortaya çıkması adına önemlidir. Tüm bunların öncesinde edebiyatımızda, nasıl ki Batı'da dâhiyane bir şekilde ortaya çıkan ve istisna olan Kafka varsa, dava inancından yola çıkan Nâzım Hikmet ve İkinci Yeni içinde dini inançtan doğan Sezai Karakoç vardır (Nâzım'ın Bedrettin'i ve Memleketimden İnsan Manzaraları'nı, Sezai Karakoç'un ise Masal şiiriyle beraber Taha'sını hatırlayalım). Necip Fazıl'da ise ideal, insanı zaman zaman gölgede bırakmıştır. İnsanın k(g)aybolup ideallerin fazlaca belirginleştiğini görürüz.

Toplumcu gerçekçilerde ya da memleketçi şairlerde insanın önüne geçen sloganlar buna benzer durum teşkil eder. 49 doğumlu Cumali Ünal'dı ilk kitabı Çerağ'ı, 30-40 yıllık bu tablonun sonunda, 79'da yayımlar. Bu tabloyu 79'da tüm yönleriyle

doğru okumak zordu elbet.

Hele de sol kesimle birlikte İslami cenahta da İkinci Yeni tuzakları kendine kolaylıkla yer buluyorken hiç kolay değil. Evet, Ünal'dı insanın istisna seviyesinde görüldüğü modern Türkçe şiirde Çerağ (kandil) ile insanı aramıştır.

Çerağ'ın henüz üçüncü şiirinde (İsyân Gazeli) şu göstergelerle kanlı-canlı insanın inşasına tanık oluruz: irikiyim kaş, kulak, duyarlı yerler, titreyen yürek, ısınan bilekler vs. İnsan, uzuvları ve organlarıyla şiirde boy gösterirken buna eş zamanlı –elbette tesadüf değil, “ horozdur öter civânım civân, en çalımlı sesiyle / yer ile yeksân eder âhir zaman heykellerini” diyen şair putları kırar. Evet, şair şiir öznesini biyolojik olarak ortaya koyarken horoz sesi ile göndermede bulunduğu ezan ile de ona binlinç aşılar.

Çerağ; Münâcât ve Na't ile şiire geleneksel bir giriş yapmaktan ziyade gördüğümüz gibi “İsyân Gazeli” ve daha sonra gelen şiirlerle, inanç dolu bir şiir, inançla hareket eden insanı yazar şair. Bu insan, inanca sırtını dayayarak zaman içerisinde bir kahramana dönüşecektir.

Bu kahraman her kahraman gibi yola “İsyân” ederek çıkar. “Öfke”lenir, “Akdeniz'e Bakarak Bir Söylev” çeker, “Fiil Çekimleri”nde harekete geçer “Çılgılık”lar eşliğinde. Ama Münâcât ve Na't'ın İsyân'dan önce geldiğini de belirtelim ki bu öznenin nerede durduğu iyice anlaşılın.

Kavga veren bir şiir öznesi Ünal'dı'nın Çerağ'da yarattığı. Bu kavgayla memleketin özne ol(a)mamış unsurlarının acısını, aşklarını, açlığını paylaşp onlarla var olan (kahramanlaşan ya da insanlaşan diyebiliriz) bir şiir öznesi. Aynı şekilde şiirdeki mekân da bu şiir özne ile nefes alan, değişen, gelişen bir unsur oluyor (bakınız Çılgılık şiiri).

Diyebiliriz ki tarih bilinciyle beraber zaman mefhumunu da eklersek, insan-mekân-zaman şiir özne (kahraman) de vücut buluyor.

*Şair Yazar

Kitaptaki şiirlerin ses ve eylem birliğinin yanında öznede ki duruş ortaklığı ile de tek bir şiir olarak düşünülebileceğini sanıyorum. Kitap kompozisyonu da hayli başarılı buradan bakınca. Çerağ şiirsel ya da formel her yönden bilinçle ortaya çıkmış bir kitap. Farklı şiir formlarıyla, alçalan-yükselen sesi ile özne tutarlığıyla böyle.

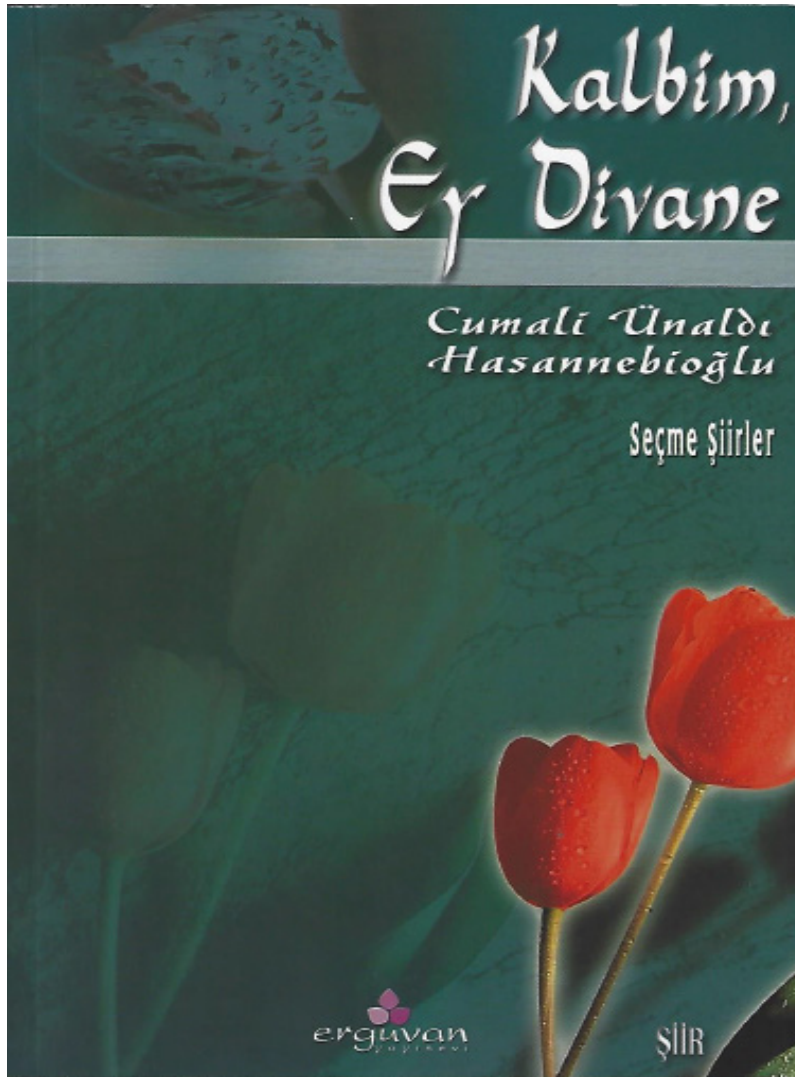
Biçimsel denemelerin son derece isabetli olmakla birlikte şiiri mekanikleştirmedeğini aksine içeriğe tutunup ona destek olduğunu görüyoruz. Osmanlı şiiri ve serbest şiir formu yüzeyde, içeriğe yer yer giren yerel söyleyişin de biraz daha şiirin içinde olması fark edilirse, Ünaldı'nın şiirde form içerik sorununa doğru bir bakış attığı anlaşılabilir.

Bu çeşitliliğin sık bir şekilde eklektizm olarak okunmasını dikkate almak bizim okumamızın dışında elbette. Tüm bu biçimsel denemelerin şiir öznesini farklı 'Ses ve Öfke'lerle görmemizi sağ-

ladığını belirtelim. Ona hareket alanı açtığını da. Cumali Ünaldı şiirinde her şey şiir öznesi için diyebiliriz. Çünkü modern şiirde en çok eksik olan o.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu sonraki şiirlerinde Çerağ'daki kahraman özne vurgusunu tarihte yerini alan kimliklerle güçlendirdi (Malcolm X, İskilipli Âtîf Hoca, Geronimo (şiir 2011'de yayımlandı...)). Bütün şiirleri (Andolsun Aşka, 2010) bu bilinçle bir arada duruyor.

İlk kitabında kendi yaşantısından, coğrafyasından yola çıkması daha sonra bu yaşantıyı ve coğrafyayı belli şahsiyetlerde iyice görünür kılması çok önemli. Sadece bu poetik bilinç bile Ünaldı'yı okumak için yeterli bir sebep.

Akşamın Kadrini Bilen Ananın Oğlu: Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu

*"Ne önemi var ölüm yerinin, yılının
Ben Cumali Ünal'dı olarak kendi mezarıma
Kendi hayatımı okuyorum
Ayakları yok bir rahlenin üzerinden" ¹*

"Akşamın kadrini bilen bir ananın oğluydu, yiğit ve has bir adamdı babası diyecekler bir gün de benim için" Bir Gecenin Şiiri kitabının Üçüncü Cüz adlı şiirinde kendisini betimler, Hasannebioğlu. Asıl adı dedesinden miras Cumali'dir, soyadı Ünal'dı. Ama sülalelerinin anıldığı Hasannebizade'yi mahlası olarak alır. Kör, Sağır, Dilsiz Gibi eserinde ki "Âh, Bir Salepçi Bulsam'ında doğum yılına işaret eder: "Malatya Yeni Cami önü/ çınaraltı/ yıl bindokuzyüzellidokuz/ yaş on gibi mi?" Malatya Barguzu'da doğduğunu oraya bir güzellemeyle söyler: "Beni Barguzu Doğurdu." (Barguzu Güzellemesi: Kör, Sağır, Dilsiz Gibi)

Hal tercümesinin başlangıcı böyledir Ünal'dı'nın. Eğitim ve devlet hizmetinde geçen bir ömür. Bu yoğunluk içerisinde sadece şiire dair beş eser: Çerağ (1979), Bir Gecenin Şiiri (1988), Kendini Yusuf Gören (1988), Ölüm Bile Aşk İle (1995), Kör, Sağır, Dilsiz (2002). Ve bunları derceden Andolsun Aşka (2010).

İlk eserlerini 1960lı yılların ortasında vermeye başlayan Ünal'dı şiirleri ile ün almış, tanınmıştır. Geleneksel biçimde şiirleri de olmakla birlikte çoğu şiirini hiçbir biçim ve kurala bağlı kalmadan yazmıştır. Şiirlerinde mistik, metafizik karmaşık duygular, toplumsal sorunlar arasında felsefi düşüncelere de yer veren Ünal'dı'nın şiirinde tezatlar da rastlanır. Sıradan gözüken duygu ve söylemler arasında felsefi düşünceleri de kullanması bu ilişkiler için örnek oluşturur. Belirli bir yapı içinde, hususen klasik tarzda düzenleme gayreti görülsün bile bunun şiirlerine yansımamış olması belirgin özelliktir.

Devrin diğer şairlerinde de görülen bir dîvân tertibinde karşılaşılabilecek başta münacaat ve naat ile şiir kitabına başlama Hasannebioğlu'nda da görülmektedir. Bir Gecenin Şiiri isimli kitabında şair "Münâcât" başlığıyla serbest nazımla yer verdiği şiirinde her bendin sonunda bir dipnot şiire de yer vermiştir.

*Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Beyin ve Sinir Cerrahisi Ana Bilim Dalı Başkanı

¹Rahle: Ölüm Bile Aşkile, 1995

"Münâcât" şiirinden sonraki "Na't" isimli şiir ise "Kargış" isimli şiiri gibi gazel şeklindedir.

Ölçüsüz ve uyaksız modern şiiri tercih eder Ünal'dı. Şiirleri ile halkın sanat, kültür, düşünce yapısına katkıda bulunmak gibi bir işlev üstlenmemiş olmakla birlikte zaman zaman bu kulvara girdiği de görülür. Ancak bunlar daha çok imgeler ile anlatılır. Tarzı, üslubu ne olursa olsun dizelerine sinmiş buram buram Anadolu kokusu alınır. Şiirlerindeki mistik ve ananevi yapı, Anadolu İslam inancından beslendiğini gösteren esinlerin derin izleri Hasannebioğlu'nun da Necip Fazıl, Sezai Karakoç, C. Zarfıoğlu ve İ. Özel ile birlikte Anadolu İslam düşüncesi sınıfında müteala edilmesi gerektiğini gösterir.

Kullandığı şiir biçimleri çoğunlukla kendine özgüdür, Ünal'dı'nın. Eski şiirden kopmak istediği, sürekli yeni biçim arayışında ve yenilikçi bir şair olduğu görülür. Şiirlerinde derin bir içsellik ve lirizm bulunan Hasannebioğlu, zaman zaman toplumsal sorunlara da değinir, ancak daha çok bireysel konuları seçer.

Kimi şiirlerinde ağır Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla karşılaşılsa da çoğu şiirini yalın ve berrak bir Türkçe ile yazmıştır. Bireysel, imgelerle anlatan bir şair görüntüsünün yanında kır, köy ve kasabayı anlatan pastoral şiirler de yazan şairin mersiye olarak nitelenebilecek şiirleri de dikkat çeker.

Cumali Ünal'dı'nın şiirinde seyrek olmayarak dilsel sapmalar görmek mümkündür. Bilindiği gibi sözcükleri ses, biçim ya da yazımları bakımından değiştirme; dilde bulunmayan yeni sözcükler türetme; sözdizimini bozma; sözcükleri anlam açısından yeni ve farklı bağdaştırmalarla kullanma gibi, ölçünlü (standart) dilin dışına çıkan kullanım biçimleri "sapma" olarak adlandırılmaktadır. ²Ünal'dı şiirini zenginleştirirken ve kendine özgü biçim, anlam ve sesi oluştururken sapmalara başvurur. Bu yolla dilin kalıplarını zorlar ve dışına çıkar. Verdiğimiz dil sapmaları örnekleri Ünal'dı'nın şiir hünerinin göstergeleri olmanın yanında, sağlam bir fikri esası olan, istikrarlı ve kendisine has bir poetikası olduğunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu biçimde olan dil sapmalarının İkinci Yenicilerde adeta kural olduğu da dikkatten kaçırılmamalıdır.

² Erdoğan Kul. Şiir dilinde sapmalar ve bir uygulama, e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences, 2008; 3, (3), C0063, 373-389

Buna örnek olarak ateşkarası, kartalbakışı, tay kalkışı söz öbeklerinde sözdizimsel sapma görülür. İskarısından mülhem ateşkarası, keskin ve kuvvetli görüşü ifade için kartalbakışı, yeni doğuş ve dirilişi anlatmak için tay kalkışı söz diziminde değişiklikle yeni anlatım arayışına kanıttır. Özel bir ismi cins ad olarak yazarak anlam genişlemesi arar Ünalı; Semud, semud yazımıyla. Yine anlamsal sapma, alışılmamış bağdaştırma şeklinde sapma örneği olarak şu gösterilebilir: “Kalbin rayihasıyla harlandırıp” (Yok Gibi), Baştankara Bir Bakış (Şiirin adı); “Haykırarak adını: Kimin? Elbette kimse olmayanın, kimsesi olmayanın; *Rabb’in/ Rabbin kim? Rabbim Allah !/ Rabbin kim? Rabbim Allah !/ Rabbin kim? Rabbim Allah!* (Geronimo Ölürken) örneğinde ise noktalama işaretlerinden sonra bir karakter boşluk bırakarak, işaretten önceki sözcüklerin daha uzun ve vurgulu okunmasının sağlanmaya çalışıldığı yazımsal sapma görülmektedir.

Hasannebioğlu’nun şiirlerinde dikkat çeken bir özellikte günlük hayatta kullanımları sık olmayan, yerel ya da unutulmaya yüz tutmuş sözcüklere yer verilmesidir. *Çıngı~kıvılcım* (Çıngı), *domur~kabar*, *tomur* (Gelecek zaman güzellemesi, dipnot), *parpazlanmak* (Baskın), *bağçe* (Daplar, Ardarda), *oğun-mak* (Cin.net), *sası~küf*, çürük kokusu (Sarınçta Paslı Sarkaç)

Yine söz öbekleri ve icat edilen tamlamalar başvurulan diğer dil sapmalarıdır: *Kuşölüsü* (Geronimo Ölürken), *kıtmir* (Geronimo Ölürken), *sütmavi gök* (Tarihi Hiç Hatırlamadan), *sütbeyaz güvercin* (Münaacaat), *kalp kamaşması* (Tarihi Hiç Hatırlamadan), *yanarkuş* (Yanarkuş), *zorunluk oteli* (Hacılar Kırısı Yetmişbeş), *dudağ* (Akşam), *külüng ~sivri uçlu kazma* (Külüng, Bizim İçin Ağıt), “kuşlar/ölürken patlamış bir tabancada” (Akşam Alacasına Ağar Kuşlar), “*İcazetsiz geliyor sevda*” (Tarihi Hiç Hatırlamadan), *obur güğüm* (Âh, Bir Salepçi Bulsam), *akşamkuşları* (Âh, Bir Salepçi Bulsam). “

Seni sevmek/ ten deryalarında çırpınıp asi dalgalarla/ tuz göllerinde kavrulmak/ rüzgârınla senin savrulmak demek” dizelerinde ise söz dizimsel sapmaları ile karşılaşılır.

Ünalı’nın şiirlerinde sözcüklerin ses ve dizilimleri ile oluşturulan müzikalitenin yanında düşünce akışı ve fikri temelinin örgüsünün de bir uyum, ahenk içinde oldukları gözlemlenir.

Şiirlerinin neredeyse tümünün soyut kavramlar, imgelerle dolu olduğu gözlemlenen Ünalı, bu açıdan bakıldığında II. Yeni grubu içerisinde mütela edilebilir. Soyut ve imgelerle şiirlerini yazmak II. Yeni şairlerinin içinde bulundukları toplum ve bulundukları dönemin devlet yönetim anlayışına

karşı geliştirdikleri bir yöntem olduğu da düşünülebilir. Ancak bol imgelerin arkasında kalarak düşüncelerini, tepkilerini ortaya koyabildiklerini kabul etmek daha gerçekçi olacaktır. II. Yeni grubu içerisinde bulunan Sezai Karakoç’un şiirlerinde, emperyalist dünyanın sömürü düzeni altında inim inledikleri coğrafyalar, özellikle İslam memleketleri din, tarih, kültür ve gelenek merkezli bir yaklaşımla ele alınır. İslam dünyasının mühim bir kısmı olan Ortadoğu, S. Karakoç’a göre kültürü ve insan zihnini de biçimlendiren en önemli unsurdur. Bu sebepten ötürü Karakoç’un şiirinde bu topraklar, özellikle tezatlar ve tezatların nedenlerinin yol açtığı buhran ve karmaşasıyla yer alır. Ünalı’nın da şiirlerinden “İçsavaş” isimli olanın da bulunduğu bir kısmının, hususen Afrika Afrika, Malcolm X, Palanga ve Geronimo Ölürken adlarını verdiklerinin bu özelliklere sahip olduğu görülür.

Toplumsal olgu ve olayları da kendi üslubuyla yorumlar, Ünalı. 1980 öncesinin karmaşık siyasal yapısı içinde askerî sıkıyönetim altında yaşanan sıkıntılara delikanlılık çağındaki şairin tepkisi görülür. Çekingen, ürkek ama umut ve tahammül içinde bekleyiş halinde, sessiz isyandadır: “bilmişler yârim yârim seni sevmenin sıkıyönetimini/ dikmişler özgürlük sınırına canalıcı askerlerini/ taşıyor sanki diktatör irikıyım kaşlarında zulmü/ bir sese ayarlanmış öylesine kulaklarını, duyarlı yerlerini” (İsyân Gazeli). “Külüng” şiiri bu halin hikâyesidir ve dipnotu bir manifestodur aslında: “gidildikçe üstüne sinip pusardı bolkaşlılar/ gelseydi, karısını dul, çocuğunu yetim bırakan gelirdi” Bu karmaşayla ülke bir cendereye sokulur ve üzerinden, özellikle gençliğin üstünden dozer gibi geçer askeri darbe. “Sonbaharda suların kararıp bir utanç anıtı gibi gizlice akmak eyüllerindeyiz. /.../ Güz gebedir ölümlere ve düşüşlere. /.../ yaman olur acının kayalara oyulmuş hıncı /.../ kesilen kara sakallarımızdan kan damlıyorsa/ sararmış yapraklar olarak düşüyorsa/ güze doymuş/ topraklara” (Bizim İçin Ağıt)

Bu günlerin atmosferinin imgelerle anlatımına şairin “Tutanak” şiirinde rastlanır: “adına iblis derler gelir akşam” ve “Soruldu kimliğimiz önce yıl seksenüçtü, otuz mart miladi/ kelimeler arandı, sular acılaştı, sabahlar yasaklandı/ kitaplar saklandı ve ey ruh geldiysen üç kere vur!/ gülüm ölüm, bir şairin günlüğünde her sayfa güdüldedi/ bulutlar bölüşüldü bize hüznü benzeyeni düştü/sevdâya benzeyeni, biraz da ceylan vurulmasına.”

Hasannebioğlu hatırlayabildiği kadar geçmişine uzanır, on yaşına demir atar “Âh, Bir Salepçi Bulsam” şiiriyle. Bir pencereden okuruna o günleri,

onlara özlemini; anasından, atasına ayrılışına, bir salep güğümüne depoladığı yürek yangınlarına ortak ediyor. Salep güğümü tüm anılarını adeta yutuyor, ama saklıyor da; kokusunda, tadında, sıcaklığında. (Âh, Bir Salepçi Bulsam)

70-80 dönemine ait olan şiirlerinde geleneksel biçim içinde çağdaş söylem arayışı görülür. Biçim ve uyaktadır bu. Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç etkisi hissedilir dizelerinde. Ve tabii coşkun bir genç yüreğinin lirizmi ile. Kadim mistisizm imgelerine gönderme ve belki arınıp durunma için sığınma arayışıdır. Kırklı yaşlarının başında murakabe ve muhasebeye oturur şair. Sevinçleri, çoğu zaman hüznü ve ideolojik hareketlerin alacakaranlığında geçen gençliğini hale bağlamak, geleceğini biçimlendirme gayretidir bu. “Kekre” adlı şiirinde bu geçiş dönemi güçlü imgelem ile anlatılır. Gençlik yıllarının tereddüt ve belirsizliğine işaret edilir. İçine düşülen sıkıntı ve zaman zaman ortaya çıkan karamsarlıktan “kültürel gen kodlarının” yönlendirmesiyle mistik hatta ezoterik dünyaya sığınır. Belki bu gelecek için kuluçka olacaktır, Ünal-
dı için. Çıkışı üryan biçimde âlemin zübdesi insan oluşunu bilmekte bulur ve dimağındaki muğlaklığın kekreliliğinden kurtulmayı umar. *“konuş artık üryan gök! konuşalım yüzyüze/ belki de bana doğdu o bildiğiniz güneş/ sular benim’çün aktı, kar kokusu dünyayı/ sadece benim için beyazlara boyadı/ silinsin yüreğimden şu törenler, şölenler/ yokolsun ilkençliğim, o kekre tad kaybolsun”*

“İçsavaş” adlı şiirde resmedilen önde ABD olmak üzere emperyalist batının türlü entrikalarla Orta-doğu’yu işgali ve kana bulayışıdır. İşgalcileri “iblis”, “bizon öküzü”, mazlumlara “acı bir kayıp olmayan ölümler” olarak betimleyen şair *“İnancını delip geçecek kurşun/ icâdedilmemiştir”* ve *“Biz sabırlar yürür ve aşkla örseleniriz”* dizeleriyle zulme teselli arar. “Yeni hayatın acemileri” olarak da nitelenen şairin mensup olduğu coğrafyanın insanların ruhları ve hayatları sömürüye direnme ve başkaldırımları halinde yeniden şekillenecektir. Bu değişim süreci bir taraftan sıkıntılı olurken diğer taraftan da geleceğe yönelik ümitleri bağrında taşımaktadır. “Kekre” sözcüğü, bu geçiş dönemini güçlü bir imajla canlandırır. Şiirin ilk biriminde her şey belirsizliğe gebe olarak yansıtılırken bunu doğuran havaya özellikle dikkat çekilmiştir. Bu birimde belirsizliğin içinden bir şeyler çıktığı, ama henüz olgunlaşmadığı ve bazı nahoş gelişmelerin yaşandığı “kekre” sözcüğü üzerinden kurulan imajla dışa yansıtılır. Anlatıcı durumun doğal karşılanmasını istercesine yaşananları “ara dönemin” sıkıntıları olarak değerlendirir. Şair yaşadığı bütün sıkıntı ve

ıstıraba iki şey sayesinde direnir; sabır ve ümit.

Ünal-
dı’nın kitaplarında ikişer tane münâcât ve na’t adını verdiği şiir dikkat çeker. Bunların ilk ikisi “Çerağ”, diğerleri “Bir Gecenin Şiiri” adlı kitabının başındadır. Çerağ’daki Münâcât konusu, ikili dizeler (beyit) ve uyak düzeni dışında klasik tarzla uyuşmaz. Bir gecenin Şiiri adlı eserinin başındaki Münâcât ve Na’t’ın ise konu olarak da uzaklaştığı görülür. İkinci münâcâtın ise en son dize ve dipnotlar dışında tarzın münâcâtın salt sözcük anlamını karşıladığı görülmektedir. Yine bu ikinci eserdeki Na’t’ın ise Tanrı’ya yakarış ve dileyişin sergilenen içeriği gözönüne alındığından bir münâcât olduğu anlaşılmaktadır.

Cumali Ünal-
dı’nın şiirinde güncel olgu/olayların da imge olarak yer aldığı gözlemlenir. Şairin 1968 yılında inşa ettiği “Yanarkuş” adlı şiir adıyla Simurg’u çağrıştırırken “Karlı dağlara takma yürek yerleştirdim habersiz/ Neşter körebelerindeki yepyeni buluş/ Yetersiz görme bu hasretliğimi yanarkuş” dizeleriyle kendisini sılasından ayıran taş kalpli dağlara “kalp nakli” yaparak özlemine çözüm arayışını anlatır. Bilindiği üzere insandan insana ilk kalp nakli 1967’nin son ayında Dr. C. Barnard tarafından gerçekleştirilmişti. Söz konusu şiirin dizelerindeki “takma yürek yerleştirmek” ve “neşter” sözcüklerinin düşleri gerçeğe dönüştürebilen hüma-
kuşu yani yanarkuş ile bir arada anılması insanlık için büyük bir gelişmenin kaydı olsa gerektir.

Şairin sadece konu ve biçimde değil düşünce düzleminde de Necip Fazıl ekolünden etkilendiğini söyleyebiliriz. “Ölüm Bile Aşkile” kitabında yer verdiği “İskilipli Âtîf Hoca” adlı şiiri buna tekbaşına yeterli kanıttır. Bu şiirin *“Bir tükenmez kalebenddir İskilip/li. Li li li/ çağrılısın”* dizesinde kullanılan “li li li” şeklindeki ses tekrarı, doğrudan Edgar Allan Poe’nun son şiiri olan ve Melih Cevdet çevirisiyle dilimizde de önemli yeri edinen “Annabel Lee”yi çağrıştırmaya ilginç bir noktadır.

Ünal-
dı’nın şiirini Türk şiirindeki poetik akımlardan birisi içerisine hapsedmek pek mümkün gözükmemektedir. Konu, biçim ve ifade yönüyle Türk şiirinde, özellikle 1980 sonrası olan yönetimlerden hemen hepsi içerisine dâhil edilmesine yetecek örneklerle rastlanır C. Ünal-
dı’nın şiirlerinde: “yaşlı bir dilenci uzaklaşıyor kenardan elindeki bozuklukları sayarak/ kitapçı vitrinlerinde son günlerin en çok satan kitabı:/ demokratik düzende eşitliğin ilkeleri” (Acının Duyargası) şiirinde “Toplumcu şiir/ Yenibütüncü”, “Zamansız mekânsız/ ve yersiz yurtsuz/ adamsız/ bir ada diliyle mi söylüyorum/ insanlarla?/ Kimse bilmiyor.” dizele-

rinde rindâne; “Hüznüm yurdum benim/ derim, bedenim/ yenildim zenci gibi/ öldüm kızılderi-
liyim;/ Ene’l Hak mı soyuldum/ dünya durdukça
durdum/ bir ana dua eyler/ onun’cün çapraz çekip/
aşka nişan koyuldum” (Hüznüm Yurdum Benim)
şiiirinde “Gelenekselci”; “Her sabah güneşten önce
doğan yeryüzüne/ unutulmuş uykulardan ve hatırlanmayan rüyâlardan/ artakalan, dünyaya başkaldıran ben değil miyim?” “Anlatımcı” ve “Baba ben niye yazdım?/ Kayan geceye yazdım/ oysa niceye yazdım/ sorsalardı söylerdim/ Bu gece ben de yazdım.” (Kendini Yusuf Gören: Kendini Yusuf Gören); “Çağırır ölüm beni/ bırakır zulüm beni/ önce toplayan dünya/ eder bin dilim beni/ gel götür gülüm beni” (Doğaçlama: Ölüm Bile Aşkile); “soylu bir konuk gibi/ getirdi dağ akşamı/ sessiz etekleri/ gezdirdi bağ akşamı” (Akşam: Ölüm Bile Aşkile); “izin ver ey harcıâlem hayat/ Ben dağlara çıkayım/ iştahla/ ham meyva ısırayım” şiiirleriyle “folklorik” şiiir olarak nitelenebileceği gibi “Yeni Garipçi” şiiire örnek olacak “Sanki bir amip/ hayatı/ sokarken biçimden biçime/ bölünürken sıkıntılara/ örgü/ bulmaca/ piyango/ âh, kimse gelmeyecek buluşma yerine/ umutsuzluk/ kuruyan gurur şelâleri/ geride” (Sarnıçta Paslı Sarkaç) dizeleri; açık biçimde “İmge Şiiiri” denmesine yetecek “Şiiir/ derisi yüzülmüş bir kuzunun/ gömgök etinde/ uçuşup kıvrılan/ acısını yitirmiş seyirmelerle/ bir ılık buğu mudur?” (Münâcât - Bir Gecenin Şiiiri) şiiirinin yanında çok sayıda “bir gün biter bu gidişler, bir gün biter, biter elbet/ Kureyş’in kara zulmü bir dağ gibi yıkılıp çökerken üstümüze;/ atılmış tohumlar gibiyiz toprağın savaşına, güneşin barışına/bir deniz gibi doluyoruz kıyamın saflarına, Bedir büyüsunü ekerken üstümüze” örneğindeki gibi “Mistik/metafizik” şiiir örneği bulunur. Bunlarla birlikte daha çok mistik kokulu, ideolojik boyalı şiiirler yazmış olsa da aslında bir sevgi ve sevdâ şairidir, Ünaldı. Öyle ki bir eşkıyanın acısına olduğu kadar (Eyo) sevdasına da, öfkesine de ortak olur; bir arkadaşının ölümü ile cam gibi param parça olur: “Geceyarısı telefon/ bir dost kırık sedayla/ adı Rasim/ Bir dostun/ bir şairin ölüm haberini/ adı Cahit/ Dönüp durmalar şimdi çıplak ayakla/ biteviye(ve yerde cam kırıkları/ adı Cumalı” (Gecenin Ölümüne Yakın Yarı). Bütün olarak bakıldığında Hasannebioğlu’nun şiiirinin geleneksel ile metafizik şiiir olarak değerlendirilmesinin uygun olduğu kanısındayım.

Hasannebioğlu şiiirinde somut nesne ve olgular benzerlerinden farklı bir bakış açısıyla ele alınır ve yorumlanır. Şair kendini bu maddi yapıdan sıyrmasını başarak, deruni bir duyumsamayla dışa yönelir. Bu arada geçmişin deneyiminden çıkarsa-

dığı sonuçlar doğrultusunda şimdi ile gelecek arasındaki uzaklaşmaları, kırılmaları ele alır, çözüm önerir. Çağdaş İslâmî şiiir söyleyenler arasında görülmesine karşın Ünaldı, üslup, işleyiş ve söyleyişle kendine özgü şiiir üretir.

Türk şiiirinin bir felsefi yapısı olup olmadığı konusunda geniş bir katılımlı bir görüş bulunmamaktadır. Hatta Doğu/ İslam uygarlığı içerisinde Aristotelesçi bir gelenek İslâm felsefesinde ortaya çıkıncaya kadar Türk yazınında şiiir ve felsefe ayırımı ile karşılaşılmaz. Bu dönemde de bir iki temayüz etmiş düşünür dışında şiiirin kuramsal tarafıyla ilgilenilmediği malumdur. O filozoflardan sonra ise düşünce etkinliklerinin azalması son sonuçlarından olarak varlık ve bilgi bilimleri açısından şiiirin de üzerinde durulmadığı görülür. Dikkat çekici biçimde toplumun birçok düzeyinde yaygın ve itibarlı olmasına, hatta hikmetli söylemler için oldukça değerli görülen bir sanat olmasına karşın şiiirle felsefe arasında cereyan eden bir tartışma olduğundan bahsedilmemektedir. Türk şiiirinin felsefi içerik ve yapı açısından son derece zayıfladığı görülür. Çağdaş devirde bile Türk şiiiri ile düşünce arasında bariz çekişme olmamakla birlikte bir uzaklığın, çoraklığın olduğu da aşîkârdır. Batı uygarlığında bir ara duraksama gösterse de F. Nietzsche’nin ve özellikle J. C. Friedrich Hölderlin’in düşünsel şiiir üretmesi, bu gelişmelerin ardıl filozof şairler üzerinde bilhassa Heidegger’de etkili olduğu görülür. Şiiiri felsefe alanında güçlü bir role kavuşturan M. Heidegger’in doğrudan ve dolaylı biçimde Cumhuriyet devri Türk şairlerini de etkilediği düşünülür. Bu doğrultuda şiiire düşünülerek inşa edilen bir fiil olarak bakılmıştır. Ancak edebiyat dünyamızda bunların üzerinde tatminkâr çalışmaları yapıldığını söylemek güçtür. Doğal olarak şiiir ve felsefe bağlamında hâlâ batı uygarlığından kuramsal alıntı yapılmaktadır. Geleneksel ile metafizik şiiir tarzı içinde konumlandırılacak C. Ünaldı şiiir üzerinden yarattığı bir düzlem içerisinde düşüncelerini sorgulayarak ortaya koyar ve çözümler üretmeye çabalar. Bu nedenle, S. Karakoç, İ. Özel, C. Zarifoğlu, H. Yavuz gibi aynı dönem şairlerin eserlerinde olduğu gibi Ünaldı’nın şiiirlerinde de karşılaşılan düşünsel taraf onun şiiirine farklılık ve yenilik getirmenin yanında belki uzun ömürlü olmalarını da sağlayacaktır.

Cumali Ünalı

İsmi çok sık duymama ve bir çok ortak arkadaşımız olmasına rağmen yüz yüze tanışmak nasip olmamıştı....

Ta ki ilk kitabım çıkana kadar...

O günlerde telefonumun çaldığını hatırlıyorum. Tanımadığım bir numara arıyordu. Açtım... Davudu ve insanın içini ısıtan bir ses, ben Cumali Ünalı deyince heyecanlanmadım desem yalan olur. Yeni çıkan kitabımdan dolayı övgülerini belirttikten sonra yazmaya devam etmem ve Malatya ile ilgili her şeyi kayıt almam gerektiği tavsiyesiyle iyi dileklerini belirtip telefonu kapattı...

Sonuç olarak, kağıtla kalem uyum içinde raks ettiren, bu büyük şairin övgüleri bana beş kitap daha yazdırdı....

Bana yazma cesareti veren tanımakla onur duyduğum fakat geç tanıdığım için de bir o kadar üzgün olduğum Cumali Ünalı Hasannebioğlu'nu dilim döndüğünce anlatmaya çalışacağım;

Sürç-i lisan edersem affola

...

"Şahmerdanlar gömmektedir şimdi, aşkımızın göğsüne yadırgı hüznüleri.

Kaypak bir çamur olan mayamız kinle bereketlenmektedir.

Uyuyan bebekleriyle üşüyen köpeklerini bir yana bırakıp, bir sabah vakti,

Dudaklarımda direnmiş yüreklerin isyanını taşıyan keskin bir ısılk,

Ellerim ceplerimde bu şehri yerle bir edersem bana deli, bana çılgın diyecekler Biliyorum..."

Bu müstesna dizelerin sahibi, yalnızca bir şair değil, ülke sorunlarına özellikle ülke tarımının gelişmiş ülkelerin seviyesine getirilmesi için kafa yoran, eleştiren, eleştiriyle kalmayıp çözüm yollarını da gösteren ve fikir üreten bir aydın...

"Türkiye'nin başarısı, tarımda başarılı olmasına bağlıdır çünkü Türkiye'nin tarımdan daha önemli sorunu yok"! diyecek kadar iddialı...

Tarım sorunlarını çözmeden, ekonominin dolaşısıyla Türkiye'nin sorunlarını çözmek mümkün değildir", Tarımla ilgili olarak yapılan projeler ve çıkartılan yasalar, tarım nüfusunun kalkındırılmasından veya üretimin artırılmasından çok rant ekonomisini kolaylaştırmıştır. Güneydoğu Anadolu kökenli 1,5 milyon gezici topraksız işçinin varlığı ve köylünün ekonomik tükenmişliği bunun bir göstergesi değil midir? diyecek kadar konusuna hakim bir uzman...

Bir koltukta birçok karpuzu başarıyla taşıyabilen, on parmağında on marifet var diyebileceğimiz şair, yazar, bürokrat, Malatya tarih ve kültürü araştırmacısı ve ziraat mühendisi Cumali Ünalı...

29 Ekim 1949 yılında Malatya, Barguzu köyünde dünyaya gelen Ünalı, ilkokulu Barguzu Köyü İlkokulunda 1960 yılında bitirdi... Malatya Turan Emeksiz Lisesini 1967 yılında bitirip o dönemin gözde fakültelerinden olan Erzurum Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesine girdi. Üniversite rektörü ve aynı zamanda hocası olan Prof.Dr. Kemal Bıyıkoglu'ndan çok etkilenen Cumali Ünalı 1972 yılında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu...

Ziraat yüksek mühendisi olarak devletin değişik kademelerinde çalıştı. Malatya-Doğanşehir ilçe tarım müdürü, Malatya Kayıısıcılık Araştırma Enstitüsü'nde araştırma mühendisi, Malatya Topraksu Bölge Müdürlüğünde Başmühendis olarak görev yaptı. Bir süre Ankara Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü görevini üstlendi. Başbakanlık Müşaviri olarak Turgut Özal'ın danışmanlığını yürüttü. Azm-i Milli TAŞ Yönetim Kurulu üyesi oldu. Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. TSE Mamul Gıdalar Hazırlık Grubu üyeliğine seçildi. Devlet Planlama Teşkilatı 6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Tarım Özel İhtisas Komisyonu üyesi oldu.

Malatya ile ilgili her yerde görebileceğiniz Cumali Ünalı, 2007 yılında MİAD - Malatyalı İşadamları Derneği Yüksek İstişare Kurulu Üyesi, 2008 yılında MASTÖB- - Malatya Sivil Toplum Örgütleri Birliği Genel Başkan Yardımcısı oldu.

*Yazar

Ziraat Mühendisi Cumali Ünal'dı (Kayısı Üzerine Çalışmaları)

Yıl 1980.

Malatya'da görev yaptığı yıllarda, kayısıda yeni türler bulma arayışına giren Ünal'dı, ücra bir köyde rastladığı bir kayısı çeşidini araştırmaya başladı. Klasik islim yapılan kayısılar dört kilo yaş kayısıdan bir kilo kuru kayısı vermekten, bu cins kayısı üçte bir hatta yarıdan yarıya verim vermektedir.

Hem verimi daha yüksek hem de daha dayanıklı hem de ilkbahar donlarına karşı mukavim olan bu kayısının cinsi "Kaba Aşı" idi. Malatya'da henüz kimsenin bilmediği bu cins kayısıyı yaygınlaştırmak için büyük çaba gösterdi. Hatta görevinden ötürü yeni bahçe yapacak olanlara kaba aşı dikmeyi zorunlu tuttu. Bir süre sonra verimliliği gören kayısı üreticileri de diğer ağaçları söküp kaba aşı dikmeye başladılar. Şu anda Malatya'da kayısı üretiminin yaklaşık yüzde ellisi kaba aşıdır.

2007 genel seçimlerinde AKP'den Malatya Milletvekili aday adayı, 2010 yerel seçimlerinde MHP Malatya Belediye Başkan adayı oldu...

O kadar değişik ve sıra dışı fikirleri vardı ki, bu fikirlerini hayata geçirecek oyları alabilse kanaat-i aczimce Malatya'nın çehresini değiştirecek ve şehrin ekonomik girdilerini yüzde yüz arttıracaktı. Kayısıdan Malatya'ya giren dövizin yeterli olmadığını her fırsatta belirten Ünal'dı, kayısıdan elde edilecek gelirin iki milyar dolara yükseltilmesi gerektiğini, kayısının sadece kayısı olarak değil, hammadde olarak kullanılıp kayısı türevlerini yapan fabrikalara ağırlık verilmesiyle bu sorunun çözüleceğine inanıyordu.

Eğer seçilseydi uygulamayı düşündüğü kayısı ile ilgili projelerden biri şuydu:

Beydağlarının bakir ve boş yamaçlarına, kendi çabalarıyla bulup, susuz ortamlarda yetiştirdiği hüda (piç) kaysılar dikip, bu kaysılar toplanıp kurutulduktan sonra Türkiye ve Malatya'nın yabancı olduğu bir şekilde kaysıyı öğütüp kayısı unu çıkarmak. Kayısı ununu dondurma, pasta, meyve suyu ve makyaj sektöründe kullanılmak üzere, gerek Amerika gerekse Dünya ve Avrupa ülkelerine satmak...

Kayısıyı Kükürtle kurutup çir haline getirme yönteminin de gerilerde kalması gerektiğini söyleyen Ünal'dı, gelişen dünyayı takip ederek kayısıyı

işleyip tüpler içerisinde jel olarak satmanın çok daha karlı olacağını ve üretilen Malatya kayısının, ABD pazarı için bile yetersiz geleceğini belirtiyordu..

Seçilseydi yapmayı vadettiği hedefler şunlardı;

Malatya Kayısı Fabrikalarının "Halka Arz" Edilmesi;

Malatya Kayısı Fabrikalarının Anonim Şirket şeklinde kuruluşunun yapılmasından sonra 3 sene içerisinde halka arzını ve borsaya açılmasını hedeflemekteyiz. Bu yolla ucuz maliyetle fon sağlama ve uzun vadeli likidite imkânı sağlanabilecektir. Halka arz edilmiş bir kayısı fabrikası finansmanını halka arz yöntemiyle karşılayacağı için kriz dönemleri de dahil olmak üzere tüm finansal çalkantı ve dalgalanma dönemlerinden en düşük oranda etkilenecektir. Bu da Malatya'mız için her türlü piyasa koşulunda iş imkânlarının artması anlamına gelecektir.

Ayrıca kuruluş finansmanının yapılması için tüm dünyada geçerli olan Girişim Sermayesi, Risk Sermayesi Ortaklıkları gibi alternatif finansman modelleri benimsenecektir. Bu yollarla projelerin finansmanı sağlanacak, kurulumdan sonraki halka arz aşaması da kolaylaşacaktır. Halka açık bir kayısı fabrikası, hem Malatya'yı temsil edecek, hem güçlü yapısı ile istihdam kapısı olacak, hem de uluslararası düzeyde ticaret yollarını açarak şehrimizin dünya ticaret pastasındaki payını kat be kat artıracak, Malatya'yı marka yapacaktır.

Malatya Kayısı Borsasının Kurulması

Dünya Kayısı Borsası

a) Akredite kalite laboratuvarının kurulması.

b) Tekstildeki "Turquality" standardı benzeri "Kayısı Kalite Standardı"nın oluşturulması ve yurtiçi ve yurtdışında ilanı, bu yolla Malatya Kayısının uluslararası özellikle uluslararası piyasada tehdit etmeye başlayan kalitesi düşük İran Kuru Kayısı benzeri ürünlerden ayrıştırılması. Uluslararası piyasada oturmuş olan kaliteli Türk Kayısı imajını sağlamlaştırmak, belirlenen standartlarda üretilen kayısının daha rahat ihraç pazarları bulabilmesinin sağlanması,

c) Kayısı Ürünleri AR-GE Merkezi'nin kurulması, kayısıdan üretilebilecek ürünlerin sayısının ve çeşidinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması, bu ürünlerin dünya standardında üretim ve satış standartlarının oluşturulması,

d) Türkçe ve İngilizce açılacak olan “Kayısı Ticaret Portalı”nın internette hizmete açılması. Kayısı ile ilgili bilimsel bilgilerin, fiyatların ve Kayısı Borsası verilerinin, ayrıca ticaret imkânlarının anında yurda ve dünyaya on-line olarak ilan edilmesi ve ihracat bağlantılarının internet üzerinden elektronik ticaret sitesi ile yapılması.

e) Tüm dünya borsaları ile on-line internet bağlantısı.

1-Konserve Fabrikası

Kayısı ve diğer tüm meyve ve sebzeyi işleyerek Türkiye’ye ve Dünyanın tüm ülkelerine ihracat yapabilecek bir fabrika kurulacaktır.

Kapasitesi 10 ton saat(10X12 saat/gün X100 gün/yıl = 12000 ton/yıl kapasiteli)

Doğrudan İstihdam kapasitesi 500 daimi işçi, mevsimlik 3500 kişi

Dolaylı olarak istihdam kapasitesi : 5000 Çiftçi ailesi

Fabrikanın Kuruluş maliyeti : 3 Milyon Euro, 6 ay içinde kurulup faaliyete geçebilir.

2-Dondurulmuş Gıda Fabrikası

(İqf Şoklama Fabrikası)

Kayısı ve diğer tüm meyve sebze ve et ürünlerini IQF (şoklama) yöntemi ile çok kısa zamanda dondurarak, en kaliteli şekilde Türkiye’nin ve Dünya’nın tüm pazarlarına satılacak durumda işlenecektir.

Fabrika Kapasitesi : 3 ton saatX 12 saat /gün X 300 gün/yıl = 108 000 ton yıl kapasiteli

Doğrudan istihdam kapasitesi 500 daimi personel, 2500 kişi mevsimlik istihdam

Dolaylı olarakta 10 000 çiftçi ailesine istihdam sağlayacaktır

Fabrikanın kuruluş maliyeti 5 milyon Euro 8 aylık bir zamanda kurulup faaliyete geçebilir.

3- Klasik Ve Katma Değerli

Kayısı Ürünleri İşleme Tesisi

A)Kurutulmuş kayısı ürünleri paketleme

B) Kurutulmuş dut, üzüm, pestil ve diğer ürünleri paketleme tesisi

C) Kayısı çekirdeğini değerlendirme tesisi

D) Şekerli kayısı ürünleri (Reçel, Lokum, atom vb.) üretimi ve paketlenmesi

E) Hediyelik ambalajlı ürünler tesisi

Bu entegre tesisin kapasitesi 2 ton saat x 8 saat

gün/ 300 gün yıl = 4800 ton/yıl

İstihdam kapasitesi: 300 kişi daimi personel 1200 kişi geçici personel istihdamı

Dolaylı olarak da : 1000 çiftçi ailesini istihdam edecektir.

Fabrikanın kuruluş maliyeti : 2 milyon Euro ve 1 yıl içinde kurulacaktır

4-Meyve Konsantresi ve

Meyve Meşrubatları Fabrikası

Kayısı konsantresi başta olmak üzere, Malatya ve çevre illerden toplanacak kayısı, şeftali, üzüm ve diğer meyve konsantreleri işlenecek ve büyük tüketim merkezlerinin ihtiyaçlarına göre aseptik olarak ambalajlanarak pazarlara gönderilecektir. Güney illere ve arap ülkelerinin isteklerini uygun meşrubatlar üretilerek yine bu pazarlara ulaştırılacaktır.

Tesisin kapasitesi: 5 ton saat x 12 saat/gün X 100 gün yıl = 6000 ton/yıl

İstihdam kapasitesi: 250 daimi personel, 500 geçici istihdam,

Dolaylı olarakta 1500 çiftçi ailesine istihdam sağlayacaktır.

Fabrikanın kuruluş maliyeti: 3 milyon Euro olacaktır.

...

Şair Cumali Ünalı

...

Şiir ve yazılarında aile adı olan "Hasannebioğlu" soyadını kullanan Cumali Ünalı'nın ilk yazısı Yeni Adım, ilk şiiri ise Malatya'da bulunan Çile dergisinde 1966'da çıktı... Daha sonra Deneme ve Hareket dergilerindeki şiirleriyle dikkat çeken Hasannebioğlu, şiir ve yazılarını Fikir ve Sanatta Hareket, Düşünce, Defne, Aylık Dergi, Maveria ve Yedi İklim dergileri ile Zaman, Birlik (Makedonya) ve Yeni Şafak gazetelerinde yayımladı.

1987'de Struga Şiir Akşamları'nda Türkiye'yi temsil etti. 1992'de ve 1996'da Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni'ne katıldı. Kendini Yusuf Gören'le 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Ayrıca çeşitli uluslararası yazar kuruluşlarına üyedir.

Hasannebioğlu, geleneğin izlerini süren şairlerdendir...

Devrin diğer şairlerinde de görülen bir divân tertibinde karşılaşılacak başta münacaat ve naat ile şiir kitabına başlama Hasannebioğlu'nda da

görülmektedir. *Bir Gecenin Şiiri* isimli kitabında şair “Münâcât” başlığıyla serbest nazımla yer verdiği şiirinde her bendin sonunda bir dipnot şiire de yer vermiştir. “Münâcât” şiirinden sonraki “Na’t” isimli şiir ise “Kargış” isimli şiiri gibi gazel şeklindedir.

“Hasannebioğlu’nun şiirinde ana hatlarıyla kendini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanı sıra, sadece kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bütünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsî bir üslûptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı devrin nasıl bir siyasî ve sosyal muhtevaya sahip olduğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifade lendiriş tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz etmektedir. Modern Türk şiirini, özellikle orijinal imaj ve kendisine has söyleyiş açısından hayli güçlendirmiş ve seviyeli bir yere getirmiş olan Hasannebioğlu, gerçekten gözardı edilmemesi gereken büyük bir yenilikçidir.” ..

Araştırmacı Cumali Ünalı

Her sabah namazından sonra, geleneksel biçimde Kur’andan bir cüz okuyan, Osmanlı, Selçuklu ve Avrupa tarihi okumalarını sürdüren, Kemal Tahir’in hatıralarını ve romanlarını, bazı genç şairlerin şiirlerini, bazı fütürist yazarları ve mesleğiyle ilgili yayınları takip eden ve bu okumalar neticesinde Batılıların bilgeliğin okyanusu, Ulu bilge sıfatları verdiği *Ebu’l Ferec el-Malati* ya da Batılıların bildiği ismiyle *Bar Hepraeus*’u keşfeden ve Malatya’ya tanıtılmasını sağlayan, yıllar önce henüz Niyazi Mısri’nin Malatya’lı olduğunu kimsenin bilmediği yıllarda büyük şairin Malatya’lı olduğunu Malatya’ya ve tüm dünyaya ilan eden de odur...

Ayrıca araştırmaları neticesinde Boşnakların atalarının Bizans soykırımından kurtarılmasına Malatya ve Battal Gazi’nin neden olduğunu da gün yüzüne çıkarmıştır.

Bu tarihi olay şöyle gerçekleşiyor;

“Zamanın süper gücü Bizans, sırf Ortodoks Hristiyanlığa inanmadıkları gerekçesiyle Boşnakların atası Pavlikianları yok etmeye karar veriyor. O kadar çok Pavlikian kırılıyor ki, Bizans askerleri artık kan görmemek için onları suda boğarak yok etmeye başlıyor. Kadınları cariyeye, bütün malları da hazine geliri olarak alınıyor. Tamamen yok olmak üzereyken Pavlikianlar zamanın hemen bütün

devletlerine haber gönderip, durumu anlatarak kalan son 50 bin Pavlikian-Boşnak’ı ülkelerine kabul etmelerini istiyor. Bizans’tan çekinen devletlerin hiçbirisi bu yardım çağrısına olumlu cevap vermezken, Malatya Emirliği, “Gelin, kapımız açık” diyor. Güler yüzle karşılanıp 80 yıl Malatya’da kalıyorlar, bu süre içinde Malatya ordusuyla birlikte Bizans’a karşı savaşıyorlar. Hatta Pavlikianların Malatya’ya yerleşmesinde emeği geçen Battal Gazi, onlardan oluşturduğu askerî birliklerle Ankara, Kütahya, Antalya, Isparta gibi kent ve yörelere akınlar düzenleyip kaleler alıyor. Malatya’da güçlenen ve çoğalan topluluk, Bizans’ın topraklarından çekilmesi üzerine yurtlarına geri dönüyor.

Döndükten bir süre sonra Bogomil adını alıyorlar. Bu süreçte Malatya kültürü ile Boşnak kültürü birbirinden derin etkiler alıyor. Değişik kaynaklarda Pavlikianların kökeni, Battal Gazi’nin ölüm yılı gibi konularda bazı çelişkiler de mevcut. Ancak bu durum, hadisenin esasına halel getirmekten oldukça uzak. Ostrogorsky, Pavlikianların kökenini ‘Anadolu’nun doğu kısımları’ olarak gösteriyor. Bazı kaynaklara göreyse Güney Yunanistan’dan çıktılar. Ancak sonuç ne olursa olsun Boşnakların yolu bir asra yakın süre Malatya’ya düşüyor. Fatih Sultan Mehmet, Bosna’yı aldığı anda Hristiyan Bogomillere oldukça iyi davranıp onlara devlette ve orduda görevler veriyor. Bu süreçte Bogomiller neredeyse hep birlikte Müslümanlığa geçiyor. Bogomil-Boşnaklar hem Balkanlar’daki savaşlarda ve hem de sarayda büyük hizmetler yapıyor.

Hersekzade Ahmed Paşa, Damat İbrahim Paşa, Sokullu Mehmed Paşa, Lala Mustafa Paşa, Malkoç Ali Paşa, Hüsrev Paşa sadakatle Osmanlı’ya hizmet eden Pavlikian-Bogomil-Boşnak’tan sadece birkaçı. Battal Gazi’nin doğum ve ölüm tarihine ilişkin değişik kaynaklarda oldukça farklı rakamlar veriliyor. Fakat burada bahsedilmeye gerek olmayan çok ve farklı kaynakların orta noktasını aldığımızda, ünlü Türk kahramanının, Pavlikianlar Malatya’ya geldiği sırada genç bir delikanlı olduğu ortaya çıkıyor. Bu da hem büyük bir savaşçı hem de Malatya Beyi Hüseyin Gazi’nin oğlu olarak onun, Pavlikianların soykırımında tamamen tükenmelerinin önüne geçilmesinde rol oynadığı gibi mantıklı bir çıkarım yapmamızı gerektiriyor”.

Vatandaş Cumali Ünalı

“Müslümanlar olarak materyalistleştik, bunun nedeni İslam’ı doğru anlayamamamızdan kaynaklanıyor. Pek çok İmam Hatip Liseleri açılıyor ve mezunlarımız var... Ne oldu o mezunlar, hepsi müteahhit olma derdine düştü. Bu durum anlamaz bir şey maalesef. Sen dinini anlamak ve anlatmak için İmam Hatibe gideceksin ama bina yapacaksın, durumumuz bu işte. Siz Gaziantep’e gitmek için ray döşüyorsunuz ama o yol sizi Atina’ya götürüyor, durum bu yani” diyecek kadar davasına eleştirel ve objektif bakabilen bir kişilik Cumali Ünalı...

Yola çıktığı dava arkadaşlarının durumunu, “Küçük bürolarda, o güne dek hiçbir “devlet” deneyimi olmamış insanların, değiştirmeyi ve daha insani ölçütlere göre yeniden kurmayı düşündükleri bir sistemin içinde; ama kabul edilmedikleri, dışlandıkları bir yolun kıyısında başladıkları yolculuktan bir bakıma.” Diyerek izah etmeye çalışan Cumali Ünalı...

Doğuda kan davasını bitirmek için akıl insanlar ve aksaçlılar heyeti kurulması için gayret gösteren üç milyon nüfuslu “İzol Aşireti” Türkiye İzollu Platformu sözcülüğü görevini de üstlenen Cumali Ünalı, gençlik yıllarından beri kendisini büyük İzol ailesine adayan isimlerden biri. Türkiye’nin dört bir yanında yaşayan her İzolluluda onun telefonu vardır ve gecenin bir yarısı telefonu çaldığında arayan ya Tunceli’den ya Adıyaman’dan, ya Urfa’dan ya da Malatya’dan bir İzolluludur. Hastası olan da arar, işini kaybeden de, parası biten de, sınava giren de, hapse düşen de.... Urfa’dan Malatya’ya ameliyat için giden ve hiç Türkçe bilmeyen bir İzolluluyu Malatya’daki ilk kez gördüğü akrabası ağırlamasını, çevirmenlik yapmasını, kan bulmasını sağlar. Büyük şehirde yaşayan İzollulu işadamlarının, hastalıklarda-ölümünde İzol kölelerine özel araç tahsis etmesine ön ayak olur. Velhasıl o “doğana beşik, ölene mezardır”

Kısaca Cumali Ünalı, 100 binlerce İzol gencinin amcasıdır...

Büyük şair Cumali Ünalı, evli ve üç çocuk babasıdır...

Cumali Ünalı, 1973 yılında doğan ve tüm Malatya’lıları gururlandıracak işlere imza atan oğluna, Necip Fazıl’ın “Son devrin din mazlumlari” adlı kitabındaki İskilipli Atıf hocayı anlatımından etkilenerken Atıf adını vermiştir...

Cahit Zarifoğlu’nun dediği gibi, “zulme boyun eğmeyen” eğerse “aşka boyun eğen”, kalemin kelmına aşık olduğu Cumali Ünalı’ya huzurlu ve bol şiirli bir yaşam diliyorum...

KİTAPLARI

- 1.Çerağ-Şiir-1979 Düşünce yayınları,1989 Yazı Yayıncılık, 1994 Sanat Yayınları
- 2.Bir Gecenin Şiiri-Şiir-1988 Akabe Yayınları, 1989 Yazı Yayıncılık
- 3.Kendini Yusuf Gören-Şiir-Temmuz 1988 Yazı Yayıncılık,Mayıs 1989 Yazı Yayıncılık 1988 Yılı Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Şiir Kitabı
4. Ölüm Bile Aşkile-Şiir-1994 Saat Yayınları
5. Kör Sağır Dilsiz Gibi-Şiir- 1996- Ülkemizde internette yayınlanan ilk şiir kitabı
- 6.Kalbim,Ey Divane-Şiir-2006-Erguvan Yayınları
- 7.White Words Poems-Şiir-2007 CORE Publications,London,England. Çeviren:Mevlut Ceylan
- 8.Sorunlarıyla Ve Çözümleriyle TÜRK TARİMI-206-Erguvan Yayınları
- 9.Sudaki Kendi Yüzüm-Kendi sesinden şiirler-1990 Asır Ajans
- 10.Andolsun Aşka - Toplu Şiirler - 2010 - Beyan

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu: Şair Kimliğinin İlk Durakları

Sanatçının ortaya koyduğu sanat ürünlerinin derinlikli bir biçimde anlamlandırılması ve sanat üzerine fikirlerinin tespit edilmesi için şüphesiz ki ilk kimlik kazanımlarına bakmak icap eder. Bu anlamda sanatçıların çocukluk dönemleri; onların dünya ve sanat ile kurdukları ilk bilinçli teması ortaya koymak ve buradan hareketle de kendilerine has algılayış biçimlerini tespit etmek bakımından önem arz eder. Bir başka söylemle; hiçbir sanatçı içinde kök saldığı ve üzerinde filizlendiği topraktan ayrı olarak düşünülemez. Topraktan ve kökünden bağımsız olarak anlam ve lezzet kazanamayacak meyve sanat ürününü ifade ederken, topraktan fışkıran kök sanatçıyı, her şeyin üzerinde vücut bulduğu toprak ise sanatçıya bir kimlik kazandıran dünyayı temsil eder.

Nesiller, yetiştikleri topraklardaki; tarihsel, coğrafi ve sosyolojik şartlardan bağımsız olarak düşünülemez. Her ne kadar tek tipleşmenin ve birbirinin içine zincir gibi geçerek bağlanmış hayatların paydaşı ve şahidi olduğumuz bir dönemde bu cümleleri kaleme alıyor olsak da yakın geçmiş zamana kadar sanatçılar; kendilerine has özelliklere sahip olan şehirlerde, bugünkü kadar geneli teşkil etmeyen toplumlarda dünyaya gözlerini açıyordu. Bugünden hareketle baktığımızda, farklılıkların zenginliğine bilinçli yahut bilinçsiz olarak inanıldığı o dönemler, içinde yer alan herkese de farklılıklarının meyvesini sunuyordu. Şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu da farklılıkların ve çeşitli kültürel zenginlik unsurlarının hakimiyetini sürdürdüğü bir dönem ve coğrafyada dünyaya gözlerini açar. 29 Ekim 1949 yılında Malatya'nın Barguzu Köyü'nde doğan Hasannebioğlu'nun şiirlerine ve dünyayı algılayış biçimine nüfuz edebilmek için yetiştiği coğrafyanın, ailesinin ve bu gibi birtakım unsurların tesir alanlarının anlaşılması icap eder. Dört çocuklu bir ailede üçüncü çocuk olarak dünyaya gözlerin açan Hasannebioğlu'nun ailesi, yaklaşık iki yüz yıl evvel kan davası sebebiyle İzollu'da Fırat Nehri kıyısındaki binlerce dönüm arazisini terk ederek Malatya'nın Barguzu Köyü'ne yerleşir. Şairin şiir evreni tarandığında Malatya ve Barguzu'nun ne denli önem arz ettiği ve onun bu coğrafyaya ne denli bir aşk ile rabt olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun annesi tasavvufla hemhâl olmuş bir ailenin kızıdır. Annesinin dedesi, Nakşibendî-Kadirî şeyhi olan ve şiirleri zikirlerde terennüm edilen şair Abdullah Fahri Baba, babası ise Malatya ve çevresinde çok tanınan, saygın bir Nakşibendî-Kadirî şeyhi olan Boranlı Hacı Mustafa Baba'dır. Bu zaviyeden bakıldığında Hasannebioğlu'nun annesinin ailesinden tevarüs ettiği unsurlar anlam kazanmaktadır. Hikmet ve şiir bağlamında, sanata ve ilme yatkınlığıyla bilinen bir ailede yetişen annesi, Hasannebioğlu'nun sanat evreninin gelişiminde önemli rol oynar. Boranlı Hacı Mustafa Baba, Hasannebioğlu üniversite öğrencisiyken vefat eder. Dedesi ile vakit geçirme imkânı bulan şair, onunla birlikte pek çok şairi tanır, şiirler okur. Şairin, Niyazi Mısri'ye dikkatini de Balkan Gazisi olan dedesi Boranlı Hacı Mustafa Baba çekmiştir. Hasannebioğlu'nun babaannesini El-Ezher'i bitirmiş olan Hacı Mehmet Tevfik Efendi'nin kızıdır. Babaannesini altı yaşında kaybeden şair, onu "alim bir kadın" olarak ifade eder. Zira babaannesinin kendine ait bir kütüphanesi dahi mevcuttur. Şairin babasının babası Yemen gazisi Hasannebizâde Hacı Cumali Ağa'dır. Şairin hem adını almasında hem de sanat hayatında Hasannebioğlu soyadını kullanmasında belirleyici faktörlerden birisi olan dedesi, Malatya ve civarında yiğitliği ile bilinen bir zâttır. Dedesinin adı olan Cumali'yi alan şair, annesinin de tavsiyesi ile ilerleyen yıllardaki sanat hayatında Hasannebioğlu soyadını kullanacaktır. Doğumundan evvel vefat etmesi hasebiyle dedesini hiç görmeyen şair, dedesinin hikâyeleriyle büyümüştür. Hasannebioğlu'nun şiire beslediği ilginin tespit edilmesinde annesinin önemli bir rolü mevcuttur. Okuma yazma bilmeyen annesi şaire, Yunus'tan Fuzuli'ye, Niyazi Mısri'den Karacaoğlan'a kadar, şiirler, maniler ve gazeller söyler. Böyle bir kültürel harman içinde yetişen Hasannebioğlu, şiirle çok küçük yaşlarda tanışır ve şiir onun dünyayı anlamlandırması bakımından belirleyici etken olur. Şairin şiirleri derinlikli bir biçimde incelendiğinde, dedelerinin, annesinin, babasının, Malatya'nın ve Barguzu'nun, onun şiir evreninde ne derece mühim bir yer tuttuğu daha iyi idrak edilecektir.

*Şair Yazar

● Ahmet Kekeç*

"Ben Giderim Tütünüm ve Harcım Kalır"

İki isimden sözedeceğim; birincisi "ithal" edilmiş (ya da meşrebinize göre "imal") edilmiş, kendi ifade-
siyle "politika acemisi" bir mavikan.

Kemal Derviş.

.....

Sözetmek istediğim ikinci isim kim?

Hayır, Türkiye'yi kurtarmaya aday değil.

Belki bilgisiyle, görgüsüyle, entelektüel düzeyiyle "Türkiye'yi kurtarmaya aday bir oluşumda" bir cüz,
bir unsur, bir "bağlantı elemanı" olabilir.

Siz onu Kemal Tahir üzerine yaptığı araştırmalardan ve şiirlerinden tanıyorsunuz.

"Çerağ"dan...

"Kendini Yusuf Gören"den...

"Malcolm X"ten...

Ben onu uzun "kanalboyu" yürüyüşlerinden, Kernek'ten, Gündüzbey'den, bahçe gezilerinden, Tuba
Kitabevi akşamlarından, Boğaziçi'nden tanıyorum.

"Kayısı aşısı mucidi" ilk Yüksek Ziraat Mühendisi'ydi. Uzun yıllar doğduğu topraklarda hizmet verdi.
Sonra Ankara bürokrasisine karıştı. Ama toprakla, insanla, kara kalabalıklarla ilişkisini kesmedi.

Şairdi.

Aynı zamanda kayısı istihsalini, hangi ağaçta hangi meyvenin yetiştiğini, hangi yaprağın hangi ağaca ait
olduğunu, ağaçların yaşının, gücünün nasıl anlaşılacağını öğreten adamdı.

Laf aramızda, bu satırların yazarını "yazı-çizi" işlerine bulaştıran odur.

Elinden tutup ilk öyküsünü yayımlatan, Kemal Tahir'i, Edip Cansever'i, Cahit Zarifoğlu'nu, Malcolm
X'i öğreten.

İsmi Cumali Ünaldi.

Geçenlerde, Malatya'dan milletvekili adayı olduğunu istihbar ettim ve çok sevindim.

Kasım 87 tarihli gönderisinde, "ben giderim tütünüm ve harcım kalır" diyordu. Başarılı bir siyasetçi
olacaktır, eminim. Ama ben onun, gücünü bu topraklardan, bu topraklara ait kültürden, ilişki düzenin-
den, üretim biçiminden alan dizelerini daha çok özlüyorum.

*Gazeteci Yazar

Cumali Ünal'dı'nın “Civan Bakışlı” Şiiri

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu (1949), 70'li yıllardan günümüze dek merkezî dergilerde yazmasına, “Semud” başta olmak üzere birkaç kuşağın kalbinde yer etmiş şiirler üretmesine rağmen kapsamlı eleştirel çalışmalarla değerlendirilmemiş bir şairimiz. Edebiyat çevrelerinin -istisnalar dışında- niteliği kolaylıkla fark edip layığıyla onore edece zihinsel yeterlilikten yoksunluğu bunun başlıca sebebidir ancak Ünal'dı'nın bazı şartları da bu ilgisizliğin derinleşmesine yol açmıştır diye düşünüyorum. Bürokrasi ve siyasetteki yoğun meşguliyeti, akranı sayılabilecek birçok şairin aksine edebi topluluklarda yer almaması, dergi çıkarmaması, mesela tarımla ilgili kitap yayımlamış olmasına karşın poetik metinlerini hâlâ kitaplaştırmaması, durum tespiti yapmak adına bu şartlar arasında sayılabilir. Birlikte Maver'a'yı çıkaran Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Akif İnan, Alaeddin Özdenören ve öykücü Rasim Özdenören, metinleriyle birbirlerinin bir şekilde gündemde olmasını sağlamışlardır, az bir şey değildir bu. Cumali Ünal'dı, bunun dışında dergi çıkararak 70'li-80'li yılların gençlerini etraflarında toparlayan Sezai Karakoç ve Nuri Pakdillerle de organik bağ kurmamış, biricikliği tercih etmiştir.

Cumali Ünal'dı, daha ilk kitabıyla 70'lerin dava şiirine hapsedilemez, insanı ve hayatı çok farklı açılardan ele alan bir şiir ortaya koymuş, modern edebiyatın yanında belli ölçülerde Osmanlı ve halk edebiyatından da yararlanarak şiirini özgün kılmayı başarmıştır; henüz 15-16 yaşlarında yayımlanan şiirlerinde bile bu özgünlük belirgindir: “Beş vakit ettiğim dúa/Alnımı koyduğum secdesiniz/ Kurşunlu bulutlu yüzünüz, yaşlı gözlerinizle/Acem ipinden nâkış nâkış güzelsiniz” (“Andolsun Aşka”, s.136) 196'da yayımlanan bu şiirde, ne dönemin birçok Müslüman şairini etkilemiş Necip Fazıl'ın sesi ne de baskın eğilim olan II. Yeni mantığı kendini gösterir. Şair, redif ve kafiyeden vazgeçmese de İslami mecralarda yazmasına rağmen çok erken yaşta hecenin baskısından kurtulmuştur, bunda Sezai Karakoç'un 50'lilerin başında heceyi terk etmesinin payı olduğu düşünülebilir. Bilindiği gibi söz konusu dönemde hece, Müslümanların tabuları arasındaydı ve Sezai Karakoç serbest şiire geçişi nedeniyle Müslümanlarca eleştirilmişti. Dönelim,

Cumali Ünal'dı'nın bu ilk gençlik şiirinde dikkat çeken bir diğer husus da “beş vakit”, “dua”, “secde” gibi İslami göstergelerdir; şair, dinsel ve ideolojik zeminini çok erken yaşlarda bulmuş, şiirini estetikten kopmaksızın bu zemin üzerinde inşa etmiştir. Ünal'dı, hassasiyetinden ötürü kutlanmalıdır çünkü onun bu göstergeleri kullandığı 1967'de, Cahit Zarifoğlu II. Yeni etkisindeki profan şiirlerle dolu “İşaret Çocukları” adlı ilk şiir kitabını yayımlıyordu. Müslümanlar bile hâlâ İslami kavramların şiirde kullanılmasından rahatsızlık duyabiliyorlar, Zarifoğlu'nun günümüzde özellikle de sol çevrelerde bu denli sevilmesinde –son dönem şiirlerini saymazsak- profan bir şiir yazmış olması etkili olabilir. Zihinlerdeki bazı önyargılar-yanılgılar ortadan kalktığında, Ünal'dı ciddiyet ve beğeniyle okunacak şairlerimizden olacaktır.

Ünal'dı gelenekten faydalansa da onun asıl kaynağı Kur'an'ı Kerim'dir, sadece “önce bildirildigince/ sonra deneye deneye tanırız dostu düşmanı” (s.102) gibi mısralarında değil neredeyse bütün şiirlerinde vahyi işaret eden “bildirmek” fiilinin sorumluluğu hissedilmektedir. Şairimiz, aşağıda göstereceğimiz bazı biçimsel özelliklerini değerlendirmek dışında Osmanlı şiirine mesafeli durmuştur; bu bakımdan Sezai Karakoç ve Behçet Necatigil gibi Osmanlı şiirini farklı planlarda da olsa refere eden şairlerden farklı bir tutum takınır: “(...) divan şiirinin de halk edebiyatı gibi İslam'dan kaynaklanmadığını, bundan dolayıdır ki, şairin kendi çevresinde dönüp durduğunu ve çoğu kez bir ‘bunalım şiiri’ olduğunu söyleyebiliriz. Niteliği belli olmayan, -bazen sapıklığa dek varan- sevgi, meyhane kapısını camii kapısına tercih etmeye dek götüren bir içki-severlik, basit kafiyelelere kurban edilen ‘kafir-Müslüman’ başta olmak üzere dini ıstılahlar divan şiirinin başlıca özelliklerindendir.” (Yeniden Şiire Dönüş) Beyit esaslı şiirlerinde, Osmanlı şairlerinin dingin üslubunun aksine şedit bir dille ve Kur'ani hükümlere sadık kalarak çağa hücumla kalkar; İslam tarihini ise bugünü derleyip toparlayacak referanslar bütünü olarak sunar: “oğuş-turdukça oğunur bileklerimizde acının ve öcün formülleri/çatıp bir kara kureyşe kaşlarımızı, çağa Bedirleneniz”.

*Şair Yazar

Münacat ve na't gibi kaside formuyla oluşturulan türleri gazel biçiminde yazmış; "Doğdum, yaşadım, gördüm; ölüme düğünle geçtim" gibi istisna mısraları saymazsak tasavvufa yaklaşmamış; tasavvufa açılabilir "şarap", "saki" vs. göstergelerden, dahası menkıbe ve kıssalardan da uzak durmuştur. Onun Osmanlı şiirine ve tasavvufa uzak duruşunu Malatyalı oluşuna bağlayabiliriz; bilindiği gibi Malatya'da öteden beri tasavvuf karşıtı İslami yönelişler hâkimdir.

Cumali Ünalı'nın halk edebiyatıyla ilişkisine gelince: Akranları arasında sayılabilecek Kamil Eşfak Berki ve Ebubekir Eroğlu gibi Diriliş çıkışlı şairler, Sezai Karakoç'un Osmanlı şiirini sahiple-nip halk edebiyatını önemli ölçüde dışarıda tutan poetikasının etkisiyle bu edebiyata mesafeli dururlarken Ünalı, halk edebiyatını da bazı biçimsel özellikleriyle şiirine dâhil etmiştir. Hem koşma biçimini –"her şeyi geri aldı/kararan güne daldı/bir çocuk sesi kaldı/bir de چراغ akşamı" (s.290)- ve yerel söyleyişleri kullanmış –her şeyim yitirmişsem-, hem bu şiirin seslenişlerini kullanmış –"Hey hey/hey kardeşim hey/hey benim/yeni doğmuş bir kuzu gibi", s.95), hem de eda olarak bu şiiri benimsemiştir. Halk edebiyatının "hey" vs. naraları onun coşkulu diline çok yakışmaktadır. Onun "Halk şiiri adında sınırlandırılan şiir, bazılarınca savunulduğu gibi kanlı-canlı, yaşam dolu bir şiir değildir. Her şeyden önce yaşama bakış açısı olmayan, bunun sonucu olarak günübirlik ve hovardameşrep bir şiirdir. Belli kalıpların tutsak ettiği şair, usta-çırak ilişkisinin sonucu olarak da hep aynı şeyleri söylemek zorundadır." (Yeniden Şiire Dönüş) vb. yargıları ise biçimden ziyade özle ilgili bir eleştiridir. Bununla birlikte o, Akif İnan'ın aksine edebiyattan çekilmiş hecede de ısrar etmemiştir.

Cumali Ünalı, modern teknikleri de ustalıkla kullanır: anakronizm (Takvim, s.52), fütüristler gibi mısraı kırmak (birçok şiirde), T.S. Eliot gibi dipnotlar vermek (s.24), düzyazı-şiirler (280-2) yazmak. Pek çok açıdan Erdem Bayazıt'la (1939) yan yana durabilecek Cumali Ünalı'yı kuşağıyla da kıyaslayalım. Şairimiz, Cahit Koytak gibi dinsel/metafizik göndermelerde bulunmakla birlikte, bu göndermeler Kur'an kaynaklıdır ve İslam tarihine göndermelerle ilerler; Cahit Koytak ise İslami kaynaklardan beslenmekle birlikte Doğu ve Batı inanışlarını, kültürlerini de bünyesinde barındıran bir şiir yazar. Cumali Ünalı, çağın kaotik/profan ortamına karşı adeta cihat çağrısında bulu-

nurken, Koytak'ın şiiri Zafer Acar'ın yaklaşımıyla çağımız insanını terapi etmeye yarayacak dincilikte bir şiirdir. Kamil Eşfak Berki ve Ebubekir Eroğlu gibi Diriliş çıkışlı şairler de sokaktan, sert söylemden uzak dururlar; dini duyarlılığı, Müslümanlara ait mimari eserlerle, tarihsel derinliğe sahip şehir/ilçelerle vs. yansıtır. Cumali Ünalı'da ise medeniyete ait göstergeler daha arka planda yer almaktadır. Yine bu bağlamda Ünalı, kente karşı tabiatın yanındadır. Diğer taraftan Sezai Karakoç'un "Kaç aç varsa hepsi ben" mısraını hatırlatır biçimde, bütün insanlıktan kendini sorumlu tutar, adeta "Komşusu açken tok yatan bizden değildir" öğretisince hareket etmektedir.

Ünalı ve Hilmi Yavuz, hüznün temaları bağlamında kıyaslanabilir. Hilmi Yavuz'da hüznün, "biz'e yakışan bir şeydir, tarihsel bir arka plana sırtını dayar; Ünalı'da ise evrensel bir hâl olarak insana dairdir. Gene de onun hüznü en çok İskilip-li Atıf Hoca, Malcolm X gibi İslam adına mücadele vermiş, çile çekmiş şahsiyetleri işlerken belirginleşir. Osmanlı Devleti'nin ihtişamını destansı diliyle şiirimize taşıyan Ünalı; 70'lerin sanat bilincinden yoksun, salt mesaja dayalı birçok şairinin aksine şiirimizde kalıcı olacaktır. Metnimizi, şairin, Yahya Kemal'in "Bu halka vakfedecek mülk ü mâlimiz yoktur/Beş on gazelle şu kalb-i harâbdan başka" beytindeki müthiş tadı hatırlatan birkaç otobiyografik mısraıyla bitirelim: "Bir kara gözümüz/civan bakışımız/yeğni yüreğimiz kalacak bizden geriye/kalırsa evlât." (s.175)

Futbolun Ofsayta Düştüğü Yer: Para

Ofsayt nedir?

Futbol oyun kurallarını belirlemekle yetkili IFAB, Oyun Kuralları kitabının 11. maddesinde ofsayt kuralını bir takım hücum ederken, hücum eden takımın oyuncusu rakip takım alanında ve kendisine pas aktaran arkadaşı topla son oynadığı anda, rakip takım kale çizgisine toptan ve en az iki rakipten daha yakınsa ofsayt kabul edilir” diye tanımlar. Ancak eller ve kolların bu ilerde olma durumuna dâhil değildir çünkü futbolda bu organların kullanılması yasaktır (kendi ceza sahası içerisinde kaleci istisna).

Çok mu karışık? Öyle duruyor ama futbolun içerisindeyseniz anlaması çok da karışık değildir. Başta karışık gelse de zamanla öğrenir; alışırsınız. Uygulama açısından bakıldığında ofsayt gerçekten karışık ve zor bir iştir. Futbol oyununda nihai kararı orta hakem verse de ofsayt konusunda yan hakeme uyar. Futbol çok hızlı oynanan bir oyun olduğundan yan hakemin ofsaydı tespit etmesi maharet ister. Doğru açıda duracaksınız, son adamı alacaksınız, topla son oynanan anla pası alanın, rakip savunma oyuncularının konumunu gözeteceksiniz. Futbolcular rakiplerini ofsayda düşürüp avantaj sağlamak isterler. Ama bunu yaparken çok dakik olmalısınız, takımın tamamı ileri çıksın, bir kişi bile birkaç santim geride kalsın; yandı gülüm keten helva. Öte yandan hücum eden takım oyuncusu da ofsayda düşmemek için çaba harcar. Düşmezse gol atabilir; düşerse attığı gol-emek heba olur.

Maçtaki pozisyon sayısına baktığımızda yan hakemler bu kuralın uygulanmasında çok fazla hata yapmazlar ama yapılacak bir hata bile sonucun değişmesine yol açabilir. Son yıllarda uygulamaya sokulan Video Yardımcı Hakem Sistemi (VAR) sayesinde bu hata, en azından üst liglerde, sıfırlanmıştır. Yan hakem nadiren hata yapsa bile bilgisayar ölçümüyle adil karar verilebilmektedir.

Ayrıca, biraz argo da kabul edilse, Türkçemize bu tabirden kazandırılmış bir deyim vardır: Ofsayda düşmek. Yani, bir işi tam yapacakken hata yapmak.

Peki, edebiyatçı, şair ofsayda düşer mi?

Düşebilir! Topla hiç oynamasa bile düşebilir.

Malatya, Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan, dünyanın en lezzetli kayısılarının yetiştiği kadim bir şehir. Bereketli Fırat'ın, Tohma'nın ve Fırat'a karışan birçok dere ve çayın hayat verdiği kadim bir coğrafya. Bu şehrin insanı, birçok özelliğinin yanı

sıra, futbolu çok sever. Futbol, bir oyun olmanın ötesinde, birleştirici bir güce sahiptir.

Hep söylenir: 12 Eylül 1980 öncesi sağ-sol kavgalarının olduğu dönemde, örnek olsun, (A) mahallesinde oturan solcunun (B) mahallesinde oturan sağcının mahallesinden geçmesi düşünülemezken Malatyalılar Malatyaspor maçlarında yekvücut olurlardı. Yani sağcılık-solculuk birkaç sene önce yıkılan İnönü Stadının tribünlerine girdiğiniz anda biter; birlik-beraberlik sağlanırdı.

1966 yılında kurulan Malatyaspor, 1980lerin ortalarına kadar genellikle 2. Ligde oynadı. 3. Ligde oynadığı da oldu ama takımın yeri 2. Ligin ortaları veya düşme hattının üzeriydi. O yıllarda Süper Lig ifadesi kullanılmadığından bizim bugün “süper” dediğimiz lige 1. Türkiye Ligi deniyordu.

1981 yılında Malatyaspor Nurettin Soykan Malatyaspor başkanlığına geldikten sonra işin rengi değişti. Soykan, futboldan anlamazdı. Başkan yardımcılığına getirdiği Cahit Kurda'ın lisede voleybol oynamanın dışında spor geçmişi de yoktu. Ama Soykan akıllı adamdı, iyi bir yöneticiydi, Malatya'dan ehil insanlarla yönetim kurulu oluşturdu ve hikâye başladı. İlk sene şampiyon olunamasa da zirve zorlandı. 1983-84 sezonunda Malatyaspor, mücadele ettiği 2. Türkiye Liginde yenilgisiz şampiyon olarak 1. Lige yükseldi. Bu başarı o tarihe kadar görülmemiş bir şeydi.

Anadolu'nun bu mütevazı şehri artık Türk futbolunun devlerini evinde ağırlayacak, dış sahalarda onlarla kafa kafaya maçlar yapacaktı.

O tarihte Türkiye 12 Eylül darbesinin etkisini halen üzerinde hissediyordu ve halen de hissedecekti. ‘Hayır’ demenin neredeyse terör örgütü üyeliği muamelesi gördüğü bir ortamda 12 Eylül Anayasası halkoyundan geçmiş; 6 Kasım 1983’de milletvekili genel seçimleri yapılmasına karar verilmişti.

O seçimi kazanıp tek başına iktidara gelecek Anavatan Partisinin başında Turgut Özal bulunuyordu. Özal, Malatyalıydı.

Malatyalılar için siyasette hemşeri kavramı önemlidir. Belki bu sebepten yıllarca İsmet İnönü’yü desteklediler. Özal için de aynısı oldu. Halk Partili, yani CHP’li bilinen, birçok insan Özal’ın ANAP’ına oy verdi.

*Spor Yazarı

ANAP, iktidara yürürken Malatyaspor şampiyonluğa koşmaya başlamıştı. Elbette bu ikisi birbirinden bağımsız şeylerdi. Malatyaspor'un Soykan'lı hikâyesi daha önceden başlamıştı.

Siyasete yakın bir isim olmayan Nurettin Soykan'ın, Özal'ın ricasıyla, ANAP'ın doğu illerinde teşkilatlanmasında rol oynadığı biliniyor. Bugünün anlayışıyla Soykan'ın bir milletvekilliği-bakanlık beklediğini sanabilirsiniz. Öyle bir şey olmadı; tenezzül bile etmedi.

1984-85 sezonuyla birlikte 1.Ligde, yani Galatasaray, Trabzonspor, Fenerbahçe, Beşiktaş gibi devlerin oynadığı ligde, oynamaya başlamıştı. Malatyalılar için bu bir rüyaydı. Bu rüya daha da güzelleşecek; ilk iki sezon ancak kümede kalmayı başaran sarı-kırmızılılar, 1986-87 sezonunu averajla Fenerbahçe'nin ardından beşinci kapatacak; o sezon Fenerbahçe ve Beşiktaş'ı evinde 1-0'lık sonuçlarla yenecekti. Malatyalılar iyice havaya girmişti.

1987-88 futbol sezonu Malatyaspor için tarihinin bugüne kadar gördüğü en başarılı sezon olacaktı. Türk futbolunun yeni tanımaya başladığı Yılmaz Vural idaresinde (Vural bir sezon önce Özkan Sümer'in yardımcısı olarak Malatya'ya gelmişti; o teknik direktörlüğü bırakınca yerine geçip, sezonu tamamlamıştı) sezona fırtına gibi girmiş, ligin zirvesine kurulmuştu. Vural, ikinci yarının ortalarında takımı bırakıp yerine Malatya'nın emektar hocalarından Özkan Akbulut gelmişti ama bu değişiklik performansta pek düşüşe etki etmemiş, Malatyaspor o sezonu Türkiye üçüncüsü tamamlamıştı. Ayrıca futbolumuzda dört büyükler diye tabir edilen lig şampiyonlarının hepsini yenmişti. Türk futbol tarihinde Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor'u bir sezonda yenen ilk takım Malatyaspor'dur.

Lig üçüncülüğü yaşanırken Malatyaspor'un başında Turan Çevik vardı. O bırakınca Nurettin Güven başkanlığa geçti. Güven, sadece Malatyaspor tarihinin değil belki Türk futbol tarihinin ilk en sansasyonel transferlerine imza attı. 1982 Dünya Kupasının yıldızları Eder ve Serginho ile 1986'da Brezilya milli takımının kalesini koruyan Carlos Malatyaspor'a gelmişti. Güven, bu transferleri yapacağız, dediğinde birçok insan inanmıyor, dalga geçiyordu.

Hatırlatmak gerekir ki, o yıllarda Brezilya'dan futbolcu getirmek büyük bir marifet idi. Zaten o günkü yönetmelikler gereği ikiden fazla yabancı oyuncuyu oynatma şansınız yoktu. Futbol şimdiki gibi "enternasyonal" bir olgu değildi. Şimdiki kadar para da yoktu.

Bu defa Malatya'da şampiyonluk sloganları atıl-

maya başlanmıştı.

Ancak çok sürmeden işler tersine dönecek, yönetim futbolcuların parasını ödeyemeyecekti. Zaten, Eder bu yüzden ülkesine dönmüştü. Malatyalılar, günlerce, yönetimin 'Eder bugün geldi, yarın geldi' laflarıyla umutlanacak; sadece sezon açılışında Boluspor'a karşı 25 dakika kadar sahada izledikleri kadarıyla kalacaklardı.

Malatya'nın Barguzu köyünden, Ziraat Mühendisi Cumali Ünal'dının yolu tam bu noktada Malatyaspor'la kesişecekti.

Ünal'dı, Malatyaspor'un krize girdiği o dönemde, Özal'ın müşaviri olarak çalışıyordu. Birçok kurumu yönettikten, yani bürokrat olarak görev yaptıktan sonra, önemli bir göreve gelmişti.

Ama Ünal'dı bir bürokrat olmanın ötesinde şairdi, edebiyatçı idi. Halen de öyle...

Özal, onca devlet işinin arasında elbette sürekli Malatyaspor'la ilgilenen durumda değildi. Ama Malatyaspor'un Malatyalılar için ne anlam taşıdığını bildiğinden elini çekmiş de değildi. Kulüp maaşları ödeyemez hale gelip, kendisinden acil yardım istenince müşaviri Ünal'dı'yı yanına çağırdı.

Ünal'dı'ya "şu Malatyaspor işine bir bak, yönetim kurulu oluşturalım" dedi.

Futboldan hiç anlamayan, maça gitmeyen, maç izlemeyen Ünal'dı ne yapacaktı? Hemen arkadaşısı olan TRT Spikeri Abidin Aydoğdu'yu aradı. Ne yapması gerektiğini sordu. Aydoğdu, milli takım teknik direktörlüğü de yapmış Tınaz Tırpan'la görüşmesini önerdi. Görüşme ayarlandı; buluşuldu. Tırpan, özetle, futbolu yönetenlerin futboldan anlamadığını, bazılarının iyi niyetli de olmadığını, gelip para varsa toplayıp gittiğini, sonra da kulüplerin battığını anlattı. Kulüpler, iyi bir yönetim yapılına kavuşmadan ve sürekli gelir kaynağı yaratmadan ayakta kalamazdı.

Ünal'dı, Tırpan'ın tavsiyeleri kulağında, yönetim kurulu oluşturmak için kolları sıvadı. Metin Kaya Çağlayan isimli, aslen Malatya Arapgirli, bir işadamı bulundu. Onun başkanlığında yönetim kurulu oluşturulacaktı. Oluşturuldu; Ünal'dı bu kurulda başkan yardımcısı idi.

İstanbul-Ankara-Malatya hattında yaşanan görüşme trafiğiyle oluşturulan çiçeği burnunda yönetim kurulu Malatya'ya geldi. Rakip, Fenerbahçe idi. Haliyle Fenerbahçe her zaman ciddi bir rakiptir; futbolcular kazanarak yeni yönetime moral ve güven vermeyi hedefliyordu. Tribünler tıklım-tıklım dolu. Takımla birlikte yönetici olarak sahaya girmek üzere listeye Kahraman Derinpınar ve Cumali Ünal'dı yazılmış. Soğuk bir hava, maç başladı. İlk yarının ortalarında kaleye neredeyse 40 metre me-

safeden topu ayağına alan Malatyasporlu Ceyhun Güray öyle bir şut çıkardı ki! Fenerbahçe'nin dünyaca ünlü kalecisi Schumacher köşeye giden topa uzanışı fotoğraf karesini tamamlamaktan başka işe yaramadı. Malatyaspor, 1-0 öne geçmişti. Ceyhun, Cumali Abi bu gol senin içindi, diyerek kulübeye selam çakacaktı. Ardından çok geçmedi, orta saha da Fenerbahçe bir top kaptı, dönemin süper starı Rıdvan Dilmen topla buluştu, ceza alanına girdi, Mustafa'nın müdahalesiyle düştü, hakem penaltı noktasını çaldı. Malatyasporlu futbolcular hakeme itiraz etti ama nafile! Televizyon görüntüsü pozisyonun penaltı olmadığını gösteriyordu ama o zaman VAR yoktu!

Hakem, Malatyaspor aleyhine kararlar vermeye devam ediyordu. O sırada Malatyaspor yedek kulübesine yanaşan Malatyaspor'un yıldız futbolcusu Ünal Karaman, Cumali Ünal'dı'ya doğru, "...abi haksız penaltı verdi hakem. Ofsaytları da kaldırmıyor. Biz itiraz ediyoruz, siz de itiraz edin" dedi. Amaç, hakemi hem saha içinden hem yedek kulübesinden itirazlarla baskı altına almak ve Malatyaspor'un hakkını yedirmemektir.

İşte şairin ofsayda düştüğü yere geldik!

Ünal'dı, şaşkın bir şekilde, "ofsayt ne?" diye sordu. Ünal, sakinliğini korudu, "...abi ben sana devre arasında anlatırım. Sen itiraz et".

Bundan sonrasını Ünal'dı anlatıyor:

"Haksızlığa uğramışsınız ya, devre arasında hışım la hakemin odasına yöneldim. Tam kapıyı kapatıyordu, ayağımı koydum, içeri girdim, içeriden de kapıyı kilitledim. Ben sinirlenmişim, Malatya'nın hakkını yedirmeyeceğimi söylüyorum. Özal'ın danışmanıyım, Malatya'da onun adına bulunuyorum, diyerek bir şeyler söylüyorum. Hakem sakinliğini koruyor, beyefendi lütfen dışarı çıkar mısınız, diyor. Ben iyice sinirlenip "burası benim memleketim, kim oluyorsun da bana dışarı çıkar mısın?" diye karşılık veriyorum. Sonra dışarı çıktım; ikinci yarı başka gol olmadı, maç 1-1 bitti.

Akşam bir yerde oturuyoruz. Hava soğuk palto-luyuz. Dönemin Malatya Valisi Kutlu Aktaş da var. Paltolu, uzun boylu biri geldi. Sizinle görüşebilir miyim, dedi. Tanımadım. Ben, dedi, bugünkü maçın hakemiyim. Sonra, vali ve çevredekiler duymasın diye, kulağıma eğilerek, "Abi, ben orada senin ve takımınızın iyiliği için dışarı çıkın dedim. Fenerbahçeli yöneticiler bunu görse, başınıza iş alırdınız. Hükmen yenik bile sayılırdınız" dedi. Mesele böylece kapandı".

O hakem Türk futbolunun şöhretli hakemlerinden Engin Kurt idi. Ünal'dı, Kurt'la sonradan dost olup uzun yıllar görüşecekti.

Malatyaspor'da 6 ay yöneticilik yapan Ünal'dı sonrasında ayrılacak ve asıl işlerine dönecekti.

Cumali Ünal'dı'nın Malatyaspor yöneticiliği döneminde gerçekleştirilen çok önemli bir iş var. Türk futbolunda bir ilk olarak yapılan bir uygulama: Şirketleşme...

Günümüz futbolunda sıradanlaşmış kulüp-şirket yapısını Malatyaspor, Cumali Ünal'dı'nın katkılarıyla, ilk gerçekleştiren kulüp.

Kulağa bir kez "kulübün yaşaması için sürekli gelir kaynağı elde edilmesi lazım" fikri düşmüş ya. Sürekli gelir nasıl elde edilir? Ticaretle uğraşacaksınız, iş yapacaksınız. O yıllarda yayın geliri, şans oyunu geliri vesaire olmadığını da anımsatalım.

Cumali Ünal'dı bunun için de kolları sıvar. Ne var ki karşılarında ciddi bir yasal engel vardır. Kulüpler, dernek statüsünde kuruluşlar olup şirket kuramaz, ticaret yapamazlar. Yine de bir anonim şirket mukavelesi hazırlanır ve tescil için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nün kapısı çalınır. Yasa açıktır, kulüp şirket kuramaz ama Ünal'dı yurttan arkadaşı olan İç Ticaret Genel Müdürüne "kibarca", sen bunu yapamayacaksan Bakana söyleyeyim, seni görevden alsın, başka bir arkadaş getirelim, o yapsın, der.

Genel Müdür, gerek yok, ben yaparım, der ve Malatyaspor Anonim Şirketi kurulur.

Türk futbolunun diğer kulüpleri ancak yıllar sonra şirketleşme yoluna gidebilecektir.

Ünal'dı, her ne kadar futbolla ilgisi olmasa da, gençliğinde bir defa maça gitmiştir ve o maça yaşadığı bir hikâye futbolun felsefesine dair hoş bir anı olarak duruyor.

Lise arkadaşı Feyzullah Taşkınsoy Ünal'dı'yı alıp maça götürür. Kapalı tribünde maçı izlemektedirler. Malatyaspor pek iyi futbol oynayamamaktadır. Seyirciler bir ara takımı yuhalarlar. Bunun üzerine protokol tribününde oturan dönemin valisi Sadullah Verel, sinirlenir, ayağa kalkar "...ayıp, ayıp yuhalamayın" der.

Taşkınsoy, protokol tribününe dönerek, "...Vali Bey, Vali Bey! Ben sizin gibi bedava maç izlemiyorum. Ben para verip izliyorum. Para verdiğim için de takımımın iyi futbol oynamasını istiyorum" diye bağırır.

Sonraki yıllarda asteğmen olarak vatani görevini yaparken şehit düşen Feyzullah Taşkınsoy, aslında futbolun her zaman değişmeyen bir gerçeğini dile getirmiştir. İyi futbol oynayan takımlar her zaman seyirci bulur ve para kazanır.

Dün de öyleydi bugün de...

Sevgisi Kalplere Kazınmış Müstesna Bir Ağabey

Cumali Ünalı Hasannebioğlu ağabeyim, benim bir başka şekilde hitap edecek olsam değer kaybetmesinden korktuğum için tüm kalbimle “ağabeyim” olarak hitap ettiğim oldukça değer verdiğim bir kişi. Kendisi aynı zamanda müthiş bir şair.

Ancak ben onun gibi bir değerın şiir yönü hakkında bırakın yazı yazmayı, bunu aklıma getirmeyi bile kendim için çok büyük bir cüret sayarım.

Haddimi aşp böylesi bir yanlışa düşmek bu konuda yapabileceğim en büyük bir hata olur herhalde. Ancak sanırım “gönlümdeki karşılık” noktasından ibaretle bir-iki cümle yazma cüreti gösterebilirim.

Benim için Cumali abi, anadan ve babadan ayrı olan bir ağabeyim.

Bilgisi, donanımı ve birikimiyle, daha da fazlası üstüste biriktirdiği müthiş kapasitedeki insani değerleriyle çok özel bir insan.

Küçük-büyük, genç-yaşlı, eğitimli-eğitimsiz, kadın-erkek, zengin-fukara ayırt etmeksizin muhataplarına hovardaca gösterdiği saygı sevgi önem ve değer, nihayetinde kendisine en az o kadar anlamlı ve çoktan hak edilmiş bir geri dönüş sağlıyor.

Sadece kendi üretimleriyle değil, aynı zamanda herhangi bir konuda üretmeye kalkışan herkesin – gerektiği gibi ve gerektiği kadar - yanında, arkasında, önünde, sağında-solunda tüm özverisiyle yardımında olan, son zamanlarda iyice azalan sayılarıyla türümüzün ender örneklerinden biridir.

Öyle ki yardım istediğiniz konu artık onun meselesiymişçesine gerektiği gibi ilgi görür ve sonunda kolaylaştırılır, etkinleştirilir ve en büyük faydaya dönüştürülür.

Belki bir kişiden bahsediyor olabiliriz ancak emin olun ki katkılarında o; düşünceleri, sistematiği, çözüm yolları ve vesile olduğu sonuçlarıyla sanki bir ordu gibi fayda yaratır.

Birlikte yaptığımız bir seyahatte, Makedonya'da bir tarlada, etrafa bakınırken hem çevreye hem de ürünlere çok büyük zarar veren bir zararlı sürgünü fark ederek belki o ve muhtemelen tüm etrafındaki tarlaların daha üretilmemiş ürünlerini bile kurtarması, onun mesleki anlamda neler yapabildiğini kolayca tahmin edebilmemi sağladı.

Cumali Ünalı Hasannebioğlu; ürettikleriyle beynimize, sevgi ve saygısı ile kalplerimize kazınmış, toplumun çok değerli, saygın, saygılı, sosyal ve etkin bir üyesi olarak oldukça müstesna bir yere sahiptir.

Malatya'nın Kaçırıldığı Fırsat!..

Aziz dostum Sayın Ünaldı öncelikle bir tarım uzmanı Köyişleri Bakanlığı'nın eski bir mensubu olarak, O'nun konusunda yazdığı kitabı okuduğumda, eğitimi aldığını mesleğinde ne denli derin ve yetkin olduğunu hissettim, takdir ettim.

Ancak, benim konum O'nun seçkin bir tarım uzmanı olması değil!

Sayın Ünaldı aynı zamanda; ülkenin geçmişini ve özellikle yarınlarını dert edinmiş bir düşünce insanı, yazar ve şair. O'nun düşünce ve birikimlerini bizzat kendisinden dinleme ve karşılıklı tartışabilme fırsatlarına sahip olduğum, düzinelerle kitaplara sığmamış şairliğini besleyen geniş ufkuna ve engin hayal gücüne şahit olduğum için kendimi gerçekten imtiyazlı addederim.

Ancak; benim konum Sayın Ünaldı'nın bu hayal gücü ve düşünce derinliği de değil!...

Sayın Ünaldı seçkin tarım uzmanlığı ve şairliğinin altyapısını oluşturan hayal gücü ile engin hizmet ufkuna, hem saygın toplumsal kişiliğini ve özgüvenini, hem de hemşehrilik bilinci içinde memleketine hizmet etme aşkını katarak belediye başkanlığına aday oldu.

Şehir planlama ve ekonomisi eğitimi alt yapısı ile yurtiçi ve yurtdışında yerel yönetim deneyimlerine bulaşmış biri olarak, o günlerde Sayın Ünaldı'nın memleketine hizmet yelpazesinin farklı yönlerini özenle inceledim, deneyimlerimle harmanlayıp kendisi ile uzun sohbetlerde tartıştım, O'nun hizmet aşkının yetkin kişisel donanımı ve ekip oluşturup birlikte üretme iştahı ile nerelere taşınabileceğine ilişkin olarak memleketim için çok ileri hayaller kurdum.

Yerel yönetim deneyimleri bin yılları aşan batı demokrasilerinde belediye başkanlığı için asla partiye değil, doğrudan adaya oy verilir. Partinin yerel yönetimdeki etkinliği ise -zaten- seçilen başkanın ekibi ile çalışma becerileri ve sorun çözme yeteneklerinden sonra gelir. Bu doğru olduğu hep kanıtlanmış ilke uyarınca, istisnasız olarak, kazanan hep hizmet verilen belde olur.

Ama, ne yazık ki, Malatya bu olgunluğu gösteremedi; adayların liyakat ve hizmet iştahına değil, parti sadakatine göre oy verdi, Sayın Ünaldı seçimi kaybetti.

Aslında Sayın Ünaldı kaybetmedi, Malatya geleceğini kaybetti, çok ama çok değerli bir fırsatı tepti...

Sonraki yıllarda Malatya'da hem imar planı yapım süreçlerinde sorumluluklar üstlendim, hem de kent yönetimi süreç ve performansını yakinen izledim. Sayın Ünaldı'nın geniş ufku ve vizyonunun, yapmayı taahhüt ettiği işlerin yelpazesinin ve büyük hizmet aşkı ve iştahının eksikliğini hep ve tabii çok üzülmek hissettim. Kim bilir; belki de hem Sayın Ünaldı Malatya'ya, hem de Malatya O'na bir şans daha verir, öncelikle Malatya geleceğini kazanır.

Taşların Şarkısını Dinlemek...

*“Turnalar katar katar sevgilim
Yaşamak gümbür gümbür”*
Cumali Ünal

Yıl 2006...

“Her Ayrılık Bir Aşk” kitabı yayımlanmış.

Cumali Ünal ağabeye ulaşmış...

O sıralar Star Gazetesi’nde çoğunlukla “tarım” üzerine şiir gibi yazılar yazıyor.

Şehirde büyüdüğümüz için tarım meselelerinden anladığımız söylenemez ama biz bilge bir şairin yazılarını okuyoruz nihayetinde.

Öyleyse anlamadığımız da söylenemez!

“Genç Şairden Ümitliyim”

Günlerden bir gün...

Ülke tarımına dair, bugün ortaya saçılacak bir yara mutlaka merhem olacak yazılarından birisini daha yazmış.

Yazının sonunda 7-8 satırla bahsetmiş kitaptan...

Arşivimde aradım ama bir yerlere mutlaka bıraktığım o gazete kupürünü bulamadım.

Böyle olunca da Cumali Ünal ağabeyin “Her Ayrılık Bir Aşk”la ve onun genç şairiyle ilgili yazdığı baş döndürücü sözleri, tahayyülüne kalmış durumda.

“Her Ayrılık Bir Aşk ulaştı” demiştir...

“Genç şairden ümitli olduğunu, bu yeni sesi sevdiğini” söylemiştir...

Bunu yakın zamanda da söyledi.

“Senin ilk şiirlerin çok değerliydi. Bir iç sesi vardı. Bu iç ses çok önemli. İç sesini bulamayan şair, başkalarını taklit eder ve o yüzden doğumundan ölümüne kadar şair olamaz. Ünlü olur, şiirden büyük paralar kazanır, ama şair olamaz” dedi.

Hatta bu yazıyı yazmazdan az evvel yaptığımız telefon görüşmesinde “Senin şiirin benim şiirime yakın” diyerek bir paye daha armağan etti.

Tabiatın kanunu böyledir; bu sözden sonra biraz daha yakın olduk.

Halbuki kolay değildir onun günümüz şiirinden beğenmesi...

Herkesin beğenip durduğu nice şiiri ve şairi pay-

lamışlığı vardır da bunları hatırlamanın yeri burası değildir.

“Keşke O Kelimeyi Hatırlamasaydım”

“Sakuralar çiçek açtı mı” şiirim Hece’de yayımlandıktan sonra bunun üzerine konuştuk.

...“seni sevenler nokta oldular

söğütler akasyalar dut ağaçları

ne oldu bir bak bademe

çiçek açtı mı bunca gidişten sonra

bahçeye diktiğin anılar

yahut sakuralar.”

...

Sakura’nın şiirde yer bulması hoşuna gitmemişti.

Şunları söyledi:

“Yüreğin yine yakalamış hüznüleri, dilin biçimlendirmiş. Sakura bana itici gelir. Park Bahçeler Müdürlüğünü başkentte yapmış bir adam olarak anladım, hatıra sevdim; şiirin çırağı olarak uzak durdum karındaşım. Bu ülkede Sakura Günü ilan ettiler. Sitem çok net, keşke hafızam o kelimeyi tekrarlamasaydı.”

Biraz anlattım.

Aslında şiirde de söğüt, akasya, dut ağaçları ve bademin yaşadığı hüznünden, onların yerine diki-len moda bitkisi sakuradan bahsedildiğini söyledim, buna değdi.

Konuşma şöyle sürdü:

-Bu delikanlının şiir zevkinde katkım var, çocukluğundan beri.

-Sözleriniz çıraklık diplomamdır.

Diplomamın üzerinde şu cümleler yazıyordu:

“Sen dil’in, kelime’nin ve kalb’in hakkını veren bir şiir çerağısın, çırağı değil. Rabb’im devrini daim eylesin.”

Ondan Bizzat İşittiklerim

-Şiirin ustası olunmaz bir ömür çırağı olunur.

-Şiir beğenmede çok hassas bir adamım. Kolay beğenmem, beğendiğim değerlidir.

-Biz susarız şiir konuşur.

-Şah Babür (Şair Babür) Hindistan'ı fethettikten sonra imkânsız bir yerde kavun yetiştirmiş. İlk yetişen kavunu yerken ağlamış. Şair bu işte...

-Bu ülkede şiiri onurla sırtlanmış adamlar var; Sezai Karakoç mesela... Neleri teperek, ne dünya nimetlerini eliyle iterek, onurlu yaşamayı beceriyor.

-Geleneksel şiiri mutlaka okumalıyız, kendi şiir atlasımızdan beslenmeliyiz.

-Yunus'un, Fuzuli'nin, Karacaoğlan'ın usta olduğu bir alanda, biz kendimizi nasıl usta görürüz?

-Her kapı aşka açılır. Aşk Allah'tır.

Yunus Gibi, "Kendini Yusuf Gören"

-Neye yazdınız diye sorsam "Kendini Yusuf Gören"i iştirim:

*"Bir yürek kalıbını
Sevgi dolu kalb yapan
Ana, baba ve çocuk
Bir aileye dağıtan
Yaratan Yâr'e yazdım"*

...

Oysa Yunus gibi söyler söylediğini.
Defalarca defalarca okuruz Semud'u:

*"Daneleyin ekilmezsem vay beni
Gök tırpanla biçilmezsem vay beni
Senin'çün dâre
çekilmezsem vay beni
Ey bu harfi yüreğime ilikleyen
Ayetini buğdayıma çizen yar" ...*

Sonra da Yunus'un şu mısraları düşer aklımıza:

*"Miskin âdem oğlanını benzetmişler ekinciye
Kimi biter kimi yiter yere tohum saçmış gibi*

*Bu dünyada bir nesneye yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi" ...*

Bir Türkü Gibi

İşte "ölünceye kadar çırak" kalmayı kendisi için kutsayan bu uluğ çınarın gölgesine sığınıp biz dahi

çırak olduk, o buyurdu چراغ olduk.

Onun şiiri bir türkü gibidir...

Sizi yakalar, dilinize dolanır, umut aşlar...

Tamamıyla tevafuktur ki, onun 1994 yılında yayımlanan "Ölüm Bile Aşk İle" kitabıyla "Her Ayrılık Bir Aşk" kitabımın isimleri de aynı duyguya yaslanır.

...

Bana "Başka Yerler" şiirinden bahsetmişti.

*"Merhaba güzeller güzeli
Adı ölüm olan küskünlük
-le barıştığımız gün, merhaba!"*

Rahmetli Hasan Celal Güzel için yazılmış... 2003'te ve hayattayken.

"Dostlarımıza sevgimizi, muhabbetimizi izhar etmemiz bir mecburiyet... Yaşıyorken ve kelimelerin şiire dönüşünü duyabiliyorken" demişti.

Sonradan "Andolsun Aşka" kitabında da yer alan şiire bu cümlelerle anlamdaş bir dip not düştüğünü gördüm. Ünaldı ağabeyimiz söze olduğu kadar dostlarına da vefalıdır. Peki ama bizler, ona olan sevgimizi nasıl izhar edeceğiz.

Bize Kalır

-Cumali Ünaldı Hasannebioğlu için-
tüm modalar biter
taşların şarkısını dinlemek bize kalır
bir melek kanatlarında ölümsüzlüğü taşır
bize kalır yaşamaya direnmek.

Cumali Ünal'dı Hasanbebioğlu ile Konuşma

Kendi İç Sesimizi Çağıldatarak Gelen Gümrah Irmaklar Gibi: Şiirin ve Dilin Kühüne Ermek

● Konuşuran: M.Ali Köseoğlu*

"Her ayrılık bir aşk" yayımlandığında heyecanımı ilk paylaşılanlar arasındaydı Cumali Ünal'dı ağabey. 2006 yılında Star Gazetesi'ndeki köşesinde bu ilk kitaptan bahsetmiş, "genç bir şair olarak" bana umut aşılamıştı. O aşkı tuttu mu bilemem, fakat kendisiyle her konuşmamız "gümrah ırmaklar gibi çağıldayarak" ve heyecanla geçer. Çok sonra fark ettim; her kapının aşka açıldığı gibi o "Ölüm bile aşk ile" derken, ben "Her ayrılık bir aşk" demişim. Şimdi, zaman içindeki konuşmalarımızı da hatırlayarak yaptığımız söyleşide, kendisinden ayrı tutamayacağımız şiirini, sanatı, meselelerimizi ve daha fazlasını uzun uzun konuştuk. Konuşmamız esnasında dikkatimi çeken şey, neredeyse her sözünün uzandığı bir hikmetin olmasıydı. Mesela "Sanatçı için kırılma noktası, bir zorbalığa, haksızlığa, zulme uğramış insanları görme veya görmeme meselesidir. Sanatçı için kırılma noktası, herkesin korkudan susup kaldığı, taş kesildiği, utançtan eridiği yerde sesini yükseltebilmesidir." derken benim dilimde Semud'dan;

"Daneleyin ekilmezsem vay beni
Gök tırpanla biçilmezsem vay beni
Senin'çün dâre
çekilmezsem vay beni"
mısraları dolaşıyordu. Yunus'un "Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi" dediği yerden söze ve yaşamaya devam ediyordu.
İşte konuştuklarımız...

-Bazı konuşmalar zordur, şiirde iltifatınızı görmüş birisi olarak belki buna cüret ediyorum. Cumali Ünal'dı Hasanbebioğlu'nun şiirleriyle "Çerağ" ve "Ölüm Bile Aşk İle" kitaplarından sonra karşılaştım. İlk şiir kitabına verdiğim isim "Her ayrılık bir aşk"ın "Ölüm bile aşk ile" demenin bir başka denemesi olduğunu da sonradan fark ettim. Tabi Çerağ'dan ve Ölüm Bile Aşk İle'den çok çok önce si var... "Ben şiiri, okuma yazması olmayan anemden öğrendim" demiştiniz bir konuşmanızda. Şiirinizden bir mısra da şöyle: "İşte anam, yani ki çocukluğumun şiirsel kelimeler mimarı"... (Şiirle ünsiyetiniz) nasıl oldu, anlatır mısınız?

-Önce, şiirin kapısından girmiş ve orada haylice eğleşmiş herkes için en zor sandığım soruyu sorayım: *Şiir nedir?*

Dünyanın oluşu sırasında, bizlere haber verilen uçsuz bucaksız su, şiir midir? Bu sudan yeryüzü oluştuğunda, önce kayalar mı oluştu acaba? Kayanın üzerindeki liken, ondan oluşan toprak ve yeryüzü, şiir midir? Toprağın kokusu, toprağın yağmur sonrası kokusu şiir iken, çamurun kokusu neden kabul gören büyük bir çoğunluğa göre şiir değildir?

Ölü geyiğin rastgele başı şiir değilken, bu başın yarı açıkgözlerine yağa yağa kapatan kar, göz alabildiğine sonsuz beyazlığıyla yağın kar, bazılarının göre neden şiirdir? Neden?

Ölüm şiir iken, hayat niye şiir olmasın?

Önce sararıp güze dökülen, sonra kararan, suya çürük kokusunu ekleyip bölüne parçalana akan, yok olan yaprak için şiirdir, derler... Doğru mudur? Eğriliğini söylemek şiirle iştigâl edenlerin boynunun borcu mudur? Bilen söylesin mi?

Şiir nedir?

Hayat da şiirdir, ölüm de... Ve aradaki her şey şiir. Aslolan, her şeydeki şiiri çekip almayı bilen adamdır. Peki, şair adam olmak bir yazgı mıdır, çalışmakla elde edilecek bir şey mi?

Bilmiyorum.

Kimse de bilmiyor.

Belki sihirbazlık gibi bir şey. O nedenle meslek sırrı gibi: "*Bilen demez, diyen bilmez.*"

Şiirle ünsiyetim, hayatı ve duygusallığı çok iyi kavramış bir ananın oğlu olmakla mı başladı acaba? Her şey olması gerektiği kadar, olması gerektiği zamanda, olması gerektiği yerde olurdu anamda; ne bir eksik, ne bir fazla. Doğrusu, kendimi onun kadar gerçekçilik ve duygusallığın dengede olduğu birisi olarak düşünüyorum muyum? Evet, düşünüyorum.

Belki bu nedenle şiire çırac verdiler beni, bilenler, erenler.

Bizim bilmediklerimiz, bilmemiz mümkün olmayanlar, gayb âlemi aynen badeli âşıklara yaptığı gibi, bayıldığım bir anda şiirin badesini içirdi.

Tabii ki bunlar fantezi, bunlar benim yaşamam mümkün olmayan şeyler.

Belki de şair bir şeyhin torunu, şair olmayan bir

*Şair Yazar

şeyhin kızı olan anam hazırladı beni şiire. İçimdeki şiir uçlarını, ileride her daim gelecek olan ilhamlara açık tutarak, belki hazırlayarak.

Belki de içimin kör kuyuları, insan kardeşleri tarafından atılacak bir Yusuf'u gözledi hep. Yüreğimin acısını şiir diliyle yoğunlaştırıp faş edecek, çılgına dönüştürecek, belki de gökyüzüne bir nağra olarak delikanlı yürüyecek kelimeleri...

Bunlar, benim kuyuda düş yorumladığımı Yusuf'um olsun istedim hep.

-Sizden bahsederken Mevlana'nın pergel metaforu geliyor aklıma. Bir ayağı sabit, diğer ayağıyla dünyaları dolaşan... O kişi, sizmişsiniz gibi. Yani hem gelenek hem de geleceğe hâkim bir dil ve duruş bu. Yahya Kemal'in "Kökü mazide olan âtiyim" mısraındaki gibi de diyebilirim. Sizi Fuzulî'nin, Şeyh Galib'in, Karacaoğlu'nın, Yunus'un yanına yazarken de Sezai Karakoç'un, Cahit Zarifoğlu'nun yanına yazarken de tereddüt etmiyoruz. Şiirle ilgili bilmediklerinizi az evvel söylediniz. Şairin/şiirin gelenekle ilgisi ve ilişkisinin nasıl olması gerektiğini de anlatır mısınız?

-Hem kendi medeniyetinin yükünü omuzlamalı şiir, hem de tüm dünyaya, tüm insanlara, geçmiş ve geleceği kapsayacak şekilde bir örtü olmalı. Kapsama alanı, en son insanın, en son canlının, hatta cemadât taifesinden en son nesnenin varolduğu yere kadar ulaşmalı. Ama bunca dolaşıyor olmanın, yitirilişi engelleyecek bir sabitesi de olmalı. O da insanı, insan yapan evrensel değerlerdir. Yani, benim için, evrenin yaratıcısının, yol haritası olarak yarattığı insana ihsan ettiği, lütfettiği Kitap.

Bir dilin, şiire dökülmüş bir dilin, bir uygarlığın geleneği, daha doğrusu sadece şiir geleneği; yüzyıllardan süzüle süzüle gelen söz büyüünün, yeniden atağa kalkmak için bulunduğu zamanda bir solukluk imkân diliminde nefeslenmesidir.

Şiir ve gelenek denildiğinde, dünya şiirinin şöyle bir avantajı var: Her milletin, yazının icadından önce bir söz uygarlığı var. Bu, tarihten sosyolojiye, ibadetten ölüme kadar, insanın var olduğu her alanda bir birikim oluşturmuştur. Bu söz birikimi kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Bunun için akılda kalması gerekir. Akılda kalması için ise, ölçü, uyak, süzölmüş berrak kelimeler seçkisi gerekmektedir. Yoksa yazıya dökülmemiş şey, unutulmaya terk edilecektir. Sözün hası gelecek kuşaklara naklolanabilir ancak. Şiir ve gelenek sorusunun yanıtını burada arayabiliriz.

Diyelim ki, bundan yüz yıl önceki Yunan şairleri, iki bin beş yüz yıl önceki Yunancayı merak

etmişler. Acaba nasıldı diye. Çok تنها bir yerde, güneyde balıkçıların ağ çekerken Homeros'tan şiirler okuduklarını duymuşlar ve her sabah gidip o balıkçıları gözlemişler. Okuma yazması olmayan balıkçılar, ağızdan ağıza korumuş eski Yunan şiirini. İzlemişler, kayda almış, kafa yormuşlar üzerinde şair taifesi. Sonra ne olmuş?

Bu çabadan Ritsos'un, Seferis'in, Simitis'in, Kavafis'in şiiri doğmuş. Dünyayı silkelemiş.

Dedem Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı; kavlince diyesi ki;

Dünü olmayanın bugünü de olmaz, yarını da Bey Kazan'ım. Ol sebepten kişiye gerek ki, bin yıl önceki söz uygarlığını da bile, iki bin yıl öncekini de. Manas'tan dem tuta. Ninnilerden de haberi ola, kargışlardan, dualardan da. Süleyman Çelebi'ye de kulağını vere, Yunus Derviş'e de. Şaman sözünü de akılda tuta, Alevi deyişini de.

Bunca zamandır bir söz medeniyeti oluşturan, gerçek bir imparatorluk şiiri olan divan edebiyatı, tam bir söz ustalığıdır. Türk'ü, Kürd'ü, Arab'ı, Boşnak'ı, Arnavut'u; Rum, Ermeni ve Yahudi, bütün bir imparatorluk unsurlarını içine alan; aynı dil, aynı biçim, aynı zevk ile yoğuran; Turan dünyasında da uzantıları olan; bir kanadı şiir, diğer kanadı musiki olan bir kartal gibi dünya göğünde dolanan, yüzde yüz yaşanan hayatta karşılığı olan divan edebiyatı...

Ve halk edebiyatı. Belki Yunus Emre aracılığıyla devletin temel kültürel yapısını oluşturan öge, devleti kuran irade. Türk halkının, Türkçeyi incelete incelete ipeğe döndürdüğü gelenek. O da canlı ve diri, o da hayatın içinde. Bugün elimizde Türkçe diye bir dil varsa, sebebi bunlardır.

Cinastan, tatyandan, hoyrattan dahi haberdar ola. Türküleri, şarkıları su gibi bile, bir dili imbikten geçire geçire âlâ süzme bala döndüre.

Ve lâkin insanı unutmaya.

İnsandır ki, şiirin çamuruna ilahi nefesi üfürür, ol nasıl Rahman'ın nefesinden insan olur ise, insanın nefesinden de şiire dönüşe, Rahmanî ola Bey'im; böyle biline.

Bir yandan, Türkçenin bu geniş edebiyat tarihi içinde kendi özel yerini belirlerken, diğer yandan 2021 yılını idrak eden iyi dünya şairleri ile görünmeyen bir bağ kurmalı, diğer yandan gelecekteki insanın hüznünde mayalamalı. Budur has şiir. Bu olmalı. 1988 yılında Türkiye Yazarlar Birliği yılın şairi ödülünü alırken: "Bünyesinden bir Yunus, bir Fuzulî, bir Pir Sultan Abdal ve nice değerli şair çıkarmış bu güzelim dilde, Türkçe'de, yılın şairi ödülü, ancak onlara teslim edilmek üzere, onlar adına alınır. Ben de onlar adına, bütün ölmüş

şairler adına alıyorum.” demiştim. Aradan geçen bunca yıl, hiçbir şeyi değiştirmedim. Yine aynı kararlilikla, aynı biçimde düşünüyorum ve aynı şeyleri söylüyorum.

-Sizinle bir sohbetimizde “iç sesini bulamayan şair başkalarını taklit eder ve o yüzden doğumundan ölümüne kadar şair olamaz” demiştiniz. Aslında biraz önce söyledikleriniz arasında bu iç sese dair önemli ipuçları var. Yine de biraz daha açmanızı istiyorum. Bize bu iç sestən bahseder misiniz?

-İç sesin unsurları az önce anlatmaya çalıştığım özellikler. Bir de buna şair dikkati ve duruşunu, şair hassasiyetini eklemeliyiz.

Her insanın bir dış görünüşü var. Yüzü gözü, ağzı burnu, boyu posu; ses tonundan saç rengine kadar her şey, dış görünüşünü oluşturur. Diğer insanlardan farklılığını ortaya koyar. Bu fark da ayırt edilmeyi gerçekleştirir. Bu *dış sestir*. İnsanları birbirinden ayırt eder. Belki olaylar karşısında verdiği tepki de dış ses sayılabilir. Bir de her insanın bir *iç sesi* var. Uzun süren bir dönemde süzülen, yoğunlaşan, kıvamlanan, hatta genetik geçmişinin de bir kaç kuşak geriye doğru yoğunlaştığı bir ses. İnsanın geçmişi ile temellenen, bulunduğu zaman ile güncellenen, gelecek ile biçimlenen bir ses, yani onun mümbit toprağı; iç ses...

-Buna üslup da diyebilir miyiz?

-Deriz. Yaşama bakış tarzı da diyebiliriz.

Yılların, belki nice on, nice yüz yılların kıvamlandırdığı bir ses. İnsanoğlu, bu sesi bulduğu zaman, sanatının ifade biçimine de kavuşmuş olur.

Van Gogh resmi, Şeyh Hamdullah kaligrafisi, Rodin heykeli, Mozart müziği, Dostoyevski romanı, Hitchcock filmi, Fuzûlî şiiri, Levnî minyatürü, Malatyalı Fahri türküsü, sanatçısının ismini kapatarak, eser sahibi bilinmeden de tanınan, bilinen eserlerdir, erbabınca. Neden?

Üslup insan; insan da üslubu mudur?

Bu ilişkiyi oluşturan, insanın içinden çıkan iç sese eserini benzeten, iç sesin benzeşleriyle yüzünde bir kalıt, bir anıt oluşturan şey, sanatın büyü müdür? Bütün bunların bizi getirdiği yer, sanat eserinin oluşunda, olgunlaşmasında, dünyaya gelip kendisi olarak ortaya çıkışında var olan aşamaların, iç ses ile biçimlenmesi, dillenmesi gereğidir.

Kendi sesine yoğunlaşan sanatçı, içine döndükçe, kendi kuyusunda halleştikçe, iç sesini bulur. Kendi içinde kıvamlanamayan sanat talibi ise, iç sesini

aramadığı için bulamaz. Bulamadığı için o iç sesle eserine ruh üfleyemez. Üfleyemediği için de eseri canlılık kazanamaz, bir çamur kütlesi olarak kalır.

Talihsizliğin üstünü örttüğü gerçek sanatçılar hariç, bugün nice yüzyıllar boyu sanat eseri olarak gönlümüzde yeşerenler, bu seçkin, bu kendi sesini bulmuş insanlara aittir. Başkalarına özenerek uğraş verenlerden de geriye çamur kalır.

-Şiirdeki meselelerimizden birisi de şairin çağına tanıklığı ve bu tanıklığı şiirlerine taşıyabilmesi. Siz Maver'a'da yayımlanan “Bir Gecenin Şiiri”nde ve aynı isimli kitabınızda Türkiye’nin içinden geçtiği karanlıkları anlattınız. Şiiriniz aynı zamanda meseleleri olan bir adamın sesi oldu. Böyle oldu diye bilir miyiz?

-Evet, böyle oldu. Bütün kutsal metinlere baktığımızda, bütün iyi insanların sözlerine kulak verdiğimizde şunların öne çıktığını görüyoruz; adalet duygusu ve adil bir uygulama, insan hayatının dokunulmazlığı, yoksuldan, mazlumdaki, ezilenden yana olmak, doğru yaşamak, kimsenin bir şeyine göz dikmemek, zorba olmamak. Adâb-ı muaşerete ilişkin birçok kuralı da buna dâhil edebiliriz ki, bunların başında ana babaya karşı saygılı ve muhabbetli olmak var.

Sanatçı için kırılma noktası, bir zorbalığa, haksızlığa, zulme uğramış insanları görme veya görmeme meselesidir. Sanatçı için kırılma noktası, herkesin korkudan susup kaldığı, taş kesildiği, utançtan eridiği yerde sesini yükseltebilmesidir.

Sanatçı için kırılma noktası, yaşamı bahasına kişisel ve toplumsal insanî değerleri koruyabilmesidir.

Bu sadece sanatçı için değil, bilim adamı için de belirleyici bir niteliktir. Aslında adam olmanın gereğidir.

İki örnek, bizim kültürümüzün coğrafyasında, bize ait iki örnek:

Emeviler döneminde Büyük İmam (İmam-ı Âzam) diye adlandırılan Ebu Hanife’ye Küfe kadılığı ve beytülmal emniyeti teklif edilmiş, Emevilerin zulmüne ortak olmamak için görevi kabul etmemiş, yöneticiler tarafından ağır bir biçimde işkence görmüş, dövülmüş ve hapsedilmiştir. Buna rağmen, bu ağır eziyetlere katlanmış ama görevden de uzak durmuştur.

Bu, bir bilim adamının duruşudur.

Bir de güzeller güzeli şiirlerin söyleyeni Şeyhülislam Yahya, delikanlı Şeyhülislam. Şeyhülislamlığın bir alt rütbesi olan Rumeli Kazaskeri iken, divana katılır. Bir gün divanda, sadrazam paşa,

“Fılan adamı öldürün” der. Şair delikanlılığını her zaman bir iç ses olarak yanında taşıyan Yahya sorar, “Hangi suçtan?” Sadrazam paşa yanıtlar: “O seni ilgilendirmez!” Ne yapar Yahya? Hemen kalkar, divanı terk eder. Ey azîz (okuyucu), bu güzel şair, tanımadığı bir mazlûm için, hem yıllarca emek verdiği makamından, hem de yaşamından vazgeçer. Neden, çünkü şairdir, iç sesi vardır, o iç sestten kardaşlanan cevahir şiirler bırakmıştır yer-yüzüne. O adamlar adamı, o güzeller güzeli, başka türlü davranabilir mi? Çünkü o, günü gelince bir kaba sözden incinecek kadar duyarlı, ‘gönül kırıklığı’ndan ölecek kadar delikanlı bir duruşun sahibidir.

Benim bildiğim insanlardan bir de Kızılderili Nez Percé’lerden Reis Joseph’tir “gönül kırıklığı”ndan ölebilen... Joseph, 21 Eylül 1904’te hiçbir sağlık sorunu olmadan öldüğü zaman, adına rezervasyon denilen esir kampı doktoru, ölüm nedenini ‘gönül kırıklığı’ olarak belirtmiştir.

Peki, Reis Joseph ABD’den ne istemiştir?

“Bana özgürlüğümü verin; yolculuk edebilme, konaklama, çalışma, istediğim yerde ticaret yapabilme, atalarımın dinine inanma, kendi kendime düşünebilme, konuşabilme ve hareket edebilme özgürlüğümü verin. O zaman her kanuna uyarım, her cezaya razı olurum.”

Hatırlamalıyız ki, Reis Joseph, o toprakların gerçek sahibi, ABD ise işgalci, zalimdir. Joseph, en basit insan haklarını talep etmektedir ABD’den. Talep ettiği hiçbir şeye sahip değildir, çok yakın bir zamanda, 1904’te.

(Meraklısı için not: O yıllarda bizim devletimiz; Yunanistan, Bulgaristan ve Makedonya’da ayrılıkçılarla uğraşmaktadır. Bütün dünya karşımızda yer alırken, bir de Jön Türk iç kargaşası, devletimizi, dağılabilir hale getirmiştir.)

Dünyanın genel, bizim kişisel ve özel tarihimizde, olaylara, onurlu insan sabitesini koyup, kendini bir yere konumlandırmaktır şair adam’ın sınavı.

Bu, zamana tanık olmak ve delikanlılık sınavını güle oynaya geçmektir.

Bu, bir şair adamın duruşudur. Haksızlığa karşı çıkmak ve bedeli de her ne ise ödemek.

Türkiye’de, benim kişisel tarihimde 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat gibi ay, gün ve yıllarla söylenen uğursuzluklar vardır. Bunların hepsini de yaşadım, hepsinde de iyi sınav verdiğimi düşünüyorum. Kendime dönüp baktığımda, içimi sigaya çektiğimde, iyi bir insan buluyorum. Faziletli olma iddiasına gölge düşürmemiş, cesaret ve delikanlılığını rencide etmemiş bir adam. Şiirlerimden büyük bir kısmı, o günlerin tutanağıdır aslında. Bırakın

bu ülkede olup bitenleri, dünyada olup bitenlerden, geçmişte ve şimdi cereyan eden olaylardan, insan onuruna aykırı işlere direnen şiirler söylenmedikçe, size verilen söz büyüğü ihsanının karşılığını ödemiş olmanız mümkün mü?

Kızılderililerin çektiklerini okuyup öğrenmedikçe, zencilerin güzelim hayatlarından koparılıp Amerika’da köle olarak bin bir eziyete muhatap olduklarını derinlemesine bilmedikçe, 1944’te Rusya’da Ahıskalılardan Kırımlılara kadar hayvan vagonlarında ölüme ve onursuzluğa naklinin künhüne varamadıkça, sözünüz ve sesiniz havadadır, boşunadır.

Karşılığı ödenmemiş bir yetenektir.

-Şairin çağa tanıklığı noktasından devam edelim. Sizin de hayatınızda olan iki kavram, şiir ve siyaset için neler söylersiniz? Konya’daki bir konuşmanızda “Şiir, kelimelerle emperyal devlet kurmaktır” demiştiniz. Genellikle naif kimliğiyle tanıdığımız şiirin zor kullanmak gibi özellikleri de mi var? Hatta “Şairler, şiirleriyle emri bi’l maruf nehyi ani’l münker’i yapmalıdırlar” diyorsunuz. Muhakkak bunlar kendi şiirinizden mülhem sözler... “ben dayanamazdım bana / sen dayandın” mısralarınızdaki gibi şaire ve şiire kavi bir yol gösteriyor gibisiniz...

-Şiir elbette emperyal bir devlet kurmaktır. Yer-yüzünde zulmün ve adaletsizliğin karşısına diki-lecek, zalimin yakasına yapışıp onu silkeleyecek, gerekirse bu uğurda ölmeyi göze alacak devlet gibi bir kişisel oluşum. Şair budur işte. Kendi sesini ve sözünü bulan şair, aynı zamanda kendi özgür, emperyal ve sınırsız devletini tek başına kurmuş demektir. Ona düşen, onurlu sözcüklerin hakkını vermek, dünyadaki sınavını onurla tamamlamaktır. Emr-i bi’l maruf, nehy-i ani’l münker, şair kişinin adam olma safahatında kendi egosuna karşı yaptığı cedeli anlatır öncelikle. Adı konulmaz, konuşulmaz bir şeydir ama her dem insan O’nun tarassudundadır. Neden? Çünkü nimet verilenler, nimetten sorguya çekilecektir. Şairin sorgusu da, kendisine verilen söz nimetini nasıl kullandığı, nasıl değerlendirdiği istikametinde olur. İyiliğe yönelme, kötü olandan sakınma olarak diyeceğimiz olgu budur, kendi iç sesimizi çağıldatarak gelen gümrak ırmaklar da bunlardan oluşur.

Günümüze, yüzyıllardan süzüle süzüle gelecek olanlar; bugünden yarına kalacak olanlar da bunlardır.

Bir de işin gerçeği var.

Dünyada ve Türkiye’de şairler geleceği temsil etmiştir her zaman. Şairin, tüm zamanlara ait mâni-

aları, birer birer ve doğrudan aşıp giden bir bakış taşıdığı düşünülürse, gelecek için en iyi düşünülmüş çözümleri de dağarcığında taşıdığını bilmiyoruz. Bildiği her alanda, şairin akıllara durgunluk veren tespitleri ve çözümlerinin bulunduğu da bilinir. Savaş sanatından, barış sanatına, devlet yönetmekten insan eğitimine kadar farklı alanlarda, herkesten farklı ve hep ileride bir bakış taşıdığını da bilmeliyiz.

İşte bu yüzden şairler geleceğin sesidir ve geleceğe, güzel ve iyi düzenlenmiş düşünceler bırakırlar.

-Gelenek ve modernlik ilişkisi sizde sadece bir şekilden ibaret değil. Şiirlerinizde de modern kavramları gelenekselle buluşturuyorsunuz. Hatta havayla ve toprakla, bereketle bağı olan bir duyusunuz var. Mesela Semud'da "Gönlümü / Âsi bir tohuma gizleyerek toprağa gömüyorum" diyorsunuz. Bu ilgiyi de (toprakla olan ilgi) gelenekle olan bağınızla aynı yere konumlandırabiliriz gibi geliyor bana...

-Şöyle akıl almaz bir yapısı var şiirin. Şiirde, iyi olan hiçbir şey eskimiyor, bozulmuyor, yok olmuyor. Yazıya dökülmüş olmasa da, insan hafızası saklıyor, sakladığını kuşaktan kuşağa aktarabiliyor. Üstelik zamanın yıkıcı etkisine maruz değil. Aksine, insanlığın ihtiyacı olan zamanda kinini ve direncini bileceği bir bileğitaşıdır söz saltanatı. O zaman ortaya çıkıyor ve yapacağını yapıyor.

Böyle bir yapının şeceresinde iyinin özenle konduğu, iyi olmayanın elenerek yok olduğu bir katmanlaşma söz konusu. Tıpkı arkeolojik kazılar gibi, kötüyü eleyerek iyiye ulaşıyorsunuz.

Hafızanızda sıkı sıkıya koruyacağınız bu şey, söz geleneği, o dilin söz mirasıdır. Çok eski yıllardan gelip gününüze kavuşan bir çağıttır. Şiirlere tutunup, söze ve sese kapılıp gelebilen, yıllara meydan okuyan şeydir.

Bir de bugün var. Bir de yarın var. Uzak gelecek var.

-Sizi şiirlerinizden ayırmayan bir duruşunuz var. Bunca edebi eserin arasında bir de Türk Tarımı isimli kitabınızı gördük. Star'da da uzun bir süre tarım üzerine yazılar yazdınız. Kültürü harsla ilişkilendirdiğimizde bu hal daha bir anlamlı oluyor. Şiirlerinizde toprağı ve tohumu gördüğümüzü söylemiştim. Peki ya, tarımın içindeki şiir?

-Belki başka şeylerde de vardır. Tarımın içindeki şiir, akıl almaz bir oluştadır. Tek başına, tohumdan bitki oluşumu, bildiğimiz her şeyi dumu-

ra uğratacak kadar düzen duygusuyla birlikte, ilahî bir derinlik taşır.

Çok gençken, ziraat fakültesinin ilk sınıfında, botanik hocası, beynime çakılan bir şey anlattı. Kök, her şeyi, en sert kayaları bile şu düzene uyarak deler. Kökün ucunda içi asitle dolu hücrelerin bulunduğu, çok ince zarla kaplı bir sistem var. Kök büyüyüp ilerler ve kayaya dayanır. Onu geçemediği ve büyüme de devam ettiği için, en uçtaki hücreler bu basınçla patlar, içlerindeki asit bir miktar kayayı eritir. Hemen kök oraya kadar büyür. En uçta ise içi asitle dolu, zarı incecik olan yeni hücreler oluşur. Onlar da baskı sonucu patlar, kayanın bir parçasını yeniden deler, yeniden aynı yapı oluşur... Kayayı delip suya ulaşınca kadar bu yolculuk devam eder.

Bu, bir şiir değil midir?

"Kayaya vurmuş başını yumuşacık kök, yürür dersiz göçe" biçiminde şiire dönüşmesi yadırganmamalıdır. Şair, aslında şiir olan bu şaşmaz düzeni, sadece tespit edip yazıya geçirmiştir, o kadar... Gerisi zaten şiirdir.

Tarım, büyük bir şiir. Olup bitenin künhüne vakıf oldukça hayretimiz artıyor, hayranlığımız çoğalıyor. Bu nasıl bir düzendir ki, böylesine güçlü bir teorik düzeni, gerçeğe dönüştürsün.

Akıl almaz bir olağanüstülükler yumağı, evrende olup biten her şey...

Bütün bunları kavrayan bir bakışa sahip olmak için, çocukluğunda kar veya yağmur yağdığında, bunu annene haber verirken, o sana sadece, "Mülküne yağıyor" diyorsa, işin sırrını öğrenmek biraz daha kolaylaşır. Sonradan gördüğün tarım eğitimi ise, annenin bu duyarlılığını onaylayan bilgiler verir sadece. Dünyayı ve evreni (yeri ve gökleri) anladıkça, şiirsel olgunluğun en kuytu köşelerine bile sahip olma gerçeği ile karşı karşıya kalınır.

-Sezai Karakoç şiiri gibi konuştunuz:

"Karın yağdığını görünce

Kar tutan toprağı anlayacaksın

Toprakta bir karış karı görünce

Kar içinde yanan karı anlayacaksın"...

Peki, "şiirsel olgunluğun en kuytu köşelerine bile sahip olma gerçeği" ne demektir?

-Gözünüz, lazer ışınları gibi, görüşe engel olan her şeyi delip geçmektedir ve siz artık, görmediklerinizi de fark edecek bir algılama zenginliğine sahipsiniz demektir. Bütün bunları sağlayan da, bir tekkede ilahi varlığı eme eme bünyesine sindiren, okuryazarlığı olmayan bir anadır. Sanki Emrem Yunus'tan emaneten ve teberrüken alıp, yüzyılla-

rı aşarak sizin beyninize ve yüreğinize nakış gibi işleye işleye yerleştirmektedir “insan ve tabiat” adlı şiiri, değil mi?

Beni, şiirlerimden ayırmayan bir duruş olarak ifade ettiğiniz şey, çok köklü şiir anlayışının, destanlardan ninnilere, Yunus’tan Veysel’e nakil yoluyla gelen o büyük şiirin, rüyamızın kıyılarına bir anlık med cezir olarak vurmasıdır.

-Biz bu med cezir’i bir lütf olarak görüyoruz. Fakat kültürde ve tarımda bir yandan zirvesinde olduğumuz isimlere ve ürünlere sahipken diğer yandan da irtifa kaybediyoruz gibi geliyor. Sizce bu irtifa kaybını önlemenin yolu nedir?

“-Kültürde ve tarımda irtifa kaybı” nitelemesinden başlamak istiyorum. İrtifa kaybı, daha önce var olan bir noktadan, daha aşağıda olmayı, düşüşü belirler.

2002 yılında AK Parti, Türkiye’nin yönetimine talip olurken raporlar hazırlandı, komisyonlar kuruldu. Bütün mesele şuydu, A’dan Z’ye bu ülke kötü yönetilmektedir, kaynaklarını kötü yönettiği için kötü durumdadır, dünyaya karşı her konuda verimsizdir. Bundan kurtulmayı vadeden bir partiyi, bu millet ilk seçimde iktidara taşınmalıdır.

İşin ilginç yanı, o yıla kadar Devlet Planlama Teşkilatı’nda beş yıllık kalkınma planları hazırlanırken, bazı yıllar kültür ve tarım ihtisas komisyonlarında üyeydim. Daha sonra AK Parti hükümetlerinde bakanlık yapacak birçok arkadaş da, benimle birlikte üyeydi aynı komisyonlarda. Benim savunmam şu olagelmıştır: Bütün beş yıllık kalkınma planlarında, aynı liste verilip şunlar mutlaka yapılmalıdır denildiğine göre, hükümetler kalkınma planlarını uygulamıyorlar demektir.

Aradan geçen 19 yılda bir irtifa kaybı, genel kabul gördüğüne göre, bu sürede sorumluluk alan kişi ve kurumların, nefis muhasebesi yapması da gerekir.

Şimdi yönetimde olan bir arkadaşımızın, muhalif iken çok sık ifade ettiği gibi “...mış gibi yapmamak” gerektiğini anlatırdı hep.

Mesela 2002 yılındaki bu eleştirilere zaman zaman bakmak gerekir.

Kültürde yapılması gerekenleri yukarıda arz etmeye çalıştım.

Tarım konusunda düşüncem şudur: Dünyadaki yaygın hastalık (pandemi) iki yıldır gösterdi ki, gıdada kendinize yetmelisiniz. Paranız olsa bile, gün gelir ihtiyacınız olan tarım ürünlerini alamayabilirsiniz.

Ayrıca, gıdada sağlık sorunu da öne geçmektedir. Kimyasal birçok katkı, gıdayı zehre dönüştür-

müştür. Uygulanan ağır ve yanlış tarım yöntemleri, toprağa büyük zarar vermektedir. Ülkemizde mevcut suyun % 75 kadarını tarımsal sulamada kullanırken, kimyasal atık, ilaç ve gübre, yer altı ve yerüstü suyunu kullanılmaz hale getirmektedir. Uygun sulama yöntemleri ile su ihtiyacını beşte bire düşürmek mümkün.

Bütün bunlar için, tarım, çevre, orman, gıda ve sağlık bakanlığının gıda ile ilgili bölümü, doğal kaynaklar tek bakanlık olarak düşünülmeli.

Türkiye’de 4. ve 7. sınıf araziler arasında kalan erozyona maruz arazinin tamamında, bölgesinde yetişen ürüne göre meyve ormancılığı yapılmalı. Bu 30 milyon hektara tekabül eder ki, şimdiki tarım arazimizin tamamı 28 milyon hektar civarındadır.

Türkiye mutlaka 26 yağış havzasına göre yeniden tanzim edilmeli, ona göre tarımsal yönetim sağlanmalıdır. Bunlar benim, yaklaşık 30 yıldır savunduğum konular.

Elbette ki bu, ancak siyasi otoritenin gerçekleştireceği bir şeydir. Kitabımda ve raporlarda, bunu anlatmaya çalıştım.

-Rahmetli Nazir Akalın 1999 yılının “Kırağı” dergisinde sizin şiiriniz üzerine bir yazı kaleme almıştı ve şiirinizi Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu ve İsmet Özel şiiri arasında bir yere koymayarak “Kendi başına, tek ve orijinal” demişti. Benim o yazıda asıl dikkatimi çeken “Şair 11 yıldan beri sebebi bilinmez bir sessizlik içindedir” cümlesi. Bu 11 yılın üstüne 20 yıl daha eklediğimizde; gerçekte sessizlik içinde olan siz misiniz, yoksa duymayan birileri mi var?

-Nazir Akalın’ın değerlendirmesi önemli, bunu 1999’da yapmış olması önemli. Daha da önemlisi, ben kendisini tanıımıyordum. Yazıdan, çok sonraları haberim oldu. O zaman da rahmet-i Rahman’a kavuşmuştu Nazir Akalın. Sanırım 2005’te, haftada iki gün köşe yazdığım Star Gazetesi’nde, ilk kez o yazıyı okuduğumda, bu duyularımı da yazmıştım.

Benim için önemli olan, Erzurum’da yaşayan 18 yaşındaki bir gencin, bir kıraathanenin kitaplığında Çerağ’la karşılaşması, o şiirleri okumaktan haz duyduğunu belirterek, kitabı kitapçılarda araması. Bulamayınca da, tekrar o kıraathaneden alarak, bütün şiirleri daktilo etmesi, defalarca hem kendi kendine okuyup, hem de şiir sevdalılarına okumasıydı.

Benim için aslolan buydu. Yazı, bir de değerlendirme yapıyor. Türk Edebiyatı ile ilgili, iki ayrı yüksek ihtisası olan ve üstelik kendisi de şair olan

yazarın şu tespiti, onu bilenlerce her zaman dikkate alındı:

“Bu kitabıyla Hasannebioğlu, modern Türk şiirinde, ne İslami zevk ve anlayışının hâkim kaynak veya ana damar telakki edildiği Sezai Karakoç’a, ne nev’i şahsına münhasır bir başkaldırı şiiri ortaya koyan İsmet Özel’e, ne de mücerredin çıplak ve mahrem noktalarını kurcalayan Cahit Zarifoğlu’na benziyordu. Modern şiir çizgisinde onu, söyleyiş tarzı bakımından yeni bir zevk ve anlayışın temsilcisi olarak kabul etmek gerekiyordu.

Kendi başınaydı, tekti, orijinaldi.”

Ben kendime bir değer biçmem.

Ama şu da doğru, başlı başına bir duyuş ve anlatım tarzı oluşturmayı, bu tarzın da kendine özgü olarak nitelenmesini önemişiyorum. Kendi durumunuzu şiirinize yansıtmışsanız, aynıyet oluşmuşsa, bu şiir ve şair açısından dikkate değer bir durumdur.

Kendimle ilgili konuşmaktan gerçekten hayâ ederim.

İnancıma aykırı bulurum bunu. İnsan dediğiniz nesne, üzerinde konuşulmaya değmez bir şeydir. Hele de insanın kendini değerlendirerek konuşmasını, edebe mugayir addederim.

Ama vurgulamak istediğim iki şey var. Bunları da mutlaka söylemek isterim. Birincisi, akıllı adam bir şeyi amaçlamışsa, ne yapar eder o amacına ulaşır.

Ödüller almak, Nobel almak, çok kitap yayınlamak, meşhur ve tanınır olmak, prestijli dedikleri yayınevlerinde kitaplar yayınlamak, yaygın bir üne sahip olmak, şiirlerin okul kitaplarına girmesi; benim olmak istediğim şeyler değildi.

Olsa da olur, olmasa da olur işlerdendi. Kendi haline bıraktım.

Bilinçli bir seçimdi benim tutumum.

Ben hayatı tanımaya ve tanımlamaya çalışıyordum. İstedğim her şeyi Rabb’im bana nasip etti. Hamdediyorum.

Para, pul, mal, mülk, makam, mevki ve çocuk...

Şükürden aciz olduğum kadar lütfetti Rabb’im, ihsan etti. Üstelik insanî onurumu koruyarak, duruşumu bozmayarak...

İnsanların dikkatini çekmek için ne yapılması gerektiğini biliyorum, kimsenin olmadığı kadar bunu gerçekleştirecek araçlara da sahibim. Bilinçli olarak yapmıyorum, başka insanların heveslenebilecekleri şeyleri. İnandığım kişisel değerlerime aykırıdır. Yapan yapsın, ben yapmam. “Yunus kodu, alan alsın n’olusar” diyor ya Emrem Yunus, aynen öyle. İki şeyde düşündüklerimi uygulamayı çok isterim: *Tarım* ve *Malatya* ile ilgili

düşündüğüm iyi şeyleri, hayırlısı ile uygulayacak imkânlara sahip olmayı, Rabb’imden niyaz ederim. İmkân nasip olduğunda, işimi kolaylaştırmasını niyazıma eklerim. İyi şeyler yapmanın zor olmadığını da, geçmiş uygulamalarımda, çabalarımda göstermeye çalıştım. Sanırım insanların mutluluğu için güzel şeyler yapma amacı içinde oldum tüm yaşamım boyunca.

Budur, bu sözün hülasası bu bâbda...

-O zaman sözü tekrar kelimelere getirelim. Metinlerinizi okurken tercih ettiğiniz kelimelerde her zaman ayrı bir özen görüyoruz. Hatta bana şiirimde geçen “sakuralar” a ısınmadığınızı anlatmıştınız da ben de şiiri çözümlemek zorunda kalmıştım. Toplumun dilinde yavaş yavaş silinen kelimelerin özellikle şiirlerinizdeki anlam derinliği nedir?

-Kelime, insanın ayarıdır. Aynasıdır. Aynasıdır. Şair, çok kelimeye sahip olmalı, onların en güzeli, en uygunu, en müzikalitesi olanı, gerekli olduğu boşluğa kendiliğinden gir(dir)meli ve güzel bir bütünlük oluşturmalıdır. Bu sadece şiirin değil, dilini dil bilen her ülkede, olağan konuşmanın da gereğidir.

Çok eskiden Türkçe’de kullanılan, şimdi artık kullanılmayan birçok kelimeyi, sevgili D. Mehmet Doğan ile uzun uzun konuştuğumuz olmuştur. Bölgesel temelde kucaklayıcılığı ile çok zenginleşen Türkçeyi, hakkını vererek kullanmalıyız. Dil insanın kimliğidir, belirleyicisidir, yeryüzünde birlikte yaşayacağı insanları, birinci elde tayin eden faktördür. Yurdunu yitiren milletler, yeniden elde edebilirler ama dilini yitiren milletler, yitirdiklerini yitirmiş olurlar. Bir daha elde edemezler.

Geniş ve kapsamlı bir biçimde ele alındığında, Türkçenin, hem zengin, hem de mûsikisi olan bir dil olduğu görülecektir.

Ali Şir Nevaî’den Yunus’a, Şeyh Galib’den Karacaoğlu’na varıncaya kadar, Türkçe ile söyleyen bütün şairler, öncelikle kelimenin peşine düşer. Onunla hemhâl olmaya bakar. Ama belirli bir erginliğe ulaştıktan sonra, kelime, şairin peşine düşer, onu bulur. Şiir heveskârında dili kanatarak çıkan kelimeler, şiirin ve dilin künhüne erenlerde süt gibi akıp gider.

Dil konusunda benim ilk aklıma gelen Yunus Emre oluyor. Çok yalın (basit) bir söyleyişle, öylesine girift konuları şiir olarak bu milletin kültürel genlerine öylesine güzel yerleştirmiştir ki, geçen yüzyıllar ancak güzelliğini ve etkisini artırmıştır. Yunus’un şiirlerine, âyet mealleri ve hadis anlamları öylesine ustalıkla serpiştirilmiştir ki, şiiri

okurken Yüce Kur'an'ın bilincinin de, hayata dair âyet mealleriyle sizi kuşattığını hissedersiniz.

Kur'an iyiliktir, güzelliiktir, hayırdır.

Yunus Emre Hazretleri'nin hangi şiirini okursanız okuyun, dünyada yaşanan hayatı ve insanı onardığını görürsünüz. Onun, iyilik köprüleri ile insanımızı, öte dünyaya hazırladığını fark edersiniz.

Kelime önemli. Bu yüzden öğrenmeli ve özenle kullanmalıyız. Bir kelime o kadar çok şeydir ki... Çoğu zaman kaybolan bir kelime, beraberinde bir kavramın da yitirilmesine neden oluyor. O kavramla birlikte, yaşamın esaslarından önemli bir unsur da silinip gidiyor.

Birçok kelime var bu konuda örnek olacak. O kaybolunca, hayatın birçok yeri de sakatlanacak; kör topal olacak. O yüzden herhangi bir eski metinde, şimdi kullanmadığımız bir kelime bulunca, hazine bulmuş kadar seviniyorum. Onun şiirselliğinin en iyi görüneceği yerde, en göz alıcı yere koyuyorum ki, görünsün, bilinsin.

-Turgut Uyar'ın, Edip Cansever'in şiirleri kısık sesle, sakın bir biçimde okunabilecek şiirlerken İsmet Özel'in, Mehmet Akif'in, Necip Fazıl'ın şiirleri gür bir sesle okunmalıdır. Bu bağlamda sizin şiiriniz de gür bir sesle okunması gereken şiirler arasında diye düşünüyorum. Şiirin sesle ilgisi hakkında neler söylersiniz?

-Türkçeyi, ses bayrağı diye nitelendiren şairin, söylediği de budur zaten. Sesin diken gibi battığı hiçbir gerçek şiir yoktur. Şair, eserini oluştururken, mermerin kabasını yontan bir heykeltıraş gibi, zaten pürüz bırakmaz. Sesten söze kadar her şey olması gerektiği kadar ve gerektiği yerdedir. Yabancı dile çevrilirken, yiten şeyi, birçok eleştirmen şiirin ta kendisi olarak düşünmüştür.

-Bir dedeniz Boranlı Hacı Mustafa Baba, diğeri ise Yemen gazisi Hasannebizade Hacı Cumali Ağa. Annenizle başladık ama bitirirken daha kadim olana işaret etmek gerekir diye düşünüyorum. Yetiştiğiniz ailenin, şiiriniz üzerine etkisini anlatır mısınız?

-Ben, iki kadına kendimi yüzde yüz borçlu hissediyorum. Anneme ve eşime. Annem, altyapı oluşturdu, şiirime, yaşamıma, ilişkilerime. Yön çizdi, yol haritası oluşturdu. Birçok şeyi, sonraları başkalarından duymuş olsam da, ilk kez annem söylemiştir, çocuk algıma. Nasıl yerleştirdiyse, çok etkili olmuştur hayatımda.

"Otu çek, köküne bak" sözünün anonim olduğunu

çok sonraları öğrendim. Ben, annemin kendi sözü sanırdım. "Asil yerin kızını almak zor, asarmak kolaydır" sözü de öyle. "Hatun gerek ki, beg doğura" annemden duyduklarımdandır, sonra başka anaların da aynı dili konuştuklarını fark ettim.

(Bir arkadaşımı Cumhurbaşkanı Özal'ın atayacağı, çok önemli bir göreve hazırladım ve atandı. Daha hazırlık dönemlerinde, Cuma namazından çıkarken şunu söyledim: "Bu çok değerli görev için kendimi önerebilir ve seçtirebilirim. Ömrümün sonuna kadar da rahat ederim. Benim rahmetli anam derdi ki, bir arkadaşınla yola çıkmışsan ve bir ekmeğin varsa, ikiye böl ama büyük parçayı arkadaşına ver. O yüzden seni destekliyorum."

-Hamis: Kardeşlerimle veya evimde eşimle, çocuklarımla bir şey paylaşıyorsak, bölüştürenin en azı, en kötü görüneni alması, bizde bir aile geleneğidir, çok da güzeldir.- O göreve, çok tartışmalı bir biçimde de olsa seçildi.

Arkadaşlığımız, kısa süre içinde bitti.

Hiç sebep aramadım. Çünkü rahmetli annem derdi ki: "İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı, iyiliğe kötülük şer kişinin kârı.")

O, Nakşi-Kadirî şeyhi Boranlı Mustafa Baba'nın kızıydı, tekkede yetişmişti. Babasından öğrendiklerini, bize de intikal ettirdi.

Hayatımda, kendimi minnet borçlu hissettiğim insan, karımdır. Çok genç sayılacak yaşta evlendik. Çektiğim sıkıntıların, benden daha çok muhatabı ve çeken oldu. En önemlisi: "Ben dayanamazdım bana/ Sen dayandın" dediğim insandır. Vaizoglu Edip Bey'in kızı, Battal Gazi'nin kaç göbekten torunu, soyluluğunun her zaman sahibi... Bence soyluluk bir kan bağı olmaktan çok, bir davranış ölçüsüdür, davranış biçimidir.

Adını taşıdığım dedem Hasannebizade Hacı Cumali Ağa, ben doğmadan ölmüş. Rol modelim ve efsanemdi. Annem, sanki dedem yaşıyormuş gibi, çok olağanüstü gelen hallerini çocukluğumdan itibaren nakletti bana.

Mustafa Baba Dedem, Balkan gazisi, iki kardeşi çeşitli cephelerde şehittir.

Hacı Cumali Dedem, yedi yıl Yemen'de savaşmış, iki kardeşi, iki yeğeni, amcasıoğlu ve kayınbiraderi çeşitli cephelerde şehit düşmüştür.

Benim övünç madalyamdır bunlar.

-Kıymetli şeyler konuştuğumuzu düşünüyorum. Vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

-Sağ ol karındaşım, ben teşekkür ediyorum. Vayrol.

Eskiye Özlem Duyan Bir Şövalye İle Söyleştik: Şiir Hayatın Her Noktasında İmiş Meğer..

Eskiye özlem nedense demode addediliyor bugünlerde. Nostaljik olma eski kafalılıkla bir tutuluyor. Edebiyat için bu böyle maalesef. Eskilerden örnek vermek, eskileri övmek edebi olarak gerici yaftasını göğsüne takmayı göze almak demektir bir anlamda. Ben bunları göze alarak eskileri yâd edeceğim. Eskiler ne güzeldi diyeceğim. Şairler vardı şiirleri ezberlenen; şiir kitapları en az 2 baskı yapardı. Dergiler vardı genç şairlere okul olan.

Mavera bu okulların en önemlilerindendi. Şairliğini adeta orada ispat ederlerdi gençler. Ve orada şair olanlar günümüz şiirine de yön verdiler. Maverâ şairleri, daha sonra şiir yazmasalar bile unutulmadılar. Şiirleri hiç unutulmadı; aksine yıllanarak çoğaldı şiirlerinin sesi. İşte Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu da bu şairlerimizden biri. Her şiir kitabı çıkardığında olay olmuş, yok satmış ve tekrar tekrar baskı yapmıştı onun. Sese ses katan, direnen şiirler yazdı. Nostaljik olmanın suçunu (!) üzerime alarak Cumali Ü. Hasannebioğlu'yla naif bir söyleşi yaptım. Lise yıllarında özellikle Çerağ kitabını elimden düşürmediğim şairle röportaj yapmak beni ne kadar mutlu etti anlatamam.

2000li yıllara kadar isminiz edebiyat ortamında önemli bir yer teşkil ediyordu. Maverâ dergisi ve çevresini bir kuşak kabul edersek Maverâ Kuşağı'nın en önemli şairlerindensiniz. Sadece edebi ürün verme açısından değil Aylık Dergi ve Düşünce Dergisi'nde Müslümanların şiir ve diğer türlere bakış açısını değiştirdiniz. Tabir-i caizse bir edebiyat felsefesi geliştirdiniz. Kendi adıma söyleyeyim lise yıllarında sizin şiirleriniz benim edebiyata olan ilgimi üst seviyelere taşımıştı. Müslüman edebiyatçının hangi vasıflara sahip olması konusunda sizin katkınız yadsınamaz. Fakat 2000li yıllardan sonra sizi edebiyat ortamında daha seyrek görür olduk. Bunun sebebi aktif siyasete girmeniz olabilir mi?

Sanatçının, “di”li geçmiş zaman’ı yoktur.

İsmimin, Türkçe söylenen şiirler içerisinde bir yeri, ya vardır, ya da yoktur. Eğer var idiyse, yok olmaz. Bence şiir, her zaman söylemeye çalıştığım gibi, yüreğimizin kal’asının yıkık bir taşını onarmakla sorumlu ise, yüzlerce yıl sonra da, o şiire muhatap olacak bir insan var oldukça, varolacaktır.

Benim şiirim böyle bir şiir midir?

Yani Fuzulî'nin, Şeyh Galib'in, Karacaoğlu'nın, Yunus'un, Pir Sultan'ın... daha nice bir giyiti kanlı; dili, yürek yangınından kızıla çalan adamın yanıbaşındaysa, onlarla kardaşlanmışsa benim şiirim ölümsüzdür şüphesiz.

Yok eğer saman alevi idiyse; yandı bitti kül oldu... Hangisi?

Yeni tanıştığımız birçok insandan, anında, ezbere şiirlerimden parçalar okuduğunu görüyorum.

Demek ki, şiirim, kayaya hakkedilmiş, diyorum.

Eğer şiirim kayada yazılıysa, zaman da “yel”se; yel kayadan ne aparır?

Bence ölüm güzel bir mimar...

Ölümden sonra şiirleriniz hala insanların bir ofçektikçe yıkılan dağlarının tozuysa, korkmayın o şiirden.

Bir de şu var, şiirim unutulsa ne olur ki?

Ben onları söylerken, yüreğimde doğururken müthiş bir haz duydum, bir bakıma “istiğrak” hali.

Bunları ben mi söyledim, dediğim çok olmuştur.

Bazan yüreğimdeki bir kılıcın kırık parçaları, bazan da seyrettiğim bulut masalları olmuştur şiirim.

Ne güzel, değil mi?

Siyasete gelince...

Bence siyaset de şiir.

Siyaset, hayalimin atlarını çılgın ufuklara sürüyor, dörtnal... Müthiş bir mutluluk duyuyorum, yok, hayır, mutluluktan öte bir şey, bir cezbe hali...

Ben siyaseti, Türkiye'nin en önemli sorunlarından saydığım “Tarım-Orman-Gıda-Çevre” sorunlarının çözümü uğruna yapıyorum.

Amacım, bu ülkenin doğal kaynaklarının doğru kullanılmasıyla, toprağının, suyunun, insan mutluluğunun en az beşe katlanması; yani tarım politikası...

Bunları konuşmak zaman alır. “Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı” adlı kitabımı bunun için yazdım. Ayrıca, yazdıklarımı, düşündüklerimi, yıllarca beynimde mayalandırdığım, ülkemle ilgili bu konudaki tezlerimi, uygulayacağım tek platform da, siyaset.

*Şair Yazar

Bu ülkeyi ve insanımızı seven herkesin, iyi anlaması ve anlatması gereken bir konu tarım. Aslında, birçok dilde tarım ile kültür, aynı kökten geliyor.

Okuyucularınızın bilmesi gerekir diye vurgulayarak söylüyorum, litteratüre geçmiş ve şu anda Türkiye kaysı üretiminin yaklaşık %40'ını sağlayan "Kaba Aşı" adındaki çok verimli, ayrıca ilkbaharın son donlarına oldukça dayanıklı bir kaysı çeşidini buldum, geliştirdim 1980'lerde...

Uzun yıllar, TOPRAKSU gibi severek adını andığım bir kurumda Başmühendislik yaptım. Üstelik de, çok maceralı bir bölgede, Malatya, Adıyaman, Elazığ, Tunceli ve Bingöl'ü kapsayan bir bölgede ve üstelik de herkesin öcü gibi kaçtığı o yıllarda, bölgeye gönüllü giderek.

O yıllarda, o şehirlerin kırsalında köyünde, dağında taşında çalışmanın, şiirime ve siyaset görüşlerime neler eklediğini düşünebiliyor musunuz?

Fırat, Munzur, Nemrut... daha nice güzellik, gözlerimin bebeğine nakşedilmişti.

Benim şiirim budur ve bu şiir, dünya durdukça, duracaktır; Rahmetli Anam'ın dediği gibi...

"Biliyorum, biliyorum bir ada gibi coğrafya atlasına sınırları kanla değil,

Kalemle çizilmiş bir ülkeyi; bankalar, bankerler, tröstler, tecimevleri,

Kıravatlı, rüzgârsız saçları, boyalı potinleri, yüzleri kara bir gecede ışıldayan faiz hadleri,

Cepleri teberru çekleri, piyango biletleri, evleri tıka basa ölü çocuk kemikleri,

Yanmış genç bedenleri, acıyla yokekedilmiş adam iskeletleri.

Biliyorum... basarak kan deryasına yürüyor onlar,

Ve ayaklarının altı lekesizdir, biliyorum..." diyor-sunuz bir şiirinizde. Bu şiiri yazdığınız ortamdan çok farklı değil şimdilerde hayat. Hatta daha da yoğun sıkıştırılıyor. Bu kadar daralmışsa yaşam sahamız bu şair açısından avantaj mıdır, kuşatılmışlık şairin lehine midir? Yoksa şiir her yerde ve her zaman biriminde doğmaya müsaittir diyebilir miyiz?

Ben hayatı, dosdoğru yaşamamız için, Rabbimiz tarafından bize lütfedilmiş bir nimet olarak algılıyorum. Bediüzzaman'ın dediği gibi üç şey kalıyor bize: Fikretmek, zikretmek, şükretmek...

Boynumuzun eğri olacağı tek yer, huzurda olduğumuz zamandır.

Bunun dışında, Pir Sultan'ın dediği gibi, "üstü kan köpüklü meşe seliyim..."

28 Şubat sürecini bir edebiyatçı olarak yakından şahit oldunuz. Her meslek dalında Müslümanlar ciddi sıkıntılar yaşadılar. Hayatları tehdit altına girdi. O dönemin Müslüman edebiyatçı üzerindeki etkisi ne olmuştur? Günümüzdeki Müslüman edebiyatçı portresine ne gibi eksi ve artılar eklemiştir size göre?

Benim hayatımda 27 Mayıs da var... Ailem Demokrat Parti'liydi ve Malatya'da yaşıyorduk. İlkokuldaydım. Üzüldüğümüz çok zaman olmuştur. 970'lerin ilk yıllarındaki muhtıradaki üniversitede öğrenciydim. 68 kuşağı diyorlar ya, işte öyle...

1967'de üniversiteye başladım, liseden donanımlıydım, fikir estetiğinin peşindeydik ve yine üzüldük. Muhtıra, çevremizde ciddi yaralar açtı. Sonra 12 Eylül... Başmühendis olduğum yıllar...

"Semud" şiiriyle birlikte, birçok şiiri o günler için söyledim. "Bir Gecenin Şiiri" adlı kitabım, sadece o günleri anlatır. Tarihe nakşolması gerekirdi, oldu. Yani, benim kişisel tarihime... 28 Şubat'ta Başbakanlık Müşaviri idim. Ama benim Başbakanlık'ta çalışmam, Özal dönemiyle birlikte.

Özal ile birlikte çok şeyi de yaşadık. Bir bakıma önemli olaylar gelip geçti, elimizden, beynimizden, yüreğimizden... O zaman çok şeyi kavradım.

Belki de devletin nasıl yönetilmesi gerektiğine dair, yıllardan beri oluşan teori ve pratiğimiz, doğal akarını buldu su gibi, aktı gitti... Bugün yakaladığımı sandığım deneyim, o günlerin yorumundan oluştu çoğunlukla.

Bunları anlatmam gerek ve anlatacağım. Ben, insanlar tarafından hiçbir zaman sıkıştırılamadım, bu nedenle de kendimi, Kemal Tahir romanlarındaki gibi "kısıtlanmış" hissetmedim hiçbir zaman.

O yüzden ezilmişliğin değil de, başkaldırının şiirini söylediğim, düşünülür... ki doğrudur.

2006'da Kalbim, Ey Divane şiir kitabını çıkardınız. Önümüzdeki günlerde yayınlanacak başka kitabınız var mı? Uzun süre edebi ortamda görünmeseniz de eski takipçilerinizin sizi beklediğini ben yakından biliyorum.

Çok önem verdiğim bir yayınevi, tüm kitaplarımı yayınlamak istiyor. Şimdi onun üzerinde çalışıyoruz arkadaşlarla. Bir de internet üzerindeki iki siteyi, www.cumali.unaldi.org ile www.cumaliunaldi.com 'u yeniden düzenliyor dostlarımız.

Yeni şiirler söylüyorum.

Yakında, onlar da yayınlanabilir.

Yoğun iş ortamından zaman bulup günümüz edebiyat ortamını izleyebiliyor musunuz? Takip ettiğiniz yazarlar ve dergileri var mı? Eski şair dostlarınızla görüşme imkânı buluyor musunuz?

Hepsi için de “evet”.

Günümüz edebiyat ortamını geçmişle kıyaslamak gerekirse nasıl bir fark görüyorsunuz?

Bana göre edebiyatta, hatta sanatta geçmiş ve gelecek olmaz. İyi ve iyi olmayan olabilir. Ya da bize göre iyi ve iyi olmayan.

Güzel bir mısra binlerce yıl öncesine ait olabilir, bu onun değerini daha çok artırır.

Sanat eseri, zamanı aştıkça, bir daha güzelleşir gibi geliyor bana.

Edebiyatın -daha özelde- şiirin hayata müdahalesi 2000’lerden sonra zorlaştı? Bunun müsebbibi olarak şairi mi görüyorsunuz yoksa toplumun yozlaşması mıdır uzaklığın sebebi?

Bence,2000,ya da başka rakamları kullanarak, şiirle ilgili bir betimleme yapmak mümkün değildir.

Şiir, şiirdir...

Yıllar unutulur gider,ama iyi şiirler,has şairler hep yaşar,hep kalıcıdırılar...

Gökkubbe, ta Hz. Adem’den beri söylenmiş şiirlerle dolu.

Şiirin bir tek şartı var gibi geliyor bana, bir tek şart, sadece insani olması...

Gerisini insanlar anlar zaten.

Eğer, Yunus gibi talihlilerdenseniz, bir Molla Kasım gelir, şiirinize husumet besler.

Yaktığı binlerce şiiri kuşlar okur, binlerce yırtıp ırmağa attığı şiirleri de balıklar...

İnsanlar da okur...

İnsanlar şiir okur...

Tabi ki, kuşlardan, balıklardan ve cümle mahlûkattan artakalanı...

Okurlar.

İnancın ve Direnişin Şairi

Cumali Ünal'dı Hasannebbioğlu deyip geçmek lazım.

Çok az sayıdaki insanın konuşmaya cesaret edebildiği dönemlerde önüne-ardına bakmadan "Ben varım!" diyebilen bir yiğit insanı sadece şiirleri üzerinden anlamlandırmak istemem. Çünkü şiiri herkes gibi yazmazdı. Şiire de yazmaya da yüklediği bir anlam bir amaç vardı.

Hem şiirin hasını yazmak hem de hasbi bir davanın gür sesi olmak her babayığidin harcı değildir.

Cumali Ünal'dı Hasannebbioğlu inancın ve direnişin gür sesiydi. Kelimeleri şiire dönüştüğünde inancın sesini yüreğinizde hissederdiniz.

Direnişin ve cihadın kelimeler halinde şiire dönüşü genç zihinlerimizde müthiş bir heyecana dönüşürdü.

Kelimeleri o kadar yerli yerindeydi ki ne bir fazlalık ne bir eksiklik hissederdiniz. O kelimelerin bir ruhu vardı. Anadolu irfanıyla yoğrulmuş bir ruhu...

Yürekli kelimelerdi onlar. Yüreklendirirdi biz okuyanları...

Semud şiirini bir devrimci heyecanıyla okuduğumuzda yerimizde duramazdık. Defalarca okuduğunuz o şiir her dem tazeliğini korurdu yüreğimizde.

Cesaret aşıları bize. Bizim neslimize. Devrimci bir ruhla imanımızı kuşanarak yerle bir etmek istedik münkere dair ne varsa...

Ellerimiz ceplerimizde isyankâr bir yürekle girdiğimiz mücadelelerimizde birilerinin bize deli diyeceğini, o şehirlerde yaşayanların bize deli diyeceklerini bilerek ama zerre aldırış etmeden başımız dik dolaşırdık. *Semud*'daki dizeler o genç yaşımızda ihtiyacımız olan sloganların yerini alıyordu adeta. İçi dolu olan, derinliği olan ifadelerle bezeli hoş ve çarpıcı sloganlar...

Cumali Ünal'dı Hasannebbioğlu isminin benim için ifade ettiği anlam o kadar derindir ki unutulamaz. O'nun şiiri üzerine analiz yapacak donanıma da yeterliliğe de kendimi sahip görmem. O yüzden bir bütün olarak şiirlerini tahlil etmek niyetiyle yazmıyorum bu satırları. Has bir şair olduğu kadar hasbi bir adam olduğunu söylemek için yazıyorum.

Benim için zor zamanlarda yüreklice konuşan adam, kelimelerini gerektiğinde zalimlere ve zulüm düzenine karşı bir mermi olarak kullanan adam, bir ömür boyu saygıyla anacağım adamdır.

Benim gönül dünyamda farklı yeri olan nadide isimlerden biridir. İlerleyen yaşlarımda kendisini tanıma onuruna kavuştum.

Siyaset-bürokrasi düzeneği içinde yer aldığı dönemde de tarzını bozmayan nadir adamlardan biri olarak hatırlıyorum. Rahmetli Yusuf Bozkurt Özal'ın danışmanlığını yaptığı dönemde Ankara'da kendisini ziyarete gittiğimde gösterdiği ağabeyliği asla unutamam.

O sonradan görmelerin tavrından zerre eser yoktu kendisinde. Güç zehirlenmesi yaşayan kibir budalaları gibi davranmadığını görmek ona olan sevgimi ve saygımı bin kat daha arttırmıştır.

Türkiye'nin ziraat alanında kendini yetiştirmiş en parlak zekâlarından biridir kendisi.

Siyaset acımasızdır. Siyaset katildir.

Kadriniz kıymetiniz bilinmez çoğu kez.

Cumali abinin siyasi tecrübesinde yaşadıkları hiç bir zaman ona olan sevgimi ve saygımı değiştirmedir. Çünkü ben onun imanından emindim.

Onun hasbiliğinden yana hiç bir zaman kuşku duymadım.

Keşke siyasette kıymeti bilinenlerden olsaydı.

Keşke ülkenin ziraat politikaları belirlenirken onun bilgisinden ve aklından yararlanılsaydı.

Hayatımız keşkelerle dolu.

Hep başkalarını tercihlerinden dolayı suçlayanlar keşke buna yol açan hatalarını da görme erdemliliğine sahip olsalar diyorum.

Lafı uzatmadan bitireyim:

Yaşarken asıl birbirimizin kıymetini bilenlerden olmalıyız.

Zor zamanlarda konuşma yürekliliğini gösteren hasbi adamlarımızı baş tacı edebilmeyi, onların birikiminden yararlanmayı bilmeliyiz.

Cumali Ünal'dı Hasannebbioğlu gibi isimler az bulunan isimlerdir.

Benim için müstesna biridir Cumali abi.

Saygıyla ellerinden öpüyorum.

*Yazar, 24,25,26 Dönem Milletvekili

Şiir Çerağı Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

*“Ne önemi var ölüm yerinin, yılının
ben Cumali Ünaldı olarak kendi mezarıma
kendi hayatımı okuyorum
ayakları yok bir rahlenin üzerinden” (C.Ü.H)*

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu’nun şiiri aşk ile aşkı şiir ile yürür.

Aşka dair yeminler edilir şiirle; şiir bir aşk, aşk bir şiir simyasıdır. O, asıl olanı işledikçe, paha biçilmez değerler ortaya çıkarır ve şiiri gül ile tartılır. Şiirden ruhu, kalemi yonttukça kâğıtlara, yüreğe savrulan şiir fırtınaları, lale ağrıları, deniz çırpıntıları, kervan yalnızlıkları, vadi boşluklarını dolduran billur ırmaklar ve daha nice varoluş sancılarıyla tutar sizi.

Aşkta, şiir de O’na, yaratanına vardırır.

O’na vardırır da Hasannebioğlu’nun içten içe şiirindeki iç tözüdür.

Ruhundan yüzüne inmiş şiir ırmağı çalkanır mütemadiyen. O ırmak bilge bir akışla, şelalesini oluşturarak, derinliğini toprağa fısıldayarak ki o ırmağın alnı hep güneye bakar ve mahcubiyetiyle buğulanıp şiir bulutu olur, o yoğunlaşan bulut yükünü bırakır ve sonra o ırmak denizin koynundadır artık. Şiir bir bakışsa onun gözleriyle bakarsanız bitimsiz şiir vadilerine ki Zümrüdüanka’nın tüylerini de görürsünüz. O şiir size yorulmadan İçinize uçmayı öğretir ve içinizdeki şiir göğünü bulursunuz.

Şiir bir duyuşsa, sessizliğin yankılanmasını onun şiir kulağıyla duyar, o seslerden gül tebessümleri biriktirirsiniz esin bahçelerinize. İşte o bahçelerde bülbüllerin aradığı güllerle tanışırınız. Dikenleri de temizlenmiş olarak da girersiniz o şiir bağına.

Şiir bir hayatsa; o hayatın içinde kişneyen şiir küheylanları zapt edilmez bir güçle diri ve şahlanmış olarak şiir meydanını doldurur ki siz o vaktin içinde şiirin şahlanarak yoluna revan olduğunu görürsünüz. Tarihin sırsı dökülmeyen aynasını taşırsınız heybenizde.

Şiir bir aşksa; kadim sevda çölünde çilelerle üşüyen Kays’ın şiir güneşleriyle kendini yakmasını ve o yakış şiirinin Leyla’nın saçlarından nasıl çözüldüğüne anlam verirsiniz.

Eğer şiir şiirse; şiir aynasından yüzünüze yansıyan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu’nun hayatla sırlanmış hüznüleri yüzünüze tutar, yaşanmışlığın o derin sentezini ruhunuzda hissedersiniz. Sudaki kendi yüzünün yansıması da su içmeye eğilen ceylanları ürkütmeyen, mütebessim çehresiyle de şiir vadisinin kuşlarını omuzlarına konduran, emniyet altına alan bir hamidir o. Onun şiiri yağmurlar defteridir, okudukça ıslanır ruh, ışıkla mayalanır gönlünüzün Sühaları.

O, mısraların kızgın tarafından tutar, içindeki şiir öz suyuna batırır ve çelikleşmiş olarak bir eser çıkarır ki o eser sizi duyular ülkesinde bükülmez bir insan olarak yaşatır... Zamana karşı dirençli kılar.

Çerağlar, onun şiir kalbinden çingı alır. Hüznün harlı bahçelerinde çığlık çığlığa tutuşan kelimelerin bahçıvanıdır; şiir için büyümek isteyen gülleri gülabdanına koyar ve etrafındaki ayırık oylarının etrafını sarmasına müsaade etmeyen bir duruşla şiir kokuları sarar etrafı.

Ateş onun ellerinde şiire dönüşür ve şiir ateştir bazen bakışlarında.

Şiir büyür, batmayan gemiler oluşturur hüzn denizlerinde.

*Şair Yazar

“Deniz/ suyu yumuşatır/
Güherçile kılar geceyi
Kırılmış kanatlar
değdiğinde yüzüne/Derya
kanar/ Hüzn incelir”

Kalbi olanı gülüşlerle süsleyerek güneşe doğru sürer doludizgin atını. Tarihinin içindeki bilinciyle gece gündüz yürüyerek, kendimiz olmanın tam ortasında kalemini bileyleyen rint bir şair ve fikir adamıdır o.

Bunun yanında çağıyla hesaplaşan ve yaşadığı asrın kaba yerlerini de alarak sanata, şiire ve edebiyata elif gibi sütunlar yükselten bir kalem şehrengizidir o. O şehrengizin içinde mısralarına bilgelik kuşları konduran üslubuyla hiç yorulmayan kanatlar takar mısralara ve yukarı doğru yükselten o kanatlar bizi unutulmaz yorumlar atmosferine çıkarır, o çıktığımız yerde müthiş imajlar, kalbimizde çalkanan metaforlar, hüznler, karanlığı aydınlatan anlamlar, masallar, Yusuf’un bırakıldığı kuyulara ipler sarkıtılan bir umut ve o kuyuda herkesin kendi yüzünü görmesi için sabır ve tevekkülün kuşanıldığı bir dünya vardır.

Onun şiiriyle kalbiniz sağanağa tutulmuş gül kırağıdır, her damla geleneğin buğusuyla oluşmuştur ve her damla gönlünüze düştükçe ruhunuz ateş alır ve bir چراغ gibi tutuşur. Yandıkça kor olursunuz, sırlıslıkam şiir olursunuz.

“bilinmez mi elimiz değdiğinde buz gibi pınarların köze kestiği.”

O, doğup büyüdüğü kadim toprakların şiirini söyler-evrensel olanı söyler ve o için içi söylemini kelimelere büründürerek yüzyıllar sonrasına aktarmak ister. O aktarımla da yüzyıllar öncesinden alınıp geline bu gül ve çiçek kokusunu şiir kapları içerisinde önündeki gülistanlara taşır. Yağmur tutan asma bağlarından salkım salkım aşk taşır uzak vadilere. O vadilerde var oluşun yankıları altında kendini daima yenileyen, yenilendikçe tekrar kendini yenileyen bir kaşif.

“Atlayıp üstüne şavkı vuran sözcüklerin gümüş sağırlı küheylanı yormadan dörtnele koşturuyorum.”

Tarihinin içinde biteviye şiir yüküyle yol alır. Her dinlendiği yere yaşadığı dünyanın derinliklerini, kendine has var oluş değerlerini bırakır ve aşklara yemin ederek yoluna devam eder.

“hep aşka dair
vurgun gövdelerini
seğirte seğirte
meydanlarda ve cehri
adını kişneyecek
kalbimin küheylanları”

Geleneksel şiir dilini en üst seviyede kullanmanın virtüözüdür ve çağımızın şiir diliyle de örnek oluşunu gösterir. Kelimeleri eler, sabırla yonttuğu harflerden yoğun bir şiir sağanağı başlatır ve o ahenkli sağanağın altında şemsiye açmayı düşünmezsiniz bile. İslanayım bu şiir yağmuru altında duygusuyla sırlıslıkam olursunuz.

Şiirini okuyan a’mânın gözü açılır, sağır olan duyar, dilsiz konuşur çünkü yüreğinden çıkan her bir mısra tesir edeceği yeri bilir.

Andolsun ki o aşka dair şairdir.

Onun şiirleriyle yağmurda hiç yorulmadan uçan yağmur kuşları geçiyor göğümüzden, şiir vadilerine giriyorlar.

Şiirin sönmez چراğını geleceğe taşıyor şair Cumali Ünalı Hasannebioğlu.

Şiire Bir Dağ Gibi Yaslanan Şair: Cumali Ünal'dı

*Hep bir koca kartaldım ve kendi göğümde
Her gün dinleyip durdum kendi masalımı*

C. Ünal'dı

Cumali Ünal'dı'yı *Hareket* dergisindeki şiirleriyle tanıdım. Daha sonra da *Deneme* dergisinde şiirlerini okudum. *Deneme*, Eskişehir'de çıkıyordu. Ben de o yıllarda Eskişehir'de öğrenciydim ve bu dergiyi çıkaran çevre içindeydim. Dolayısıyla bir şairin/yazarın *Deneme*'de yazması onu benim için özel kılıyordu. Bu dergide çıkan "*Yosunlu Heykeller Hüzünü*", "*Uçmazlanır Kalp Kuşlar*" gibi şiirleri döne döne okuduğum metinlerdi. Zira o yıllara kadar okuduğumuz şiirler daha geleneksel çizgide eser veren şairlere aitti. Sezai Karakoç okumalarıyla girdiğimiz yeni şiir dünyası, bu tarzda yazan birçok yeni şairi tanımamıza da sebep oldu. İşte Diriliş çizgisinde yayın yapan *Deneme* dergisi de tıpkı *Edebiyat* dergisi gibi ortaya dili, üslubu oldukça yeni şairler çıkardı. Cumali Ünal'dı, işte bunlardan biriydi.

Mavera çıkana kadar sadece okuru olduğum Ünal'dı'yla bu derginin çıkışıyla birlikte aynı derginin şairleri olduk. Daha sonra *Yönelişler*, *Yedi İklim* gibi dergilerde de birlikte yazdık. Daha sonra aynı yayınevlerinden şiir kitaplarımız çıktı. Bütün bunlar, ona karşı yakınlığımı, ilgi ve sevgimi daha da artıran birer unsura dönüştü. Bir okuru olarak şiirinin sıkı bir takipçisi oldum. Zira bahsini ettiğim o özel nedenler olmasa bile karşımda nitelikli bir şair, farklı bir şiir duruyordu. Eğer, şiirle ilgilenen biriyseniz böyle bir şaire ve onun şiirine ilgisiz kalamazdınız.

Cumali Ünal'dı'nın ilk şiir kitabı olan "*Çerağ*" 1979'da çıktı. Yayınlandığını haber alır almaz hemen edindim. Kitabın bir "münacat" ve "naat"la başlaması çok ilgimi çekmişti. Bu, önemli bir referans noktasıydı. Keza aynı şekilde çağının sorunlarının farkında olan ve kendini ve şiirini bir düşünceye adayan sorumlu bir sestiydi. Ayakları yere basıyordu. Bir idealizm uğrunda sadece soyut şeyler yazmıyordu. Onda Anadolu, doğup büyüdüğü coğrafya, hayat ve insan da bütün renkleriyle yer almaktaydı. Bütün bunlar şunu gösteriyordu: O, bir yandan çağının şiirini yazarken bir yandan da gele-

nekte süt emiyor, kendi toprağının dili ve vicdanı oluyor ve kendine özgü bir şiirin temellerini böylece çok sağlam biçimde kuruyordu. Defalarca okuduğum bu kitapta sanırım dikkatimi en çok "*Anası Yok Çocuklar İçin*" şiiri çekti. Ben bu şiiri "*Babası Yok Çocuklar İçin*" yazılmış bir şiir olarak okudum. Zira benim böyle bir yarama dokunuyordu. Bu ve benzeri şiirlerinden vardığım bir sonuç da şu oldu. O tamamen insani duyarlılık zemininde hem bireysel hem de "*İsyen Gazeli*", "*Kıyam*" gibi şiirlerinde toplumsal olana yaslanıyordu.

İkinci şiir kitabı olan "*Bir Gecenin Şiiri*" kitabı ise 1988'de Akabe'den çıktı. Ardından aynı yıl "*Kendini Yusuf Gören*" kitabıyla karşılaştık. Aşk temasının daha da başat olarak yer aldığı bu kitabında da şair, yine kendisiydi. Şiir yapısının harcına aşkı katmaya devam ediyordu. Böyle olunca da "*Gönlüne dizgin vurmak ne mümkün/ne mümkün kişneyen taya*" gibi söyleyişlerle "*Yusuf*" imgesini çağdaş Müslüman'ın kimliği olarak tanımlıyor, hepimizi "*aşka kurban*" olmaya çağırıyordu. İşte Malcolm X, çağdaş bir Yusuf'tu. Ve hepimiz Malcolm X'tik. Şöyle diyordu şair: "*biz Malcolm X, biz: bizim olmayan yeryüzünde hepimiz*"

Şairin daha sonra 1994'te "*Ölüm Bile Aşk ile*" kitabı yayınlandı. Ben o sıralar Kütahya'da idim. Kitabı bir öğrencimin elinde gördüğümde nasıl sevdiğimi hâlâ hatırlarım. Tabi neden bu şehirde o kitabı alan ilk ben olmadım diye de hâlâ hayıflanırım. Yine aşk ve ona bağlı olarak ölüm temasının ağırlıkta olduğu bu şiirler bana şunu gösterdi. Bu, şairin dördüncü kitabıydı ama hiç biri rastgele yazılmış daha sonra kitaplara alınmış şiirler değildi. Şairin, başladığı yeri, hedefi ve gayesi belli bir yolculuğu vardı ve bu şiirler işte bu yolculuğun birer hikâyesiydi. Ama her biri bir bütünün parçaları hissi veriyordu. "*Üryan*" şiirindeki şu mısra hep dikkatimi çekmiştir: "*Koca ırmaklar doğuyor benden, bu naciiz bedenimden/Beynimden, yüreğimden kadim sulara karışıyor şiirlerle Türkçe*". İşte bu mısra her şeyi özetliyordu. Onun şiiri duygu ve düşüncenin hoş ahengiyle bir su sesine dönüşüyor, hem suyun sesini dinleyerek estetik bir haz alıyor hem de o suyu içerek şairin tefekkür dünyasından nasipleniyorduk.

*Şair Yazar

Başka bir deyişle o, çok sağlam adımlarla girdiği şiir yolunda yine çok sağlam adımlarla yürüyordu. Şiiri, duygu, düşünce bağlamında insanın hem ruhuna hem de aklına hitap ediyor, o yıllarda edebiyat dünyasında kurulmaya çalışılan yeni yapının çok sağlam bir temsilcisi olarak dikkat çekiyordu.

Cumali Ünal'dı ile yüz yüze tanışmamız Eskişehir'de gerçekleşti. 30 Kasım 1996'da Yeni Radyo'nun Eskişehir'de düzenlediği şiir gecesinde birlikte olduk. Fakat acilen Anakara'ya dönecekti. Şiirini okur okumaz aramızdan ayrıldı. Sadece tanışabildik; ama uzun boylu konuşma imkânımız olmadı. Sonra araya yine yıllar girdi. Aramızda mektup, telefon şeklinde bir iletişim de yoktu ama ben onun sıkı bir okuru olmayı sürdürüyordum. Belki bürokrasideki yoğun hayatı dolayısıyla uzun bir süre yeni şiir kitabı çıkmadı fakat önceki kitapları yeni baskılar yaptı ve ben her seferinde sanki onun yeni bir kitabıymış gibi bu kitapların yeni baskılarını alıp yeni bir kitap okur gibi okudum.

Cumali Ünal'dı denildiğinde unutamadığım bir olayı da burada anlatmak isterim. Eskişehir'de 2006 yılında Tayyib Atamaca ile 14 sayı süren *Ardıç* dergisi tecrübemiz oldu. *Ardıç* adıyla çıkan bu derginin ilk sayısı Şubat 2006'da yayımlandı. Dergi okurlarıyla buluşunca ilk mesajı Cumali abiden aldık. İletisinde "Aziz Dost, şiir hepimizin sılası.. Şiirle soluk aldık, bu ülkeyi de şiirle soluklandıracağız inşallah" dileğinden sonra yazımızın başlığında kullandığımız "Ben şiire, en az bir dağ gibi güveniyor ve yaslanıyorum." Diyerek şiire ne denli önem vermemiz gerektiğini söylüyordu. Daha da önemlisi yayımlanması için bir şiirini göndermişti. Nitekim "Ay Burcu Yorumu" adını taşıyan bu şiirini 2. sayımızda yayımlamıştık. Haziran sayısında ise "Babalar için şiir", Ekim sayımızda da "Dağlarardarda Dağlar" şiirini yayımladık.

Cumali Ünal'dı'yla aramızda *Ardıç* münasebetiyle başlayan iletişim bugüne kadar hep devam etti. Sonraları pek çok kez muhtelif vesilelerle birlikte olduk. Ortak programlara katıldık. İşte bu süreç içinde şiirlerinde gördüğüm sıcaklığı ve samimiyeti ilişkilerinde de gördüm. "Has' bir şiir yazan şair, aynı zamanda "has" bir adamdı. Velhasıl o beni hayal kırıklığına uğratmayan ender şairlerden biri oldu.

Şiirine tekrar dönecek olursak şunları söyleyebilirim: Uzun bir süre şiir kitabı çıkarmayan Ünal'dı, Mart 2006'da "Kalbim ey Divane" adıyla seçme şiirler yayımladı. Bu kitaptaki biyografisinde yer alan ama benim görmediğim bir kitabı daha olduğunu

öğrendim. "Kör sağır dilsiz gibi." Bu kitabını okumak da son olarak yayımlanan ve bütün şiirlerini bir araya getirdiği "Andolsun Aşka" isimli kitabında nasip oldu. Toplu şiirler, kimileri için bir şairin şiir vadisinde son sözü söylediği gibi görülebilir. Bu şair için bir kusur değildir elbette..Ama okurun bilhassa yeni olurların bir şairin şiir tarihini bütüncül bir bakışla görebilmeleri için bir imkan...Dolayısıyla bu durum Cumali Ünal'dı için de söz konusu.. Nitekim yakınlarda edindiğim bu kitap şu anda elimde..Karşımda bir şiir sarayı var. Gördüğüm o ki şiirleri düzeyini hep koruyan metinler... Ama onu *Bir Nokta*'daki son şiiri hariç dergilerde görmiyoruz Kendisi bu durumu Nurettin Durman'la yaptığı bir söyleşide şöyle açıklıyor: "Dergilerde şiir yayınlamamam, belki de her derginin bir koloni olarak yapılanmasına itirazımı içerir. Dergi mensupları "körler sağır, birbirini ağırlar" kavlince, birbirlerini över durur, olmayan hikmetler yumurtlayarak birbirlerini göğe çıkarırlar genellikle. Hiçbiri de kalıcı değildir bunların. Erken emeklilik oluşur. Henüz emekleme dönemindeki gençlere usta muamelesi yapıldığından, nasıl olsa artık oldum duygusuyla, kendi gelişimini sürdürmez. Oysaki sanat, bence, ölünceye kadar sürdürülecek bir çıraklıktır. Bir şaşma, bilmeme, öğrenmeye çalışma; her an yeniden şaşma, yeniden bilmeme ve yeniden öğrenmeye çalışmanın adıdır sanat, ta ki ölünceye kadar."

Bu haklı sözlere kim ne diyebilir ki? Üstelik o şimdi İstanbul'da yaşıyor. Şiirsiz olması mümkün mü? Öte yandan onun Enes Malikoğlu ile yaptığı bir söyleşide söylediği şu cümleler de Ünal'dı'nın şiirde nasıl bir temele yaslandığını ve şiirden asla uzak kalamayacağını çok açık olarak gösteriyor: "Yıllar unutulur gider, ama iyi şiirler, has şairler hep yaşar, hep kalıcıdırlar. Gök kubbe, ta Hz. Âdem'den beri söylenmiş şiirlerle dolu. Şiirin bir tek şartı var gibi geliyor bana, bir tek şart, sadece insani olması." Bu cümleler aslında her şeyi özetliyor: O, bizim, hepimizin "insan" yanına seslenen şiirler yazdı. Duygu ve aklı birbirinden ayırmadı. Ne geleneğin ne de modernizmin tuzaklarına düşmeden yaptı bunu. İkisinden de alınması gerekenleri alarak kendine mahsus bir şiir yapısı kurdu. Bugünün, onun da müşteki olduğu kolonicilik anlayışı belki pek çok gencin onu tanıması noktasında bir engel oluşturuyor; fakat bu durum geçicidir elbette... Çünkü çağıldayan bir ırmak önündeki bütün engelleri yıkarak hedefine varır. Son sözü ona bırakalım: "Bir şey söyle hayata efendi olan güzel/kendi suyunu çağıldat/ulu kayalardan/Gürüldeyerek çoğalan bir ses ol."

Bir Kalem Efendisi

"Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir." Buhari 11/240 (775)

Yıllar ayları kovalar, aylar günleri...

O, Allah'ın her günü daha tan yeri ağarmadan elinde kalem son tenzili kitabımız Kur'an-ı Kerim'le baş başadır. Öğrendiklerini aynı anda yüzlerce okuyucuyla paylaşmaya başlar. Bir daha. Evet, tekrar. Tekrar güzeldir ve en iyi öğrenme metodudur. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî der ki: "Sık sık verilen aynı öğütlerden sıkılma. Çünkü bir çiyi çakabilmek için defalarca vurmak gerekir."

Bizler de Watsapp'tan gelen mesajları dikkatle okuyup önceden belirlediğimiz dost sitelerle paylaşarak Kur'an tebliğini yaygın eğitime dönüştürürüz. Aylar sonra bu Kalem Efendisi'nden onu her gün takip eden dostlara dua olarak özel bir mesaj gelir: "Yeni bir okumayı daha tamamladık. Dünyaya, hayata, insana ve olaylara aziz, hakim ve şanlı Kur'an'ın bize öğrettikleriyle bakma irademizi muhkem eylesin!" Âmin diyoruz yürekten.

Kısa bir aradan sonra beklediğimiz ve özlediğimiz mesajlar yeniden yağmaya başlıyor. Allah senden razı olsun diyoruz, Dualaşıyoruz karşılıklı. İmam Gazali gibi: "Göçtükten sonra bu dünyadan, insanların seni ne kadar çabuk unutacaklarını bilseydin, kalan ömrünü yalnız Allah'ı razı etmek gayretiyle yaşardın!"

Önce Oku!

Bütün kitaplar yalnız Bir Kitab'ı anlamak ve hükümlerini yaşamak için okunur. Gönlümüzdeki Kalem Efendisi bu tasnifi kendine özgü bir zarafetle yapıyor. İlk önce okunacak kitapların birincisi; vahy-i ilahiyle nazil olmuş tenzili kitap yani Kur'an-ı Kerim'dir. İkincisi tekvini kitap yani tabiattır. Üçüncüsü; olaylar kitabıdır. Olayın sebebi, seyri, prognozu, ibretengiz sonucu ve alacağımız ders. Sonuncusu da insandır. İnsan kitabıdır. Nefsini bilen Rabb'ini bilir. "Men Arefe Nefse Va Men Arefe Rabbe!" Bir Kalem Efendisi olan Cumali Ünaldı Hasannebioğlu kardeşimiz; Allah ondan ezel-ebed razı olsun! Yıllardır bizlere, her gün Kur'an-ı Kerim'i sure sure, ayet ayet okutuyor. Cumali Ünaldı diyor ki; "Çevre yani tabiat Allah'ın

iradesiz Müslüman kuludur. Görevimiz onu korumak ve onun kevnî kurallarıyla, uzlaşma içinde birlikte yaşamak."

İnsan; ahsenitakvim, eşrefimahlûkat yani yaratılmış varlıkların en güzeli ve en şerefli. Allah'ın en büyük projesi olan insan, tek hücreli canlı olan amipten insana yaratılmış on beş milyon canlı türü içinde yalnız insandır dengeyi bozan ve ağır bedel ödeyen.

Sorumlu İnsanoğludur!

Cerrahpaşa'da Tıp Tarihi Kürsü Başkanı Süheyl Ünver'in bir nasihati olmuştu biz öğrencilerine. Yaptığınız uzmanlık dalının tıp tarihindeki yerini araştırın ve yazın! Süheyl Hoca ayrıca bizlerin tıp kültürü deryasına dalmamızı istiyordu. İşte Cumali Ünaldı, eserleri ve konferanslarıyla aynı gayretin rol modeli oldu. O, Erzurum Üniversitesi Ziraat Fakültesinde universal eğitimini almıştı. Muhteşem yorumuyla bizlerle paylaşmayı ihmal etmiyordu: "Çevre Allah'ın iradesiz bir Müslüman kuludur. Ona çok dikkat edin!" Tarım toprağına tohum ekilir fide dikilir. Fakat o toprağın üzerine ev yapar, TOKİ apartmanlarını sıra sıra dikmeye kalkarsan ilk depremde yıkılır. Taşlık, leçe ve dağın hakkı evdir. Toprağın hakkı tohum! Toprağı saygılı olmak gerekir. Mevlâ'nın elli bin yılda oluşturduğu bir avuç toprak biz insanlara Allah'ın armağanıdır. Rahman-ı İlahidir. Kıyıları yapılan dolgu veya dikilen binalar, şiddetli bir fırtına, coşan deniz veya orta ölçekli bir depremde denize gömülen ilk mekânlardan olur. İnsan, anız yakmakla kurt kuş yuvaları ve tüm mikroorganizmaları vahşice yok eder.

Cumali Ünaldı sözlerine devam eder: "Allah'ın koyduğu kurallarla oynamayın! Onun programına aykırı müdahalelerde bulunmayın! Tabiatı kirliletmeyin! Ozon tabakasını delerseniz ülkelerde cilt kanserinde patlama olur. Toplumun başını belaya sokar, ağır bedel ödersiniz." Daha da açılır Cumali Ünaldı: "Çevreye özen salih ameldir. Salihat, fesadı ortadan kaldıran ıslah edici davranışlardır. Salih kul çevreci kuldur."

*Yazar, 20. Dönem TBMM Hatay Milletvekili

Cumali Ünal'dı son sözünü söyler: "Kur'an-ı Kerim, bir çevre kitabıdır. Bu kitapta çevre ile ilgili beş yüzü aşkın ayet-i kerime vardır. Kur'an-ı Kerim, çevre konusunu üç aşamada açıklar. Önce; yer, gök, yağmur, bulut, ırmaklar, dağlar ve canlı varlıkların niçin yaratıldığını anlatan ayetler. Sonra; evrendeki bu işleyişin insan hayatına sunduğu katkılar. Üçüncüsü de israf, denge, ölçü tefrit ve ifrattan kaçınma, adalet, insan hayatına çekidüzen verme ve bozgunculuk. Ancak yeryüzünün halifesi olan insanoğlu dünyada yaşanan bütün problemlerin sorumlusudur. Çevre bozulmasın, Nesiller kirlenmesin! İnsan ektiğini biçecektir. Bizlere muhteşem bir tabiat lütfeden Allah'a şükredelim!"

Sizin En Hayırlınız!

Söze besmeleyle başlarız, bu temel kültürümüzün esasıdır. Mevla'ya hamededilir ve Habib'ine selam sunulur yürekten. Dilimizin ucunda bir güzel insan belirir. Malatyalı Niyâzî-i Mısırî'nin hemşehrisi ve Seyid Battal Gazî'nin has torunlarından. Dili, kalemi ve yüreği böyle söylüyor.

Bundan kırk yıl önce onunla Türkiye Yazarlar Birliğinde tanışmış ve kırk yıllık dost gibi sohbet etmiştik. Frekanslar tutmuştu. Biyografiler Cumali Ünal'dı için şair ve yazar der. Ben gördüğümde merhum eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Celal Güzel'in sevdiği, güvendiği ve takdir ettiği bir bürokrattır.

Başbakan merhum Turgut Özal'a danışmandır. Daha önce de mesleki donanımı ile Tarım Bakanlığının farklı birimlerinde görevler aldı. Resmi ideoloji sınırlarına sığmayan sıra dışı bir aydınlı Cumali Ünal'dı. Ülkeden ve Ümmetimuhammed'in bugün ve yarınlarından sorumlu bir aydın idi. Eserleri, misyonu ve vizyonuyla ve dosdoğru yaşadığı hayatıyla bunu kanıtladı.

Çok erken eser vermeye başladı. Daha öğrenciyken kaleme aldığı şiirler İstanbul'da çıkan dergilerde yayımlanıyordu. Ulusal basında yazıları çıkmaya başladı. Balkanlarda düzenlenen Struga Şiir Akşamları onunla bir şölene dönüşmüştü. Make-donya basını onun resimli haberlerini yayımladı. Şölende Türkiye Cumhuriyeti'ni başarıyla temsil etmişti. Dönüşte ulusal basına verdiği röportajları takip ediyorduk. Onunla iftihar ediyorduk, göğsümüz kabarıyordu.

Şiir Dünyasına Bakış

Tefekkürü geliştikçe onda ruhsal eğitim başlıyordu. On yedi - on sekizinde bir şair aşk temalı şiirler yazabiliyordu. Tabiat ve kahramanlık, renkler halinde dökülürdü kaleminden. Fakat 1968 yılı aylık Fikir ve Sanatta Hareket dergisinde bu delikanlının uzun bir şiiri yayımlandı; Eyo, Cumali Ünal'dı'nın serbest vezinle anlattığı bir eşkıya hikâyesiydi. Herhalde zalimden alıp yoksullara dağıtan şerefli eşkıyalardan biri miydi Eyo? Kendi tanımlamasını paylaşalım: "Eyo, güney taraflarında bir eşkıyadır. Kadere inanmışlığı parlar kapkara yüzünde ve de Allah'a, kanununa...Buyrun, kan davası uğruna çıkmıştı dağlara. Yıllarca omzunda ağır bir yük gibi taşıdığı kin, Kelamullah'la tanışınca yüreğini yumuşatmıştı. Kan ve kin yerini merhamet ve itidale terk etmişti." Şiirin seyrinde Cumali'nin bakışıyla eşkıyadan bir tebliğci doğmuştu. Aynı derginin başka bir sayısında yine bizi şaşırtan dizelerle karşılaşırız.

Yeşile Sevda Sözleri

Bu da uzun soluklu bir şiirdir. Şiirin takdimiyle bir aşk hikâyesidir okuyacaklarımız diyoruz. Fakat daha ÖNSÖZ başlarken Kubbetül Hadra, Son Kitap ve Cemalullah Hasreti bir seremonidir Cumali Ünal'dı'nın feryadında.

*"İşte uzak yollarımız,
Şimdi şahdamarımdan yakın,
Ölümsüz kitapta elim,
Yeşillerin yeşilindeyken gözüm,
Kim tutar beni?
...BIRAKIN!*

*Ve birinci sözde sıra;
...Ulaşılması güç
Ve bilinmez nedeni,
Yağlı ip,
Sehpa
Ve Atıf Efendi..."*

Büyük şehirde yaşamının imkân ve sorumlulukları vardır. Bir kültür çevresi içindesiniz. Sohbetler ve seminerler olur. Düşünen, yazan, okuyan ve konuşan bir çevre sizi de formatlamaya başlar. Her gün okuduğunuz bir baş ucu kitabımız olur. Sonra siz de üretmeye başlarsınız.

Bir Hatıra

Anadolu'nun güney sınırına yakın bir ilçede muayenehanemde hasta bakıyordum. Tanıdık bir posta müvezzisi açık olan kapıdan selam verip içeri daldı. Masanın üzerine büyükçe bir zarf bıraktı.

“Bu sefer galiba size bir kitap getirdim efendim!” dedi.

Merakla açtığım zarfın içinden *Çerağ* kitabı çıktı. Sevinmişim. Sonra aziz bir emanet olarak çevirdim sayfalarını. Bazı şiirler kendini iki defa okutuyordu.

Sanki şair Cumali Ünaldı gelip karşıma oturmuştu. Yemeğe çıkmadım, bir çay söyledim. Hani zarif bir vurgudur:

“İki çay getir Usta!

Biri bana, biri gelmeyen Dosta!”

Bu kitabın eleştirisini yapmalıydım. Düşündüren veya yüreğe dokunan mısraların altını çizmeye başladım.

Ortaya bir kitap tenkidi çıkmıştı:

“Çerağ ve Cumali Ünaldı”

Yöresel *Hatay* dergisinin “ Bize Gelen Kitaplar” sayfalarında okuyuculara sunulacaktı.

Ankara'nın Yolları

Evet Ankara'nın yolları büklüm büklümdür.

Resmi görevde bulununca ayağımız Ankara'dan kesilmiyordu.

Büyükşehir Belediyesinin Park ve Bahçeler Genel Müdürlüğü eski otobüs garajının tam karşısındaydı. İner inmez elimde çantayla yolun karşısına geçer ve Müdürlüğün kapısını çaldım. Cumali Ünaldı candan karşıladı, kucaklaştık. Gönlü, gözü boldu, cömertti: “Sen bunu sevdin kardaş!” diyerek masanın üzerindeki zarif bir çiçeği minik saksısıyla bana hediye etmişti. Çay eşliğinde sohbetimiz kısa sürerdi. Zamana bağlı olarak çay çorba içer ve doğruca Sağlık Bakanlığında takılan bir sorunu çözmeye giderdim.

Devam eden hayat, yeni eserleri de beraberinde getiriyordu. Kendine has orijinal bir şiir dili geliştirdi. Dayatılan resmi tarihi sorgulayan ve hesaplaşan cesur bir kalem ortaya çıktı.

“Çerağ”dan sonra “Kendini Yusuf Gören, Bir Gecenin Şiiri, Andolsun Aşka” ve “Divane” şimdi dahi kütüphanemin süsleridir.

Cumali Ünaldı, adı Malatya ile örtüşen bir kültür adamıydı. Sanki bu kadim şehrin hafızasını

temsil ediyordu.

Bazı şiirleri bestelendi. Şehir Okumaları'nda yine konu Malatya'nın dünü, bugünü ve yarını idi.

Filistin ve Endülüs Gezilerinde

İslam coğrafyasını birlikte gezmeye başlamıştık. Bunlar sılayırahim seyahatleriydi.

Cumali Ünaldı iyi bir gözlemciydi. Kurtuba ve Granada'yı birlikte notlar ve görüntüler alarak adım adım gezdik. Bir başkasında Kudüs, Yafa, El Halil, Eriha ve Ölü Deniz kıyılarında Hz. Musa'yı ziyaret ettik. Mescid-i Aksa'da namazlardan sonra duaya açtık ellerimizi. Allah'tan Yeni Selahaddin Eyyubiler göndermesini istedik.

Pandemi sonrası İmam Buhari, Maturidi, Altın Silsile ve Emir Timur programımızda yerini alıyordu. İslam coğrafyası içinde mutlaka görülmeliydi.

Halkın gönlünde Türkistan'ın Medine'si Buha-ra –Semerkant deyince Cumali Ünaldı heyecanla “Listenin başına yaz beni gardaş” demez mi?

Yazıldınız inşallah! Kalem Efendisi'ne eşikle birlikte hayırlı yolculuklar diliyoruz!

Modern Dünya Şiiriyle İlişkili Cumali Ünaldı Hasannebioğlu Şiir Akşamı*

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen ve Kültür AŞ'nin yapımcılığını üstlendiği Yerebatan Şiir Akşamlarına hoş geldiniz.

12 yıldır süren bir macera Yerebatan Şiir Akşamları, tabii Yerebatan'daki her şiir akşamı çok özel çünkü biz burada Türk ve dünya şiirine kaynaklık edeceğini düşündüğümüz şairleri şiirleriyle konuk ediyoruz. Ama bu günkü şiir akşamı biraz daha özel, çünkü bugünkü Yerebatan Şiir Akşamı'na şiirleriyle konuk olacak şair de aramızda ve birkaç yıldır şairiyle yaptığımız bir Yerebatan Şiir Akşamı olmamıştı. Katılanlar hatırlayacaklardır sevgili İlhan Berk yaşarken kendisi de Yerebatandaydı ve kendisiyle bir şiir akşamı yapmıştı. Yine Haydar Ergülen kendisi de burada bulundu

Bazı şairlerimiz rahatsızlıkları olduğu için gelemediler Fazıl Hüsni Dağlarca mesela hayattaydı biz Yerebatan Şiir Akşamı'nda onu şiirleriyle konuk ettiğimizde. Fazıl Hüsni Dağlarca'mız rahatsızdı o dönemde, biz buradan selamlarını iletmele yetinmiştik. Ama bugün çok özel bir şiir akşamı çünkü şairimiz de bugün burada bizimle beraber, tabii bu bizi biraz daha heyecanlandırıyor doğrusu.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ismiyle ben 1986 yılında tanıştım bu çok tesadüfi oldu. Çünkü incelemekte olduğum bir kitap listesinde 'Çerağ' isimli bir kitaba rastladım. O dönemde lise öğrencisiydim. İstanbul'dan o kitabı getirttiğimde çok önemli bir sürprizle karşılaştım ve Yerebatan Şiir Akşamı'nın müdavimi olan arkadaşlarım hatırlayacaklar bir Yerebatan Şiir Akşamı'nda Cahit Zarifoğlu'nu şiirleriyle konuk ederken söylediğim bir söz vardı. O söz şuydu: Diyordum ki; Modern şiirin içinde olmak modern şiire tanıklık etmek açısından Cahit Zarifoğlu'nun 'İşaret Çocukları' bir mihenk taşıdır, Kim ki "İşaret Çocukları"yla sanatsal bir okuma yapabilir, İşaret Çocukları'yla ilişki kurabilir modern dünya şiiriyle ilişki kurmuştur diye bir yorumda bulunmuştum. İlişisini doğru ve yerinde kurmuş ama moderne de çok iyi ulaşmış bir şiir kitabı vardı ve o günden itibaren Cumali Ünaldı'yı takip ediyorum.

Kendisiyle de konuştuğumuzda toplu şiirlerinin yayınlanacağını müjdesini vermişti geçen

yıl bize. Yaptığımız seçkiyle Cumali Beyi burada ağırlıyoruz. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiiri Türk ve dünya şiiri açısından niçin önemli onu birkaç cümleyle üzerinde (vaktinizi çok az alarak) durmak istiyorum. Yine bugün hep alıntılardan gidiyorum sevgili Vural Bahadır Bayrıl vardır şair arkadaşım. Vural'ın Çin bilgesinden yaptığı bir alıntı vardır. Şiir üzerine konuşmak istediği zaman Vural Bahadır genelde bu alıntıyla başlardı. Alıntı ve hikâye şöyle: Çinli bir bilge döneminde ve zamanında bir filozof var genç bir şair bu. Filozofun kapısını çalıyor ve ona bir soru soruyor. Diyor ki, ben çok iyi bir şair olmak istiyorum ne yapmam lazım? O bilgenin genç şair adayına söylediği bir cümle var. Diyor ki, bin tane şiir ezberle ondan sonra gel. Genç şair çırağımız gidiyor bin tane şiir ezberliyor arkadaşlar ve bilgenin huzuruna tekrar çıkıyor. Bilgeye diyor ki, evet bin tane şiir ezberledim geldim şimdi ne yapayım? Bilgemizin sözü şu: Şimdi bu bin tane şiiri unut sonra gel.

Şimdi bunu niçin anlatıyorum? Cumali Ünaldı Hasannebioğlu gelenekle bağını kurmuş bir şair, zaten doğduğu yerde annesinden gazeller, rubailer dinleyen bir şair, derken liseli yıllarında Fuzuli'nin divanını ezberlemiş, kendiliğinden ezberlemiş bir şair. Ve onun yazdığı şiirleri okurken şunu görüyoruz ki; (burada da bir alıntı yapacağım sevgili Sezai Karakoç'un gelenek üzerin yazdığı makalede söylediği bir şeyi hatırlatıyor burası da bana arkadaşlar.) Şiirde gelenek, sanat için gelenek geçmiş taklit etmek değildir. Muhafazakârlık asla değildir. Geçmişle ilişki kurmak, doğru ilişki kurmak ve geçmişe yeni bir şey ekleyerek çağdaş olmak demektir gelenek. Eğer geçmiş taklit ediyorsanız, geçmişin aynısını yapıyorsanız bir şey yapmanıza gerek yok. Mesela ben bugün minyatür çalışan arkadaşlarıma hep söylerim, bana Matrakçı Nasuh'un 15.yy'da yaptığı minyatürün aynısını yapıyorsan yapma, zaten var Topkapı Sarayı'nda. Ama Nusret Çolpan gibi mesela bunu sen bu çağ için yeniden yaratıyorsan, evet sanat budur. Şimdi şiir için de aynı şey geçerli. İlişki kurmanın yolu gelenekle hesaplaşmaktan geçer, gelenekle tanışmaktan geçer, geleneğe bir nevi meydan okumaktan geçer, gelenekle yüzleşmekten geçer.

*Kültür Tasarım ve Yapımcısı, Küratör

Şimdi Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun ilk şiir kitabını elime aldığımız zaman, tam Sezai Karakoç'un gelenek ve şiir ilişkisine ilişkin poetik yapının ta karşılığını buldum orada. Çünkü Münacat'la başlayan bir kitap ama bir bakıyorsunuz Dipnot'la devam ediyor bir başka şiire geçiyorsunuz (anası olmayanlar için şiirde işte Cemal Süreya'nın 'Sizin Babanız Öldü mü' şiirinin çok daha farklı Cumali Ünaldıcası) çok farklı özgün bir durum var hiçbir şeye benzemeyen bir şairle karşılaşıyorsunuz. Ama o kitabın içerisinde Fuzuli de var Yunus da var Nedim de var. Ama bir taraftan da sadece Cumali Ünaldı Hasannebioğlu var ve çağın gereği var. Çünkü taklit, eskiye öykünme, eski gibi yazmaya çalışma, sanat için geçerli şeyler değildir.

Arkadaşlar sanat çağdaş olmak zorundadır, çünkü gerçekten şiir, gerçekten sanat eseri olan şiirden bahsediyorsak bu yaratıyla mümkündür. Ve biliyorsunuz ki biz insanlar yoktan yaratmıyoruz, yoktan yaratmak Allaha mahsus. Şair çağına tanık olmak zorundadır. Şair çağına şahit olmak zorundadır ve çağından aldıklarıyla yaratması gereken kişidir. İşte Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nda tam bu karşılığı buldum. Ve o dönemden itibaren Modern Türk şiirinde bir mihenk taşı gibi duran şairleri ve Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun çok önemli bir bakış açısı var, kendisini her zaman şiirin çırağı gibi gördü. Bunu değişik röportajlarında dile getirdi, kendi aramızdaki konuşmalarımızda da dile getirdi ve aslında bana sorarsanız Onu usta yapan da budur. Onu geleceğe taşıyacak olan da budur.

Sevgili Sadi'nin mısralarını hep bilirsiniz, kim ki yeni terlemiş bıyığına güvenirse onu önemserse ondan bir gelecek beklemeyin. Cumali Ünaldı Hasannebioğlu her yeni yarattığı şiir karşısında büyük bir heyecan içerisinde büyük bir tecessüsle ve yeniden yaratabilir olmanın heyecanıyla davrandı ve belki de kendini hiçbir zaman usta saymadı. Kendini sanatın bir çırağı saydı. Ve bugün karşımızdaki usta şairi yarattı diye düşünüyorum. Gelenekle ilişki kurmak açısından Modern olanın medeniyetle ilişkisi açısından modern dönemdeki şairin hem biçimi hem de imgesel üst dili açısından Cumali Ünaldı Hasannebioğlu geleceğe kalacak, geleceğe kaynaklık edecek şairlerdendir diye düşünüyorum. Şu farkın Türk şiirinde altını çizmiş bir şairdir diye düşünüyorum. Biliyorsunuz onun şiir yazdığı dönemler 1970'ler Türkiye'de şiirin çok politikleştiği şairlerin kitaplarının arka sayfalarında kaç yıl hapis yattığına bakılarak okunduğu

bir dönemdi. Nasıl Cahit Zarifoğlu, nasıl Nilgün Marmara taviz vermediyse gerçek şiirden ve gerçek sanattan taviz vermeyen bir başka isim de Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'dur. Onun şiirleri bize bir şey anlatmaktan çok bize gerçek bir deneyim yaşatır.

Siz Cumali Ünaldı şiirini okurken neyseniz okuduktan sonra o değilsinizdir. Artık size yeni bir tecrübe eklenmiştir. O yüzden Cumali Ünaldı Hasannebioğlu Türk ve dünya şiiri için çok önemli. Onun şiirleri hakkında, Yunus Emre için iki ay önce söylediğim şeyi gönül rahatlığı ile söyleyebiliyorum. İşte bu gelenek... Ben demiştim ki Yunus Emre şiirleri varlığı işaret etmez, varlığı anlatmaz, varlığı tanımlamaz, varlığı öğretmez, varlığı izah etmez. Yunus Emre şiirleri bizatihi varlıktır. İşte aynı inançla ve aynı gönül rahatlığıyla diyorum ki Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri de varlığın ta kendisidir. Onlar bir şey anlatmak bir şey işaret etmek için değildir. Onlar bizzat kendileri varlıktır. Ve bu yönüyle gerçek sanat ve gerçek sanat eserinin üst diliyle gerçek olmayan gibi arasındaki farkın iyi bir göstergesidir bu şiirler şimdi.

Elbette şairin bir kültür adamı olarak ülkesi için milleti için coğrafyası için ve Dünya için yapması gereken başka şeyler de var. Burada konusu değil ama sadece bir cümleyle söyleyeyim; Cumali Ünaldı Hasannebioğlu gerçekten bir şair olduğu için gerçek şairlerin hepsinde olan özel haslet onda da var. O da coğrafyası, ülkesi ve geleceği için çırpınan inanılmaz bir insan bir kültür adamı ve kendi alanında çok başarılı bir mühendis (ziraat mühendisidir kendisi biliyorsunuz) ve çok önemli bir bürokrat. Tabi bu sürpriz değil, siz iyi bir şairseniz ne yapıyorsanız iyi yapmak durumundasınız ve ne yapıyorsanız geleceğe kalmak durumunda ve ne yapıyorsanız kendi coğrafyanızı beslemek durumundasınız.

Bir şeyi daha ilave etmek istiyorum. Yine Cumali Ünaldı Hasannebioğlu okurken (bugün hep alıntılardan gittim bu konuşma böyle oldu böyle devam etsin) Octavio Paz'ın Yalnızlık Dolambacı makalesini hep hatırlamışımdır. Çünkü kendine ait olmak, kendi coğrafyana ait olmak, kendi zamanına ait olmanın çok güzel cevabıdır Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri. Çünkü kendin olmadığın zaman hiçbir şey olmazsın. Kendi olmanın kendi zamanına şahit olmanın çok iyi bir örneğidir Hasannebioğlu'nun şiirleri. O şiirleri seçtiğinizde, sanatsal alışveriş yaptığınızda, zannediyorum bu benim bulduğum cevabı siz de orada bulacaksınız.

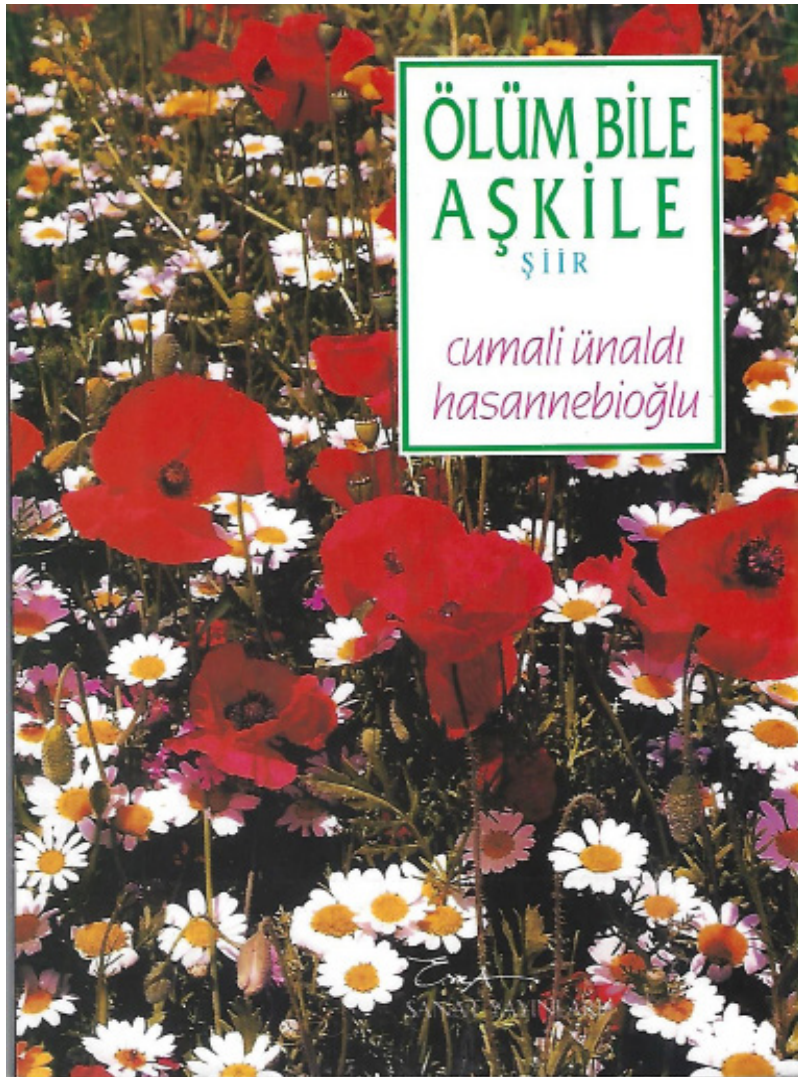

nız. Ve bu yönüyle de Hasannebioğlu gelecek Türk şiirine ve dünya şiirine kaynaklık etmeye devam edecektir. Dünya şiirine kaynaklık etmeye devam edecektir derken de gönlümüz çok rahat ve nihayet 2006 yılında Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri İngilizceye de çevrildi sevgili Mevlüt Ceylan tarafından. Toplu şiirlerinde İngilizceye çevrilmiş Hasannebioğlu şiirlerini de bulacaksınız Beyan yayınlarından çıkan. Ve gerçekten o artık bütün dünya şiirine kaynaklık eden bir şair durumunda. Ben burada konuk ettiğim birçok şair ve şairlerin şiirleri için söylediğim sözü tekrarlayarak bitirmek istiyorum. Dünyada Türkçe konuşulduğu sürece, Türkçe konuşan insanlar var olduğu sürece, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu şiirleri yaşamaya devam edecektir. Çünkü onlar Türkçenin imkânlarına sığmadığı için, şairin Türkçe imkânlarına yeni imkânlar ekleyerek yaratılmışlardır ve biza-tihi varlıktırlar. Bu dile katkıları bu dili konuşan insanlar oldukça devam edecektir diye düşünüyorum.

Bu çok soğuk ve özel Cumartesi akşamınızı Yerebatan'a ve şiire, şaire ve aslında en doğrusu kendinize ayırdığınız için hepinize çok teşekkür ediyorum. Sağ olun, var olun. Şehir tiyatrosundan arkadaşlarımızı buraya davet ediyorum ve sizi Hasannebioğlu'nun gerçekten sanat eseri olan şiirleriyle baş başa bırakıyorum. Teşekkür ederim.

* 29 Ocak 2011 Cumartesi saat 19'da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ desteğiyle, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, 11 yıldan beri yapılmakta olan Yerebatan Şiir Akşamları'nı, Türk ve dünya şiirini etkileyen özgün şairlerden Cumali Ünaldı Hasannebioğlu'nun şiirlerinden oluşan bir etkinlikle sürdürdü. Etkinliği düzenleyen M. Lütfi Şen bir konuşma yaptı. Gecede, Vahide Ulusoy'un titizlikle seçtiği 27 şiir, İstanbul Şehir Tiyatrolarının sanatçıları Şenay Saçbükker ve Hüseyin Köroğlu tarafından, müzik kullanılmaksızın, dönüşümlü olarak okundu. Seçkin bir topluluğun dikkatle izlediği etkinlik, şairin kendi şiirini okuması ve poetikasıyla ilgili olarak "Geleneğin Geleceği Oluşturması" adıyla yaptığı konuşmayla sürdü. Mehmet Lütfi Şen'in bu gecede konuştuğu konuşması

Bir Gönül Dostu: Cumali Ünal

İnsanlar dostlarıyla büyüktür ve hakikî dost bir servettir. Ama ilişkilerin çoğunlukla çıkara endekslediği toplum yapısı içerisinde bu tür dostluklar kolay oluşmuyor. Çünkü hakikî dostlukları besleyen fikre ve duyguya dayalı kaynaklar vardır. Karakter, kültür, estetik, inanç...

İnsanların içlerindeki bu kaynaklar kurudu. Yeni nesil ise bu kaynakları değil başka kaynakları emiyor artık.

Niye anlatıyorum bunları? Sevgili dostum Cumali Ünal Hasannebioğlu'ndan söz etmek için. O hakikî dosttan... Onu anlatmak derdindeyim ama buna gücüm yeter mi bilmiyorum.

Hele hakikî dostlarda *(Her nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (tecellisi) oradadır. Bakara:115)* ayet-i kerimesinin haşyetiyle bakarsanız, ne Cumali Ünal'ı anlatmaya gücünüz yeter, ne Uçakan'ı.

Aynı zamanda şair Cumali ... Direkt Cumali mi demeleyim, bey mi diye hitap etmeliyim yoksa arkadaş ya da ağabey mi, bunu da kestiremiyorum; çünkü benden 3 yaş büyüktür kendileri. Ama hep bir arkadaş olmuştur bana, yoldaş olmuştur.

Onun şiir dünyasından söz etmek için iddialı bir iş. Bir şiir otoritesi olmak lazım. Hele benim hiç hadim değil. Ben de şiirle uğraştım bir müddet. Ama sığ sularda yüzmekti benimki. Hâlâ inatçı mısralar sık sık kapımı çalıyorlarsa da kapımı açamıyorum.

Biliyorum onlarla uğraşmak zaman ister, sabır ister. Benimse zamanı azalmış ama iddialı bir yerde durduğum sinemada projelerine lâıkiyle zaman bulamayan biri olarak bu kapıyı açmam zor görünüyor. Kimi mısralar dökülüyor dudaklarımdan ama sadece kendim söyleyip kendim dinliyorum. Şiire zaman ayıramayışım doğru mu değil mi onu da bilmiyorum. Cumali bey'in ısrarla "şiiri sürdür, ihmal etme" demelerine rağmen...

Hatırlıyorum derken kendisi çok sık bir arada olamadığım biri aslında. Hele son dönemlerde telefonlarla birkaç görüşme, birkaç etkinlikte rastlaşma, tabii bir de whatsapp'dan gönderdiği Kur'an'ı Kerim meallerin veren mesajlarıyla içimize misafir oluşu, o işte... Ama bu iyi her zaman kendini yanbaşınızda hissedebileceğiniz bir sıcaklığa sahip...

Onunla nasıl tanıştığımızı da doğrusu tam hatırlayamıyorum. Sanırım, ilk kez Yazarlar Birliği Genel Merkezi'nde tanışmıştık. En unutulmaz anımız da şu: Cumali bey'in Turgut Özal'ın danışmanı olduğu yıllar:1990... "Yalnız Değilsiniz" filmini çekmişiz. Film gündem olmuş. Medyanın ilgisi olağanüstü. Nitekim hasılat rekoru kırdı. İlk galamızı yapacağız. Bütün davetiyeler dağıtılmış. Fakat, filmin gösterimi Sansür Kurulu tarafından yasaklanıyor. Galaya 3 gün kalmış ve üstelik hafta sonu!... Bu tam infial oluşturacak bir vak'a. Cumali bey'in makamında çözüm arıyoruz. Bakanlık tüzüğüne göre, ön kurula reddedilen filmler bir üst kurula sevk edilir. Üst kurulda İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Mili Eğitim Bakanlığı ve daha çoğunu hatırlayamadığım asker, jandarma 12'ye yakın resmî üye var. Toplanıp seyreder karar verecekler. Toplantı ise en erken 15 gün sonra mümkün. Ama galaya 3 günümüz kalmış. Cumali Bey, 3 gün içinde çözdü sorunu! İnanılmaz şekilde çözdü! Üst Kurul gösterimine izin verdi. Ona minnet borcum büyük. O günden sonra da uzun müddet Ankara'ya her gelişimde birlikte çay içtik, sohbet ettik.

Benim dertlerimle ilgilenir, sahip çıkar, motive ederdi. İnsan olarak, şair olarak, derviş tabiatlı olarak tanıdığım seçkin dostlarımdan biridir. Hâlâ her telefon görüşmemizde beni motive etme derdinde.

Şair dedim de, onun taşıdığı sıcak dostluğumuzda bunun da payı büyük. İnsan sadece kelimelerle konuşmaz, bakışıyla, duruşuyla, hisleriyle de konuşur. Elektrik aldım sözü herhalde böyle bir şey. Cumali bey, benim duygularımın çoğunu kendinde yaşıyor eminim. Ben de öyle Çoğu zaman aynı manyetik dalgalar yaydığımızı söylemek abartı olmaz diye düşünüyorum. Çünkü şiirindeki deyiş, kullandığı metaforlar, semboller benim haz duyduğum bir ses. Benim karalamalarımın rengiyle çoğu yerde örtüşüyor. Elbette mısraları, kıyas kabul etmez bir seviyede, çok daha ustalıkla ve çok daha derin...

*Rejisör

“Baş verip sırrını devşiren derviş
içinde / ta derinlerde
kıvrılıp uyuyan
bir hüznün
kozasında
yanıp kıpırdadıkça
zonklamaya başlar dağlar kan şoruldar
güneşin barbar çocuklarının geçtiği yerde
baş
gövdeden
ayrılarak
karişir dünya sayfalarına

seni tutacağım elimi uzatabilsem
uzatamıyorum
göğsünden bir aşk bile çıkaramayan
kısır
seller mühürledi ağzımı
açamıyorum
bir ada yüreğim yalnız, yapayalnız
kendi kendinin konuğu
güneş miyim, ay mı, gökyüzü mü? Bilmiyorum
gece yağmurlarının tarifesinde

ben şiir getirdim huzuruna
sevgili sonsuz Nakkaş
Emrem Yunus alıç getirmişti”

Cumali dostum, aynı zamanda siyasetin içindeydi. Nitekim bunun yansımalarını şiirlerinde de görmek mümkün. O hâlâ bu ülkenin meselelerine kafa patlatan, çözüm için sancılar çeken bir entelektüel. Gördüğüm kadarıyla siyasette hak ettiği yere bir türlü getirilmedi. Nasip tabii. Gediği her makamda büyük hizmetler yapacağına inancım tam. Malum, bugünkü siyaset ortamında ayak oyunlarını bilmek gerekiyor. Bir sanatçının bu ayak oyunlarına ayak uydurması kolay mı? Ayrıca, yapısı gereği siyaset, emir komuta zinciri ister. Çatlak seslerin büyük parçalanmalara yol açmasından korkar. Ancak bu da bir entelektüelin kaldıracağı bir şey değil bence.

Dostlar hakkında yazı yazmak kolay değil. Zaten bu yöndeki taleplere pek olumlu yanaşmam. Ama Cumali Bey oldu mu, çok şey değişir.

Nesli tükenmeye yüz tutmuş bir sanat, bir kültür adamı olarak Rabbim seni aziz etsin arkadaşım Cumali.

● Dr. Burçin Akgün Ünal

Başlı Başına Bir Ansiklopedi

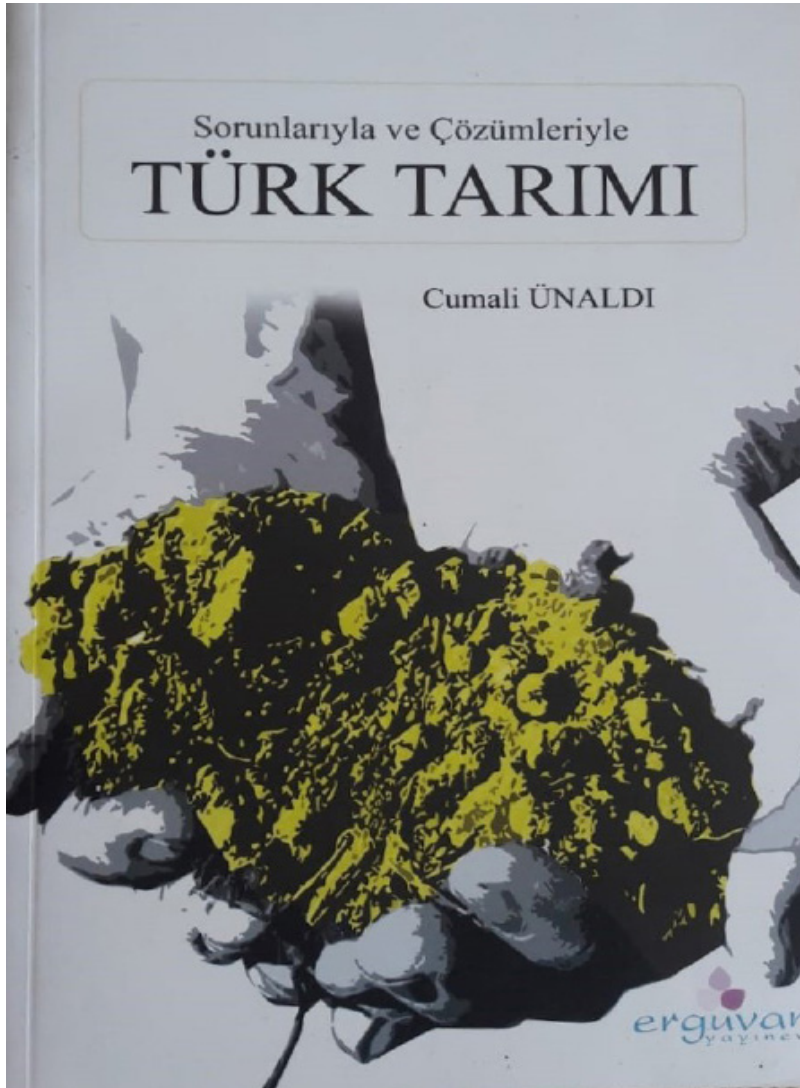
Borges, “Ben cenneti hep bir çeşit kütüphane olarak düşlemişimdir.” der, bu söz benim gibi okumayı çok seven birine çok şey ifade ediyor.

Değerli kayınpederim Cumali Ünal Hasannebioğlu sohbetiyle, eviyle, işaret ettikleriyle bana her daim böyle bir cennet sağlamıştır. Ben kalabalıkları, sofralarda sonsuza giden muhabbetleri, hep aynı odada bulunmayı bile çok sevmem; işte öyle zamanlarda kayınpederimin çalışma odasında bulurum kendimi, karşımdaki çok seçkin kütüphaneden bir kitap seçerim. Ve hangi kitabı seçmiş olursam olayım ondan fazlasına dönüşür okuduğum, çünkü üzerine konuşmaya başladığımızda zaten kendisi başlı başına bir ansiklopedi olan kayınpederim sayesinde kitapla beraber yazar da, mekân da, geçtiği zaman da ayrı birer hikâyeye dönüşür.

Kendisi kitabın içindeki bir kelimeciği dahi o satırların arasından alıp bir başka öyküyü, bir başka miti, belki tarihten bir sesi bana getirir, öğrenmeye her daim aç bir zihin için daha değerli ne olabilir? Bazı bazı ayrı düştüğümüz, bazı bazı bir düşündüğümüz nice leziz sohbetler yapmak dileğiyle, kayınpederimin büyümlü kelimelerini edebiyat dünyasına daha uzun yıllar bırakmasını diliyorum.

Hayat, bir su gibi avucundan akıp* -gitmiyor- başka avuçlara doluyor.

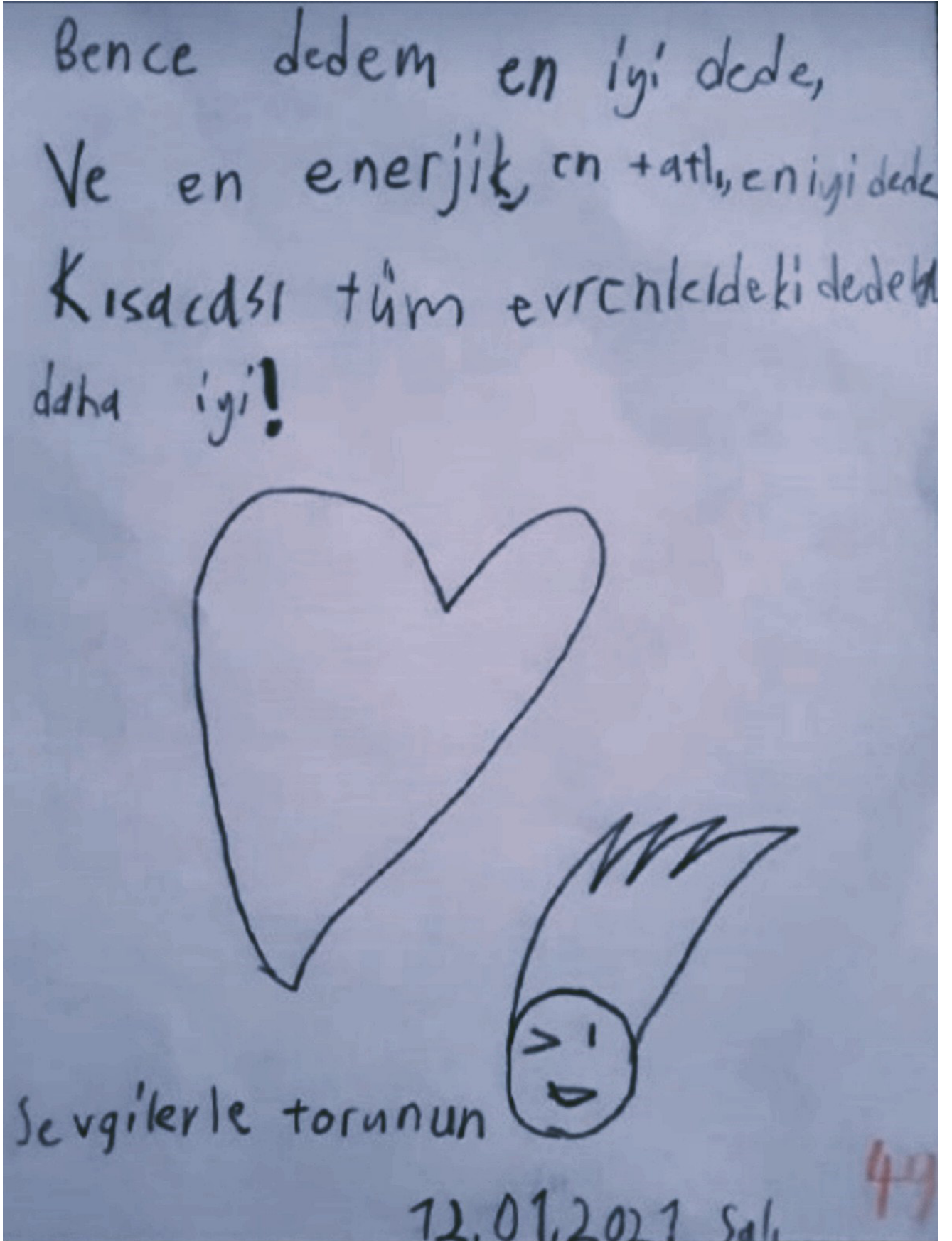
(*) Ölüm Bile Aşk İle

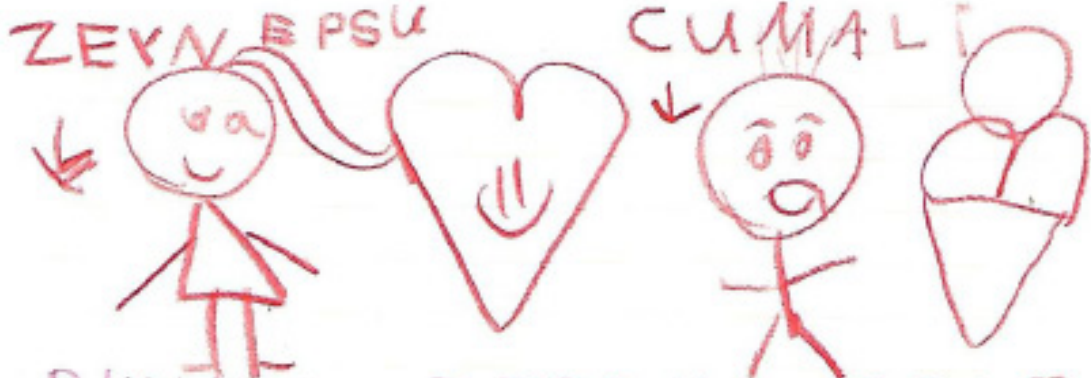

En İyi Dede

*21 Nisan 2013 doğumlu

BİYİKLİ DEDEME ÇOK
SEVİYORUM ♥ ♥ ♥ ♥ ♥
TORUNUN OLMAK
ÇOK GÜZEL ♥ ♥ ♥
BİR HİSAR ♥

TTNET

Babam İçin

Hafta sonu birtakım işlerimi halletmek için Ankara'ya ufak ama oldukça konsantre bir gezi düzenledim. Konsantre diyorum çünkü unuttuğum, özlediğim, hatırlamam gereken birçok duyguyu, özlemi ve sevgiyi bir anda yaşadım. Bunların en güzeli ve benim için en özeli, babama duyduğum sevgiyi bir kez daha anlamam oldu.

Son konuştuğumuzda babam yine beni şaşırtan bilgisini, bilgeliğini ve yaşam tecrübesini bana aktardı. Yaptığı ve yaptığını fark ettiğinde üzüldüğü hatalarını felsefeden şiire, örnekler vererek açıkladı. Ben ise bu örnekleri kendi hayatımda yerlerine yerleştirdim, gördüklerim ve yaşadıklarımla paralyze ettim etmeye çalıştım.

29 Ekim babamın doğum günü... Yıllar gelip geçiyor... Ama geçen yıllar hepimize ayrı tatlar, ayrı olgunluklar ve ayrı sevgiler bırakıyor.

Ankara dönüşü bunları düşünürken, babamdan ne kadar çok şey öğrendiğimi ve öğrenmeye devam ettiğimi anladım ve şöyle bir sıralamak istedim;

-Dürüst olmayı,

-Güçlü olmayı,

Bazı dostlarını düşükleri zor durumdan nasıl kurtardığına ben de şahit oldum. Sen herkesten sakın, herkesten güvenilir ve herkesten güçlüydün...

-Erkeklerin de ağıladığını...

Annenin sevdiği bir türkü televizyonda çalındığında nasıl ağıladığını unutamıyorum. Sen yine samimi ve duyguluydun.

- Silah kullanmayı...

Atış talimlerimizi, senin vuruş yüzdelerini.

- Silah kullanmamayı...

Silah kullanmanın tehlikeli, kullanamamanın daha caydırıcı olduğunu yine senden öğrendim.

- Eşini sevmeyi...

Anneme beyaz bir gerdanlık aldığın günü, o günün önemini. Bir erkeğin nasıl romantik olması gerektiğini.

- Hangi ağaçta hangi meyvenin yetiştiğini...

Uzun "bahçe" gezilerimizde hangi yaprağın hangi ağaca ait olduğunu, ağaçların yaşının, gücünün nasıl anlaşılacağını hep senden öğrendim.

- Anneyi sevmeyi...

- "Kav"lamanın anlamını

Ankara'ya geldiğimiz ilk gün arabamızın dört lastiği de "kav"lamıştı.

- "Hayat sen ne verdiysen odur." Yorgo Seferis Bunu defterime yazmamı söylediğin gün ben bunu beynime yazmıştım. Hayatın bizim bir ürünümüz olduğunu ilk o zaman duymuyordum ama en net o zaman gördüm. Bunu senden gördüm.

- "Tut-i mucize-i guym"ın ne demek olduğunu.

Ve bu şiirin devamını. Ve hafızamdaki bütün şiirleri...

- "Bütün doruklar birbirini görür" F. Nietzsche

Bunu doruk olunca daha iyi anlayacağım, bakalım benim yüksekliğimde hangi doruklar olacak.

-Su kasidesini...

Su kasidesiyle birlikte Fuzuli'yi, Nefi'yi, aruzu, hatta padişahların şiir ve edebiyat bilgileri olduğunu hep senden öğrendim.

- Taras Bulba'yı, Fareler ve İnsanları...

Her gece senin sesinden dinlemeyi ne kadar çok özlemişim...

-Sözlük kullanmayı...

Her sorduğum soruya onlarca kaynak göstermeni, her kaynakçada teker teker yerlerini bulup, bana en ufak soru için yüzlerce sayfalık yazılar önermenin, önemini şimdi daha iyi anlıyorum. Şimdi her araştırmamı böyle yapmaya çalışıyorum ve ben bunu yine senden öğrendim baba.

- Manzaranın tadını çıkarmayı...

Her yaz tatilinde, sabahın erken saatlerinde koşmayı... Sağlık için koşmayı ve koşarken hayatın koşar hızla yanından geçtiğimiz güzelliklerine bakmayı... Bir yerde durup manzaranın tadını çıkarmayı...

-Kendini sevmeyi...

-İnsanları sevmeyi...

-Doğayı sevmeyi...

-Böcekleri sevmeyi...

-Hayatı sevmeyi hep senden öğrendim...

-Sevmeyi senden öğrendim.

Seni seviyorum...

Doğum gününe daha var ama ben dayanamadım. Doğum günün kutlu olsun baba...

*Yazar Bilişimci

● Büşra Ünalı Şanlı

Aydede'yle Yağmur'un Çocukluğu

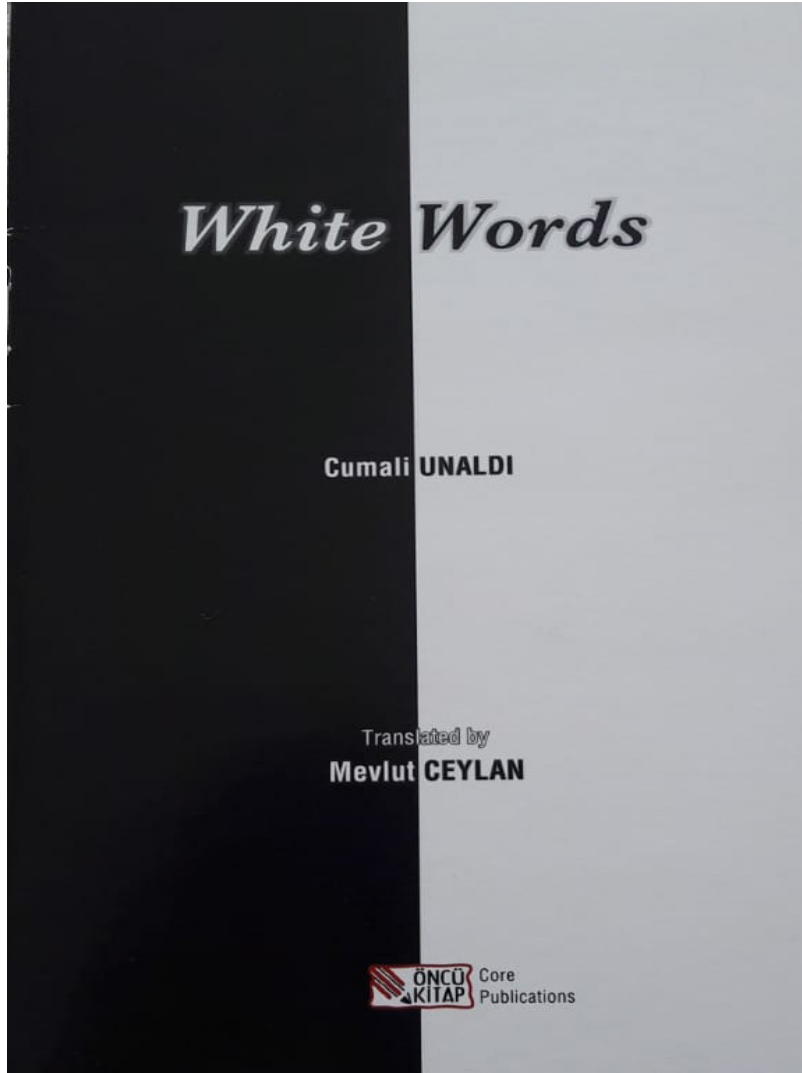
Ben küçükken aile olarak tek bir kuralımız vardı: “Anca beraber, kanca beraber”. Bu yüzdendir her yere bizi de götürürdü babam, annemle birlikte. Asla “Onlar çocuk, anlamazlar” demezdi. Kitapçılar, edebiyat toplantıları, konferanslar, söyleşiler. Bir gün babamın şiir okuduğu bir toplantıda çalan klasik müzik eşliğinde, o zamanlar yeni öğrendiğim bale hareketlerini herkesin önünde yaptığımı hatırlıyorum. Beni oradan hızlıca çekip almak yerine, şiirini okuyan babam bana kürsüden hınzırca gülümsemişti.

Evimizde hep okunurdu, çok ve çeşitli kitap okunurdu. Bence babamın bize öğrettiği en önemli şey sadece tek bir taraf veya görüşün seçilip sadece onun okunmaması gerektiği, bir konuda öğrenilmek isteniyorsa her tarafını etraflıca araştırarak anlamak gerektiği olmuştur.

Hepimizin çocukluğunda söylediği bir şeyleri bir şiirinin bir köşesine ilıstırmıştır, çünkü çocukların çok duru cümlelerle çok derin şeyler anlattığına inanır babam. Benim çocuk aklımın katkıları da “tırnak aydede” ve “biz çıkınca yağmur da gitmiş olur” sözlerim olmuştur.

İyi ki varsın babacığım. Umarım ben de kızıma seninki gibi değerli bir kültür mirası bırakabilirim. Seni seviyorum.

28/01/2021/Londra

Dedemin Oğlu, Oğlumun Dedesine..

Son cümlesinden başka bir şey bilmediğim bir yazının başına oturdum. Aynı hayat gibi. Son cümlesini biliyoruz, ortası bembeyaz, bomboş bir kâğıt.

Ne doldurursan o,
ne yazmışsan o,
ne yazmışsa o.

Biri bana demişti ki bir zamanlar: “Bir adam üç şey olmalıdır; Gövdeli, gölgeli, meyveli”

I. Gövde

‘Baba’ ya dair hatırladığım ilk görüntülerden biri, belki ilki. Kocaman gövdeli bir adamın kucağındayım yarı baygın. Burun delikleri yarış atları gibi geniş, kocaman. Benim kafam, gözüm ıslak. Soğuk bir ıslaklık. Kanmış. Gözlerimi ara ara açabildikçe koca gövdeli ter içinde, yarış atları gibi koşan adamın korkusunu hissediyorum. Bu başka hiçbir korkuya benzemeyen bir korku, hani ‘Baba olunca anlarsın’ denilen cinsten. Daha sonraları 6-7 kilometre olduğunu hesapladığımız yolda babam, kanlar içinde küçük oğlu kucağında koşuyor. Her şeyi merak eden oğlu –ben- çiftlik kapısının nasıl durduğunu pek merak etmiş olacak ki, kuralayıp kendisinin birkaç katı boyundaki koca kapıyı kafasına düşürmüş, kafasını patlatmış, yetmemiş, ucundaki paslı çivi de sol kaşına saplanmış. Bir santim aşağı gelseymiş kör bırakacakmış. Baba kaptığı gibi atmış kucağına oğlunu, araba bulunamamış, bir geçen de olmamışsa demek, Devlet Hastanesine kadar koşarak getirmiş ve haylaz oğlunu daha sonraları onlarca kez daha olacağı gibi Türk Hekimlerine emanet etmiş! Hala sol kaşım da taşıdığım yara izi işte o onlarcasından farklıdır benim için. ‘Baba olunca anlarsın’ denilen cinsten bir yara. Baba oldum, anladım.

Yaşar Kemal der ya “İnsan, bu evrende gövdesi kadar değil, yüreği kadar yer kaplar.” diye, işte bu gövde sanki o ikisini üstüste koymuş bir gövde. Çocukken her çocuğa dev gibi gelen babasının vücudunun üstüne şair yüreğini eklemiş dev bir gövde. Ben o gövdeyi Malatya’da Boğaziçi sohbetlerinde ağzından çıkan her muhabbet dolu kelimeye hayranlıkla bakan gençlerin gözlerinde gör-

düm ta küçücükken. Ankara’da -bir kısmı sonraki onyıllarda memleketi yönlendirecek- ağabeylerle sohbetlerinizde gördüm. O gövdeyi, yaptığın her işi yüreğini koyarak ‘muhabbetle’ yapmakta, yüreğinle yapmadığın hiçbir işi de yapmamakta, doğru bildiğinin yanında, doğru bilmediğinin de karşısında ama her zaman dimdik durmakta gördüm.

Gördüm ve ‘gövdeli olmak’ nedir, anladım.

II. Gölge

Hayatımın ve memleketin bilhassa şu son yirmi senesi öğretti ki, insanın kendisinden sonrakilere, özellikle çocuklarına bırakabileceği tek mirası sadece tertemiz bir isimmiş. Ne mal mülk, ne kartvizitin altına yazan onca ünvan, ne makam ne mevki. Öğrendim ki oğluma bırakmam gereken tek emanet güzel bir isim ve dokunabildiğim, biktirebildiğim kadar güzel insan. Çocukluğumdan beri bir yerlerde; bazen şiir gecelerinde, bazen imza günlerinde, bazen sohbetlerde çevrende toplanmış, anlattıklarını dinleyen ve etkilenen insanlar gördüm hep. Belki ileride kendimi koyduğum yerler bununla şekillendi, belki yaptığım her işin yanında ve kıyısında kendiliğinden ortaya çıkan ‘Anlatıcı olma’ meşgalesi de bu yüzdendi. Yahut belki rastlantı sandığımız şeyler annem ve senin tarafından bilerek, isteyerek işlenmişti kumaşımıza. Misal, hapishaneye bir kanun kaçağı olarak giren Malcolm X ‘in çıkarken dünyanın en önemli hatiplerinden biri olmasının en büyük sebebi olan ‘sözlük okuma’ merakı, bizim eve hiç uzak değildir. Küçüklüğümde ne zaman bir kelimenin anlamını sorsak söyler, ama kütüphaneden o kocaman siyah sözlükten mutlaka yüksek sesle de okuturdun. O sözlüğü belki binlerce kere taşımışızdır odaya. Daha sonraları hayatımı çoğunlukla yazarak ve konuşarak geçirdiğim dönemlerde, çocukluğumda -çoğu zaman da şikâyet ederek- kucağımda taşıdığım o dev siyah sözlüğün kol kası yapmak dışındaki muazzam faydalarını da çokça yaşadım.

Hayatlarına dokunduğunu anlatan, yazdığın mısraları hayatlarının en güzel yerlerine koyan insanlar, dostlar, koca bir çınarın gölgesinde oturan hep birlikte oturduğumuz, kocaman bir aile gibi hissettirdi bana her zaman. Bunu hiç şüphe yok

sana, senin kocaman, muhabbetli gölgene borçluyuz. Bu özel sayının sayfalarında muhabbetle buluşan bu dostlarla yapmaya çalıştığımız da işte tam olarak bu değil mi? Hayatımıza dokunduğun yerleri, anları, mısraları, kelimeleri ve hikâyeleri kayıt altına geçirmek. ‘Hayat başkaları için hikâyeler yazmaktır’ demişti -daha sonradan büyük olacak- bir başka adam. Sen hepimizin hayatına çok güzel kelimeler bıraktın baba. Kimi zaman aldık iş hayatımıza, aile hayatımıza sardık o kelimeleri, kimi zaman gıyabında sohbetlerde derme çatma anlattık, hatta kimi zaman ödünç alıp sevdiğimize söyledik; senin gönlünden taşıp alfabenin -o en güzel- son harfine söylenmiş kelimeleri..

Oğullar hayatları boyunca babaları ile yarışmış diyorlar, doğru mudur bilemem çünkü ben hiç böyle hissetmedim. Daha ziyade, gölgesinde soluklanılacak bir ağaç olarak gördüm babamı. Gölgesi, gövdeli, meyveli. Yarışmadım ama özendim elbette. İnsanlarla muhabbetine, insanların sana olan sevgisine, dokunduğun hayatlara. Nasip oldu, yıllar sonra bir yerlerde ‘hayatıma dokundun’ diyen üç beş insan da ben duydum, çok şükür.

Duydum ve ‘gölgesi olmak’ nedir, anladım.

III. Meyve

Ben kendimi bildim bileli rüyalarımı hep müzikli görürüm, başka türlüünü bilmem. Müzik benim hayatımın istesem de çıkaramayacağım bir yerinde, kendimi hatırladığımdan beri. Sen hep güzel şiirler söyledin, ben hep müzikle yaşadım. Sende şiir, bende müzik; belki de seninle bir ozanlığı yarı yarıya paylaşmışız be baba! O yüzdendir ki, birbirimizi pek iyi anlarız. Ben bu yazıyı yazarken seninle sohbetlediğimizde bile üretmekten, üretirken sancılanmaktan bahsettik. Üretmek, sanatın bir yerlerinden tutmak zor, dertli, zahmetli, nazlı, sancılı. Ama sadece şiir yazmak, şarkı yapmak, yazı yazmak, güzel söz söylemek değil benim öğrendiğim sanat. Yaptığın her işe, ürettiğin her şeye özen göstermek, heyecanını hiç eksiltmeden yaşamak, -kimilerine zaman zaman fazla gelebilecek coşkumuz da tam bundan değil mi? Hani ‘Ben dayanamazdım bana’ diye anlattığın- hayatın dünyevi koşurmalarına dalıp kendi içini küstürmemek, hayatın zaten güzel bir hikâye, tatlı bir şiir, birazdan bitebilecek kısacık bir şarkı olduğunu bilerek yaşamak. Her saniyeyi buna göre doldurmak.

Kurt Vonnegut’un şahane anlattığı gibi; ‘Sanatçılar önce evrenin tümünü düzeltemeyeceklerini kabul eder, sonra o evrenin minnacık bir parçasını tam olması gerektiği hale sokarlar; Bir avuç kil, dört köşe bir tuval, bir parça kâğıt, falan.’

Şükrediyorum; biz iyi ki senin tuvaline, senin kâğıdına denk gelmişiz babam. İyi ki senin bir avuç kilin, senin meyven olmuşuz.

Şiirlerinle, kitaplarınla, hissedip paylaştıklarınla, hissedip paylaşmadıklarınla, sevdiklerinle, ailenle; eşin, çocukların ve torunlarınla, dokunduğun onca hayat ve biriktirdiğin onca güzel insanla meyvesi bol, kocaman bir ağaç olmuştun hayatlarımıza.

Hacı Cumali’nin torunu, güzel yürekli cânım dedem rahmetli Ali Ağ’a’nın büyük oğlu, Ali Efe Ünal’dının dedesi, Ali Burak Ünal’dının bir tane-cik babası; tütünülle, harcıyla, sivri ucuyla; Cumali Ünal’dı Hasannebioğlu. Seni anlamak kolay değil. Ama işin kötüsü, anladıysan da öyle bir kaç sayfaya sığdırmak kolay değil. Edebiyatını, şiirlerini benden daha iyi bilen ağabeylere, hocalara bırakıp ben kendi babamı -biraz- anlattım. Devam etsem günlerce yazarım herhalde, çünkü ne Malatya’nın Barguzu köyünden çıkıp ‘Wounded Knee’ye, Malcolm X’e şiirler yazacak kadar dünyayı öğrenmene olan şaşkınlığım bitiyor, ne ezbere okuduğun divan şiirlerine, anlattığın hikâyelerine, hitabetine hayranlığım. Ne bu memleket üzerine dertlenmelerimiz sığar buraya, ne hayat üzerine, sanat üzerine muhabbetlerimiz. O yüzden vesile olanlara, unutmadan ve diplere, parantezlere sıkıştırmadan; böyle güzel bir anıya, böyle kıymetli bir muhabbetle aklı ve emeği geçen, katkı sunan, bu gibi anmaların zamanlı yapılmasının kıymetini takdir eden herkese, başta ‘Hece Taşları’ olmak üzere sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim.

Velhasıl, içimden taşanları bu kadarla özetlerken babam,

Bu, ilk duyduğum anda aklıma sadece seni getiren dize, büyük usta Leonard Cohen ‘den;

‘Hangi kentler yıkılırsa yıkılsın, şiirler getirdin bize.’

ve bu da benden, şimdi daha hissederek, daha anlayarak, daha da içimden gelerek;

‘Kalbini öpüyorum baba!’

*TAMPF Genel Sekreteri

● Selin Ünalldı*

Ailemizin Çınarı

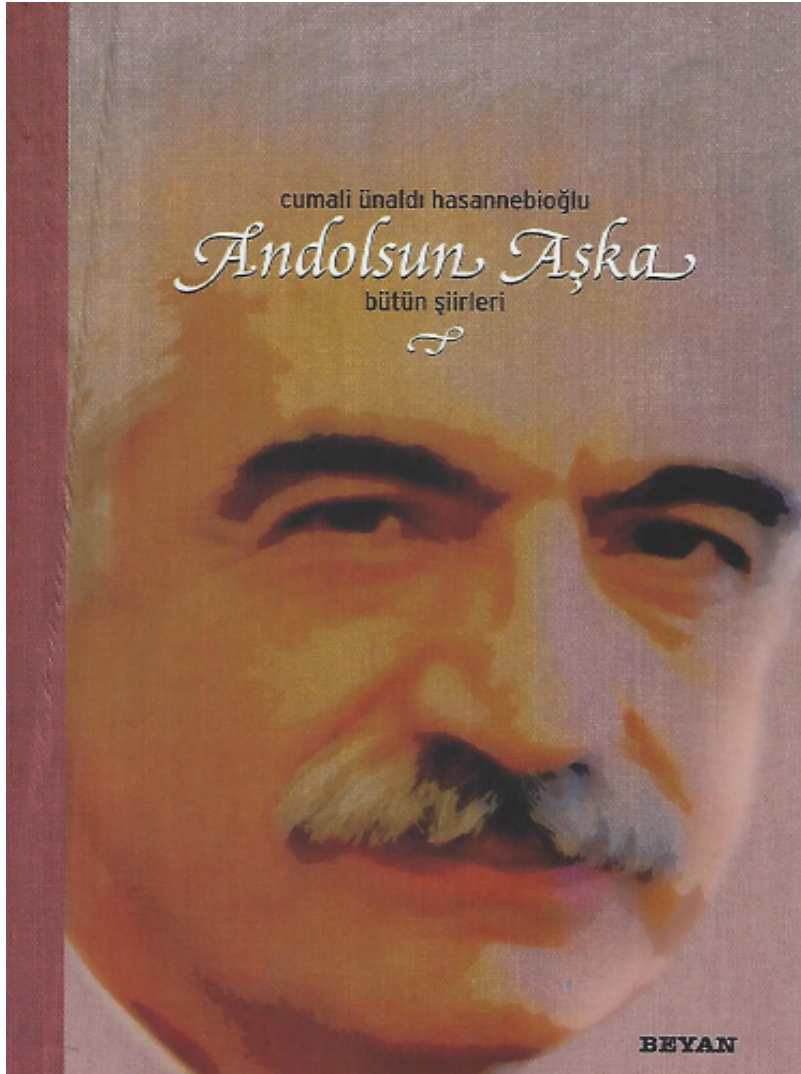
Ailemizin çınarı, Babamız, dedemiz,
Cumali Ünalldı,

Varolduğu için çok şanslıyız. Derin bilgisi ile sadece bize değil, herkese yol gösterici, ılık olan babamız ile derin sohbetlerimiz, yaşadığımız en keyifli anlardan.

İyi ki var. İyi ki bizimle...

Yaşayacağımız nice nice güzel anlara, günlere...

*İş Kadını

Cumali Bey'i Sevmek İçin 10 Sebep

Aşk ki

Ondan büyük yalnızlık yok gibidir

1. Andolsun Aşka: Bir şair aşk için and içiyorsa sahih bir damar üzerinde yürüyor demektir. Fitri, kitabi, insani, vicdani ve kalbi olandan yana yapmıştır tercihini. Hayatımızı tercihlerimiz belirler. Şair için de şiir bir tercihtir. Hangi şiiri yazacağı da...

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, her ne kadar aşkı büyük yalnızlık olarak betimlese de, "Andolsun Aşka" diyebilecek kadar kutsar aşkı. Çünkü, Peygambere duyduğu muhabbetten Dünyayı Halk Edeni iyi anlamıştır. Ölümü bile aşk ile gördüğünden, ölüme kadar olup biten her şeye aşk ile bakmayı başarmıştır. "Aşk/ en üste/ en üste ulaştıran/ anahtar kelime ne" diye sorarken de; "Madem ki aşk/ ayrıca ayrıkotu/ değdiği yerde kök salıyor/ gövde büyütüyor yüreğimde/ işte böyle! Sevda/ bir bahar dalını/ ince/ ipince/ tutup öpünce/ bir gül açıyor günboyu/ sesizce" derken de; "Sen gittikten sonraydı ayaklarım soğudu/.../ ölüyor gibi oldum... sen gittikten sonraydı" derken de aşkı imanının gizli şartlarından biri olarak kayıt düştü şiir defterine.

İşte, sadece bu yüzden bile sevillebilir Cumali Bey...

2. Baba Geldi mi...: Babasını "ekmek devrimcisi" olarak gören şair (Özcan Ünlü) de vardır, "Sizin hiç babanız öldü mü/ Benim bir kere öldü kör oldum" diyen (Cemal Süreya) şair de...

Bu iki örnekte olduğu gibi klasik ve modern şiirin diğer birçok mühim şairleri (Gökhan Akççek bu konudaki en zengin örnektir) için baba imgesi estetik bir malzeme gibi görünse de, içten içe, babası ölünce büyüdüğünü anlayan çocukların söylediği destana tekabül eder. Baba zordur. Serttir. Korkulur ondan. Yaşarken babaya çok az sığınır insan ama anne bir limandır. Şefkattir. O yüzden, baba gittikten sonra duygularımızı açığa veririz.

Birçok şairde baba silik bir figür olarak durur. Sonrasındaki yalnızlık duygusu ve eksilmeyle şiire dahil olur.

"Babalar İçin Şiir" yazdığı için severiz Cumali Bey'i. Çünkü onun için baba her zaman bir umudun adı olarak kalmıştır. Ve bir masal gibi de yasar: "Baba geldi ve doldu sevinç sarnıçları/ bir bir

üstüne çığlık odalara sığmadı/ baba geldi yüzünde ve kadim gülümseme/ ve sevda sayfaları ve masal buğuları."

3. Anneler De Ölü: Biliriz ki bütün canlılar ölümlüdür. O'ndan gelir ve yine O'na döner. Fakat kabul edemeyiz bazen ölümü. Başkalarının ölümü mümkündür ama ölüm bize değince hissederiz gerçekliğinin acısını.

Sezai Karakoç'a göre, "Anne ölünce çocuk/ Bahçenin en yalnız köşesinde/ Elinde bir siyah çubuk/ Ağzında küçük bir leke" ile kalır.

Necip Fazıl'ın anne trajedisi "Ak saçlı başını alıp eline/ Kara hülyalara dal anneciğim/ O titrek kalbini bahtın yeline/ Bir ince tüy gibi sal anneciğim" mırıldanmasıyla lirik dizelere dönüşür.

Biz biliriz ki... "Cennet, annelerin ayakları altındadır." Şefaat makamında oturduğu için annelerimiz, telaşımız bu yüzdendir. Biraz da o gittiğinde düşeceğimiz yalnızlık çukuruna kimsenin halat salmayacağını bildiğimiz için...

Hasta yatağında nefesine ayna tutulan annenin uçmağa varmak için an saydığı zamanlar vardır; işkence...

O yüzden işte...

Farklı zamanlarda "Anası Yok Çocuklar İçin" iki şiir (Çerağ ve Kendini Yusuf Gören) kaleme almıştır Cumali Bey. Annenin ölümüyle dünyanın yıkılacağını bilenlerdendir...

Ve bu şiirlerin yüzü suyu hürmetine bile sevilmeyle layıktır. O da çok iyi bilir ki: "Anneler de ölüyor çocuk!/ mavi kadar güzel gözlerini yitirerek gecede..." Ve: "Analar yaslar başını toprağın yurduna/ dünya yıkılır/ yeryüzü tükenir/ rüzgarlar şakırdar alnımızda/ bir tutam kokudur rüyalarımızda/ analar çabuk kırılır."

4. Atıf Hoca-Malcolm X: İskilipli Atıf Hoca bir semboldür onun şiirinde. Başta İslam coğrafyası olmak üzere dünyanın bütün mazlumları adına haykırır "İskilipli Atıf Hoca" şiirinde. Bu şiir aslında modern bir destandır. Değerleri ve inancı için boynunu cellada teslim etme yürekliliği göstermiş bütün büyük isimleri onun şahsında birleştirir: "Ben İslam oğlu Atıf yetmişüç doğumlu/ Bir büyük boğumlu zamanın boğazını sıkıyor/ Etrafı ağartırken/ Kendimi tüketiyorum mum örneği/ li li li çağırıyorum ve diyorum/ ben tohum/ Başım/ Başların en üstünde/ Al beni toprak ana/ Al beni/

Al/ Koma diken üstünde...”

İskilipli Atıf Hoca’dan Malcolm X’e yükselir fer-yadı. Amerika’ya öfkesini Malcolm X üzerinden yükseltir: “biz Malcolm X, biz; bizim olmayan yer-yüzünde hepimiz...” veya “Malcolm X/ seni/ taze bir dal olarak/ yatırıyorum şiirime...”

Herkesin sustuğu... Ölüm sessizliğini hala boz-madığı bir çağda tek ilmi şiir olanın elinden bun-dan başka ne gelebilir ki? Ve bilir Cumali Bey de... Hepimiz çağımızdan sorumluyuz ve hiç şüphesiz, bildiklerimizden sual edileceğiz.

İşte bu idraki ilmek ilmek dizelerine işleyen Cu-mali Bey’i, bu sebeple de çok severiz.

5. İncitilmiş Afrika: Biz Afrika’yı yerküreden bir köşe olarak bilmedik yıllarca. Oralar başka bir dünyada, egemenlerin var olması, var kılınması için onlara hediye edilmiş bir fırsatlar ülkesiydi. Altını, balığı, suyu, insanı, emeği, ağaçları ile ege-menlerin yedek parça havzası...

Baskın ideoloji gözümüze taktığı siyasi körlük gözlüğüyle oraları bulmamızı ve bilmemizi engel-ledi. Ne zaman dilimizden ‘Afrika’ sözcüğü çıksa önümüze IMF, patriot, Kıbrıs fotoğrafları atıldı...

Ama bize Afrika’nın dünyaya dahil olduğunu ilk duyuranlardan oldu Cumali Bey. Öyle ki, “Bembe-yaz bir papa ve bembeyaz gökdelenler/ büyütölmüş alabildiğine, küçültölmüş ekmek/ bir elinde sayfa-ları çürütölmüş İncil var idi/ altüst edilmiş bir Af-rika öbür elinde” dizeleriyle derin bir mahcubiyet ve sorumluluk da yükledi omuzlarımıza...

Kudüs’ü, Yafa’yı, El Halil’i, Eriha’yı, Kabil’i, Ha-lepçe’yi, Kurtuba’yı, Granada’yı da tıpkı bu hissiyat ve hassasiyetle anlattı bize.

Karakita’yı, Filistin’i ve Endülüs’ü sevdiği için de severiz Cumali Bey’i...

6. İlle de İstanbul: Yeryüzünün en gözde şehri İstanbul’dur. On bin yıla yaklaşan geçmişi ve bu geçmişe sığdırdığı farklı medeniyetlere ait mira-sıyla... Dünyanın merkezidir: “Dünya tek bir ülke olsa başkenti İstanbul olurdu” dedirten bir şehirdir kendisine... İnsanlık tarihinin özetidir.

İstanbul, tek başına iki kara parçasından oluşan bir kütle değildir. İstanbul üzerindekiyle anlam kazanır. Ayasofya ile, Sultanahmet ile, Yedikule Zindanı ile, Anadolu ve Rumeli Hisarı ile, Eyüp-sultan ile, Boğaziçi ile...

Ve bu mekanlara yılların kattığı eşsiz değerleri ile...

Cumali Bey, Malatya’dan Endülüs’e, oradan Ku-düs’e, oradan Afrika’ya yürürken, bütün yollarını

İstanbul’la kesiştirir.

Ona göre İstanbul, “Dünyanın en lacivert suyu-nun karaya değdiği” yerdir. Ve İstanbul, çerçeve-sinden taşmış bir resimdir; Anadolu’dan ve Bal-kanlar’dan ve Kafkasya’dan... Hatta Afrika’dan eklene eklene büyüüp güzelleşen hüdayinabit bir şehirdir.

İstanbul, kendini çoğaltır durmadan. Çoğaldıkça daha çok yansır yanına yöresine...

İşte Cumali Bey de kendini İstanbul’dan alama-yan bir şairdir. Kendini İstanbul’dan alamayan ve şiirlerini İstanbul’a adayan Nedim’dan, Yahya Ke-mal’e, derin bir şiir damarının süreğidir.

Dolayısıyla, Peygamber emaneti bu şehri seven Cumali Bey’i İstanbul mehabeti için de severiz.

7. Köklere Bağlılık: İnsanın en büyük k/aybı köklerine küsmüşlüğü ve kendini reddetmişliğidir. Hatta geçmişini unutmak için rüşvet bile verebilecek hale gelmesidir.

Cumali Bey’de bu durum tam tersinedir. Doğdu-ğu topraklara bağlılığı, Malatya’ya hizmetleri ile saygıyı hak etmiş, içinden geldiği İzol Aşireti’ne hizmeti ile tarihe geçmiştir. 15 şehirde bir milyo-nun üzerinde nüfusa sahip olan aşiretin yüzakla-rından biridir. Bu haliyle kendini inkar etme mü-cadelesi verenlere bir “yerli” isyan örneğidir.

Bir insanı sevmek için o insanın sadece köküne bağlılığı yeterli sebep midir? Bu soruya farklı ce-vaplar verilebilir fakat benim cevabım daima ‘evet’ olmuştur, olacaktır.

Cumali Bey’in, henüz 18 yaşında iken kaleme al-dığı “Eyo” şiirinin - Hareket dergisinde yayınlan-mıştı- epigrafi şöyledir: “Eyo güney taraflarında bir eşkiyadır/ Kadere inanmışlığı parlar kapkara yüzünde/ Ve de Allah’a, kanununa...”

Dolayısıyla daha o günlerde köklerine bağlılığı-nın ipucunu sunuyordu.

Sadece bu yönüyle değil...

Cumali Ünaldı, yazı ve şiirlerinde atalarının adı/ lakabı olan “Hasannebioğlu”nu da bu sahiplenme duygusuyla soyadı olarak kullanmaktadır.

Şiir ve yazılarında geleneğin izini sürmesi, onun köklere bağlılığını yine gözler önüne serer. “Kendi-ni Yusuf Gören” kitabı bu açıdan önemlidir. Gazel nazım şeklini benimsemiş ancak vezinsiz yazmış-tır. Yine geleneğe yaslandığını gösteren bir diğer özelliği ise bazı eserlerine nat ve münacaatla başla-yıp divan terkiibini sürdürmesidir.

Kendine, değerlerine, ailesine, eserlerine, gele-neksel kodlarına böylesine bağlı olan Cumali Bey’i

seviyoruz...

8. Peygamber Sevgisi: Şair Mehmet Sılay, Cumali Ünal'dı'yı "Bir Kalem Efendisi" olarak tarif eder.

Şairin sadece şu beyti bile yazdığı tüm şiirlerine bedeldir:

"doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarlarına; yeryüzü aydınlandı/ Kur'an ve Hadis'i, enlemler boylam gibi çekerken üstümüze"

Tan yeri ağarırken Allah'ın kelimeleri ile günü karıştıran...

Kitap'tan öğrenip anladıkları ile hayatını tanzim ederken heyecanını cömertçe paylaşan bir şairden söz ediyoruz.

Peygamber deyince kalbinden ırmaklar akan Cumali Bey'i seviyoruz...

9. Söz ve Şiir: Dünya durdukça şiir duracaktır diyenlerden Cumali Ünal'dı. Çünkü şiir tefekkürü besler. Tefekkürü dile getirmenin en kestirme, en sahih ve en etkili yöntemi olarak sözü/şiiri seçmesinin sebebi budur.

Derin bir gelenek ırmağından damıtır dizelerini. Yeni imajlar ve orijinal imgeler kullansa da köklü bir geleneğe yaslandığını görürüz şiirlerinin tamamında.

"İki çay getir usta/ Biri bana, biri gelmeyen dostta" derken, kendisini tefekkür hanesinde ev ödevini yapan bir talebe olarak görür. Gelmeyen dost ise beklenendir. Artık, kim neyi bekliyorsa...

Yunus'tan, Fuzuli'den, Şeyh Galib'den, Karacaoğlu'dan, Pir Sultan'dan kopup gelen çıgın bir parçası...

Tıpkı onlar gibi kayaya yazılı olsun ister şiirleri: "... Yok eğer saman alevi idiye; yandı bitti kül oldu... Yeni tanıştığımız birçok insanın, anında, ezbere şiirlerimden parçalar okuduğunu görüyorum. 'Demek ki, şiirim, kayaya hakkedilmiş' diyorum. Eğer şiirim kayada yazılıysa, zaman da 'yel'se; yel kayadan ne aparır? Bence ölüm güzel bir mimar... Ölümünden sonra şiirleriniz hala insanların bir of çektiğiçe yıkılan dağlarının tozuysa, korkmayın o şiirden.

Bir de şu var, şiirim unutulsa ne olur ki? Ben onları söylerken, yüreğimde doğururken müthiş bir haz duydum, bir bakıma 'istiğrak' hali. Bunları ben mi söyledim, dediğim çok olmuştur. Bazen yüreğimdiki bir kılıcın kırık parçaları, bazan da seyrettiğim bulut masalları olmuştur şiirim. Ne güzel, değil mi?"

Bilir ki, yerküre, Hazreti Adem'den bugüne yüzbinlerce şairi, yazılmış milyonlarca şiiri kayıt altı-

na almıştır. Şiir, şiirdir; sözü kanatlandırır. Yıllar unutulup gitse de has şair ve has şiir hep kalır.

"Ve dünya bende dahi tamam oldu" diyen Cumali Ünal'dı'yı sevmek için...

"Ne önemi var ölüm yerinin, yılının

ben Cumali Ünal'dı olarak kendi mezarıma

kendi hayatımı okuyorum

ayakları yok bir rahlenin üzerinden" dizeleri bile yeterli olur diye düşünüyorum.

10. Tabiat Bir Kuldur: Erzurum'da ziraat eğitimi almıştır. Ziraat yüksek mühendisidir. Dolayısıyla gıda, tarım, orman, çevre meseleleri en az şiir kadar önemlidir onun için. Söz kadar kutsaldır. Ona göre "Tabiat, Allah'ın iradesiz müslüman kuldur. Görevimiz onu korumak ve onun kevnî kurallarıyla, uzlaşma içinde birlikte yaşamak"tır. 15 milyon canlı içinde insan en kutsal olandır; eşref-i mahluktur. O yüzden yaşadığı çevreye, verilen nimetlere karşı hassas olmalıdır. Bunu ibadet bilinciyle yapmalıdır.

Büyük binalar, tahrip edilmiş topraklar, tarıma kapatılmış araziler isyanını büyütür. En az "İşyan Gazeli" kadar öfkelenir böyle davrananlara:

"Allahın koyduğu kurallarla oynamayın! Onun programına aykırı müdahalelerde bulunmayın! Tabiatı kirletmeyin! Ozon tabakasını delerseniz cilt kanserinde patlama olur. Toplumun başını belaya sokar, ağır bedel ödersiniz. Çevreye özen salih ameldir. Salihat, fesadı ortadan kaldıran ıslah edici davranışlardır. Ve salih kul çevreci kuldur."

Daha da ilginç bir şey söyler şair:

"Kur'an-ı Kerim bir çevre kitabıdır! Kitapta çevre ile ilgili beş yüzü aşkın Ayet-i Kerime vardır."

Bu hassasiyeti onu bilindik alanın dışına çıkarır. Tarım, orman, gıda ve çevre sorunlarının çözümü için oynattığı kalemi "Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı" isimli bir esere de imza attırır. Şuna inanır ve inandırır bizi: "Eğer bu ülkenin doğal kaynakları doğru kullanılır, toprağı, suyu, emeğı doğru kullanılırsa insan mutluluğı en az beşe katlanır. Bunun da yolu doğru tarım politikalarından geçer."

Bir şair olarak tarımla bu kadar ilgilenmesi yadırganabilir belki ama o bilir ki birçok ülkede 'tarım' ve 'kültür' aynı kökten gelmektedir.

Toprağın altını ve üstünü mübarek gören ve en az şiirlerindeki hassasiyet kadar bu mirasa da sahip çıkan Cumali Bey'i seviyoruz.

*Şair Yazar Gazeteci

Cumali Ünalı Hasannebioğlu Şiirleri Üzerine

"Beni meczûb eden gece
Yokmuşum gibi davranan acı

Ay dolunay, gün küskün
en âsi şair vurulduğı gün

bir aşk mektubu, ölüm ilanı
savaş bildirgesi, anlaşma metni

gibi yüreğimi alıp götürür
son devler dönerken minik lâmbaya

ay dolunay, hayat nöker, gün köle
toprak sahtiyan işlemeyi bilene"

Cumali Ünalı şiirlerini geleneksel bir dil üzerine kuruyor. İlk şiirlerinde gazellere, rubailere, kasidelere alan açan, divan edebiyatına göz kırpan üslubunun ilerleyen yazın hayatında yalınlaştığını gözölüyor. Gelenekten günümüze uzanan şiir geçmişinde özenle dokuduğı bir dili koruyor. Dizelerin penceresinden geçmişe, tarihe, kimi zaman mistik bir dünyaya bakıyoruz. Şiirlerinin bir kısmının İngilizceye çevrildiğı kitabının önsözünü yazan David Nash, Ünalı'nın şiirleriyle "Yabancılaşmanın norm olduğı ve hepimizin çaresizliğin kürek mahkumlarına dönüştüğümüz kaotik bir dünyayı örneklediğini, haiku benzeri bir düşünce yoğunluğu sunduğunu" ifade ediyor.

"Bir balık suyu özler de
nasıl doyamazsa deryalara
soluyup tüketemiyorum hüznün geçmişle gelen havasını"

Hüznünü bir itirafa dönüştürüyor. Sözcüklerinin pek çoğı kederi, acıyı, ölümü yankılıyor. Yaşamak zindana dönüşüyor şiirlerinde; kör kuyular, karanlık dehlizler, yeşeren darağaçları, çığık çığık yırtılan bir gökyüzü ve buna benzer imgelerle işliyor. Duygusu yoğun, ağır ve kederli bir havayla okuru kuşatıyor. Bu anlamda bana göre aydınlığın, günün, umudun değil; yağmurlu havaların, gecenin ve hüznün şairi Cumali Ünalı. Aşk ve ölümü kendine tema edinirken kimi şiirlerinde tarihi, yaşadığı dönemin siyasi ve toplumsal ruhunu aktarmayı da kendine amaç ediniyor.

Şairin dizelerinde yaşamı aradım. Aslına bakarsanız buldum da. Yaşlı bir zeytin ağacında buldum mesela:

"Gel
yaşlı bir zeytin ağacından öğrenelim hayatı
yüzyıllık gövdesinden her yıl
şıvgınlar çıkarandan!"

Baharın gelişinde buldum:

!Güneş doğdu, çözölüyor donan her şey
acının ve hüznün iskeleti dağılıyor
can yürüyor durgun domurlarına ağaçların
güzelim baharların önsözü yazılıyor"

Ve İstanbul'u tariflediği dizelerinde:

*"Hiçbir ressamın hatırı kalmasın diye
Her gün başka bir tabloya benzeyen denizle"*

Yine de karşıma çokça çıkan ölüme eşdeğer tutulan bir hayattı.

*"Hayatı yaşar gibi yaşamış bir ölünün yüzüne yazdığı vasiyet
kim bilir şimdi
hangi haritalarında ölümün
aşkın hangi haritalarında?"*

Ve yine adı ölümle anılan, yara gibi taşınan aşk:

*"ve
kadınların eskittiği yüzüm öldü
Bir otel odasında yarı gecede
Sevgilimin
Mahzun ve kırık bakışına gömdüm onu
Aşkı bağışlayan rüyadan sonra"*

Evet, sırtını en çok ölüme yaslarken bunu ifadelerinde ortaya koyuyor. Bir şiirinde kendi kendine soruyor hatta:

"Niye ölüm çıkıyor karşıma her yerde"

Şiirde anlam okundukça çoğalır. Bazen de bütünsel anlamların izini kaybettiğimizi hissedebiliriz; duygunun, sesin, tınının ardında flulaşırlar. Okur, dizelerden kendi tecrübeleri, duyumsamaları, yaşamında biriktirdikleri doğrultusunda -şairin niyet etmediği- bambaşka anlamlar çıkarabilir. Böylece şiir okunduğu kadar anlam kazanır. Bu, farklı zamanlarda yapılan okumalarda da değişebilir üstelik. Tıpkı diğer yazın türlerinde olduğu gibi, şair son dizesini yazdıktan sonra, şiiri okurun olmuştur artık. Öte yandan diğer türlerden farklı olarak, onu yazanın hesap edemeyeceği kadar çok surete bürünür. Her sembol, her imge okumalarda türlü türlü anlamlar bulur kendine. Belki yazan için bir tehlikeyi ifade eder bu durum, belki de üstünlüğü, kim bilir? Cumali Ünaldı şiirlerinde de her okur için farklı anlamlar bulunabilir şüphesiz veya dizelerinin sesine, tınısına takılıp oradan oraya sürüklenmek mümkün.

Şairin ifadesiyle şiir, duygusal ve görsel parçalardan oluşan ve parçaları birbiriyle bütünleşen bir yapıya sahip; binlerce olayı, duyguyu bir mısraya döküyor belki.

*"Üstüme seriliyor gece
incecik
dal gibi bir kadının
esmer buğusu olarak
yavruağzı, bebeksoluğu
çıtırtılar çıkararak"*

*Hikayeci

“İstanbul’u Sırtlamış Çocuklar”ın Şiiri

Yetmiş kuşağının -her ne kadar altmışlı yılların ikinci yarısından itibaren ulusal dergilerde görünmeğe başlasa da- en kendine özgü şiir dilini kurmuş olan Cumali Ünal’dı Hasannebioğlu, bugüne değin şiirsel uğraşını istikrarlı bir biçimde sürdürdü. Zaman zaman sâkin ama derinlikli, zaman zaman içinde volkanik patlamaların yaşandığı bir şiir evreni bu.

Artık bir ezbere dönüşmüş olan, “çağıyla hesaplama”nın en sahici biçimde gerçekleştiği bir şiir. Hasannebioğlu’nun şiiri hem kişisel çizgilerin alabildiğine derinleşmiş olduğu hem de dışsal temaların, toplumsal sorunların ve evrensel iletilerin yuvalandığı gürbüz bir dili ima ediyor.

“İstanbul baştankara bir bakışınla”da, yokuşa sarmış çocukların sırtındaki şehir, bir fotoğrafik görüntüye kavuşur gibidir: Doksandokuzun Ocak sonudur, İstanbul deyince söze şöyle girilir: “Çıldırta bir güneş sızlatıyor yaramı.” Bu son derece çağrışımlı dize, bizi bir anda bir trajedinin içine çeker. Hiç kuşkusuz, en geniş anlamıyla -o yılların siyasal ve toplumsal kültürel atmosfer bakımından Fikret’in sisine benzer bir psikolojik kâbusu göğümüze indirdiğini de düşünelim- bizim modernleşme maceramızın içerdiği trajedir bu. Bu yaranın en derin, en keskin ve en etkin belirtilerini ancak İstanbul üzerinden hikâye edebiliriz.

“Hangi toprak parçasına değse gözüm sayrılık

Hangi yola vursam kendimi çıkmaz sokak

Ordum yenik, bahtım kara, umarsızım”

dizeleri ne güzel anlatıyor durumu.

“Muzdarip kan derelerinin, damarlarından küttüyle geçtiği” bir toplumsal hâlet-i ruhîye içinde, “hüzünlü bir yurdun” hikâyesini anlatır Şair.

Hasannebioğlu şiirinin bütün karakteristiklerini içinde toplayan bu şiirde, çilekeş bir Şair’in, bu hüzünlü hikâyeyi bütün boyutlarıyla, incelikleriyle ve olanca hüznüyle yansıttığı görülüyor. Ama arada, İstanbul’u sırtlamış çocukların yokuştan çıkışıyla birlikte şiirin dibinde yatan o sonsuz umut da hüznüne eşlik eder.

Ve bir soyut koridordan bizi geçirdikten sonra, dolaysız biçimde sorar:

“Bu İstanbul bana göre mi?”

“Kurşundan bir kapak örtünce gözlerini. Kayıp denizi

döğünce, tarihin duvarlarını. Sonsuz uykusundan alıp imparatorları, bırakıyor tepeli sokakların ağzına

Bir bakışının deryasına dalınca Sâdâ’bad civarında

Nasıl da yapay geliyor birdenbire Nedim’in sayhaları

“aşk budur” diyorum, gerçekten, kokuna ram olmaları

Bütün bunları, sen de biliyorsun bütün bunları

bir yana bırakıp, hırsla toprağı avuçlayıp

Kalbin rayihasıyla harlandırıp sunmak sevdayı”

Hasannebioğlu şiirinin en dikkate değer dilemması burada da belirgindir: Şair, yüzeysel bir okumayla bazen bize sanki kişisel bir hikâye anlatıyor gibi görünür ama daha derin bir okuma, aslında daha büyük bir macerayı öykülediğini gösterir.

Nedim’in çığlıklarındaki yapaylık, aslında Lale Devri olarak bilinen ve içinde pek çok ezber barındıran o inkıraz döneminin Şair’ce nasıl algılandığının göstergesidir.

Bu bölümde -söylenmeyi okursak- Dede Efendi’nin, Saray’daki müzikal maskaralıklara bakarak, hüzünlü bir biçimde söylediği o cümleyi de duyuruz: “Bu oyunun tadı kaçtı!”

Ardından şu mukadder soru gelir :

“Ne’tsem acep bu kalbimi? Nerde eğleşem? Nerde?

Artık kim durdurabilir o ılık esintiye? Kim? Nerde?”

Şiirin mekânsal açıdan odak olarak İstanbul’u alması boşuna değildir.

*Hikayeci Yazar

İstanbul, bugün hâlâ, örneğin Sırların bile kolektif bilinçaltında bir kültürel merkezdir.

İsmail Hakkı Bursevî, Tuhfe-i Recebiyye adlı eserinin bir bölümünde, şehirlerde hangi İlahî ismin baskın olduğu faslında, söze İstanbul ile başlar ve mealen şöyle der: İstanbul'da baskın ism-i şerif, el-Câmi'dir. Câmi, cem eden, birleştiren, toplayan demektir ve Cuma ile de kökteştir, İlahî birliğin ismidir. İstanbul, iki kıtayı cem etmiş, birleştirmiştir. İstanbul'da, denizle kara, ormanla deniz, karayla orman cem olmuştur. İstanbul, geçmiş, şimdiki zaman ve geleceği cem eder. Yerle gök, İstanbul'da vîsale erer. Mülk ile melekût birleşir, gayb ile şehadet bir araya gelir. İstanbul, kavimlerin de toplandığı bir şehirdir, dinlerin de... Hâsılı, İstanbul'da baskın İlahî ismin Câmi olması, O'nu her bakımdan bir merkeze dönüştürmüştür. Nihayet, İstanbul yüzyıllar boyunca Devlet-i Âliyye'nin de siyasi ve kültürel merkezidir. İstanbul'un hikâyesi, bizim yaklaşık altıyüzlük yıllık maceramızın da öyküsüdür.

Şair'in, Doksandokuz Ocağının son gecelerinden birini kayda düşürerek. "soylu aşk"tan söz etmesi, İstanbul'a atfettiği ile verili durum arasındaki uçurumu da ima ediyor. Bahar, bir gelecek umudunun imajı olarak hüznü kovuyor ve "güllerle çiçeklerle karşılanan bir sevda"ya yerini bırakıyor.

"Her gün derinleşerek yeniden açılan bir yara" bu. Ama kalbinin kapılarını şehir yani öz medeniyet mutlaka açacaktır, buna gönülden inanıyor Şair.

Şair'in medeniyetinin merkez mekânı olarak İstanbul'un kalbinin kapılarının açılacağına olan inancı bizi de sarıyor, kalbimizden kavrayarak bizi sonsuz bir umudun içine çekiyor.

Hasannebioğlu'nun bu şiirindeki duygu ve düşünce dünyası, hemen bütün şiirlerine teşmil edilebilir. Şair, bir gerilimin, bir trajedinin, bir karşılıklar mantığının içinden konuşuyor ve bu gerilim, umutlu, ışıltılı ve geleceğinden emin yepyeni bir dünyanın doğuşunu müjdeliyor.

Mesela, Geronimo Ölürken'de de benzer bir hesaplaşma ve dramatik süreç işler; sorunun Amerika ölçeğinde evrensel görünümü hikâye edilir. Şair, bu yönüyle evrensel uçları olan bir şiirsel dünya kurar. Merakları, dikkatleri, ilgileri ve mecaz dünyası bakımından, bir ayağı buradadır, diğer ayağı hemen bütün bir insanlık coğrafyasını gezer. Bu

geniş coğrafya içinde, "İslam dünyası" ayrıcalıklı bir yere sahiptir Şair'in dünyasında.

Hasannebioğlu'nun Çerağ'dan Divane'ye, şiirsel serüveni, bizim özellikle modernleşme tecrübemizin en trajik yanlarına dokunur, yanı sıra dikkatlerimizi hak eden evrensel coğrafyamıza atıflarda bulunur. Bütün bunları yaparken şiirin kendine mahsus kalitelerini korur, şahsî dilin inceliklerini de bünyesinde daima barındırır.

Ay Burcu'ndaki şu dizeler bu iddianın destek bulması açısından ne kadar uygundur:

*"Ey siyah! Katran sür cılk yarama, yak çıranı
Suya değdir dolunayın yüzünden çekip kanatlarını
Denize, o sonsuz gaybubete, büyük yetime
Dağların şekline ah! Tepelere, doruklara, eteğe
Öp ayın kenarını, sür geceyi lâciverte*

*"Cebimde taşıdım yıllar yılı fermanımı
Bu benim ölümüm dedim, ben ki seyyahım
Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti
Rengârenk flâmalar, sancaklar, ordularla
Girer yârin hanesine omuzunda şahini*

.....

*Gizlendiği yerden çıkıyor gece, yani bir denizden
Bir karanlık ormandan, o İpek kozasından, vadi-
den*

*Benim yetim kızlarım korku ve üzüntüden:
Ey siyah! Devir ağaçları, sallansın sokaklarım
Kendini yorumlasın kalbinden mecruh bir aşk."*

Bu Satırlar Şairimizin indinde İkbâl Görür mü?

Çocukken misketlerimiz vardı; içlerinde kavışan süzme renkler akardı.
Bal, kırmızı, firûze, yeşil, mavi avuçlarımızda parıldar, gözlemiz kamaşırdı.
Çocukluk servetimizdi. Sokakta toprağa atmaya kıyamaz, evde halı kilim üzerinde oynardık.
Ne zaman şiirden tad almaya başladım, avuçlarımdaki o minicik ışıltılı camların, ehlinin elinde üst üste titiz bir dikkatle, kalbî sabırla, zerafet ve maharetle dizildiğine şahid oldum; hayran kaldım.
Nasıl bir titizlik? Derin bir soluk alıp, kamış kalemi kağıdın üzerinde usulca kaydırarak, elifi, tepeden aşağı bir güzel ellerin titremeden çektikten sonra hamd ile verebilmenin san'atkâr titizliği..
Gözüne kıstırdığı mercekten bakarak, yüzüğün kaşına, dikkatle pırlanta yerleştirmenin san'atkâr titizliği..
“Şair kimdir” dersiniz; odur budur, ışıltılı cam misketlerimi üst üste dizip, sonra da bana gülümseyen kişidir.
Çok heveslendim o hünerin sahibi olmaya, hele hele zindan yerinde..
Ama hevesti işte..
Zaten bir aramada, gardiyan askerler alıp götürdüler, bir daha da getirmediiler doldurduğum defterimi..
Kala kala hafızamda birinin ilk mısraı kaldı: “Merhaba bitlerim!” Güya tıklandığımız dehlizi anlatmak istemiştin. Artık anlayın bende ki cüreti!
Cumali Bey, ziyaretine geldiğinde, biraz da bu bende gizli mahcubiyet vardı. Biti şiire sokuşturma densizliğini hatırlamış, o da, bunu sanki okumuş da biliyormuş gibi utanmıştım.
Nazım'ın “Kurtuluş Savaşı Destanı”nında, “Akif inanmış adam, büyük şair” demesi ayrı bir destansı tariftir.
“Akif inanmış adam, büyük şair”
“Bir inanmış adam, büyük şair” mapusanede ziyaretine gelmişti.
Hem de devlet kapısında memuriyeti varken, memuriyetini tehlikeye atma pahasına..
Bu cesareti, hamıyyeti gösteren iki arkadaşımın ikincisiydi.
İlki Ahmet Büyükkaymaz idi. Nasıl utanmayayım..
O'na hâlâ içten bir şükranım var..
Bilmem ki, bu satırlar şairimizin indinde ikbal görür mü?..

Dar Zamanda Gelen...

Malatya benim hayatımın çok önemli bir kısmını şekillendirmiş, zenginleştirmiş bir şehirdir. Çok kişiye “kayı”yı tedayi ettirse de, bana her kesimden çok geniş yelpazede “dost”u kazandırmış bir şehirdir. Hatta beni “ilk”lerle de tanıştıran bir şehir olarak da zihnimde yer etmiştir ki, hiç unutamam, hatırladıkça da tebessüm ederim.

Ben köy kökenli, (İslamköy) kültürlü bir kişiyim. Dolayısıyla dolaşıp gezdiğim yerlerden, okuduğum kitaplardan öğrendiklerimle dağarcığımı doldurmayla çalıştım... hala çalışmaktayım... Diyarbakır cehenneminden Malatya mahbesine nakledildiğimiz günün ertesinde müşahede bölümünde tek kişilik odaya tıklılmıştık. Diyarbakır’dan Ömer kardeşimle birlikte getirilmişti ama onu nereye tıktıklarından bilgim yoktu. Kapı altından iteklenen öğle yemeğinden sonra bir kap içinde bir meyve daha verdiler. O güne kadar hiç görmediğim ve tanışmadığım bir meyve... Domatese benziyordu ama domates değildi. Sessizce bakakaldım... Bir fikir yürütmeye çalışıyordum. Görünürde “bu nedir?” diye soracağım birileri de yoktu. Kuşkulananmamak da mümkün değil zira görmek mümkün olmadığından benden başkasına verilip verilmediğini de bilmiyordum. Bitişliğimdeki odadan “arkadaş hoş geldin” diye bir ses geldi. “O gördüğün meyveye Hurma derlermiş burada, tatlıdır, afiyetle yiyebilirsin. Ben de ilk defa görmüştüm, o sebeple senin de ilk defa görmüş olabileceğini düşünerek sana izah ediyorum, kusura bakma” diyordu tanışma faslından sonra sol cenahtan bir mahkum olduğunu öğreneceğim şahıs. Evet, tatlıydı, yemesi de hoştu. “Trabzon hurması”, “Cennet meyvesi” olarak da adlandırılan, halas olunca bolca göreceğim, fark edeceğim meyveydi bu.

Yani, Malatya denilince benim ilk hatırladığım kayısı değil “Hurma”dır. Tabii daha da önemlisi, koca yürekli, misafirperverlikleri tavan yapmış, geniş gönlü, cesur, sıcak kanlı insanları. Hala yüreğimde taşımaktan kıvanç duyduğum eskimeyen dostlar.

Sözü uzattım biliyorum, buradan ilk tanışmamıza, Malatya mahbesinde tanıştığımız; Ankara Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürü, Devlet Bakanı Sn. Hasan Celal Güzel’in Danışmanı,

Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Sn. Yusuf Bozkurt Özal’ın Danışmanı ve Başbakanlık Müşaviri olan Cumali Ünal’dı dostuma gelmek için yol yapıyorum.

Özallı yıllar. Türkiye’imiz için bir çok “ilk”in ger-

çekleştiği yıllar. Bunlardan biri de renkli TV. idi. Bizi de dört hava korsanı olarak birbirimize zimmetledikleri yıllar. Bir oda içindeyiz. İzole haldeyiz. 55 ekran bir TV. verdiler, onunla TRT imkanlarıyla olup bitenlerden haberdar olmaya çalışıyoruz. Sanırım 1985-86 yılları olmalı. Bir gün uzun boylu, yakışıklı bir delikanlı tarım işçisi kıyafetleriyle Ankara’da yemyeşil bir parkta yaptığı işleri anlatıyordu ekranda. Doğrusu bu da Türkiye’nin ilklerindendi... Üniversiteden yetişmiş, okumuş birinin düzenlediği bir park yeri. İlgimizi çekmiş, anlattıklarını dikkatle dinlemiştik.

Malatya mahbesinde iken ziyaret günlerinde onlarca ziyaretçimiz olurdu Malatya halkından. Bazen özellikle açık görüş olduğu günlerde akın akın gelen ziyaretçilerden dolayı kendi ailemizle görüşmekte zorlanırdık. Bazen de Cezaevi Savcısının, Baş Müdürün odasına çağrılır, özel görüşmeler yaptığımız ziyaretçilerimiz olurdu. Bunlardan biri hemen hatırlayabildiğim merhum Ercüment Özkan ağabeydir. Maliye Müfettişi görevini deruhte ederken ziyaretimize gelen Ahmet Büyükkaymaz ağabeydir. Bir diğeri de, işte 55 ekran TV’imizde seyrettiğimiz o genç insan Cumali Ünal’dı idi. Hala dostluğumuzun devam ettiği ziyaretçimiz, müdür odasında sohbet yıllardır tanışıkımız gibi sohbet ettiğimiz Malatya’nın güzel evladı Cumali Ünal’dı dostumdu.

Cumali kardeşin ziyareti bizim için hem kıymetli, hem de anlamlıdır. Zira, hükümetin başında Özal olsa da hakimiyet omzu kalabalık beş askerde idi. Onların despotik kararları hükümfermaydı ve o yıllarda bütün gözler bizim üzerimizdeydi. Cumali kardeş ise devlet memuruydu, böyle bir ziyarette bulunmak onun görevini ve geleceğini etkileyebilirdi. Ama o, bütün bu tehlikeleri arkasına atarak bizi ziyarete gelmişti... Bu tercihi, Malatyalı olmanın vermiş olduğu cesareti, özgüveni bizim/benim için çok değerliydi...

Zor zaman dostluğu!

Bunu asla unutmadık/m.

Cumali dostumla yollarımız halas olduktan sonra bu defa yayın dünyasında buluştu. O Star gazetesinde Türk Tarımıyla alakalı köşe yazıları yazıyor, Akparti hükümetine Türk Tarımının sorunlarıyla ve çözüm yollarıyla alakalı yollar gösteriyordu. Star gazetesinin düzenli bir okuru olarak bu makaleler dikkatimi çekiyordu ama biz edebiyat kanalından bir araya geldik. Alternatif Düşünce Yayınlarını

idare ederken, Değerli Şair/ Yazar dostum Nurettin Durman bana 10 kitaplık bir proje getirdi Erguvan Yayınevi’nce yayınlanması kaydıyla. Bazı sebepler bu projeyi gerçekleştirmemize imkan vermedi ancak Cumali dostumla dört şairimizin kitaplarını proje dışında yayınlamam için bana izin verdiler ve ben Cumali kardeşimin “*Kalbim Ey Divane*” şiir kitabını bu şekilde yayınlamış oldum. Dar zamanda ziyaretçim, yazarım olmuştu artık. Kader!

Bunun akabinde de 2006 yılında Star Gazetesindeki köşe yazılarını biraraya getirdim. Bu makaleleri “*Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Türk Tarımı*” adıyla kitaplaştırarak yayınladım. Bugün hala daha bu değer ve bu hacimde derli toplu Türk Tarımının sorunlarını ve çözümlerini ele alan bir kitab yazılıp yayınlanmadı. Cumali kardeşimin Tarım Kredi Kooperatiflerinde el kitabı olan bu kitabı, maalesef değişik saikler ve kör siyasi sebeplerce Tarım Bakanları ve çalışanlarınca görmemezlikten gelindi. Yazık!...

Bu kitabımızın değeriyle alakalı onlarca görüş yazarlardan en sonuncusu mesela, yakın zamanda kitabı okumuş olan Ezgi Keskin isimli bir okuyucu attığı bir twitte şunları yazıyordu: “Tarımın en bü-

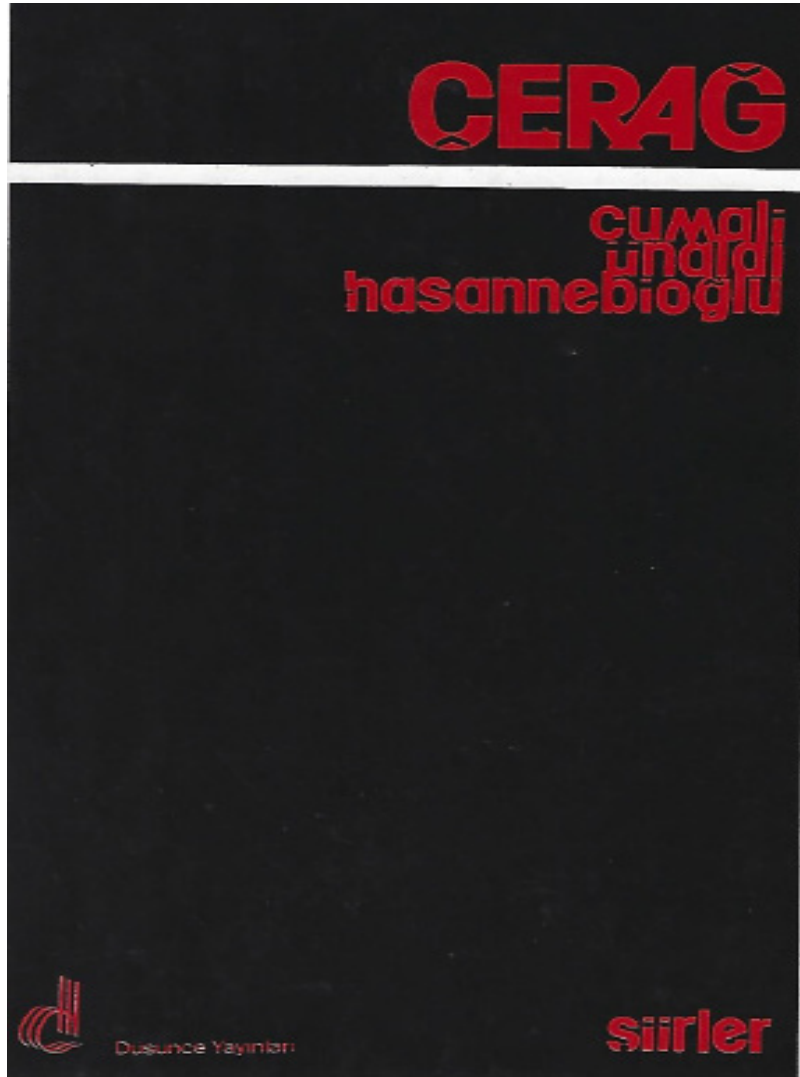
yük sorunu nedir? Biz tarımı, bir ekonomi meselesi olarak düşünmediğimiz için, üzerinde tarım yaptığımız alanı, en yüksek verimi alacağımız uygun büyüklükler olarak planlayamadık. İkinci olarak, miras hukukunu, o kadar yanlış düzenlemişiz ki, verimli bir çiftlik, iki kuşak sonra, bölüne bölüne saksıda toprağa dönüşüyor... Üçüncü sorun ise, bizde tarım sermayesiz yapılıyor. Cumali Ünalı Hasan-nebioğlu’ndan bunların çözümlerini öğreniyoruz. Sağ olsunlar.” Cumali kardeş bunları 2000’li yıllarda dillendiriyor, ülkemizin hızlıca tarım fonksiyonunu kaybettiğine dikkat çekiyor, öneriler sunuyor, çözüm yolları gösteriyordu.

Heyhat!...

Hem şair, hem bir yazar olan Cumali dostum bir iki yıldır sosyal medya hesabından merhum Hamidullah hocamızın mealinden bir konu bütünlüğüne getirerek sunduğu çalışmalarla biz dostlarını Kur’anın ruhuyla hemhal etmeye, yani sanatkar ruhuyla üretmeye ve tebliğe devam ediyor.

Ne mutlu ona! Ne mutlu böyle bir dostu sahip olduğumuz için bize!

*Yayıncı

Kim Bilir Üsküf Nedir?

1987’de liseyi bitirmiş ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine başlamıştım. Yıllardır hayalini kurduğum şehirdeydim artık. Adını bildiğim, duyduğum, kitaplarını okuduğum birçok şair ve yazarın yaşadığı ilde yaşamamaktaydım nihayet.

Dilden muafiyet için sınava girmiş olmama rağmen geçememiş ve hazırlık sınıfına başlamıştım. Bir yandan okulumu ve çevreyi tanıyor, diğer yandan özellikle hafta sonları düzenlenen konferans ve etkinlikleri takip etmeye çalışıyordum.

Edebiyat dergilerini takip ediyor ve edebiyat ve özellikle şiirle uğraşan öğrenci arkadaşlarımla muhabbet geliştirişiyordum.

1. sınıftan itibaren edebiyat dergilerini ziyaret ve bu dergilere yazı ve şiirler gönderme faaliyetleri devam etti. Bir yandan da yeni çıkan kitapları temin ediyordum. Tanzimat sonrası oluşturulan “*Encümen-i Şuarâ*” gibi şiir yazan ve şiire ilgisi olan arkadaşlarla da bir araya gelerek aylık dergilerde çıkan şiirler ile yeni çıkan şiir kitapları üzerine sohbetler gerçekleştiriyorduk.

O yıllarda ilk kez duydum Cumali Ünaldı Hasannebioğlu ismini. İsmin bir çekiciliği oluşmuştu üzerimizde. Yine o yıllarda şairlerin kendi sesinden şiir kasetleri çıkmaya başlamıştı.

Erdem Bayazıt, İsmet Özel, Cumali Ünaldı Hasannebioğlu... Kasetleri hemen temin etmiş ve her fırsatta dinlemeye ve zihnimizde kalan mısraları tekrarlamaya başlamıştık.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu tok sesiyle “*Gece merhaba*” diyordu ve biz gecenin bir yarısında yazacağımız şiirlerin mısralarını planlıyorduk zihnimizde.

*“Yine tavanarasına çekiliyor şairler
söz cambazları
geceyi gündüz gösterme ustaları”*

diyordu şair ve biz tavan aralarında söz cambazlığının planlarına dalıp dalıp gidiyorduk.

On yıl süren İstanbul günlerimde çok arzu etmeme rağmen hiç karşılaşmamız, tanışmamız ve rûberû görüşmemiz vaki olmadı bir türlü.

Aradan yıllar geçti. Öğrencilik bitip İstanbul’dan ayrılırken;

*“Ver elini gidiyoruz bir elim sende
Ver elini gidiyoruz yüreğim sende”*

mısraları vardı dilimizde.

Önce İstanbul’dan Sivas’a, oradan öğretmen olarak tekrar İstanbul’a uzadı yollar. Derse hazırlanmadan gelen öğrencilerimi her gördüğümde dilimde yine şairden mısralar vardı;

*“bu derse çalışmadım öğretmenim, akşam oldu
sonra sabah
sonra yine akşam oldu. Bu derse
çalışmadım öğretmenim.”*

*Prof. Dr. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü

Sonra Aydın yolu gözüktü, daha sonra “sabırla yürüyüp aşkla örselenerek” İzmir’de kaldık bir süre de. Vakit tamam olduğunda tekrar başladığım yere, Sivas’a dönmüştüm ve bir döngü böylece tamamlanmıştı. Bu esnada yayımlanan kitaplarını takip ediyor ve temin edip okuyordum Cumali ağabeyin.

Sivas’ı mekân tuttuktan sonra edebiyat çalışmalarına Sivas’tan da bir ses vermek amacıyla şehirdeki dostlarımızla bir araya gelerek neler yapılabileceği hususunda fikirler üretmeye başlamıştık.

*“şu yaralı kır çiçeklerini al vazodan
sar sarmala
kokla kalbim”*

diyordu şair.

Önce bir şehir dergisi olan Sultanşehir’in, hemen ardından Buruciye Edebiyat’ın yayın macerası başlamış oldu. Dergilerle birlikte Be Yayınları’ndan kitaplar çıkarmaya başlamıştık.

Öteden beri hep aklımızda olan “şiiir akşamları” fikri kuvveden fiile adım attı. Mademki dergimizin adı Buruciye Edebiyat idi ve dahi yayınevinin adını da “Be (Buruciye Edebiyat)” koymuştuk, düzenleyeceğimiz şiiir programının isminde de Buruciye geçmeliydi.

Böylece “Buruciye Şiiir Akşamları” ortaya çıktı. İlkini 3 Aralık 2006’da gerçekleştirdik. Rahmetli Erdem Bayazıt ağabeyin katıldığı son şiiir gecesiydi bu. Beklediğimizin çok üzerinde bir ilgi vardı geceye, salon almamıştı seyirciyi, ara koridorlar dâhil salon tıka basa dolmuş, bunun bir yarısı kadar dinleyici de yer olmamasından dolayı geri dönmek durumunda kalmıştı. Bizler gibi geceye katılan şairler de hem memnun olmuşlar hem de şaşırmışlardı bu ilgiden dolayı. Ertesi yıl 9 Aralık 2007’de şiiir gecesinin ikincisinde davet etmiştik Cumali Ünal’dı Hasannebioğlu’nu. Bahattin Karakoç, Yavuz Bülent Bakiler, Nurullah Genç, Osman Sarı, Hicabi Kırılancı, Recep Garip, Müştehir Karakaya, Özcan Ünlü, Tayyib Atmaca gibi birçok şair şiiirler bırakmışlardı hem geceye hem hafızalara.

*“inancı delip geçecek kurşun
icâdedilmemiştir”*

İlk karşılaşma ve tanışmamız böyle oldu Cumali ağabeyle. Uzun boylu, şık giyimli, zarif ve tok bir ses, vakur bir duruş ve görmüş geçirmişliğin bir resmi. Şairin “Onda biliş olan canlar bunda tanışır lar imiş” ifadelerinin ne denli haklı olduğunu görmüştüm Cumali ağabeyle tanıştığımda. İlk intiba böyle oluşmuştu bende. Aradan yıllar geçti, aynı sahnelerde şiiirler okuduk defalarca ve o tanışıklık hali hep devam etti bugüne kadar. Ve hâlâ yâdımdadır mısraları.

*“Bir yeniçeri devşirilmiş tir yeryüzünden ve gökten çalınmış tir
kurar bağdaşını akşamınan ve sorar. Ne de ğildir üsküf, nedir?
ulusal kurtuluş savaşları Afrika’da, boğazlanmış bir zencinin
kanı aceb ne rengdir? Sözlükte bulamadım kimbilir üsküf
nedir?”*

